PETER ARŞİNOV

UKRAYNA ANARŞİST HAREKETİ
MAHNOVŞÇİNA
1918-1921

Peter Andreyeviç Arşinov

1887'de Ukrayna'nın Yekaterinoslav kentinde doğdu. Meslekten bir metal işçisiydi. 1904'te devrimci harekete katılan Arşinov, önceleri, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne üyeydi. 1905 yenilgisinin açtığı tartışmalar sonucunda anarşistlere katıldı. 1906 ve 1907'de çeşitli şiddet eylemlerinde bulundu. Kısa bir süre sonra yakalanıp idama mahkûm edildi. Ancak, dosyası temyizdeyken kaçma fırsatı buldu. Fakat, üç yıl sonra Avusturya'da yakalanıp Çarlık yetkililerine teslim edildi. Yeniden yargılanarak 20 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. 1917 Şubat Devrimi'nde bütün tutuklularla birlikte serbest bırakıldı. Nisan 1919'da Gulya-Polye'ye giderek Mahnovist harekete katıldı. Kültür-Eğitim Seksiyonu sorumlusu olarak, ayaklanma dönemi boyunca bölgede çalıştı. Hareketin yenilgisinden sonra yurtdışına çıktı. Sürgündeki diğer arkadaşlarıyla birlikte başlattığı örgütlenme çabalarının sonuçsuz kalması ve yaşanan acı polemikler Arşinov'da büyük bir düş kırıklığı yarattı. Bunun üzerine, 1932 yılının sonlarında Paris'teki Sovyet elçiliği aracılığıyla Sovyetler Birliği'ne geri döndü. Ancak, anarşistlere, Sovyet devletini tanımaları yönünde çağrıda bulunacak kadar anarşizmden uzaklaşarak SBKP'yle yakın ilişkilere girdi. 1937'de "Moskova Temizlikleri" döneminde anarşist geçmişi nedeniyle kurşuna dizildi.

Böylece, 1907'de Çarlık mahkemelerinin hakkında verdiği, ancak infaz edemediği ölüm cezası, Bolşevik Komünist Partisi tarafından yerine getirilmiş oldu.

Ben Afrika'da kanat çırpan kelebeğin
Kuzey Amerika'da yarattığı kasırgayı istiyorum.
Ben kaos istiyorum!

Mahnovşçina
Ukrayna Anarşist Hareketi

Peter Arşinov

Kitabın Özgün Adı:
İstoriya Mahnovskogo Dvijeniya

Çevirinin Yapıldığı Basım:
History of the Makhnovist Movement
Solidarity - Black & Red, ABD, 1974

Bu kitapta yer alan fotoğrafların bir kısmı
Itinéraire dergisinden alınmıştır. Gösterdiği dayanışma için
derginin yayıncısı Didier Roy'a teşekkür ederiz.

Çevirenler:
Yeşim T. Başaran - Cemal Atila

Kaos Yayınları: 9
Tarih Dizisi: 3
1. Baskı: Mayıs 1998, İstanbul

Ofset Hazırlık: Kaos
Kapak Tasarım ve Uygulama:
Ayşen Atalan - Fenni Özalp

Baskı: Yaylacık Matbaacılık Ltd. Şti.

Kaos Yayınları
Piyerloti Cd. Dostlukyurdu Sk. No: 8
Çemberlitaş - İstanbul Tel: (0212) 518 25 62

ISBN 975-7005-06-1

UKRAYNA ANARŞİST HAREKETİ

MAHNOVŞÇİNA

PETER ARŞİNOV

İngilizceden Çevirenler:
Yeşim T. Başaran - Cemal Atila

KAOS YAYINLARI

MAHNOVŞÇİNA

VOLİN'İN ÖNSÖZÜ 9
YAZARIN ÖNSÖZÜ 23

I. RUS DEVRİMİ'NDE DEMOKRASİ VE EMEKÇİ KİTLELER 27
II. BÜYÜK RUSYA VE UKRAYNA'DA EKİM DEVRİMİ 33
III. UKRAYNA'DA DEVRİMCİ AYAKLANMA • MAHNO 40
IV. HETMAN'IN İKTİDARDAN DÜŞÜŞÜ • PETLURİZM • BOLŞEVİZM 53
V. MAHNOVŞÇİNA -I- 68
VI. MAHNOVŞÇİNA -II- 90
Grigoryev Ayaklanması
Gulya-Polye'ye İlk Bolşevik Saldırı
VII. MAHNOVİSTLERİN UZUN GERİ ÇEKİLİŞİ VE ZAFER 108
Grigoryev'in Kurşuna Dizilmesi
Peregonovka Çarpışması
Denikin Kuvvetlerinin Bozgunu
Özgürlük Dönemi
VIII. MAHNOVİSTLERİN HATALARI 126
İSYANCI BÖLGEYE 2. BOLŞEVİK SALDIRI
IX. SOVYET HÜKÜMETİ İLE YAPILAN ANLAŞMA 136
3. BOLŞEVİK SALDIRI
X. MAHNOVŞÇİNA'DA ULUSAL SORUNUN ANLAMI 164
YAHUDİ SORUNU
XI. MAHNO'NUN KİŞİLİĞİ 172
Hareketin Bazı Üyeleri Hakkında Biyografik Notlar
XII. MAHNOVŞÇİNA VE ANARŞİZM 183
XIII. SONUÇ 193
EKLER -I- 203
Çeşitli Mahnovist Bildiriler
EKLER -II- 220
Anarşist Komünistlerin Örgütlenme Platformu
EKLER -III- 245
Yitirilmiş Devrimler Paris'e Gömülür

Yayıncının Notu

Bu kitap, yazarının da katıldığı Mahnovist hareketin, bütünüyle kuşatmaya alındığı 1921 yılında yazılmış ve ilk baskısı 1923'te Berlin'de Rusça olarak yayınlanmıştır. Olaylara bizzat tanık olan yazar, kitabın birçok bölümünü çatışmaların yoğun atmosferi içinde yazmıştır. Onun, Bolşeviklerin jargonundan pek de farklı olmayan dili, hem anarko-komünist düşüncelerinden hem de top, tüfek ve kılıçla sürdürülen bu son derece kanlı savaşın yarattığı ruh halinden kaynaklanır. Yazarın, yaşadığı onca olayın psikolojisinden arınması olanaksızdı. Kitabın diliyle ilgili olan bu nokta özellikle gözden kaçırılmamalı.

Kitabın bu baskısında 3 ayrı ek yer almaktadır.

1. Ek; Mahnovistlerin çeşitli tarihlerde yayınladıkları bildirilerdir. Ugo Fedeli'nin arşivinden alınarak kitabın 1974 baskısına eklenen bu bildiriler, büyük olasılıkla Mahno tarafından 1924'te Berlin'de Fedeli'ye verilmiştir.

II. Ek; Mahno ve sürgün arkadaşlarının yeniden örgütlenme anlayışlarını içeren ve 1926'da Paris'te yayınlanan "Anarko-Komünistlerin Örgütlenme Platformu" başlıklı broşürdür. Bu broşür, artık, "sürgündeki Rus anarşistleri" olarak anılan eski Mahnovistlerin hem ideolojik konumunu gösterdiği hem de bütünüyle dağılmalarına yol açan tartışmaları başlattığı için önemli bir belgedir. Aynı zamanda Mahnovist hareketin tarihine ilişkin son belgedir. Bu öneminden dolayı kitaba ek olarak almayı uygun gördük.

III. Ek; Arşinov'un anlatımı, Mahno ve beraberindeki süvari kafilesinin 28 Ağustos 1921 günü Dinyester Irmağı'nı geçip Romanya'ya sığınmalarıyla noktalanır. Mahnovistlerin trajik akıbetinin okurda uyandıracağı merak nedeniyle, Mahno ve arkadaşlarının sürgün yaşamını, yurtdışı çalışmalarını ve geriye dönüş çabalarını başka bir kaynaktan derledik. Bu derlemeyi, "Yitirilmiş Devrimler Paris'e Gömülür" başlığıyla kitaba ekledik.

Kitapta sık sık adları geçen ve Mahnovşçina'nın kaderinde belirleyici rolü olan bazı Bolşevik yetkililerin akıbetinin de Mahnovistler kadar önemli olduğunu düşünerek, bu kişiler hakkında Y.n. (yayıncının notu) işaretiyle dipnotlar koyduk.

Bu kitap, Çarlık istibdatını kat kat geride bırakan Bolşevik diktatörlük üzerindeki yoğun sis perdesini önemli ölçüde aralayacaktır.

Kaos Yayınları

Volin'in Önsözü

Okur bu kitabı eline aldığında elbette öncelikle kitabın ne tür bir çalışmanın ürünü olduğunu merak edecektir; kitap ciddi ve dürüst bir çözümleme mi, yoksa hayali ve güvenilmez bir uydurma mı? En azından olaylar, gerçekler ve materyaller açısından yazara güvenebilir mi? Yazar yeterince tarafsız mı, yoksa kendi fikirlerini savunmak ve karşıtlarının fikirlerini çürütmek üzere gerçeklerle oynamış mı?

Bunlar önemsiz sorular değil.

Mahnovist hareketin belgelerini büyük bir özen ve ihtiyatla incelemek oldukça önemlidir. Hareketin bazı nitelikleri dikkate alındığında, okur bunun neden bu denli gerekli olduğunu anlayacaktır.

Mahnovşçina (Mahnovist hareket) her türlü gericiliğe karşı olağanüstü bir mücadele yürüterek devrimi birçok kez felaketin eşiğinden kurtarmış, müstesna bir güçle yayılmış ve devrimin kaderinde muazzam ve inanılmaz zorlukta bir rol oynamıştır. Canlılık ve renkli olaylar açısından oldukça zengin, fevkalade geniş, görkemli ve önemli bir olay olmasıyla sadece Rusya'nın değil, diğer ülkelerin de ilgisini üzerinde topladı. Mahnovşçina, devrimci çevrelerde olduğu kadar gerici çevrelerde de ateşli bir kin ve düşmanlıktan, şaşkınlık, güvensizlik ve şüpheden derin duygu ortaklığı ve hayranlığa kadar değişen çok çeşitli duyguların oluşmasına yol açtı. Komünist Parti'nin ve "Sovyet" iktidarının devrimi kendi tekeline alması, Mahnovşçina'yı, kısa bir duraksamadan sonra Parti'yi ve merkezi iktidarı etkili bir dizi fiziksel ve moral darbelerle cezalandırdığı bir mücadeleye girişmek zorunda bıraktı -gericiliğe karşı verdiği mücadele kadar acı bir mücadeleye-. Ve nihayet -hareketin kendisi kadar karmaşık, canlı ve güçlü bir kişilik olan- Mahno'nun kendisi, kimilerinde şaşkınlık ve merak uyandırarak, kimilerinin aptalca kızgınlıklarını veya düşüncesiz korkularını üzerine çekerek, kimilerinde amansız bir nefret yaratarak, kimilerinde ise karşılık beklemeden kendini feda etme duygusunu uyandırarak bütün dikkatleri üzerinde topladı.

O nedenle Mahnovşçina'nın, yaşananlara ilişkin gerçek bilgilerden ziyade sonuçlarından yola çıkan veya konuyu aydınlatacak bilgisini paylaşma dürtüsü ve gelecek tarihçilere eksiksiz malzeme sağlama hevesiyle esinlenen birden fazla "hikâyeci"ye sahip olması oldukça doğaldır. Bu "hikâyecilerin" bir kısmı, böylesi bir muhalif harekete ve hareketin öne çıkan liderlerine iftira atıp hareketi ve liderlerini kü-

çümsemekle, kendi konumlarını güçlendirip gerekçelendirmek üzere, politik kaygılarla hareket ediyor. Bir kısmı kendilerini korkutan ve rahatsız eden olgulara saldırmayı kendilerine görev addediyor. Hareketin etrafında oluşan efsanelerden ve bu heyecan verici konudaki "kamu" ilgisinin canlılığından etkilenen bir diğer kısmı ise basitçe bir roman yazıp para kazanma umuduna sarılıyor. Nihayet başkaları da sıradan bir gazetecilik çılgınlığına kapılıyor.

Bu nedenle, yalnızca sınırsız bir muğlaklık yaratmaya yarayan böyle bir "malzeme", okuyucunun gerçeğe ulaşmasını imkânsız kılıyor.[1]

Öte yandan Mahnovist hareket, amaçlarına rağmen, birtakım olaylardan dolayı yalıtılmış bir atmosferde gelişmek zorunda kaldı.

Tamamen halkın en alt tabakasından uç verip, gösterişten, şöhretten, tahakküm ve şatafattan uzak, Rusya'nın ana merkezler dışındaki varoşlarında ortaya çıkarak sınırlı bir bölgeye yayılmış olan Mahnovşçina, bırakalım dünyanın diğer yerlerini, Rusya'nın bile pek çok yerinden yalıtıldığı için, kendi bölgesinin dışında hemen hemen hiç bilinmiyordu. Aklın hayalin almayacağı kadar zor savaş koşulları altında gelişen, dört bir yanı düşmanla çevrili halde, işçi sınıfı dışında hiçbir dostu olmaksızın, yönetimdeki partinin acımasız, kanlı imha saldırılarına maruz kalıp, boğulan bu hareket, en iyi ve en yetenekli savaşçılarının en azından % 90'ını kaybetti. Bu nedenle, eylemlerini, sloganlarını, düşüncelerini yazarak kaydetmeye, toparlamaya ve gelecek kuşaklar için korumaya ne zamanı, ne olanağı hatta ne de ihtiyacı olmadığı için ardında çok az somut iz ve eser bırakmıştır. Asıl gelişimi kaydedilmedi. Hareketin belgeleri ne yaygın bir şekilde dağıtıldı ne de korundu. Sonuç olarak hareketin asıl dinamiği ve gelişimi dışardan bakanların ve araştırmacıların gözünden saklanmış oldu. Dolayısıyla hareketin içindeki özü anlamak hiç de kolay değildir. Devrimci dönemlerin binlerce alçakgönüllü kahramanının sonsuza dek meçhul kalması gibi, Mahnovist hareketin Ukraynalı işçilerinin kahramanca dönemi de neredeyse tümüyle karanlıkta kalmıştır. Bugüne kadar bu dönemin gerçeklerinin ve belgelerinin zenginliği tamamen gözlerden gizlenmiştir. Ve eğer hareket içinde yer almış, hareketi adamakıllı tanıyan ve bu konudaki gerçekleri gün ışığına çıkarmaya yetkin olan insanların bir kısmı şans eseri sağ kalmasalardı, belki de her şey bugüne kadar gizli kalacaktı.

Bu durum titiz okurları ve tarihçileri oldukça zor ve özen gerektiren bir noktayla karşı karşıya bırakıyor: Oldukça farklı ve çelişkili olayları, çalışmaları ve belgeleri, asıl verilerin yokluğunun yam sıra,

mevcut verilerin nereden elde edilebildiğine dair küçük bir izden bile mahrum kalarak, dikkatlice çözümlemeli ve değerlendirmelidirler.

Bu yüzden okuyucuya, daha başından sapla samanı ayırabilmesi konusunda yardımcı olmak çok önemli. O nedenle, daha başlangıçta, bu çalışmanın saf ve sağlıklı bir kaynak olup olmadığını düşünmek okur için oldukça önemlidir. Böyle bir durumda ise, yazar ve çalışmasının niteliği hakkındaki sorular özellikle önemlidir.

Bu kitaba önsöz yazarak, bu sorulara ışık tutma görevini kendi üzerime aldım, çünkü, Mahnovistlere katılmış ve şans eseri sağ kalmış birkaç kişiden biriyim ve bu nedenle hareket ve kitabın yazarı hakkında ve kitabın hangi koşullarda yazıldığı gibi konularda yeterli bilgiye sahibim.

• • •

Önce, kendime birazcık konu dışına sapma izni veriyorum.

Neden Mahnovist hareket hakkında benim yazmadığıma dair pek çok soru sorulabilir (aslında sık sık soruluyor da). Birçok nedenden dolayı yazmıyorum. Bunlardan bazılarını belirteyim.

Mahnovist hareketi tanımlama ve açıklama işine girişmek ancak gerçeklere dair sağlam ve kesin bilgiler temelinde mümkündür. Konu uzun erimli, yoğun ve özenli bir çalışma gerektirmektedir. Ancak bu tarz bir çahşma benim için birçok nedenden dolayı mümkün olmadı. Kendimi şimdilik bu konuyla ilgilenmekten alıkoymamın birinci nedeni budur.

Mahnovist dönem, "kolayca" -örneğin çeşitli kişilerin düşünceleri ve çelişkili yorumları temel alınarak- tanımlanıp yargılanamayacak kadar ciddi, ulvi, trajik ve mücadele eden halkın kanıyla yıkanmış, oldukça kapsamlı, karmaşık ve özgündür. Bu hareketi belgeler aracılığıyla tanımlamak da bizim yöntemimiz değil, çünkü belgelerin kendileri de ölüdürler ve yaşanan deneyimleri tamamen ortaya koyamazlar. Belgelerden yola çıkarak yazacak olanlar gelecekteki tarihçilerdir, çünkü ellerinde zaten başka kaynaklar olmayacaktır. Bu harekete katılmış ve hâlâ yaşayan biri ise, kendine ve çalışmasına çok dikkatli ve sorgulayıcı yaklaşmak zorunda, çünkü tarih büyük ölçüde ona dayanacaktır. Bu kişinin görevi "tarih yapmak" adına, anlatımların ve belgelerin üzerine atlamak değil, kendi kişisel deneyimini kaleme almaktır. Eğer bu yapılmazsa, yazar olguları çarpıtma, daha da kötüsü, esas özü, olayların gerçek ruhunu bozarak okurları ve tarihçileri yanıltma hatasına düşer. Aslına bakılırsa, kişisel deneyim de hatalardan ve yan-

lışlardan muaf değildir. Ancak şu anki durumda bunun bir önemi yok. Çünkü olayların özgün ve canlı bir resmi çizilmiş olacaktır ki, asıl önemli olan da budur. Belgeleri ve diğer verileri bu resimle karşılaştırmak önemsiz hataların da ortaya çıkmasına olanak tanıyacaktır. O nedenle bir Mahnovistin veya tanığın beyanatı özellikle önemlidir. Kişisel deneyim ne kadar kapsamlı ve genişse, bu tarz bir çalışma da o kadar önemlidir. Buna ek olarak eğer, olayları yaşayan kişinin elinde çeşitli belgeler ve başka Mahnovistlerin düşünceleri de varsa, o zaman kişinin anlatımı olayların gelişim düzenine denk düşer.

Mahnovşçina hakkında ileriki bir tarihte kendi yöntemlerimle yazacağım. Fakat Mahnovist hareketin bütünlüklü bir tarihini yazamam, çünkü konu hakkında tam, ayrıntılı ve kesin bilgilerim olduğunu iddia edemem. Ağustos 1919'dan Ocak 1920'ye kadar olmak üzere yaklaşık 6 ay hareketin içinde bulundum, diğer bir deyişle hareketin bütünlüğünü gözlemlemiş olmam çok zor. Mahno'yla 1919 Ağustos'unda tanıştım. Ocak 1920'de tutuklandığımda ise, hareketin ve Mahno'nun izini tamamen kaybettim. Aynı yılın Kasım ayında, Mahno'nun Sovyet Hükümeti'yle anlaşma yaptığı sıralarda, hareketle ve Mahno'yla ancak iki haftalık bir irtibatım olmuştu. Ardından tekrar hareketle irtibatımı kaybettim. O nedenle, her ne kadar harekete bizzat katılmış, kişisel deneyim sahibi olmuş ve hareket hakkında epeyce kafa yormuş olsam da, kişisel bilgimi yetersiz görmekteyim.

Mahnovşçina hakkında neden yazmadığım sorulduğunda, bu konuda benden daha yetkin birinin olduğunu söylüyorum.

Sözünü ettiğim kişi elinizdeki çalışmanın yazarıdır.

Onun hareket içindeki yorulmak bilmez etkinliğini biliyordum. 1919'da birlikte çalışmıştık. Ayrıca hareket hakkında dikkatlice malzeme topladığını da biliyordum. Büyük bir gayretle hareketin tüm tarihini yazdığını biliyordum. Ve nihayet, kitabın bittiğini ve yazarın kitabı yurtdışında yayınlamaya hazırlandığını da öğrendim. Harekete bizzat katılmış ve harekete dair pek çok belgeye sahip olan biri tarafından hazırlanmış *bu çalışmanın, Mahnovşçina'nın bütünlüklü bir tarihinin, bütün diğer çalışmalardan önce ortaya çıkması gerektiğini* düşündüm.

Pek çok insan hâlâ, safdillikle Mahno'nun bir "haydut", bir *"pogromçik"* (Yahudi soykırımında elebaşı), karamsar, bozguncu, yağmacı asker-köylülerin lideri olarak tanıyor. Başkaları da Mahno'yu bir "maceracı" olarak görüyor, Denikin'e "cepheleri açtığına", Petlura'yla "dost" olduğuna ve Wrangel'le "ittifak" yaptığına inanıyor... Bolşevik

bakışı benimseyen birçok kişi hâlâ Mahno'yu "karşıdevrimci *kulak* hareketinin lideri" olmakla suçluyor. Mahno'nun bazı anarşistleri kendi kişisel amaçları doğrultusunda zekice kullandığını düşünerek, onun "anarşizm"ini boş bir uydurma olarak değerlendiriyorlar... Ancak, Denikin, Petlura ve Wrangel sadece birer askeri olaydı: İnsanlar iftira furyasını büyütmek için onlara tutundular. Mahnovşçina yalnızca karşıdevrimci generallere karşı verilmiş olan bir mücadeleye indirgenemez. Mahnovist hareketin özü, içeriği ve temel nitelikleri neredeyse hiç bilinmiyor.

Bu durum, kısa, soyut makalelerle, bütünsel olmayan gözlemlerle, kısmi çalışmalarla telafi edilemez. Mahnovşçina gibi muazzam ve karmaşık bir olay söz konusu olduğunda, böylesi makaleler ve çalışmalar resmin tamamına ışık tutmakta yetersiz kalıyor ve yazılı çalışmalar denizinde yok olup giderek, geride neredeyse hiçbir iz bırakmıyorlar. Tüm bu yaygaralara hak ettiği yanıtı verebilmek için, öncelikle, konunun üzerine ciddi anlamda eğilmek ve adamakıllı bir çalışma yapmak gerekiyor; ancak ondan sonra tek tek somlara, özel olaylara ve ayrıntılara inmek yararlı alacaktır.

Elinizdeki kitap işte böyle adamakıllı bir çalışmanın ürünü. Yazarı, bu çalışma için en uygun insan. Tek üzüntümüz talihsiz birtakım olaylar sonucu bu çalışmanın uzunca bir gecikmeden sonra yayınlanmış olmasıdır.(2)

• • •

Mahnovist hareketin ilk tarihçisinin bir işçi olması çarpıcıdır. Ancak bu bir rastlantı değildir. Varlığı boyunca, hem ideolojik olarak hem de örgütsel olarak hareket yalnızca işçi ve köylü kitlelerinin gücüne dayandı. Bir bütün olarak baktığımızda hareketin iyi eğitim görmüş kuramcıları yoktur. Bütün süreç boyunca hareket kendiliğinden gelişti. Dolayısıyla harekete ışık tutan ve ona kuramsal bir temel sağlayan ilk tarihçi hareketin kendi saflarından çıkıp geldi.

Yekaterinoslavlı bir fabrika işçisinin oğlu olan yazar Peter Andreyeviç Arşinov, kendi kendini eğiten, meslekten yetişme bir metal işçisidir. 1904'te 17 yaşında iken devrimci harekete katıldı. 1905'te Kızıl-Arvat kentinde (Orta Asya'da) demiryolu hangarında metal işçisi olarak çalışırken Bolşevik Parti yerel örgütüne katıldı. Kısa süre içinde etkin bir rol almaya başladı, yerel liderlerden ve illegal devrimci işçi gazetesi *Molot*'un (Çekiç) editörlerinden biri oldu. (Bu gazete Orta Asya demiryolu ağında dağıtılıyordu ve demiryolu işçilerinin devrimci hareketi açısından büyük önemi vardı.)

Yerel polisin takibatına uğrayan Arşinov, 1906'da Orta Asya'dan ayrılıp Ukrayna'daki Yekaterinoslav şehrine taşındı. Burada anarşist oldu ve Yekaterinoslav işçileri arasındaki devrimci çalışmalarına bir anarşist olarak devam etti (özellikle Şodvar fabrikasında). Arşinov, Bolşeviklerin indirgemeciliği yüzünden anarşizme geçti. Çünkü ona göre, Bolşevikler işçilerin gerçek özlemlerine ve taleplerine yanıt vermemişler ve diğer indirgemeci partilerle birlikte 1905-1906 Devrimi'nin yenilgisine yol açmışlardı.

1906-1907'de Çarlık Hükümeti, tüm Rusya'yı askeri mahkemeler ağıyla sardığında kitle etkinlikleri imkânsız hale geldi. İçinde bulunduğu koşullar ve ateşli mizacı nedeniyle Arşinov birçok şiddet eylemi gerçekleştirdi.

23 Aralık 1906'da Arşinov ve birkaç yoldaşı, Yekaterinoslav yakınlarında, Amur işçi bölgesinde bir karakolu havaya uçurdular. (Patlamada üç Kazak subayı, polisler ve infaz müfrezesi muhafızları öldü). Eylem özenle hazırlandığı için polis ne Arşinov'u ne de yoldaşlarını bulabildi.

7 Mart 1907'de Arşinov, Aleksandrovsk ana tren hangarı yöneticisi Vasilenko'yu öldürdü. Vasilenko'nun işçi sınıfına karşı işlediği suçlardan biri de, Aleksandrovsk'da Aralık ayındaki silahlı ayaklanmaya katılmakla suçlanan 100'den fazla emekçiyi askeri mahkemeye teslim etmesiydi; Vasilenko'nun ifadesi üzerine bu insanların birçoğu ölüme ve kürek cezasına mahkûm edildi. Bu olaydan önce de sonra da Vasilenko daima işçilere karşı azgın ve acımasız bir zalimdi. Arşinov kendi girişimiyle, emekçi kitlelerin de onay ve cesaretlendirmesiyle bu işçi düşmanının sonunu belirledi ve onu hangarın yakınında birçok işçinin gözü önünde öldürdü. Olaydan sonra Arşinov polis tarafından yakalandı ve gördüğü ağır işkenceden iki gün sonra da askeri mahkeme tarafından idama mahkûm edildi. Cezası infaz edilmek üzereyken temyiz başvurusu kabul edildi. Bu erteleme Arşinov'a kaçma fırsatı yarattı. Arşinov, Aleksandrovsk hapishanesinden, 22 Nisan 1907 gecesi, diğer tutuklularla birlil te Paskalya Ayini için kiliseye götürülürken kaçtı. Tutukluları kiliseye götüren muhafızlar birkaç yoldaşın cesur saldırısı üzerine neye uğradıklarını şaşırdılar, bütün muhafızlar öldürüldü, tutukluların hepsi kaçma olanağı buldu. Arşinov'la birlikte toplam 15 tutuklu kaçtı.

Bu kaçışın ardından Arşinov iki yıl kadar yurtdışında, özellikle de Fransa'da yaşadı. 1909'da Rusya'ya döndü ve bir buçuk yıl kadar iş-

çiler arasında gizlice anarşist propaganda ve örgütlenme çalışmaları yürüttü.

1910'da Avusturya'dan Rusya'ya silah ve anarşist yayın taşırken, Avusturya yetkilileri tarafından sınırda tutuklandı ve Tarnopol'da hapse atıldı. Bu hapishanede geçirdiği bir yılın ardından, gerçekleştirdiği şiddet eylemlerinden dolayı Rus yetkililerine teslim edildi ve Moskova'da Assizes Mahkemesi tarafından 20 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı.

Arşinov cezasını Moskova'daki Butirki hapishanesinde çekti. 1910' da şiddet eylemlerinden dolayı müebbet hapse mahkûm edilmiş ve Arşinov'un ismini güneydeki çalışmaları dolayısıyla bilen genç Nestor Mahno'yla orada, 1911 yılında tanıştı. Hapishanede bulundukları dönem boyunca birbirleriyle yakın bir dostluk kurdular ve Mart 1917' de devrimin ilk günlerinde birlikte hapishaneden çıktılar.

Mahno özgürlüğüne kavuşur kavuşmaz, doğum yeri olan Gulya-Polye'de devrimci çalışmaları sürdürmek üzere Moskova'dan ayrıldı. Arşinov ise Moskova'da kaldı ve Moskova Anarşist Gruplar Federasyonu'nda etkin bir şekilde yer aldı.

Ukrayna'nın 1918 yazında Avusturya-Alman güçleri tarafından işgal edilmesinin ardından, Mahno, hem durumu kavramak hem de olaylardan yoldaşlarını haberdar etmek için kısa bir süreliğine Moskova'da bulunurken Arşinov'la birlikte kaldı. Böylece hem yeni durumu gözden geçirme hem de devrim ve anarşizmin sorunlarını tartışma fırsatı buldular. Üç dört hafta sonra Mahno Ukrayna'ya dönerken, sürekli birbirleriyle irtibat kurmaya karar verdiler. Mahno Moskova'yı unutmayacağına ve harekete maddi yardımda bulunacağına söz verdi. Bir gazete yayınlama ihtiyacı üzerine konuşmuşlardı... Mahno sözünü tuttu: Moskova'ya para gönderdi (fakat denetleyemediği bazı durumlar sonucu, para Arşinov'un eline geçmedi) ve pek çok kez Arşinov'a yazdı. Arşinov'u Ukrayna'da çalışmaya davet etti, sürekli gelmesini bekledi ve Arşinov'un gelmemesi canını sıktı.

Bir süre sonra gazeteler Mahno'dan etkin bir partizan müfrezesinin lideri olarak bahsetmeye başladılar.

1919 Nisan'ında Mahnovist hareketin ilk gelişme günlerinde, Arşinov Gulya-Polye'ye gitti ve o günden, Mahnovşçina'nın 1921'deki yenilgisine kadar bazı istisnalar hariç hep bölgede kaldı. Daha çok eğitim, kültürel ve örgütsel çalışmalarla ilgilendi, bir süre için Kültür-Eğitim Seksiyonu'nu yönetti ve *Put'k Svobode*'nin (Özgürlük Yolu) editörlüğünü yaptı. Bu dönem boyunca sadece 1920 yazındaki bir ye-

nilgiden sonra bölgenin dışına çıktı. Bu sırada yayınlanmaya hemen hemen hazır olan el yazması hareket tarihçesini kaybetti. Bu kayıptan sonra dört bir yanı Kızıllar ve Beyazlarca kuşatılmış bölgeye ancak büyük zorluklarla dönebildi ve bölgede 1921 yılının başına kadar kaldı.

1921 yılının ilk günlerinde, Sovyet iktidarının harekete karşı sürdürdüğü saldırılar sonucu yaşanan üçüncü dehşetli yenilginin ardından[3] Arşinov, özel bir amaç için, Mahnovist hareketin tarihini tamamlamak için bölgeden ayrıldı. Bu çahşmayı, bir bölümünü Ukrayna'da bir bölümünü Moskova' da olmak üzere çok zor şartlar altında tamamladı.

• • •

Dolayısıyla elinizdeki kitabın yazarı, konu üzerinde yorum yapma açısından herkesten daha yetkin biridir. Yazar olayların çok öncesinden beri Nestor Mahno'nun arkadaşıydı ve olayların seyri boyunca Mahno'yu birbirinden oldukça farklı durumlarda yakından gözledi. Hareketin öne çıkan diğer savaşçılarıyla da aym yakınlık içinde olmuştu. Yazarın kendisi de olaylara etkin bir şekilde katılarak hareketin yüce ve trajik gelişimini bizzat yaşadı. Mahnovşçina'nın özü, ideolojik ve örgütsel çabaları, hedef ve umutları, hiçkimseye olmadığı kadar Arşinov için açık ve anlaşılırdı. Arşinov dört bir yandan düşman güçlerine karşı kıyasıya yürütülen mücadeleye tanık olmuştu. Bir işçi olarak hareketin ruhuyla dopdoluydu; anarşist fikirlerden ilham alan emekçi kitlelerin, kendi yazgılarını ellerine alarak, kendi elleriyle yepyeni bir dünyayı inşa etmelerinin ateşli tutkusu... Zeki ve eğitimli bir işçi olduğu için, hareketin derin özünü çözümleyebiliyor ve hareketi diğer güçlerin, eğilimlerin ve hareketlerin ideolojik özleriyle karşılaştırabiliyordu. Ayrıca, hareketin genel dökümantasyonu ile tanışıktı. Dolayısıyla başka biri değil, tam da Arşinov bütün malzemeleri değerlendirebilir, gereksiz olanı önemliden, saçma olanı nitelikliden, ikincil olanı temel olandan ayırabilirdi.

Bütün bunlar, bitmek bilmeyen elverişsiz koşullarda tekrar tekrar kaybolan el yazmaları, belge ve malzeme yetersizliğine rağmen, Arşinov'un Rus Devrimi'nin en orijinal ve çarpıcı dönemlerinden birini kavrayıp aydınlatmasını sağladı.

• • •

Çalışmasının kişisel yönleri hakkında konuşmak gerekir mi? Bize öyle geliyor ki, kitap kendini yeterince tanıtıyor.

Öncelikle kitabın büyük bir özenle ve doğruyu aktarma kaygısıyla yazıldığına dikkat çekmeliyiz. Kitap, durumu şüpheli görünen tek bir olayı bile kapsamamış. Aksine bir takım ilginç ve hareketin niteliklerini yansıtabilecek olay ve ayrıntılar, çalışmayı uzatacağı kaygısıyla yazar tarafından atlanmış.

Bazı anlar, eylemler, hatta olayların tamamı, verilerle kanıtlamanın imkânsızlığı nedeniyle tamamen yok sayılmış.

Önemli belgelerin kaybolması, bu çalışma için gerçekten de çok talihsiz oldu. El yazmalarının birtakım önemli belgelerle beraber son -dördüncü- kez kayboluşu, yazarı, yeniden başlamadan önce bir süre kararsızlık geçirmesine neden olacak kadar yıprattı. Fakat, Mahnovşçina'nın eksik de olsa tarihinin yazılması gereğine olan inancı, yazarı yeniden kalemi eline almaya yöneltti.

Açıktır ki, Mahnovist hareket üzerine ileride yapılacak çalışmaların, mümkün olduğunca eksiksiz ve çok daha fazla malzemeye ihtiyacı olacaktır. Hareket o kadar geniş, o kadar büyük ve özgündür ki, henüz tam olarak değerlendirilemez. Bu kitap tarihin en kapsamlı ve en eğitici devrimci hareketlerinden birini değerlendirme çabalarına ilk ciddi katkıdır.

• • •

Yazarın ilkesel yorumlarından bazıları tartışılabilir. Ancak bunlar kitabın temel unsurları ve bu unsurların mantıksal çıkarımlarına göre geliştirilmiş ögeler değildir. Buna örnek olarak, yazarın Bolşevizm'in burjuvazinin yerine geçen yeni bir egemen kast olduğuna ve emekçi kitleler üzerinde ekonomik ve politik anlamda tahakküm kurmayı arzu ettiğine dair ilginç ve kendine özgü yorumlarını gösterebiliriz.

• • •

Mahnovşçina'nın özü, başka hiçbir yerde bu kadar iyi ortaya konulmadı. *Mahnovşçina* kavramı yazarın çalışmasında geniş, hatta sembolik bir anlam kazanıyor. Yazar bu kavramı işçi sınıfının yavaş yavaş kendi bilincini kazanan ve tarihsel eylemin geniş arenasında adım adım ilerleyen, biricik, tamamen kendine özgü ve bağımsız devrimci hareketini tanımlamak için kullanıyor. Yazar Mahnovşçina'yı devrimin diğer güçlerinin ve hareketlerinin yanında, devrimci hareketin ilk ve en önemli tezahürlerinden biri olarak değerlendiriyor. Bu, *Mahnovşçina* kavramının tesadüfi niteliğinin altını çizer. Hareket Mahno'suz da var olurdu, çünkü hareketi yaratan ve geliştiren kitle-

ler, Mahno'yu yetenekli askeri liderleri olarak ortaya çıkaran kitleler, Mahno olmadan da var olurlardı. Hatta, hareketin ismi ve ideolojik yönelimi farklı olsaydı bile, içindeki öz aynı olurdu.

Mahno'nun kişiliği ve rolü, bu çalışmada çarpıcı bir şekilde ortaya konuluyor.

Mahnovist hareketle, çeşitli düşman güçleri (karşıdevrim, Bolşevizm) arasındaki ilişki başarılı bir şekilde tanımlanıyor. Mahnovşçina'nın bu güçlere karşı verdiği kahramanca mücadelenin anlatıldığı sayfalar insanı sarsan bir etkileyiciliğe sahip.

• • •

Mahnovşçina ve anarşizm arasındaki karşılıklı ilişkiler hususunda ilgi çeken keskin sorular yazar tarafından yeterince ele alınmıyor. Bir bütün olarak anarşistlerin -kesinlikle de "zirvedeki" anarşistlerin- hareketin dışında kaldığını belirtiyor; yazarın ifadesiyle, "Mahnovşçina dönemi boyunca uyudular". Arşinov bu olgunun, birçok anarşistin *"Partiinost"* (parti ruhu) hastalığına yakalanmış olmasından, kitleleri, örgütlerini ve hareketlerini yönetmeye duydukları sağlıksız istekten kaynaklandığını vurguluyor. Bu da anarşistlerin kendi bilgilerine ve kültürel yardımlarına danışılmadan yükselen gerçek bağımsız kitle hareketlerini anlamadaki yetersizliklerini gösteriyor. Bu durum aynı zamanda anarşistlerin bu tarz hareketlere karşı olan önyargılarını ve küçümseyici yaklaşımlarını açıklıyor. Ancak bu ifade ve açıklamalar yetersiz kalıyor. Bu konu ayrıntılı olarak ele alınmalıdır. Anarşistler arasında Mahnovşçina'ya üç farklı yaklaşım var: Mutlak şüpheci, tarafsız ve mutlak olumlu. Yazar hiç şüphesiz üçüncü grupta. Ancak konumu tartışılabilir ve ana tema üzerinde daha derin bir şekilde yoğunlaşması gerektiği düşünülebilir. Bu temanın kitabın özüyle ilintilendirilmediği doğrudur. Ayrıca yazarın bakış açısı kitapta yer alan gerçeklerle güçlü bir şekilde destekleniyor... Umut edelim ki, bu sorun anarşist basın tarafından ele alınsın ve bu konunun etraflıca incelenmesi, anarşist hareket için ortaya yararlı sonuçlar çıkarsın.

• • •

Bu kitabın yayınlanmasıyla birlikte, Mahnovist hareketin içinde var olduğu samlan haydutluk, Yahudi düşmanlığı ve benzeri iftira ve ithamların hiçbir itibarı kalmayacaktır.

Eğer bütün insani eserler gibi, Mahnovşçina'nın da yetersiz olduğu konular, hataları, sapmaları ve olumsuz yönleri varsa, yazara göre,

bu eksiklikler hareketin temel olumlu özüyle karşılaştırıldıklarında çok önemsiz kalmaktadır ve ciddiyetle üzerinde durmaya bile değmez. Eğer hareket azıcık özgür ve yaratıcı bir gelişim olanağına sahip olabilseydi, özel bir çaba harcamaksızın bu eksikleri aşacaktı.

• • •

Bu çalışma, hareketin bazı önyargıları -ulusal, dini ve diğer- nasıl da kolay ve dürüstçe aştığını gösteriyor. Bu kesinlikle harekete özgü bir gerçektir: Emekçi kitleler, *gerçekten devrimlerini kendileri yaratıyorlarsa*, gerçekten ve tam olarak araştırma ve hareket özgürlükleri varsa, devrimci sarsılmayla bir kez ayağa kalktıklarında, nasıl bir düzeye -ve nasıl da kolayca!- ulaşabileceklerinin örneğidir bu. Kitlelerin ilerleyecekleri yollar üzerinde hiçbir sınır yoktur, eğer bu yollar kasıtlı olarak kapatılmamışsa.

• • •

Bu çalışmada bize özellikle önemli görünen noktalar şunlardır:

1) Bir zamanlar Mahnovşçina'yı sadece askeri bir olay, bütün hatalarıyla askeri bir kliğin yaratıcı kudretsizliği, tetikçilerin ve partizanların çılgın eylemleri olarak görmüş olan ve hâlâ da öyle gören pek çok kişiye (ki pek çok insanın Mahnovist hareketle olan ilişkisi bu çözümlemeye dayanmaktadır) bir cevap olarak, yazar karşı çıkılamaz verilerle bu görüşün yanlışlığını gözler önüne seriyor. Yazar büyük bir titizlikle, olağanüstü bir coşku ve fikirle dolup taşmış yaygın emekçi kitlelerinin kısa ömürlü olsa da, özgür, *yaratıcı ve örgütlü* olan hareketinin resmini çiziyor; kendi devrimini ve özgürlüğünü korumak için kendi askeri güçlerini yaratma ihtiyacına cevap veren bir hareket. Mahnovşçina'ya yönelik en yaygın önyargı da böylece yıkılmaktadır.

Yazarın, Mahnovşçina hakkında *ciddi* eleştirilerde bulunurken, özellikle *askeri ve stratejik* konulardaki ihmalkârlığı eleştirmesine dikkat edilmelidir. Söz konusu hataların anlatıldığı bölümlerde yazar, Mahnovistlerin bölgenin sınır hatlarında zamanında sağlam bir savunma örgütleyebilmeleri durumunda, Ukrayna'daki devrimin ve dolayısıyla genel devrimin çok farklı bir yolda ilerleyebileceğini belirtiyor. Eğer yazar haklıysa, bu anlamda Mahnovşçina, askeri hataların belirleyici bir rol oynadığı geçmişteki diğer devrimci hareketlerle kıyaslanabilir. Her halükârda, tahrik edici düşüncelere yol açacak olan bu konuya okuyucunun dikkatini çekmek istiyoruz.

2) Hareketin *tam bağımsızlığı* üzerinde yoğun bir şekilde duruluyor: Bütün davetsiz güçlere karşı bilinçlice ve büyük bir gayretle savunulan bir bağımsızlık.

3) Bolşevizm'in ve Sovyet Hükümeti'nin Mahnovşçina'ya karşı takındığı tavır kararlılıkla ve titizlikle anlatılıyor. Bolşeviklerin tüm yalanları gözler önüne serilerek mazeretleri geçersiz kılınıyor. Bütün kirli entrikaları, bütün yalanları, karşıdevrimci özleri baştan sona teşhir ediliyor. Kitabın bu bölümüne en uygun ithafı, V.Ç.K. [Yüksek Çeka] Gizli Operasyon Bölüm Başkanı "araştırmacı" Samsonov, beni hapishanede sorgularken ağzından kaçırmıştı. Ona Bolşeviklerin anlaşma sırasında Mahno'ya karşı yaptıklarının haince olduğunu söylediğimde Samsonov çekinmeden şu yanıtı vermişti: "Siz buna haince mi diyorsunuz? Bu sadece bizim ne kadar da başarılı devlet adamları olduğumuzu gösterir: *Mahno'ya ihtiyacımız olduğunda, onu nasıl kullanacağımızı biliyorduk; artık ona ihtiyacımız yok, onu nasıl ortadan kaldıracağımızı da biliyoruz.*"

4) Birçok samimi devrimci, anarşizmi idealist bir fantezi, Bolşevizm'i ise mümkün olabilecek tek gerçeklik olarak görür ve dünya toplumsal devriminin, önceden bilinen bir evresini temsil eden kaçınılmaz ve gerekli bir gelişme olarak savunur. Böyle olunca da, Bolşevizm'in kasvetli çehresi daha az önem taşırmış gibi görünür ve tarihsel olarak mazur görülür.

Elinizdeki çalışma, bu anlayışa ölümcül bir saldırı yöneltmektedir. Kitap esas olarak iki parlak tespitte bulunuyor: a) *Devrim gerçekten de emekçi kitlelerin bağımsız devrimi iken*, Rus Devrimi'nde ortaya çıkan anarşist özlemler, "liayalperestlerin zarar getiren ütopyası" olarak değil, *kitlelerin gerçek ve somut devrimci hareketi* olarak çıktı; b) *böyle olduğu için*, devrim Bolşevikler tarafından bilinçlice ve acımasızca bastırıldı.

Bu kitapta ortaya konulan olgular Bolşevizm "gerçeğinin", özünde Çarlık gerçeğiyle aynı olduğunu açıkça göstermektedir. Bu olgular, bu sözümona "gerçeğin" karşısına, *devrimci işçilerin asıl ideolojisi olan anarşizm* gerçeğini somut ve açık bir şekilde koymakta ve Bolşevizm'deki tüm tarihsel zorunluluk kalıntılarını silip atmaktadır.

5) Kitap anarşistlere kendi konumlarını gözden geçirmelerine yarayacak zenginlikte malzeme sunuyor. Ortaya yeni sorular atıyor, daha önceki soruların çözümüne yardım edecek gerçekler sunuyor ve sonuç olarak yeniden ele alınması ve değerlendirilmesi gereken tamamen unutulmuş bazı gerçekleri tekrar teyit ediyor.

Son bir kaç söz.

Bu kitap bir anarşist tarafından yazıldığı halde, içeriği ve önemi şu veya bu okur çevresinin sınırlarını aşıyor.

Birçok insan için bu kitap hiç beklenmedik bir keşif olacak. Bazılarını etraflarında olup biten olaylardan haberdar edecek. Başka birileri için de olaylara yeniden ışık tutacak.

Sadece kültürlü işçiler, köylüler ve devrimciler değil, düşünen, çevresinde olup bitenlerle ilgilenen herkes bu kitabı dikkatle okumalı, okuduklarından sonuçlar çıkarmalı ve kitabın kendisine neyi anlattığının farkına varmalıdır.

Bugün, yaşam olaylarla, dünya mücadeleyle sarsılırken, bugün devrim her ölümlüyü rüzgârının önüne katmaya hazır haliyle bütün kapılan çalarken, bugün muazzam bir mücadele -sadece emek ve sermaye arasındaki mücadele değil, ölen dünyayla doğmak üzere olan dünya arasındaki mücadele, kavganın ve yeniyi yaratmanın farklı yollarını savunanlar arasındaki mücadele- dolu dizgin dört bir yana yayılırken, Bolşevizm devrime ihanet ederek, güç kullanarak, ortalığı bulandırarak, taraftarlarını entrika ve rüşvetle silah altına alıp yeni kanlar isterken, Varşova hapishanesinde Mahno,[4] uğruna kavga verdiği ideallerin ölmediğini, aksine büyüyüp geliştiğini öğrenerek teselli bulurken, devrimci mücadelenin yoluna ışık tutan bu kitap her evde bir başvuru kaynağı olarak bulunmalıdır.

Anarşizm seçkinlerin edinebildiği ayrıcalıklı bir öğreti değil, tersine, herkesin haberdar olması gereken bir dünyaya ait derin ve engin bir öğretidir.

Bir okurun anarşist olması gerekmiyor; fakat okur, kazara anarşist bir derse giren yaşlı bir profesörün başına gelen olayı da yaşamamalıdır. Şaşkınlık içinde sınıftan çıkan profesör, etrafındakilere şunları söylemişti: "Ben saçları ağarmış bir profesörüm ve şu güne kadar bu olağanüstü, bu mükemmel öğretiden hiç haberim olmamıştı... Utanç içindeyim."

Okurun anarşist olması hiç gerekmiyor; anarşist olmak bir zorunluluk değildir. Ancak anarşizmi bilmek gerekir.

Volin
Mayıs 1923

Yazarın Önsözü

Mahnovşçina çağdaş Rusya'da yaşanan büyük ve olağanüstü bir olaydır. Ufkunun genişliği ve dayandığı fikirdeki derinlik nedeniyle, bildiğimiz tüm kendiliğinden işçi hareketlerinin ötesine geçmiştir. Hakkında gerçeğe dayalı, sayılamayacak kadar çok veri var. Maalesef bugünkü -komünist- gerçeklik koşullarında, harekete ışık tutacak bu verilerin toparlanması hayal bile edilemez. Bu iş ancak gelecekte yapılabilecektir.

Mahnovist hareketin tarihi üzerine dört kez çalışma yaptım. Hareketle ilgili topladığım bütün malzeme bu amaç içindi. Fakat her seferinde yarı yarıya bitmiş olan çahşma yok oldu. Çalışma iki kez çatışmalar esnasında cephede, diğer iki defasında ise barış günlerinde geçici olarak konakladığımız mekânlarda kayboldu. 1921 yılının Ocak ayında Harkov'da çok değerli belgeler kayboldu. Bu belgelerin içinde, cephe, Mahnovist kamp ve Mahno'nun kişiliğine ilişkin bilinmesi gerekli her şeyi içeren arşiv vardı: Mahno'nun birçok gerçeği ortaya koyan anıları, *Put'k Svobode*'nin eksiksiz tüm sayıları, hareketin fedakâr savaşçıları hakkında ayrıntılı biyografik notlar. Bu belgelerin yerini kısmen bile doldurmak mümkün değil. Ayrıca bu çalışma önceleri çatışmalar esnasında, ardından çağdaş Rusya'nın son derece elverişsiz, baskıcı koşullarında yürütüldü, tıpkı Çarlık hapishanelerinde bir köşeye veya masanın arkasına gizlenip, her an gardiyana yakalanma korkusuyla birbirimizle yazıştığımız günlerde olduğu gibi.

Bu nedenlerden ötürü, çalışmanın aceleyle kaleme alınması ve önemli eksikliklerinin olması gayet doğal. Ancak mevcut dönemin koşulları, eksik de olsa, hareketin tarihi üzerine bir çalışmanın yapılmasını gerektiriyordu. Dolayısıyla bu çalışma tasarımın son hali değildir. Bu sadece bir başlangıçtır ve bu çalışma sürdürülerek geliştirilmelidir. Ancak bunun için, hareket hakkındaki bütün belgeler toplanmalıdır. Ellerinde bu tür belgeler bulunduran tüm yoldaşlar, mutlaka bunları yazara ulaştırmalıdır.

Bu önsözle, diğer ülkelerdeki yoldaşlara, işçilere birkaç söz söylemek istiyorum. Bu yoldaşların pek çoğu, Rusya'ya gelerek bazı kongrelere katıldılar, çağdaş Rusya'yı resmi bir çerçeve içinde gördüler. Petrograd, Moskova ve diğer kentlerdeki fabrikaları ziyaret ettiler. Oralarda yaşananları iktidar partisinin ve ona bağlı politik grupların

sağladığı bilgiler temelinde öğrendiler. Rus gerçeği hakkında bu şekilde edinilen bilginin hiçbir değeri yoktur. Bu konuklara her yerde, gerçeklerden oldukça uzak bir yaşam gösterildi. Örneğin 1912 veya 1913'te Amsterdam'dan bir bilim adamı (yanılmıyorsam Israel Van Kan) Rusya'ya geldi ve hapishaneleri inceledi. Çarlık Hükümeti ona Petrograd, Moskova ve başka kentlerdeki hapishaneleri inceleme fırsatı tanıdı. Profesör hücre hücre gezerek, mahkûmlar hakkında bilgi aldı, onlarla konuştu. Minor'un da aralarında bulunduğu bazı politik tutuklularla illegal ilişkiler kurmuş olmasına rağmen, Rus hapishanelerinde, hapishane yöneticilerinin görmesine izin verdiklerinin dışında hiçbir şey göremedi, Rus hapishanelerine özgü olan ve asıl görmesi gereken şeyler ondan gizlendi. İktidar partisi veya rakip politikacılar tarafından sağlanmış veriler yardımıyla kısa sürede Rusya'daki yaşamı görüp değerlendireceklerini umarak Rusya'ya gelen yabancı yoldaşlar ve işçiler kendilerini Israel Van Kan'ınkiyle aynı durum içinde bulacaklar. Kaçınılmaz olarak büyük hatalar yapacaklar. Rus gerçeğini görmek için, ülkeye basit bir tanım emekçisi veya bir fabrika işçisi olarak girmek, Komünist hükümetin halka verdiği ekonomik ve politik *payok*'ları (pay) almak, işçiler olarak haklarını talep etmek ve verilmediğinde bunun için devrimci mücadele etmek gerekir, çünkü devrim işçilerin en yüce hakkıdır. Ancak o zaman, cesaretli bir gözlemci vitrine konulanın dışındaki asıl Rus gerçeğini gerçekten anlayacaktır. İşte o zaman, bu kitapla aktarılan tarihe şaşırmayacaktır. İşte o zaman, dehşet ve şaşkınlıkla bugün her yerde olduğu gibi, Rusya'da da işçi sınıfının zulme ve işkenceye uğradığı gerçeğini ve bu yüzden mücadele eden Mahnovist hareketin kahramanlığını açıkça görecektir.

Öyle sanıyorum ki, kendi sınıfının kaderiyle ilgilenen, kendi sınıfını düşünen her proleter, Rusya'da yaşananların -ve diğer ülkelerde yaşananların- ancak bu şekilde anlaşılabileceğini kabul edecektir. Bugüne kadar Rusya'daki yaşamı incelemek üzere buraya gelen yabancı heyetlerin yaptığı çahşmaların tümü yanılgılar, boşa kürek çekmeler, zaman kaybı ve yurtdışı gezintilerinden başka bir şey değildir.

P. Arşinov
Moskova, Nisan 1921

Not: Kendi adıma ve hareketin diğer katılımcıları adına, bu kitabın basılmasında yardımcı olan veya olmaya çalışan diğer örgütlere ve yoldaşlara, Kuzey Amerika Anarko-Komünist Gruplar Federasyonu'na, İtalyan ve Bulgar yoldaşlara minnettarlığımı belirtmeyi borç bilirim.

Mayıs 1923

NOTLAR

1. Çeşitli Rus ve yabancı basın organlarında yer alan ve hareketi karalamak için olağanüstü bir çaba sarf eden veya inanılmaz edebi utanmazlıklarla dolu çok sayıda makalenin yanı sıra, ideolojik ve tarihi öneme sahipmiş gibi görünen ama aslında bilinçli çarpıtmalar ve münasebetsiz uydurmalardan başka bir şey olmayan güya dürüst çalışmalar da var. Örneğin Ya. Yakovlev'in tamamen yalan ve çarpıtma dolu kitabı *Russian Anarchism in the Great Russian Revolution* (Büyük Rus Devrimi'nde Rus Anarşizmi -çeşitli Rus ve yabancı yayınevleri tarafından yayınlandı-). Bunun dışında, Gerasimenko'nun *İztorik i Sovremenik* tarihsel-edebi antolojisindeki uzun ve iddialı makalesi (baskı; Olga D'yakov and Co., 3. Kitap, Berlin, 1922, sayfa 151, "Mahno" hakkında bir makale), "yazar" ve "antoloji" için utanılacak fantezilerden ibaret. Mahnovist hareketi ciddi olarak ve dürüstçe ele alan, diğerlerinden farklı bir gözle inceleyen, yukarda bahsedilen "yazarlar"dan farklı bir amaç güden anarşist basının, yazarların harekete doğrudan katılmamış olmalarından, hareketle yakın ilişkiler içinde bulunmamalarından ve kulaktan dolma bilgilerden, yazılı belge veya ikinci el makalelerden hareket etmelerinden kaynaklanan sayısız hata ve yanlışlarla dolu olduğunu da eklemeliyiz. (Bkz. Petrograd Anarşist Gruplar Federasyonu'nun yayın organı olan *Vol'nyi Trud* adlı derginin Ekim (1919) sayısında yazılanlardan yola çıkılarak P. Rudenko tarafından hazırlanan *In the Ukraine-the Insurrection and the Anarchist Movement* (Ukrayna'da Ayaklanma ve Anarşist Hareket) adlı broşür, Mart 1922'de Worker's Publishing House tarafından Arjantin'de basılmıştır. Bu broşürdeki hataları, yazarın harekette kişisel olarak yer almamış olmasıyla ve hareketin karışık sorunlarını yaşamamış olmasıyla açıklayabiliriz.)

2. Yabancı işçi ve yoldaşların Mahnovşçina gerçeği hakkında fikir sahibi olmaları için bu çalışmanın yayınlanmasından önce, yabancı dergilerde yazarın "Nestor Mahno", "Mahnovşçina ve Yahudi Düşmanlığı" başlıklı iki makalesi çıktı.

3. Bu yenilgi sırasında bir "Kızıl Kazak" süvari tümeninin saldırısı esnasında Arşinov neredeyse öldürülüyordu (ki bu ilk defa olmuyordu). Kazakların kılıçlarından kurtulmayı başaramayan birçok yakın yoldaşının katledilişini gördü.

4. Bu kitabın Rusça baskısının çıktığı dönemde, Mahno bir Polonya mahkemesinde, ihanet suçundan yargılanıyordu (Bolşeviklerle işbirliği yapıp, Galiçya'da bir isyanı kışkırtmak suçundan). Suçlama yersiz bulundu ve Mahno beraat etti. O zamandan beri özgür. [Dipnot Fransızca baskıdan, Paris, Librairie Internationale, 1924.]

-I-

RUS DEVRİMİ'NDE DEMOKRASİ VE EMEKÇİ KİTLELER

Dünya tarihinde, emekçi halk tarafından, başkalarının emeğini sömürmeyen işçi ve yoksul köylüler tarafından kendi çıkarları doğrultusunda gerçekleştirilmiş hiçbir devrim yaşanmamıştır. Bütün görkemli devrimlerin esas gücü, devrimin zaferi için yüzbinlerce kurban veren işçiler ve köylülerdi ama işçi ve köylüler hiçbir zaman devrimin amaçlarını ve biçimini belirleyen liderler, ideologlar ve örgütçüler olmadılar. Tam tersine, işçi ve köylülere yabancı unsurlar, yani genelde ölmekte olan çağın yönetici sınıfı ile kent ve kır proletaryası arasındaki arabulucular devrimin liderleri oldular.

Bu unsurlar, sürekli olarak parçalanmış eski rejimin, eski Devlet sisteminin pisliklerinden doğdu ve köleleştirilmiş kitleler arasındaki özgürlük hareketinden beslenerek büyüdü. Sınıf özelliklerinden ve Devlet iktidarına olan aşırı zaaflarından dolayı bu unsurlar, çürümekte olan politik rejimin karşısında devrimci bir konum alırlar ve seve seve kitlesel devrimci hareketlerin, köleleştirilmiş işçilerin liderleri olurlar. Fakat işçi ve köylülerin yaşamsal ihtiyaçlarının bayrağı altında devrimi örgütlerken ve ona önderlik ederken, aslında her zaman kendi kastı veya grubunun yararı için çaba sarf ederek, ülkede kendi egemen konumlarını oluşturmak üzere devrimden yararlanmayı amaçlarlar. İngiliz Devrimi'nde olan buydu. Büyük Fransız Devrimi'nde olan buydu. 1848 Fransız ve Alman Devrimlerinde olan buydu. Kent ve kır proletaryasının özgürlük için mücadele ettiği ve fedakârca canını verdiği bütün devrimlerde böyle oldu - kitlelerin çaba ve fedakârlığının meyveleri, devrimi kendi gruplarının çıkarına kullanmak için insanların sırtından geçinen farklı etiketlere sahip liderler ve politikacılar arasında paylaşıldı.

Büyük Fransız Devrimi'nde, işçiler zafer için muazzam bir çaba harcadı ve sayısız kurban verdi. Peki bu devrimdeki politik unsurlar acaba proletaryanın çocukları mıydılar ve proletaryanın eşitlik ve özgürlük özlemleri için mi mücadele ettiler? Kesinlikle hayır. Danton, Robespierre, Camille Desmoulins ve devrimin tüm diğer "üstdüzey rahipleri", zamanın liberal burjuvazisinin temsilcileriydiler. Onlar,

burjuvaziye özgü toplumsal ilişkiler için mücadele ettiler ve aslında 18. yüzyıl Fransız halk kitlelerinin devrimci idealleri olan eşitlik ve özgürlükle onların idealleri arasında hiçbir ortak nokta yoktu. Buna rağmen bu unsurlar, hem geçmişte hem de günümüzde hâlâ bu büyük devrimin liderleri olarak değerlendiriliyorlar. 1848 Fransız Devrimi'nde, sefaletinin ve yoksulluğunun üstesinden devrimle gelmeyi uman ve üç ay boyunca kahramanca çabalarını devrime adayan işçi sınıfı, devrimin liderleri tarafından vaat edilen "sosyal cumhuriyeti" elde etti mi? Hayır. İşçi sınıfı, devrimin liderlerinden yalnızca kölelik ve kitlesel katliamlar elde etti; hain liderlerine karşı ayaklanmaya teşebbüs ettiklerinde 50 bin işçi Paris'te öldürüldü.

Bütün geçmiş devrimlerin işçi ve köylüleri, sadece temel amaçlarının *taslağını çizerken* ve yürüyecekleri *yolu* tanımlarken başarılı oldular; bütün bu amaçlar genellikle devrimin daha zeki, daha kurnaz ve daha eğitimli "liderleri" tarafından saptırıldı ve ortadan kaldırıldı. İşçilerin bu devrimlerden elde ettiği en iyi şey, oy verme, toplanma ve yayın haklarına dair anlamsız kazanımlardı - yöneticilerini seçme hakkı. Hatta, bu haklar bile, yeni rejimin kendini sağlamlaştırmak için gerek duyduğu kısa bir dönem için verildi. Bunun ardından, kitleler tekrar eski yaşamlarına, eski itaat, sömürü ve sahtekârlık günlerine geri döndüler.

Razin Ayaklanması veya günümüzün devrimci işçi ve köylü ayaklanmalarında olduğu gibi, *sadece* aşağıdan gelen kitle hareketlerinde, hareketin sahibi halk olduğunda, hareketin içeriği ve biçimi de halk tarafından belirlenir. Ancak, politik grup ve partilerce önderlik edilen devrimlerden hem içerik hem de biçim itibariyle oldukça farklı olan bu hareketler, genellikle "düşünen" insanların gazabı ve suiistimaliyle karşılaştılar ve henüz zafer bir kazanamadılar.

Bizim Rus Devrimi'miz, hiç şüphesiz, özünde halka karşı olan çıkarlara hizmet etmek için halkın gücünü kullanan politik bir devrimdir. İşçi ve köylülerin muazzam adanmışlıkları, çektikleri ıstırap ve gösterdikleri devrimci çabalara rağmen, bu devrimin temel gerçeği, politik iktidarın arabulucu bir grup arafından, sözümona sosyalist devrimci entelijensiya yani Sosyal Demokratlar tarafından ele geçirilmesidir.

Uluslararası entelijensiyanın yanı sıra Rus entelijensiyası hakkında da çok şey yazıldı çizildi. Sürekli olarak övgüler düzülen entelijensiya, yüksek insani ideallerin taşıyıcısı ve mutlak gerçekliğin savunucusu olarak anıldı. Entelijensiya nadiren sorgulandı. Fakat, gerek iyi

gerek kötü, entelijensiya hakkında yazılan her şeyde ortak olan çok temel bir kusur vardı: Şöyle ki, kendileri tarafından tanımlandılar, kendileri tarafından övüldüler ve kendileri tarafından suçlandılar. İşçi ve köylülerin bağımsız mantıkları için, bu hiç de ikna edici değildi ve entelektüellerle halk arasındaki ilişkiler açısından hiçbir önemi yoktu. Bu ilişkilerde, halk sadece bir olgu olarak ele alındı. Sosyalist entelijensiyanın yaşamındaki su götürmez asıl gerçek ise, onların her zaman ayrıcalıklı bir toplumsal konumun keyfini sürmüş olmalarıdır. İmtiyazlı bir konumda yaşarken, entelijensiya sadece toplumsal olarak değil, psikolojik olarak da ayrıcalıklı hale geldi. Onların bütün ruhsal istekleri, "toplumsal idealler" dedikleri her şey, kaçınılmaz bir şekilde kendi içinde bir kast ayrıcalığı ruhunu da taşır. Entelijensiyanın tüm toplumsal gelişim sürecinde bu olguya rastlıyoruz. Eğer, Dekabristler dönemini, entelijensiyanın devrimci hareketinin başlangıcı olarak ele alırsak ve bu hareketin bütün aşamalarını peş peşe gözden geçirirsek -"Narodniçestvo" yani "Narodol'çestvo", genel anlamıyla Marksizm ile sosyalizmin tüm kolları- kast ayrıcalığı ruhunun açıkça ifade edildiğini görürüz.

Bir toplumsal ideal dışardan ne kadar yüce ve ulvi olursa olsun, halkın emeği ve gasp edilen haklarıyla ayakta duran ayrıcalıklıları içinde taşımaya başladığı andan itibaren, artık bütünlüklü bir gerçek olmaktan çıkar. Halka bütünlüklü bir gerçeği ifade etmeyen bir toplumsal ideal, halk için tam bir yalan olacaktır. Sosyalist entelektüellerin ideolojileri, kesinlikle *bu tür* bir yalandır. Bu gerçeklik, halk ve entelijensiya arasındaki ilişkiler hakkında *her şeyi* belirler. Belli bir toplumsal grubun, halkın zorunlu çalışması ve yoksun olduğu haklara dair teoriler üreterek, ancak kendisi için toplumsal ayrıcalıklar yaratması pahasına halkı yeni bir topluma taşımaya çalışması halk tarafından asla unutulmayacak ve affedilmeyecektir.

Halk başkadır, halka ince hesaplarla ve kurnazca sunulan demokrasi ve sosyalist ideolojisi başkadır. Elbette, Sofya Perovskaya gibi bağımsız kahramanlar, sosyalizmin doğasında var olan iğrenç ayrıcalıklardan bağımsızdırlar; çünkü onlar gerçekliği demokratik-sınıf öğretisinin kavramlarından yola çıkarak değil, psikolojik veya ahlâki yönden algılarlar. Onlar yaşamın gülleri, insan ırkının güzellikleridir. Gerçeğe olan tutkularından esinlenerek, tamamen halka hizmet etmek için yaşadılar ve kendi güzel örnekleriyle sosyalist ideolojinin gerçek dışı karakterini gözler önüne serdiler. Halk, onları asla unutmayacak ve onların sevgisini sonsuza dek kalbinde taşıyacaktır.

Rus entelijensiyasının 1825'teki bulanık siyasi talepleri, yarım yüzyıl boyunca mükemmelleştirilmiş sosyalist Devletçi sistem ve iyi tanımlanmış sosyo-ekonomik bir grup içerisinde kendi biçimini aldı: Sosyalist Demokrasi. Bu entelijensiya ile halk arasındaki ilişkiler kesin bir şekilde belirlenmişti: Bir tarafta ülkedeki ekonomik yaşamı kendi kendine tayin etme doğrultusunda hareket eden halk; diğer tarafta halkın üzerinde egemenlik kurmaya çalışan demokratlar. Aralarındaki bağ sadece kurnazlık, hilekârlık ve şiddet vasıtasıyla sağlanabilirdi, hiçbir şekilde ortak çıkarların doğal sonucu vasıtasıyla değil. Bu iki taraf birbirine düşmandır.

Devlet öğretisinin kendisi, kitleleri güç kullanarak yönetme fikri, her zaman eşitlik fikrinden yoksun olan ve bencillik içgüdüsü baskın olan bireylerin, halk kitlelerini sadece bir hammadde olarak, amaçtan, girişimden, zekâdan ve kendilerini yönetme yeteneğinden yoksun olarak gören bireylerin devrime atfettiği bir niteliktir.

Bu düşünce, her zaman emekçi nüfusun dışında kalan, egemen ve imtiyazlı gruplar tarafından savunuldu - aristokrasi, askeri kastlar, soylular, din adamları, sanayi ve ticaret burjuvazisi, vb.

Çağdaş sosyalizmin kendisini bu düşüncenin ateşli bir hizmetçisi olarak göstermesi bir rastlantı değildir: Çağdaş sosyalizm yeni yönetici kastın ideolojisidir. Devlet sosyalizmi fikrinin taşıyıcılarını ve havarilerini dikkatlice gözlemleyecek olursak, hepsinin merkeziyetçi arzularla dolu olduğunu ve kendilerini kitlelerin üzerinde, kitleleri yöneten ve onlara hakim olan bir merkez olarak gördüklerini fark ederiz. Devlet sosyalizminin ve onun takipçilerinin bu psikolojik özellikleri, yok olmaya yüz tutmuş önceki egemen grupların psikolojisinden filizlenerek ortaya çıkmıştır.

Devrimimizin ikinci temel gerçeği ise, işçi ve köylü emekçilerin "işçi sınıfı" olgusunun henüz erken bir aşamasında bulunmalarıdır - merkezi bir otorite tarafından yönetilen üreticiler olmalarıdır.

Bir bütün olarak mevcut dönem, Rusya'da gerçekleştirilmekte olan sözümona sosyalist yapılanma, bir bütün olarak devlet aygıtı, ülke yönetimi ve yeni sosyo-politik ilişkilerin yaratılması; tüm bunlar, üretenler üzerinde yeni bir sınıf hakimiyetinin inşası, halk üzerinde yeni sosyalist iktidarın kurulması dışında koskocaman bir hiçtir. Bu yapılanma ve hakimiyet planı, sosyalist demokrasinin liderleri tarafından onyıllardan beri özenle hazırlanmıştı ve Rus Devrimi'nden önce kolektivizm olarak bilinirdi. Bugün ise adına sovyet sistemi diyorlar.

Bu sistem, ilk defa Rus işçi ve köylülerinin devrimci hareketiyle

tarih sahnesine çıktı. Bu, sosyalist demokrasinin, bir devrimin gücünü kullanarak, bir ülkede kendi devletçi egemenliğini kurma yolundaki ilk girişimidir. İlk girişim olduğu içindir ki, demokratların sadece bir bölümü -en etkin, en girişimci ve en devrimci olanları, komünist solcular- tarafından üstlenildi, geriye kalan demokratlar tarafından ise şaşkınlıkla karşılandı ve bu itici biçimi, demokratları pek çok rakip gruba böldü. Bu gruplardan bazıları (Menşevikler, Sosyalist Devrimciler, vb.) Rusya'ya komünizmi böyle bir dönemde getirmenin vakitsiz ve riskli olduğunu düşünüyorlardı. Bu gruplar, devlet egemenliğine parlamento aracılığıyla ve yasal yollarla ulaşma umudunu taşıyordu; yani, işçi ve köylü oylarıyla parlamentodaki sandalyelerin büyük çoğunluğunu kazanma yoluyla. Soldaki komünist meslektaşlarıyla aralarındaki fikir ayrılığının temelinde bu vardı. Bu fikir ayrılığı geçici ve tesadüfidir, üstelik o kadar önemli de değil. Bu fikir ayrılığı, Bolşevikler tarafından gerçekleştirilen politik alt-üst oluşun anlamını kavrayamamış demokratların kalabalık ve ürkek bir kısmının yanlış anlamalarıyla körüklenmektedir. Bu gruplar, komünist sistemin onları tehdit edecek herhangi bir şey içermediğini, hatta aksine yeni devletin onlara da sağlam statüler sağlayacağını fark eder etmez, rakip demokrat taraflar arasındaki bütün fikir ayrılıkları ortadan kalkacak ve tüm demokratlar birleşik bir Komünist Parti'nin rehberliğinde hareket edeceklerdir.

Ve daha şimdiden, demokratlar arasında bu doğrultuda bir "aydınlanma" gözlemekteyiz. Rusya ve diğer ülkelerdeki sayısız grup ve parti "sovyet platformu" etrafında biraraya geliyor. Yakın geçmişte İkinci Enternasyonal'i oluşturan ve Bolşevizm ile kavga halinde olan, farklı ülkelerden çok sayıda politik parti, bugünlerde Komünist Enternasyonal'e katılmaya hazırlanıyor ve "Proletarya Diktatörlüğü"nü ağızlarına sakız ederek, komünizm bayrağı altında kendilerini işçi sınıfına sunuyor.

Ancak, işçi ve köylülerin mücadele verdiği diğer büyük devrimlerde olduğu gibi, özgürlük ve eşitlik için mücadele eden emekçi halkın özgün ve bağımsız kavgası ile devrimde belirleyici rol oynayan bir dizi etkili toplumsal akım bizim devrimimize de eşlik etmiştir. Bu akımların en güçlü ve canlı olanlarından biri de *Mahnovşçina*'dır. Üç yıllık bir dönem boyunca Mahnovşçina, Rus emekçi halkının eskiden beri taşıdığı arzularını, özgürlüğü ve bağımsızlığı hayata geçirmesinin yolunu kahramanca açtı. Komünist iktidarın, bu akımı bastırmak için sürdürdüğü bütün karalama ve çarpıtma politikalarına rağmen Mah-

novşçina, iç savaşın çeşitli cephelerinde savaşarak, sık sık düşmanlarına ciddi darbeler vurarak, Rusya, Sibirya ve Kafkasya'nın işçi ve köylülerinin devrimci beklentilerini yanıtlayıp destekleyerek büyümeye, yaşamaya ve gelişmeye devam etti. Mahnovşçina'nın hızla gelişmesi, çoğu Rus işçi ve köylüsünün kendi atalarının devrimci hareketlerinin yanı sıra, diğer halkların devrim tarihlerine de aşina olmaları ve bu tecrübelere güvenmeleri gerçeği ile açıklanabilir. Buna ek olarak, saflarda yer alan işçiler, kitlelere devrimci hareketin temel hedeflerini göstererek, bu hedeflerin demokratların politik amaçlarıyla tamamen zıt olduğunu formüle ettiler ve kitlelerin dikkatini çekerek onurlu bir şekilde, sabır ve başarıyla emekçilerin çıkarlarını savundular.

Mahnovist hareketin tarihine girmeden önce, belirtilmesi gereken bir nokta var; Rus Devrimi'ne "Ekim Devrimi" denildiğinde, farklı iki olgu birbirine karıştırılıyor: Kitlelerin, devrimi gerçekleştirirken kullandıkları sloganlar ile devrimin sonuçları.

1917 Ekim kitle hareketinin sloganı "Fabrika İşçinin, Toprak Köylünün" idi. Kitlelerin tüm toplumsal ve devrimci programı, şu kısa ama oldukça anlamlı şiarla dile getirilmişti: Kapitalizmin, ücretli emeğin, devlete olan köleliğin yıkılışı ve üretenlerin özyönetimine dayalı yeni bir yaşamın örgütlenmesi. Ancak, Ekim programı gerçekte hiçbir şekilde hayata geçirilmedi. Kapitalizm yıkılmadı, tersine reforme edildi. Ücretli emek ve sömürü devam etti. Yeni devlet aygıtının işçilere uyguladığı baskı, büyük toprak sahipleri ve kapitalistlerin hakim olduğu devlet aygıtının baskılarından daha az değildir. Bu nedenle Rus Devrimi ancak çok öznel ve dar bir bakış açısıyla "Ekim Devrimi" diye adlandırılabilir: Komünist Parti'nin amaçlarını ve görevlerini gerçekleştirmesi olarak.

Ekim Devrimi, tıpkı Şubat-Mart 1917 Devrimlerinde olduğu gibi, Rus Devrimi'nin genel ilerleyişinde sadece bir aşamaydı. Ekim hareketinin devrimci güçleri, Komünist Parti tarafından kendi plan ve amaçları için kullanıldı. Fakat bu durum, bizim devrimimizin tamamını temsil etmez. Devrimin genel akışı, Ekim'de durmayan, aksine, işçi ve köylülerin tarihsel görevlerini yerine getirmeleri doğrultusunda daha da ileriye giden başka toplumsal akımları da kapsar: Eşitlikçi ve devletsiz köylü topluluklarının kurulmasını. Eskimiş ve şimdiden katılaşmış mevcut Ekim, hiç şüphesiz, devrimde bir sonraki aşamanın, halkın denetimindeki aşamanın yolunu açmak zorundadır. Eğer bu gerçekleşmezse, Rus Devrimi de, kendisinden önceki devrimler gibi, herhangi bir iktidar değişikliğinden başka bir şey olmayacaktır.

-II-

BÜYÜK RUSYA VE UKRAYNA'DA EKİM DEVRİMİ

Rus Devrimi'nin gelişimini açıklayabilmek için, 1900-1917 arasındaki dönemde işçi ve köylüler arasında yürütülen propagandayı, devrimci fikirlerin gelişimini ve Ekim Devrimi'nin Büyük Rusya ile Ukrayna'daki önemini ele almak gerekiyor.

1900-1905 yıllarından başlayarak, işçi ve köylüler arasındaki propaganda iki temel öğretinin sözcüleri tarafından yapıldı: Devletçi sosyalizm ve anarşizm. Devletçi sosyalizm propagandası, sıkı bir şekilde örgütlenmiş olan Bolşevikler, Menşevikler, Sosyalist Devrimciler ve benzeri demokratik parti ve gruplar tarafından yürütüldü. Anarşizm ise, bir devrimdeki işlevlerini yeterince açık bir şekilde anlamamış, sayıca daha az ve küçük gruplar tarafından ifade edildi. Propaganda alanı ve politik eğitim neredeyse tümüyle, kitleleri kendi program ve fikirlerinin ruhu içinde eğiten demokratlar tarafından işgal edilmişti. Temel amaç, demokratik bir cumhuriyetin kurulmasıydı; politik devrim ise bu amacı gerçekleştirmek üzere kullanılacak bir araçtı.

Anarşizm ise tam tersine, devletçiliğin bir biçimi olduğu için demokrasiyi ve bir eylem yöntemi olarak da politik devrimi reddetti. Anarşizm, işçi ve köylülerin temel görevi olarak toplumsal devrimi gördü ve kitlelere seslenmesinin nedeni de buydu. Emekçi halkın özgür, devletsiz toplumunu kurmak üzere, kapitalizmin tamamen yıkımı için çağrıda bulunan tek öğreti anarşizmdi. Ancak az sayıda militanı olduğundan ve yakın gelecek için somut bir programı olmadığından, anarşizm geniş bir şekilde yayılamadı ve özgün bir toplumsal ve politik kuram olarak kitleler arasında kök salmayı başaramadı. Buna rağmen, anarşizm köleleştirilmiş kitlelerin yaşamlarının en önemli yanlarıyla ilgilendiği için, kitlelere karşı asla ikiyüzlü davranmadığı için ve halka kendi davası için bizzat savaşıp gerektiğinde ölmeyi öğrettiği için, tam da işçi sınıfının kalbinde, toplumsal devrim uğruna mücadele eden savaşçılar yarattı. Anarşist fikirler, Çarlık gericiliğinin, uzun ve çileli dönemi boyunca yayılıp, toplumsal ve politik idealler olarak kent ve kırlardaki işçilerin kalbinde yeşerdi.

Demokrasinin doğal bir ürünü olan sosyalizm, kendisine hizmet

eden muazzam bir entelektüel güce her zaman sahip oldu. Öğrenciler, profesörler, doktorlar, avukatlar, gazeteciler, vb. ya Marksist'tiler ya da büyük ölçüde Marksizm'e sempati duyuyorlardı. İşçileri, demokrasinin daima kuşku götüren, anlaşılmaz idealleri için savaşmaya çağırdığı halde, politikada deneyimli olan etkin gücü sayesinde, sosyalizm geniş işçi kitlelerini kendi saflarına çekmeyi daima başardı.

Buna rağmen, 1917 Devrimi döneminde, sınıfsal çıkarları ve eğilimleri, işçi ve köylüleri doğrudan kendi nihai amaçlarına yöneltti: Toprak ve fabrikaların kamulaştırılması.

Kitleler arasında bu yönelim gözlenmeye başlandığında -ki bu 1917 Devrimi'nden çok önce de vardı- Marksistlerin bir bölümü, yani sol kanadı olan Bolşevikler çabucak mevcut burjuva-demokrat konumlarını terk ettiler. Sloganlarını işçi sınıfının ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlediler; kendilerini nasıl kitle hareketinin efendisi yapabileceklerinin yollarını ararken, devrim günlerinde de isyancı kitleyle birlikte yürüdüler. Bolşevikler bu başarıyı, kitleleri aldatmak için kullandıkları sosyalist sloganların yanı sıra, Bolşevizm saflarındaki geniş entelektüel güçler sayesinde kazandılar.

Biraz önce, Ekim Devrimi'nin güçlü bir slogan eşliğinde yürütüldüğünden bahsetmiştik: "Fabrika İşçinin, Toprak Köylünün". Emekçi halk, bu slogana kayıtsız şartsız, çok açık bir anlam yüklemişti; yani, devrim tüm endüstriyel ekonomiyi doğrudan işçilerin denetimine, toprak ve tarımı da köylülerin denetimine verecekti. Bu sloganlardaki adalet ruhu ve kendiliğinden eylemlilik, kitlelerin en etkin bölümünü devrimden hemen sonraki gün yaşamı bu sloganlar temelinde düzenlemeye hazır hale getirmişti. Pek çok şehirde, sendikalar ve fabrika komiteleri fabrikaların yönetimini ve ürün üzerindeki denetimi ele geçirmiş, mal sahiplerinden kurtulmuş ve fiyatları kendileri belirlemeye başlamışlardı. Ancak tüm bu girişimler, çoktan devlet haline gelmiş olan Komünist Parti'nin demir disipliniyle karşılaşıyordu. Devrimci kitleyle omuz omuza yürüyen ve onların en radikal, sık sık da anarşist sloganlarını sahiplenen Komünist Parti, koalisyon hükümeti devrilir devrilmez, ansızın eylemliliklerinin yönünü değiştirerek iktidara geldi. Ekim sloganlarının içeriğini oluşturan her şeyle beraber emekçi halkın kitle hareketi olan devrim, bu noktadan itibaren parti için sona ermişti. İşçi sınıfının asıl düşmanı olan sanayi ve tarım burjuvazisi yenilmişti. Kapitalist rejime yönelik mücadele ve yıkım dönemi sona ermişti; başlayan yeni dönem komünist, proleter inşa dönemiydi. Bu noktadan itibaren devrim ancak devlet organları tarafından yürütüle-

bilecekti. İşçiler sokakların, fabrikaların ve atölyelerin efendileri iken ve yeni iktidarı göremeyen köylüler kendi yaşamlarını bağımsızca düzenlemeye çalışırlarken, ülkenin içinde bulunduğu koşullardan tehlikeli sonuçlar çıkabilirdi, işçi ve köylüler, partinin devlet aygıtlarındaki rolünü altüst edebilirlerdi. Bütün bunlar mümkün olabilen her araçla, gerektiğinde devlet terörüne varan yöntemlerle durdurulmalıydı.

Komünist Parti'nin iktidarı ele geçirdiği dönemdeki geriye dönüş işte böylesine keskindi.

Bu noktadan itibaren, Parti, işçi ve köylü kitlelerinin tüm sosyalist etkinliklerine karşı inatla tepki gösterdi. Açıkça görülüyordu ki, devrimin bu şekilde geriye dönüşü ve devrimin devamı adına yapılan bürokratik müdahaleler, varlığım ve bulunduğu konumu emekçi halk kitlelerine borçlu olan bir parti tarafından atılan alçakça ve küstahça adımlardı. Bu açıkça sahtekârlık ve zorla el koyma anlamına geliyordu. Ancak, devrimde üstlendiği rolün temel mantığından dolayı, Komünist Parti zaten başka biçimde hareket edemezdi. Ülke üzerinde diktatörlük ve hükümranlık kurmanın yollarını devrimde arayan herhangi bir başka parti de aynı şekilde hareket ederdi. Ekim'den önce, devrimi yönetmenin yollarını arayanlar Sosyal Demokratların sağ kanadıydı -Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler-. Bolşeviklerle onlar arasındaki fark, bu grupların kendi iktidarlarını örgütleyememeleri, kitleleri peşlerinden sürükleyememeleriydi.

• • •

Şimdi de, Komünist Parti diktatörlüğünün ve diktatörlük tarafından, devrimin devlet organlarına rağmen ilerleyişinin önüne konulan engellerin, Büyük Rusya ve Ukrayna'nın emekçi halkı tarafından nasıl karşılandığına bir göz atalım. Büyük Rusya ve Ukrayna'daki işçiler için devrim aynı devrimdi, fakat devrimdeki Bolşevik devletçi egemenlik aynı şekilde kabullenilmedi: Ukrayna, Büyük Rusya'dan daha direngendi. Önce Büyük Rusya'yla başlayalım.

Devrim öncesinde ve esnasında, Komünist Parti, Büyük Rusya şehirlerindeki işçiler arasında muazzam eylemler gerçekleştirdi. Sosyal demokrasinin sol kanadı olarak Komünist Parti, Çarlık dönemi boyunca partinin amaçları için savaşabilecek işçilerden güvenilir ve sağlam bir ordu oluşturarak, işçileri demokratik bir cumhuriyet için mücadeleye hazır hale getirmeye çalıştı.

1917 Şubat-Mart aylarında Çarlığın devrilmesinden sonra işçi ve köylülerin kaybedecek zamanlarının olmadığı gergin bir süreç başla-

dı. Emekçi halk kitleleri geçici hükümeti düşman olarak görüyorlardı. Bu nedenle, devrimci yöntemlerle haklarını elde etmek için bir an bile duraksamadılar: Önce 8 saatlik iş günü hakkı, sonra da toprağın yanı sıra üretim ve tüketim araçlarına sahip olma hakkı. Bunlar olup biterken, Komünist Parti kendini mükemmel şekilde örgütlenmiş bir müttefik olarak sundu. Parti'nin bu ittifak içerisinde kendi asıl amaçları için çalıştığı doğrudur, fakat kitleler bunu bilmiyorlardı, gördükleri yegâne gerçek Komünist Parti'nin onlarla birlikte kapitalist rejime karşı mücadele veriyor olmasıydı. Bu parti, örgütünün bütün gücünü, tüm politik ve örgütsel tecrübesini, en iyi militanlarını işçi sınıfının kalbine ve orduya doğru yöneltti. Parti, baskı altındaki işçilerin yakıcı sorunlarıyla demagojik bir şekilde oynadı; köylülerin toprak, işçilerin de gönüllü çalışma hakkındaki sloganlarını kavrayarak bütün gücünü kitleleri kendi parti sloganları etrafında toplamaya harcadı ve emekçi halkı koalisyon hükümeti ile nihai bir çatışmaya götürdü. Günbegün, işçi sınıfı saflarına kayan Komünist Parti, işçilerle beraber burjuvaziye karşı yorulmak bilmeyen bir mücadele yürüttü ve bu mücadele Ekim günlerine kadar sürdü. Bundan dolayıdır ki, Büyük Rusya işçilerinin kendi devrimci mücadelelerinde, Partilileri enerji dolu mücadele arkadaşları olarak görmeye alışmaları gayet doğaldır. Bunların yanı sıra Rus işçi sınıfının hemen hemen hiçbir devrimci örgütünün olmaması -örgütsel açıdan bakıldığında işçi sınıfı dağınıktı- partinin yönetim işlerini kolayca ele geçirmesine olanak sağladı. Ve Petrograd ve Moskova işçi sınıfı koalisyon hükümetini devirdiğinde iktidar kolayca devrimin liderleri olan Bolşeviklerin eline geçti.

Bundan sonra, Komünist Parti, tüm enerjisini yıkılmaz bir iktidarın örgütlenmesine ve ülkenin çeşitli yerlerinde devrimin temel hedeflerine doğrudan eylemle ulaşmaya çahşan emekçi işçi ve köylü kitle hareketlerinin tasfiyesine yöneltti. Ekim öncesi dönemde elde ettiği muazzam nüfuz sayesinde, parti bu yeni misyonunda büyük zorluklarla karşılaşmadan başarılı oldu. Komünist Parti'nin, iktidarı ele geçirmesinin hemen ardından, işçilerin kendi işyerlerinde eşitlik temelinde üretime başlama girişimlerinin ilk adımlarını, pek çok kere engellemek ya da bastırmak zorunda kaldığı bir gerçektir. İtaatsizliklerinden ve devlet iktidarının onayına ihtiyaç duymaksızın çeşitli girişimlerde bulunmalarından dolayı, birçok köyün Komünist iktidar tarafından yağmalandığı, binlerce köylünün katledildiği bir gerçektir. Moskova ve diğer bazı şehirlerde, Komünist Parti'nin 1918 Nisan'ında anarşist örgütleri, daha sonra da sol Sosyalist Devrimcilerin örgütlerini tasfiye

etmek üzere top ve makinalı tüfek kullanmak zorunda kaldığı ve böylece sola karşı iç savaş başlattığı da bir gerçektir. Ancak genelde Büyük Rusya işçilerinin Ekim'den sonra Bolşevizm'e duyduğu kesin güven sayesinde, ki kısa süren bir güvendi bu, Bolşevikler kitlelere hakim olmakta, işçi ve köylülerin devriminin sürekliliğini durdurmakta ve onun yerine Parti'nin hükümet kararlarını hayata geçirmekte kolayca ve hızla başarılı oldular. Bu ise Rusya'daki devrimin sonu oldu.

Ekim öncesi dönem ile Ekim dönemi Ukrayna'da oldukça farklıydı. Komünist Parti'nin burada, Büyük Rusya'daki gibi onlarca parti örgütlenmesi yoktu. İşçi ve köylüler üzerindeki etkisi her zaman önemsiz ölçülerdeydi. Burada Ekim Devrimi çok daha geç gerçekleşti, bir sonraki yılın Kasım, Aralık hatta Ocak ayından önce gerçekleşmedi. O güne kadar Ukrayna, yerel ulusal burjuvazinin destekçileri -*Petlurovtsi* (Petlura'nın ardılları)- tarafından yönetilmişti. Ukrayna ile olan ilişkilerinde Bolşevikler, devrimci bir yol değil militarist bir yol izlediler. Büyük Rusya'da iktidarın sovyetlere geçişi, iktidarın Komünist Parti'nin eline geçmesi anlamına geliyordu. Fakat Ukrayna'da, Komünist Parti'nin güçsüzlüğünden ve pek tanınmamasından dolayı, iktidarın sovyetlere geçişi çok daha farklı bir anlam taşıyordu. Sovyetler, kitleleri buyruk altına alabilecek herhangi bir iktidar olmaksızın işçi temsilcilerinin yaptıkları toplantılardı. Fabrikalardaki işçiler ve köylerdeki köylüler, gerçek güce sahip olduklarını hissediyorlardı. Ancak dağınık ve örgütsüz olan bu güç, iyi örgütlenmiş bir parti diktatörlüğünün avuçlarına düşme tehlikesiyle yüz yüzeydi.

Koca bir devrimci mücadele boyunca, Ukrayna'nın işçi sınıfı ve köylüleri, Rusya'daki Komünist Parti gibi katı bir vesayet tarafından kuşatılmaya hiç alışmamıştı. Bunun bir sonucu olarak, devrimci kitle eylemlilikleri boyunca kaçınılmaz bir şekilde kendini ortaya koyan işçi nüfusu çok daha yüksek oranda özgürlüğü tatmıştı.

Ukraynalı (yerli) işçi ve köylülerin yaşamlarının bir başka ve daha önemli yönü, antik zamanlardan beri korunan *Vol'nitsa gelenekleriydi*. Çar, II. Katerina döneminden gelen, *Vol'nitsa*'nın izini Ukrayna halkının zihninden silmek için ne yaparsa yapsın, 14-16. yüzyıllar arasındaki Zaporojye Kazakları'nın kahramanca mücadelelerinin mirası, her şeye rağmen o günlere kadar taşındı ve Ukrayna köylüleri yüreklerinde bağımsızlık özlemini hep taşıdılar. Bu olgu, Ukraynalı köylülerde, kendilerini egemenlik altına almaya çalışan tüm iktidarlara karşı, sabırlı bir direniş biçimine dönüştü.

Bu nedenlerden ötürü, Ukrayna'daki devrimci harekete, Büyük

Rusya'da var olmayan ve Ukrayna Devrimi'nin karakterini belirleyen iki olgu eşlik etmekteydi: Güçlü ve örgütlü bir politik partinin yokluğu ve Ukraynalı işçilerin yüreklerinde yaşayan miras; *Vol'nitsa* ruhu. Gerçekten de, Büyük Rusya'daki devrim, direniş göstermeksizin devlet egemenliği altına girerken, bu devlet egemenliği Ukrayna'da büyük bir direnişle karşılaştı. Sovyet aygıtı Ukrayna'ya mekanik bir şekilde, özellikle silahlı güç kullanılarak yerleştirildi. Çoğunlukla köylülerden oluşan özerk bir kitle hareketi de aynı zamanda gelişmeye devam etti. Bu özerk kitle hareketi ta Petlura Demokratik Cumhuriyeti yönetimi döneminde ortaya çıkmış ve izleyeceği yöntemleri araştırarak yavaş yavaş gelişmişti. Ayrıca, bu hareketin kökleri, Rus Devrimi'nin temelinde yatmaktaydı. Daha Şubat Devrimi'nin ilk günlerinden itibaren bu özerk hareket dikkatleri üzerine çekmişti. Bu hareket, ekonomik kölelik sistemini yıkıp, üretim araçlarının kamulaştırılması ve toprağın emekçilerin kendileri tarafından işlenmesine dayanan yeni düzeni yaratmaya çalışan işçi sınıfının en alt tabakasının hareketiydi.

Daha önce de bahsettiğimiz gibi, işçiler, bu düşüncelerin ışığında fabrika sahiplerinden kurtulmuş ve üretimin yönetimini kendi sınıf organlarına aktarmıştı: Sendikalar, fabrika komiteleri veya sadece bu amaç için oluşturulmuş işçi konseyleri. Köylüler *pomeşçik*'lerin (orta sınıf) ve *kulak*'ların (zengin köylüler) topraklarını ele geçirerek ürünlere doğrudan el koymuşlar ve böylece yeni bir kırsal ekonomi tarzını uygulamaya koymuşlardı.

İşçi ve köylülerin Ukrayna'da geliştirdiği bu devrimci doğrudan eylem pratiği, devrimin ilk yılında hemen hemen hiçbir engelle karşılaşmadı ve *kitleler için sağlıklı bir devrimci yönetim çizgisi* yarattı.

Ve iktidarı ele geçiren şu veya bu politik grubun, işçilerin devrimci yönetim ağını kırmaya çalıştığı her seferinde, işçiler devrimci bir muhalefet başlatarak bu girişimlere karşı çeşitli yöntemlerle mücadele ettiler.

Bu nedenle, Ukrayna'da hangi iktidar kurulursa kurulsun, emekçi halkın devrimin ilk günlerinden başlayarak toplumsal bağımsızlık için yürüttüğü devrimci hareket zayıflamadı. Bu hareket, Ekim Devrimi'nden sonra, ülkeye kendi otokratik devlet düzenini dayatmaya çalışan Bolşevikler tarafından bile bastırılamadı.

Bu hareketin özellikleri nelerdi?

Bu hareketin temel istemleri, işçi sınıfının devrimdeki asıl hedeflerine ulaşmasıydı; hareketin amacı işçi sınıfının bağımsızlığını ka-

zanmasıydı; hareket, emekçi olmayan tüm toplumsal sınıflara karşı bir meydan okumaydı.

Komünist Parti'nin, kendini işçi sınıfının beyni olarak sunup kendi iktidarının işçi ve köylülerin iktidarı olduğunu ispatlamaya çalışma safsatasına rağmen, sınıf ruhunu ve eğilimini koruyan her işçi ve köylü, Parti'nin şehir ve kır işçilerini kendi devrimci görevlerinden uzaklaştırdığının, kendilerini denetim altında tuttuğunun ve herhangi bir devletçi örgütün varlığının bağımsızlık ve özyönetim haklarının gasp edilmesi anlamına geldiğinin farkındaydı.

Tam bir özyönetime duyulan özlem, kitlelerin derinliklerinden doğan hareketin temeli haline geldi. Kitlelerin düşünceleri her bakımdan bu özyönetim fikri içinde derinlere kök salmıştı. Komünist Parti'nin devletçi uygulamaları ise bu arzuları acımasızca bastırdı. Fakat işçileri aydınlatan ve onları direnmeye sürükleyen şey tam da, her türlü muhalefete karşı tahammülsüz olan bu haddini bilmez Parti'nin böylesi eylemleriydi.

Hareket başlangıçta, yeni iktidarı reddetmekle, toprağın mülkiyetine ve toprak sahiplerinin mallarına köylülerin el koyduğu kendiliğinden girişimlerle yetindi. Harekete katılanlar kendi yöntem ve araçlarını kendileri buldular. Ukrayna'nın Avusturya Almanları tarafından beklenmedik bir şekilde işgal edilmesi, işçileri yepyeni bir noktaya getirerek hareketin gelişimini hızlandırdı.

-III-

UKRAYNA'DA DEVRİMCİ AYAKLANMA • MAHNO

Bolşevikler ile Alman İmparatorluğu arasında imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması Ukrayna'nın kapılarını Avusturya Almanlarına açtı. Onlar da o kapılardan efendiler gibi içeri girdiler. Kendilerini sadece askeri faaliyetle sınırlamadılar, aynı zamanda ülkenin politik ve ekonomik yaşamına da müdahale ettiler. Amaçları ülkenin ürünlerine el koymaktı. Bu amaçlarına kolayca ve tümüyle ulaşabilmek için de, halkın devirmiş olduğu soyluların ve toprak sahiplerinin iktidarını yeniden yapılandırarak Hetman Skoropadski'nin otokratik hükümetini iktidara getirdiler. Avusturya Almanlarının askeri güçleri, subayları tarafından Rus Devrimi hakkında sistemli olarak yanlış bilgilendirilmişlerdi. Rusya ve Ukrayna'daki durum onlara, ülke düzenini bozan ve dürüst emekçi halkı tedhiş eden vahşi güçlerin kör döğüşü olarak gösterilmişti. Subayların bu bilgilendirmesi, askerlerin işçi ve köylü ayaklanmalarına karşı düşmanlık beslemelerine neden oldu ve böylece Avusturyalı Alman ordusunun bu devrimci ülkeye büyük bir kin ve yağmacılıkla girmesinin zemini yaratılmış oldu.

Hetman Hükümeti'nin de yardımı ve göz yummasıyla, Ukrayna'nın Avusturyalılar ve Almanlar tarafından ekonomik olarak yağmalanması dehşet verici boyutlara vardı. Halkın geçim kaynağı ve temel ihtiyacı olan -çiftlik hayvanları, kümes hayvanları, yumurta, buğday, tohum, hammadde vb.- o kadar çok şeyi talan ediyorlardı ki, nakliye araçları yetersiz kalmıştı. Yağmacı Avusturyalı ve Almanlar el koydukları bu malları kendilerine terk edilmiş istasyonlara taşıdıktan sonra mümkün olduğunca fazla mal götürebilmek için, hummalı bir telaş içinde vagon üstüne vagon yüklüyorlardı. Yüzlerce, hatta binlerce tren seferiyle tüm bu mallar taşınıp durdu. Köylülerin emeklerinin karşılığı olan ürünlerine sahip çıkma çabaları ise kırbaç cezaları, misillemeler ve patlayan silahlarla sonuçlanıyordu.

Ukrayna'nın Avusturyalılar ve Almanlar tarafından işgal edilmesi, Ukrayna devrim tarihinin en trajik sayfalarından biridir. İstilacıların sergiledikleri şiddete ve hiçbir ahlâki ölçüt tanımayan askeri haydutluklarına ek olarak, mülk sahipleri de işgale şiddetli bir gericilikle eş-

lik etti. Hetman rejimi, işçilerin tüm devrimci kazanımlarının imhası ve tam bir geriye dönüş anlamına geliyordu. Dolayısıyla bu yeni durumun, daha önce Petlura ve Bolşeviklerce komuta edilen hareketi güçlü bir şekilde boyutlandırması şaşırtıcı değildir. Her yerde, özellikle köylerde, toprak sahiplerine, Avusturyalılara ve Almanlara karşı isyan eylemleri başladı. Ukraynalı köylülerin, sonradan adına *Devrimci Ayaklanma* denilecek olan yeni devrimci hareketi böylece başlamış oldu. Bu devrimci başkaldırının kaynağı genellikle Avusturya-Alman işgali ve Hetman rejiminin sonuçları olarak değerlendirilir. Bu açıklama yetersiz ve o nedenle de doğru değildir. Başkaldırının kökleri Rus Devrimi'nin derinliklerinde yatmaktaydı ve bu başkaldırı, devrimi doğal sonuçlarına doğru götürmek üzere işçiler tarafından başlatılan bir girişimdi; emeğin nihai kurtuluşu ve hakimiyeti. Avusturya-Alman işgali ve *pomeşçik* gericiliği, bu süreci sadece hızlandırdı.

Hareket hızlı bir şekilde yayıldı. Köylüler her yerde *pomeşçik*'leri öldürerek veya kovarak, topraklarına ve mallarına el koyup *pomeşçik*'lere karşı direnişe geçiyor, işgalci Avusturyalıları ve Almanları hiç önemsemiyorlardı. Hetman ve Alman güçleri acımasız misillemelerle karşılık verdiler. Ayaklanan köylülerin tüm ürünleri yakılırken, kendileri de kitleler halinde kırbaçlanıp öldürüldüler. Çok geçmeden yüzlerce köy, mülk sahipleri ve askeri mercilerin verdiği korkunç cezalarla eziyet çekmeye başladı. Tüm bu olaylar 1918 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında cereyan ediyordu.

Bunun üzerine, ayaklanmalarında kararlı olan köylüler gerilla savaşına başladılar. Sanki her şey görünmez bir örgüt tarafından düzenleniyormuş gibi, köylüler askeri yöntemlerle hareket edip, soyluları, onların koruyucularını ve iktidarın temsilcilerini her defasında şaşırtarak, değişik yerlerde, hemen hemen aynı anda pek çok partizan müfrezesi oluşturdular. Kural olarak 20, 50 veya 100 kişilik iyi silahlanmış atlılardan oluşan bu müfrezeler, hiç beklenmedikleri yerlerde aniden ortaya çıkıyor, bir soyluya veya bir devlet muhafızına saldırıyor, köylülerin düşmanlarını ortadan kaldırıyor ve geldikleri gibi aniden kayboluyorlardı. Köylülere eziyet eden bütün mülk sahipleri ve sadık hizmetçileri partizanlar tarafından saptanıyor ve sürekli olarak öldürülme tehlikesi içinde yaşıyorlardı. Tüm muhafızlar, tüm Alman subayları neredeyse her defasında ölüme mahkûm ediliyorlardı. Ülkenin her tarafında neredeyse her gün gerçekleşen bu kahramanlıklar, toprak sahiplerinin yürüttüğü karşıdevrimin can damarlarını parçalayıp kurutuyor ve köylülerin zaferinin yolunu açıyordu.

Hazırlıksız başlayan diğer yaygın ve kendiliğinden köylü ayaklanmaları gibi, bu örgütlü gerilla eylemlerinin de daima köylüler tarafından gerçekleştirildiği ve herhangi bir politik örgütten hiçbir yardım ya da emir almadığı unutulmamalıdır. Eylem yöntemleri, hareketlerinin ihtiyaçlarını kendilerinin karşılamasını ve kendi hareketlerini kendilerinin yöneterek, zafere ulaşmalarını gerekli kılmaktaydı. Hetman ve *pomeşçik*'lere karşı verilen tüm mücadele boyunca, hatta bu mücadelenin en zor anlarında bile, köylüler, iyi silahlanmış, iyi örgütlenmiş bu ahlâksız düşmanları karşısında hep yalnız kaldılar. Bu gerçek (ileride de göreceğimiz gibi) devrimci ayaklanmanın en temel özelliğiydi. Sonuna kadar bir sınıf eylemi olan, politik partilerin ya da milliyetçi ögelerin etkisi altında kalmayan bu başkaldırı, bünyesinde, sadece köylü kitlelerinin derinliklerinde yatan figürleri değil, aynı zamanda ikinci bir temel niteliği daha barındırmaktaydı; bütün köylülerin, kendi hareketlerinin savunucularının ve rehberlerinin yine kendileri oldukları biçimindeki mükemmel bilinci. Partizan müfrezeleri kendi hareketlerinin bu özel niteliğinden dolayı gurur duyuyorlar ve kendilerini, üzerlerine düşeni yerine getirebilecek yetenekte görüyorlardı.

Karşıdevrimin vahşi misillemeleri hareketi engelleyemedi; aksine daha da güçlendirip genişletti. Olayların yakıcı bir şekilde genel bir devrimci eylem planım dayatmasından hareketle, köylüler hızla birleştiler. Ukrayna'nın tüm köylülerinin, asla tek bir liderin emrine girip tek bir güç olarak hareket ettikleri bir örgütlenmeye gitmediklerinden emin olunmalıdır. Devrimci ruh açısından yaklaşırsak, hepsi birleşmişti; fakat pratikte, aslında yerel olarak, bölge bölge örgütlenmişlerdi; birbirinden bağımsız partizan müfrezeleri, daha büyük ve daha güçlü birimler oluşturmak için birleşmişlerdi. Ayaklanmalar daha sık hale geldikçe ve misillemeler daha acımasız bir biçim aldıkça, bu güç birliği acil bir gereklilik haline geldi. Ukrayna'nın güneyi, Gulya-Polye bölgesi birleşmeye önayak olmuştu. Oradaki birleşme sadece savunma amaçlı değil, özellikle toprak sahiplerinin karşıdevrimci saldırısını tamamen bertaraf etme amacıyla gerçekleşmişti. Bu birleşmenin başka bir amacı daha vardı, o da, devrimci köylülerden, karşıdevrimle savaşabilecek ve devrimci halkın toprağını ve özgürlüğünü koruyacak yeterlilikte sağlam bir örgütlü güç oluşturmaktı.

Köylülerin birleşmesinde ve Ukrayna'nın güneyindeki devrimci başkaldırıların genel gelişiminde, oranın köylülerinden biri olan Nestor Mahno'nun rehberliğinde devrimci bir müfreze en önemli rolü oynadı. Hareketin ilk günlerinden, köylülerin toprak sahiplerini yendiği

o son ana kadar, Mahno belirleyici ve merkezi bir rol oynadı. Öyle ki, mücadelenin bütün isyancı bölgeleri ve kahramanca anları hep onun adıyla birlikte anıldı. Başkaldırı, sonradan Hetman karşıdevrimine karşı zafer kazandığında ve bölge Denikin tarafından tehdit edilmeye başlandığında, Mahno farklı bölgelerdeki milyonlarca köylünün toparlanmasındaki ana etkenlerden biri oldu. Ukrayna ayaklanmasının tarihinde, ayaklanmanın kendi özgün tarzını kazandığı ve tarihsel görevlerini belirlediği bir andı bu. Başkaldırı, kendi bilincini, devrimci özünü ve sınıf çıkarlarına bağlılığını her yerde koruyamıyordu. Güney Ukrayna'da isyancılar, anarşizmin kara bayrağını yükseltip, işçilerin özgür örgütlerinin anti-otoriter yoluna baş koymuşken, Ukrayna'nın batı ve kuzeybatı bölgelerindekiler Hetman'ın devrilmesinden sonra, yabancı unsurların, kendi sınıf düşmanlarının, özellikle de milliyetçi demokratların (*Petlurovtsi*) etkisinde kalarak çeşitli hatalar yaptılar. Kuzey Ukrayna'da isyancıların bir bölümü, iki yılı aşkın bir süre, milliyetçi bayrak altında yerel liberal burjuvazinin çıkarlarına hizmet eden Petlura'yı destekledi. Böylece, Kiev, Volin, Podolsk ve Portova'nın bir bölümündeki isyancı köylüler, diğer isyancılarla aynı kökenlerden geldikleri halde, sırasıyla, hem tarihsel görevlerinin bilincine varmakta hem de güçlerini örgütleme yeteneklerini keşfetmekte yetersiz kaldılar; emek düşmanlarının asasının altına girerek, düşmanın ellerinde oyuncağa dönüştüler.

Güney Ukrayna'daki başkaldırının tamamen farklı bir özelliği vardı ve başka bir doğrultuda ilerlemekteydi. Çağdaş toplumun emek dışı unsurlarından tamamen ayrılıyordu, baskı ve kölelik rejiminin ulusal, dini, politik ve diğer önyargılarından kesinlikle ve kararlılıkla uzak duruyordu; bu hareket, kent ve kır proletaryasının gerçek özlemleri temelinde kurulmuştu ve emeğin bütün düşmanlarına karşı bu özlemler adına amansız bir savaş yürütmekteydi.

• Mahno

Güney Ukrayna'nın geniş bölgelerindeki köylü ayaklanmalarında Nestor Mahno'nun belirleyici bir rol oynadığından bahsettik. Şimdi, etkinliklerinin ilk döneminde, yani Hetman'ın devrilmesine kadar olan dönemde, Mahno'nun neler yaptığını, bir iki biyografik noktadan bahsederek inceleyelim.

Nestor İvanoviç Mahno, 27 Ekim 1889'da Yekaterinoslav eyaletinin[1] Aleksandrovsk bölgesindeki Gulya-Polye köyünde[2] doğdu. Diğer dört erkek kardeşiyle birlikte annesinin himayesinde büyüyen

Mahno, babası öldüğünde henüz on aylıktı. Yoksul bir ailenin çocuğu olan Mahno, 8 yaşında okula başladı. Kışları okula devam ederken yazları da köylülerin koyun ve ineklerini güdüyordu. 12 yaşındayken iş bulmak için ailesini ve okulu terk etti. Soyluların malikânelerinde ve Alman *kulak*'larının çiftliklerinde yanaşma olarak çalıştı. Daha o zamanlarda, 14-15 yaşlarındayken, sömürücülere karşı güçlü bir nefret duyuyor ve eline güç geçirip, hem kendisi hem de başkaları için birşeyler yapabilmenin yolunu arıyordu. Daha sonra ise kendi köyündeki bir dökümhanede çalıştı.

16 yaşına kadar politik dünya ile herhangi bir ilişkisi olmadı. Toplumsal ve devrimci fikirlere olan ilgisi, kendisi gibi proleterlerin ve köylülerin oldukça dar çemberi içinde kendiliğinden gelişti. 1905 Devrimi bu çemberi kırdı ve Mahno'yu devrimci olay ve eylemlerin o coşkun seline sürükledi. 17 yaşına geldiğinde, işçilerin kurtuluşu için verilecek mücadelede coşku dolu ve her şeyi yapmaya hazırdı. Politik örgütlerle bir takım ilişkiler kurduktan sonra, anarko-komünistlerin saflarına katılmaya karar verdi ve o andan itibaren toplumsal devrimin yorulmaz bir savaşçısı oldu.

Rus anarşizmi o sıralarda iki somut görevle karşı karşıyaydı: Marksistler tarafından yönetilen sosyalist partilerin işçilere yönelik sürdürdüğü politik sahtekârlığın maskesini düşürmek; işçi ve köylülere toplumsal devrime giden yolu göstermek. Bu görevler çerçevesinde, Mahno geniş bir etkinlik alanı keşfetti ve anarşist mücadelenin en tehlikeli eylemlerinde yer aldı.

1908'de, anarşist gruplara üye olmak ve şiddet eylemlerinde yer almaktan dolayı Çarlık mahkemelerince tutuklanıp idam cezasına çarptırıldı. Ancak, yaşının küçük olması nedeniyle, ölüm cezası ömür boyu ağır hapse çevrildi. Mahno, bu süreyi, Moskova'nın merkezi cezaevi olan Butirki Hapishanesi'nde geçirdi. Hapishane hayatı oldukça umutsuz ve katlanılmaz olmasına rağmen, Mahno hapishaneyi, kendini eğitebileceği bir yer olarak değerlendirdi. Büyük bir kararlılık göstererek Rusça dilbilgisi, matematik, Rus edebiyatı, kültür tarihi ve ekonomi politiği öğrendi. Aslına bakılırsa, Mahno, daha sonraki devrimci etkinliklerinde ona büyük yardımı dokunacak olan tarihi ve politik bilgiyi, kendisi için yegâne okul olan hapishanede elde etmiştir. Yaşam, eylem ve başarı ise, onun, insanı ve toplumsal olayları anlamayı öğrendiği diğer okullar olmuştur.

Kürek cezasına çarptırılan mahkûmların kişiliğine yönelen saldırıları kabullenmeyen Mahno, cezaevi yetkililerine karşı daima isyankâr

oldu. Dokuz yıllık tutsaklığı boyunca "kötü hal"inden dolayı sık sık hücre cezasına çarptırılarak prangaya vuruldu. Hücrenin soğuk ve rutubetli ortamı onun akciğer tüberkülozuna yakalanmasına ve genç yaşta sağlığını yitirmesine neden oldu. Nihayet, 2 Mart 1917'de Moskova'daki proletarya başkaldırısı sayesinde bütün diğer politik tutuklularla birlikte serbest bırakıldı.

Mahno hapishaneden çıktıktan sonra, kendisine büyük sempati besleyen köylü kitlelerinin yanına, Gulya-Polye'ye geri döndü. Köyde, devrim sayesinde ailesinin yanına dönebilen tek politik tutuklu oydu; bu nedenle, köylülerin doğal bir güven duyduğu ve saygı gösterdiği bir kişi haline geldi. Mahno artık tecrübesiz bir genç değil, toplumsal mücadele hakkında net bir amacı ve güçlü fikirleri olan sınanmış bir devrimciydi.

Mahno, Gulya-Polye'ye gelir gelmez, öncelikle kendi köyü ve çevre köylerdeki köylüleri örgütlemenin yollarını arayarak, kendini devrimci çalışmaya adadı. Çiftlik işçileri sendikasını kurup, bir işçi komünü ve yerel köylü sovyetini (konseyini) örgütledi. Mahno'yu en çok düşündüren sorun, köylüleri güçlü ve kalıcı bir ittifak halinde örgütlemek, böylelikle onların bir yönelişte toprak sahiplerini ve politik yöneticileri tamamen kovarak, yaşamlarını kendilerinin belirlemesini sağlamaktı. Hem bir propagandacı hem de bir eylem adamı olarak, köylülerin örgütsel çalışmalarına klavuzluk etmesinin amacı buydu. Mahno, adaletsizliğe, rezilce aldatılmaya ve baskıya uğrayan köylüleri birleştirmenin yollarını aradı. Kerenski Hükümeti döneminde ve 1917 Ekim günlerinde, Mahno, bölgesel köylü sendikasının, tarım komisyonunun, maden ve doğrama işçileri sendikasının ve son olarak da Gulya-Polye Köylü ve İşçi Sovyeti'nin başkanıydı.

Ağustos 1917'de bölgenin bütün *pomeşçik*'lerini biraraya toplayarak, toprak ve meskenlerle ilgili tüm tapu evrakını ellerinden aldı. Tüm bu mülklerin envanterini çıkararak, önce yerel sovyetin bir toplantısında, ardından sovyetler ilçe kongresinde ve son olarak da bölgesel sovyet kongresinde bu raporu sundu. *Pomeşçik*'lerin, *kulak*'ların ve yoksul köylü emekçilerin toprağın kullanımında eşit haklara sahip olmalarını sağladı.

Kongre, Mahno'nun önerisinin ardından, *pomeşçik*'lerin ve *kulak*'ların, toprağı, üretim araçlarını ve çiftlik hayvanlarını emekçilerle eşit bir şekilde paylaşmasına karar verdi. Gulya-Polye bölgesi örneğini, Yekaterinoslav, Tauride, Poltava, Harkov ve başka eyaletlerdeki köylü kongreleri takip etti.

Mahno bu dönemde, *pomeşçik*'lerin topraklarına ve mallarına el koyan ve hatta gerektiğinde onları cezalandıran köylü hareketinin ruhu haline geldi. Böylece Mahno, zenginlerin ve yerel burjuva gruplarının ölümcül düşmanı oldu.

Ukrayna'daki Avusturya-Alman istilası sırasında, isyancı işçi ve köylülerin Merkezi *Rada*'ya (Ukrayna'daki en yüksek hükümet organı) ve istilacılara karşı verdiği savaşta, Mahno, Gulya-Polye devrimci komitesi tarafından bir tabur oluşturmakla görevlendirildi. Adım adım savaşarak partizanlarıyla birlikte Taganrog, Rostov ve Çaritsin şehirlerinden geri çekilmek zorunda kaldı. Avusturyalılardan ve Almanlardan askeri destek alan yerel burjuvazi, Mahno'nun başına ödül koydu ve o da saklanmak zorunda kaldı. Ukrayna ve Alman askerleri annesinin evini yakarak ve savaşta çürüğe ayrılmış olan kardeşi Emelyan'ı vurarak intikam aldılar.

Ukraynalı köylüler arasında sürdürdüğü çalışmaların gidişatı ve izlenmesi gereken yol ve yöntemler hakkında bazı yaşlı anarşistlerle görüşmek üzere, Haziran 1918'de Moskova'ya gitti. Fakat Rus Devrimi'nin bu döneminde anarşistler çok kararsız ve zayıftılar, böylece Mahno tatmin edici öneriler alamadan, yine kendi düşünceleriyle Ukrayna'ya geri döndü.

Yüzyıllardır köylü kitlelerinin içinde birikmiş olan muazzam devrimci enerjiyi ortaya çıkarmak ve yenilmesi imkânsız olan bu gücü baskı rejimine yöneltmek için yaygın köylü kitlelerini örgütleme fikri üzerinde uzunca bir süredir durmuştu. Artık bunun zamanının geldiğini düşünüyordu. Mahno Moskova'dayken, Ukraynalı köylülerin yaygın başkaldırılarını gazetelerden okudukça heyecanlanıp sabırsızlanıyordu; Moskova'da geçirdiği her gün moralini bozuyor ve ona acı veriyordu. Yoldaşı ve aynı zamanda eski bir hapishane arkadaşının yardımıyla, aceleyle hazırlanıp Ukrayna'ya ve kendi bölgesi olan Gulya-Polye'ye dönmek üzere yola çıktı. Tarih, Temmuz 1918'di. Hetman'ın ajanlarının eline düşmemek için, gizlice yaptığı yolculuk büyük zorluklarla geçiyordu. Bir keresinde, anarşist yayınlarla dolu bir bavulla birlikte bir Avusturya-Alman müfrezesi tarafından yakalanan Mahno, neredeyse öldürülüyordu. Uzun zamandan beri Mahno'yu şahsen tanıyan Gulya-Polyeli zengin bir yahudi, Mahno'nun serbest bırakılması için yüklüce bir para ödeyerek onu kurtarmayı başardı. Mahno Ukrayna'ya doğru ilerlerken, Bolşevikler Mahno'ya, Ukrayna'nın belli bir bölgesini seçmesini ve orada onlar adına gizli devrimci çalışmalar yürütmesini önerdiler. Doğal olarak bu öneriyi tartışma-

yı bile reddetti; onun önüne koyduğu görevlerin Bolşeviklerinkiyle hiçbir ortak yanı yoktu.

Gulya-Polye'ye döndükten sonra, Mahno, köylülerin mücadelesini zafere götüreceğine ve ucunda ölüm bile olsa hiçbir şart altında bölgeyi terk etmeyeceğine karar verdi. Mahno'nun geri dönüşünün haberleri hızla bir köyden diğerine yayıldı. Hiç zaman geçirmeden, büyük köylü kitlelerinin arasında amacını açıkca anlatmaya, toplantılarda doğaçlama konuşmalar yapmaya, mektuplar ve broşürler yazıp dağıtmaya başladı. Kalem ve söz ile, köylüleri Hetman ve toprak sahiplerinin iktidarına karşı nihai bir kavgaya çağırıyor, kendinden emin bir şekilde işçilerin kendi yazgılarını ellerine almaları ve özgürlüklerinin ellerinden alınmasına karşı çıkmaları gerektiğini belirtiyordu. Kitleleri geleceğin büyük olaylarına hazırlayan heyecan verici hitapları iki hafta içinde tüm köy ve kasabalarda duyulmuştu.

Mahno zaman geçirmeksizin doğrudan eyleme geçti. İlk düşüncesi, hem gerilla eylemlerine başlamak hem de köy ve kasabalarda propaganda ve eylem özgürlüğünü güvence altına alacak devrimci bir askeri birim kurmaktı. Bu birim çabucak örgütlendi. Civar köylerde eyleme hazır olan militan savaşçı unsurlar vardı. Tek eksikleri başarılı bir örgütleyiciydi. Mahno da tam bu işin adamıydı. İlk oluşturduğu birim iki acil işe el attı: Olanca güçleriyle köylülerin örgütlenmesi ve propaganda gibi çalışmaları sürdürmek; tüm düşmanlarına karşı kararlı bir silahlı mücadele vermek. Bu amansız mücadelenin yol gösterici ilkesi, köylülere zulmeden hiçbir efendiye, Hetman'ın hiçbir polisine, köylülerin acımasız düşmanı olan hiçbir Rus veya Alman subayına merhamet edemeyeceğiydi; hepsi ortadan kaldırılmalıydı. Yoksul köylü ve işçilere uygulanan baskıda payı olan, onların haklarını gasp eden veya emeğini sömüren herkes öldürülmeliydi.

İki ya da üç hafta içinde, bu birim, hem yerel burjuvazinin hem de Avusturya-Alman yetkililerinin korkulu rüyası haline geldi. Mahno'nun devrimci askeri eylem sahası oldukça genişti: Lozovaya'dan Berdyansk, Mariupol ve Taganrog'a kadar, Logansk ve Grişino'dan Yekaterinoslav, Aleksandrovsk ve Melitopol'a kadar uzanıyordu. Eylemlerin hızlılığı Mahno'nun özel taktiğiydi. Bu taktik ve bölgenin büyüklüğü sayesinde, askeri birim her defasında hiç beklenmediği bir yerde ortaya çıkabiliyordu. Bu askeri birim, kısa süre içinde, yerel burjuvazinin iktidarını kurmakta olduğu tüm bölgeyi kuşatarak ateş çemberi içine aldı. Son iki üç aydır, eski malikânelerine yeniden yerleşmeyi başaranlar, köylüleri köleleştirip topraklarını ve emeklerini

gasp edenler ve onları yöneten tüm efendiler, birdenbire kendilerini Mahno ve partizanlarının acımasız ellerinde buldular. Düşmanlarının malikânelerine korkusuz ve acımasızca yaklaşıyor, rüzgâr gibi dalıp şimşekler çakarak köylülerin ezeli düşmanlarını imha edip aniden gözden kayboluyorlardı. Mahno, bir sonraki gün, yüz mil uzakta başka bir şehirde ortaya çıkar, üstelik de hepsi onu beklerken, *Varta*'yı (güvenlik polisi), subayları ve soyluları ortadan kaldırarak, Alman askeri güçleri neler olduğunu kavrayacak zamanı bulamadan tekrar kayıplara karışırdı. Bir sonraki gün, yine bulunduğu yerden bir yüz mil daha uzaklaşır, misillemede bulunan Macar müfrezelerine karşı eylem yapar veya birkaç *Varta* muhafızını asardı.

Hem *Varta* hem de Avusturya-Alman yetkilileri telaşa kapılmışlardı. Mahno'yu ele geçirmek için birçok birim harekete geçmişti. Ama boşuna çaba harcıyorlardı. Onun partizanlarını yakalamak çok zordu, çocukluklarından beri ustaca ata binen bu insanlar, sıradan süvariler için bir gün içinde mümkün olmayan mesafeleri katederlerdi. Mahno, düşmanlarıyla alay edercesine, birdenbire Avusturya-Alman askeri birliklerinin yerleştiği Gulya-Polye'de, Pologi'de ya da birliklerin yoğunlukta olduğu bir başka yerde ortaya çıkar, ele geçirdiği subayları öldürüp, hiçbir yara almaksızın ve arkasında en ufak bir iz bırakmadan yoluna devam ederdi. Ya da peşindekiler, sonunda taze bir iz bulduklarını ve nihayet arkasından yetişip onu ele geçireceklerini zannederken, Mahno bir avuç partizanıyla birlikte, *Varta* üniforması giyip, düşmanın ta içine girerek plan ve hazırlıklarını öğrenirdi. Ardından, peşindeki *Varta* müfrezesiyle yola çıkar ve onları yolda ortadan kaldırırdı.

Partizanlar, Avusturya-Alman ve Macar birlikleriyle karşılaştıklarında, şu genel kurala sadık kalırlardı: Subayları öldürür, askerleri serbest bırakırlardı; askerlere kendi ülkelerine dönmelerini, Ukraynalı köylülerin yaptıklarını anlatmalarını ve toplumsal devrim için çalışmalarını önerirlerdi. Askerlere yayın hatta bazen para dağıtılırdı. Sadece köylülere karşı şiddet kullanma suçu işlediği bilinen askerler idam edilirdi. Ele geçirilen Avusturya-Alman ve Macar askerlerine bu şekilde davranılması, onlar üzerinde belirli bir devrimci etki bırakıyordu.

Ayaklanma eylemlerinin ilk aşamasında, Mahno sadece köylülerin örgütçüsü ve kılavuzu değil, aynı zamanda baskı altındaki halkın acımasız intikamcısıydı. Bu kısa zaman diliminde, yüzlerce asalet yuvası yerle bir edildi, binlerce azılı halk düşmanı aman verilmeksizin ortadan kaldırıldı. Cesur ve sebatlı eylem yöntemi, ortaya çıkmakta ve or-

tadan kaybolmakta gösterdiği sürat, saldırılarının isabetliliği ve onu ölü ya da diri ele geçirebilmenin apaçık zorluğu, Mahno'yu burjuvazi için kin ve korkunun sembolü haline getirirken, emekçi halkın onur ve umut duygularını yeşertmekteydi. Mahno köylüler için efsanevi bir kişilik haline geldi. Gerçekten de, Mahno'nun kişiliği ve eylemleri efsanevi nitelikler taşımaktaydı; olağanüstü cesareti, direngen iradesi, her zorluğu aşması ve eylemlerinde hiç eksik olmayan hoş nüktedanlığı.

Fakat Mahno'nun kişiliğindeki önemli nitelikler sadece bunlardan ibaret değildi.

Etkinliklerinin bu başlangıç döneminde gözlenen savaşçı ruhu, onun bir savaşçı ve örgütleyici olarak üstün yeteneğinin yalnızca ilk kanıtıydı. Köylü saflarından nasıl çarpıcı bir askeri gücün ve ne kadar büyüleyici bir örgütleme yeteneğinin Mahno'da kişileşerek çıktığını ileride göreceğiz.

Yalnızca göze çarpan askeri bir klavuz ve örgütleyici olarak değil, aynı zamanda iyi bir ajitatör olarak da Mahno, hareket halinde olduğu bölgedeki köylerde gerçekleştirdiği toplantıların sayılarını sürekli olarak arttırıyordu. İçinde bulunulan dönemin gerektirdiği görevler, toplumsal devrim ve başkaldırının nihai amacı olan işçi ve köylülerin özgür ve bağımsız komünal yaşamı üzerine sayısız rapor hazırlamıştı. Ayrıca, yine bu konular hakkında, işçi ve köylülerin yanı sıra, Avusturya ve Alman askerlerine, Don ve Kuban Kazaklarına da dağıtılan broşürler ve bildiriler yayınlamıştı.

Bu ilk bildirilerinden birinde şöyle sesleniyordu: "Kazanmak ya da ölmek; işte bu tarihsel anda Ukraynalı işçi ve köylülerin yüz yüze oldukları ikilem budur. Ancak, öldürmekle bitirilemeyecek kadar çokuz, biz halkız! Bu nedenle kazanacağız. Ama, geçmiş yılların hatalarını, kaderimizi yeni bir efendinin eline bırakma hatasını tekrarlamak için değil, geleceğimizi kendi ellerimize almak, irademiz doğrultusunda ve gerçeği kendi kavrayış biçimimize göre yaşamak için kazanacağız." Mahno, kısa bir süre içinde isyancı kitlelerin çekim noktası haline geldi. Bütün köylerde, Mahno'nun fikir ve önerilerini izleyerek çalışmalarında onu destekleyen gizli yerel gruplar kuruldu.

Koordineli eylem arayışı içinde olan pek çok partizan müfrezesi -yeni kurulanların yanı sıra, uzun süreden beri var olanlar da dahil- Mahno'nun gruplarına katıldı. Bütün devrimci partizanlar kapsamlı bir eylem birliği ihtiyacının farkındaydı ve bu eylem birliğinin ancak Mahno'nun komutasında en iyi şekilde gerçekleşeceğini düşünüyor-

lardı. O ana kadar birbirinden bağımsız olan birçok büyük isyancı grup da aynı fikirdeydi. Bunların arasında en dikkat çekici olanları, Berdyansk bölgesinde Krilenko tarafından, Dibrivki bölgesinde Şıuz tarafından ve Grişino bölgesinde Petrenko-Platonov tarafından komuta edilen müfrezelerdi. Her biri kendiliğinden Mahno'ya katıldı. Olayların gelişimine ve halkın iradesine bağlı olarak, güney Ukrayna'daki partizan birimlerinin tek bir isyan ordusu olarak birleşmesi böylelikle doğal bir şekilde gerçekleşti.

Mahno, *Batko* -Ukrayna'daki devrimci başkaldırının lideri- lâkabını işte o sırada, Eylül 1918'de aldı. Bu olay şöyle gerçekleşti: Büyük merkezlerdeki *pomeşçik*'ler, *kulak*'lar ve Alman yetkilileri, neye malolursa olsun Mahno'yu ve müfrezesini ortadan kaldırma kararı almışlardı. *Pomeşçik*'ler, Mahno'ya karşı yürütülecek mücadeleden kesin bir sonuç alabilmek için kendilerinin ve *kulak*'ların çocuklarından özel bir gönüllü müfreze oluşturdular. Bu müfreze, Avusturyalıların ve Almanların da yardımıyla yollarda güçlü karakollar kurarak 30 Eylül'de, Bolşaya Mihailovka bölgesinde Mahno'yu sıkıştırdı. O sırada Mahno'nun sadece 30 partizanı ve bir makinalı tüfeği vardı. Bunca düşman gücünün kuşatmasında, savaşarak ve manevra yaparak geri çekilmek zorunda kaldı. Dibrivki ormanlarına vardığında, Mahno oldukça zor bir duruma düştü. Geri dönüş yolu düşman tarafından tutulmuştu. Müfrezenin çemberi yarması mümkün değildi, bireysel kaçış ise devrimci onura yakışmazdı. Müfrezede hiçkimse kendisini kurtarmak için liderlerini terk etmeyi kabul etmiyordu. Çeşitli çözümler üzerinde durulurken iki gün sonra, Mahno, Bolşaya Mihailovka köyüne (Dibrivki) geri dönmeye karar verdi. Partizanlar ormanı terk ederlerken, Dibrivki'de büyük düşman güçleri olduğu ve acilen başka bir yere gitmeleri gerektiği konusunda kendilerini uyarmaya gelen köylülerle karşılaştılar. Bu bilgi Mahno ve partizanlarını durdurmadı. Onları geri çevirmeye çalışan kadınların gözyaşlarına rağmen, Bolşaya Mihailovka'ya doğru yola çıktılar. Kendilerini dikkatle koruyarak köye vardılar. Mahno birkaç yoldaşı ile keşfe çıkmış ve kilise meydanında, düzinelerce makinalı tüfek, yüzlerce eyerli at ve süvari gruplarından oluşan büyük bir düşman yığınağı görmüştü. Köylüler ona, köyde bir Avusturya taburu ve özel bir *pomeşçik* müfrezesi bulunduğunu haber vermişlerdi. Geri çekilmek mümkün değildi. Mahno, her zamanki kararlılığıyla arkadaşlarına şöyle dedi: "Evet arkadaşlar! Hepimiz bu tehlikeli durumda ölmeye hazır olmalıyız..." Durum hiç hayra alâmet değildi, partizanlar ise kararlı, fakat gergindiler. 30 par-

tizanın tümü de önlerinde tek bir yol görmekteydi; bu yol, iyi silahlanmış yaklaşık bin askeri olan düşmanlarına doğru gidiyor ve partizanlar için kesinlikle ölüm anlamına geliyordu. Hepsi de harekete geçti, hiçbiri cesaretini kaybetmemişti.

İşte tam o sırada, partizanlardan Şıuz, Mahno'ya dönüp şöyle dedi:

"Şu andan itibaren sen hepimizin *Batko*'susun ve biz isyancıların saflarında seninle birlikte ölmeye ant içiyoruz."

Sonra müfrezedeki bütün partizanlar, isyancı safları asla terk etmeyeceklerine ve Mahno'yu devrimci başkaldırının genel Batko'su olarak göreceklerine ant içtiler. Ardından saldırı için hazırlık yapmaya başladılar. Şıuz, 5 ile 7 arasında değişen partizanla beraber düşmanın yan kanatlarına saldırmakla görevlendirildi. Mahno ve diğerleri önden saldıracaklardı. Partizanlar karanlığı yırtan bir "Yaşasın" haykırışıyla, düşmanın tam ortasına aniden dalarak, tüfek, kılıç ve tabancalarla saldırmaya başladılar. Saldırının durdurulmaz edici bir etkisi vardı. Böyle bir saldırıyı hiç beklemeyen düşman şaşkınlık içinde kendini gruplar halinde veya tek tek korumaya çalışıp, silahları, makinalı tüfekleri ve atları bırakarak panik halinde kaçmaya başladı. İsyancılar düşmanın toparlanmasına ve saldıran güçlerin sayısını öğrenmesine fırsat vermeden onu ayrı gruplara bölerek dörtnala kovaladılar. Volçya Irmağı'na doğru kaçan *pomeşçik* müfrezesinin bir bölümü, çatışmaya katılan köylüler tarafından ırmağa dökülerek düşman tamamen bozguna uğratıldı.

Her taraftan pek çok devrimci müfreze ve köylü muzafferane duygularla kahramanları kutlamaya geldiler. Hepsi oybirliğiyle Mahno'yu Ukrayna devrimci başkaldırısının *Batko*'su olarak görmeye karar verdi.

Bu olaydan iki gün sonra, Bolşaya Mihailovka bölgesi, Avusturya-Alman birlikleri ve tüm bölgelerden toplanmış *pomeşçik* ve *kulak* müfrezeleri tarafından istila edildi. 5 Kasım'da, Alman birlikleri güçlü bir top ateşiyle köyü bombalamaya başladı; köy top mermileriyle yeterince tahrip edildikten sonra, piyade birliği ve *kulak* müfrezeleri köye girerek, evleri ateşe verip köylüleri öldürmeye başladılar. Bolşaya Mihailovka iki gün boyunca yandı; bu iki gün boyunca *kulak* ve Alman birlikleri köy halkına olan kinlerini kustular.

Bu durum, bölgenin köylüleri arasındaki bağı daha da sağlamlaştırarak köylülerin devrimci ilişkilerini güçlendirdi.

Kalabalık köylü kitleleri, şehir ve köy sakinlerinin büyük çoğunluğu aslında partizan müfrezelerinde yer almıyorlardı, fakat buna rağ-

men müfrezelerle sıkı bir bağ içerisindeydiler. Müfrezelere erzak sağlıyor, gerektiğinde ormana yiyecek götürüyor, at ve saman tedarik ediyor ve düşmanın hareketleri hakkında bilgi toplayıp müfrezelere iletiyorlardı; bazı özgün durumlarda gerçekleştirilecek saldırının niteliği gereği büyük köylü kitleleri müfrezelere katılıyor, onlarla iki ya da üç gün omuz omuza savaştıktan sonra tekrar kendi bölgelerine geri dönüyorlardı.

Hetman'ın düşüşünün ve Avusturya-Alman birliklerinin dağılmasının arifesinde, Gulya-Polye'nin ayaklanmacılar tarafından ele geçirilmesi bu ilişkiye tipik bir örnektir. Pologi'de konumlanmış olan Avusturyalılar, isyancı partizanların üzerine bir birlik gönderdiler. Gün boyunca, hiçbir yardım alamayan Mahno, köyü terk etmeye zorlandı. Fakat akşam, Gulya-Polye'den birkaç yüz köylü Mahno'nun yardımına geldi ve onlar sayesinde Mahno bir tümen Avusturya askerine karşı koyabildi. Ayaklanmacılar arasında görülme ihtimali olan bu köylüler, bazı komşularının ihanetinden çekinerek şafak vakti evlerine geri döndüler. Ve ertesi gün boyunca Mahno, daha güçlü ve kalabalık düşman güçleri tarafından yeniden köyü terk etmeye zorlandı. Köylülerden, hava kararır kararmaz tekrar yardıma geleceklerine dair haber gelince, Mahno geceleyin yeniden saldırıya geçti. Köy sakinlerinin de yardımıyla Avusturyalıları püskürterek, köyü yeniden ele geçirdi. Bu çatışmalar üç ya da dört gün devam ettikten sonra, Gulya-Polye sonunda ayaklanmacı köylülerin elinde kaldı.

Mahno'nun devrimci müfrezeleriyle kalabalık köylü kitleleri arasındaki bu yaşamsal bağ her yerde kurulmuştu. Devrimci başkaldırıya çarpıcı bir derinlik ve bir köylü hareketinin genel özelliklerini verdikleri için, bu bağlar oldukça önemliydi.

NOTLAR

1. Kitabın İngilizce çevirisinde, "government" kelimesi ile ifade edilen bu terim, aslında bölgesel bir anlam taşıyor ve "eyalet" veya "vilayet" kelimelerine denk düşüyor. (Rusçası, *guberniya.*)

2. Ukrayna'da köy olarak adlandırılan yerleşim birimleri, ekonomik olarak tarıma dayalı olmasına rağmen çoğunlukla nüfusu on binlere varan şehir büyüklüğündeydi. Örneğin Gulye-Polye 30 000 nüfuslu bir köydü. (Y. n.)

-IV-

HETMAN'IN İKTİDARDAN DÜŞÜŞÜ • PETLURİZM • BOLŞEVİZM

Hetman'la özdeşleşen Ukraynalı *pomeşçik*'lerin karşıdevrimi, hiç şüphesiz yapaydı, çünkü Alman ve Avusturya emperyalizminin gücüyle ayakta duruyordu. Eğer Ukraynalı *pomeşçik*'ler ve kapitalistler Alman ordusu tarafından desteklenmeseydi, 1918'in fırtınasında bir tek gün bile direnemezlerdi. Bir tahmine göre, Ukrayna en azından yarım milyon kişilik Avusturya-Alman ve Macar birlikleri tarafından işgal edilmişti. Bu sayı daha da yüksek olabilir. Bu birlikler, çalkantılı ve devrimci bölgeler başta olmak üzere tüm Ukrayna'ya yayıldılar. İşgalin ilk gününden itibaren, karşıdevrimin çıkarına hizmet ettiler ve köylülerle olan ilişkilerinde kendilerini mağlup bir ülkenin galipleri olarak değerlendirdiler.

Bu nedenle, karşıdevrimci dönem boyunca Ukrayna köylülüğü yalnızca Hetman rejimine değil, aym zamanda Avusturya-Alman askerlerine karşı da savaşmak zorunda kaldı. Ancak bu askeri desteğe rağmen, karşıdevrim kendisini tam olarak kabul ettirmeyi başaramadı ve köylü ayaklanmalarının yaygınlaşmasıyla birlikte çözülmeye başladı. Bu ayaklanmalar aym zamanda Avusturya-Alman güçlerinin dağılmasına da neden oldu. İşgalci birlikler bir yandan Ukrayna'da gelişen devrimci ayaklanmalar tarafından bozguna uğratılırken, öte yandan Almanya ve Avusturya'da başgösteren politik devrimlerden dolayı Ukrayna'daki varlıkları anlamsızlaştığından ülkelerine geri çağrıldılar ve böylece Ukrayna gericiliği bir anda havada kaldı. Artık günleri hatta dakikaları bile sayılıydı. Bu gericilik öylesine zayıf, öylesine alçaktı ki, herhangi bir direnme bile gösteremedi. Hetman doğruca, isyancı köylüler tarafından daha az tehdit edilen bölgelere, Alman emperyalizmi ona suni teneffüs yaptırıp iktidara getirmeden önce bulunduğu yere kaçtı. *Pomeşçik*'ler ise Hetman'dan çok daha önce kaçmışlardı.

O andan itibaren, Ukrayna'da birbirinden oldukça farklı üç temel güç etkindi: Petlurizm, Bolşevizm, Mahnovşçina. Kısa sürede, her biri diğer ikisinin uzlaşamaz düşmanı haline gelmişti. Mahnovist hareketin nitelikleri hakkında daha net bir tablo çizebilmek için, öncelikle

Petlurizm'in sınıfsal ve toplumsal doğasına ilişkin birkaç söz söyleyelim. Petlurizm, ülkede politik ve ekonomik egemenliğini kurmaya çalışan Ukrayna ulusal burjuvazisinin hareketiydi. Devletin politik örgütlenmesi hakkındaki programları Fransa ve İsviçre Cumhuriyetlerinin modellerine dayanıyordu. Petlurizm kesinlikle toplumsal bir hareket değil, yalnızca politik ve milliyetçi bir hareketti. İşçilerin sosyal koşullarını iyileştirme konusundaki vaatler, Petlura'nın programında verilen diğer sözler, devrimci dönemimize sunulan aldatıcı bir armağandan, kendi amaçlarına daha kolay bir şekilde ulaşmak için kullandıkları bir paravandan başka bir şey değildi aslında.

1917 Mart Devrimi'nin ilk günlerinden itibaren, Ukrayna liberal burjuvazisi Rusya'dan ulus olarak ayrılma sorunu üzerinde durdu. *Kulak*'ların büyük çoğunluğu, liberal entelijensiya ve genel olarak Ukrayna'nın eğitimli kesimleri siyasi bağımsızlık hareketini körüklediler. Başlangıcından beri hareketin liderleri, cephedeki ve iç kesimlerdeki Ukraynalı asker kitleleri üzerinde ciddi bir şekilde ve önemle durdular. Askerleri ulusal bir temelde, özel Ukrayna alayları biçiminde örgütlemeye giriştiler.

1917 yılının Mayıs ayında, hareketin liderleri, hareketi yönetecek genel askeri komiteyi seçmek için askeri bir kongre düzenlediler. Ardından bu komite genişletilerek *Rada* (Ukrayna dilinde Meclis) ismini aldı. 1917 yılının Kasım ayındaki Pan-Ukrayna Kongresi'nde bu genişletilmiş komite, yeni Ukrayna Demokratik Cumhuriyeti'nin parlamentosu anlamına gelen Merkezi *Rada* haline geldi. Nihayet bir ay sonra, "*Rada* Evrensel Manifestosu" yayınlanarak Ukrayna Demokratik Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı ve özerkliği ilan edildi. Böylelikle, (Büyük Rusya'daki) Kerenski dönemi boyunca, Ukrayna'da özerk bir devlet kurularak, kendini ülkeye hakim bir güç olarak kabul ettirmeye başladı. Hareketin etkin liderlerinden biri olan Simon Petlura'dan adını alan bu hareket Petlurizm'di.

Petlurizm'in gelişmesi ve Ukrayna'da kök salması, Büyük Rusya'da iktidarı ele geçiren ve bu iktidarını Ukrayna'ya kadar genişletmek isteyen Bolşevizm'e karşı ciddi bir darbeydi. Eğer Ukrayna'ya sahip olamazsa, Bolşevizm'in Büyük Rusya'daki o ilk günleri çok daha zor olacaktı. Dolayısıyla, Bolşevikler hemen askeri birlikleri Kiev üzerine gönderdiler. 1918 yılının 11-25 Ocak tarihleri arasında, Petluristlerle Bolşevikler arasında Kiev yakınlarında şiddetli çarpışmalar meydana geldi. 25 Ocak'ta Bolşevikler Kiev'i işgal ederek, kısa zamanda Ukrayna'daki hakimiyet alanlarını genişletmeye başladılar. Petlura Hü-

kümeti ve ayrılıkçı hareketin politikacıları ülkenin batı tarafına doğru geri çekildiler ve oradan Bolşeviklerin Ukrayna'yı işgal etmelerine yönelik protestolarını sürdürdüler.

Ancak Bolşevikler Ukrayna'da uzun süre kalmadılar -en fazla iki veya üç ay- ve 1918 yılının Mart ve Nisan aylarında Avusturya Alman ordularına işgal yollarını açarak Büyük Rusya'ya geri çekildiler. Petluristler bundan faydalanmasını bildiler: Hükümetlerini, yani Merkezi *Rada*'yı ve bakanlar kabinesini Kiev'e taşıyarak yeniden iktidarlarını kurdular. Cumhuriyet bu defa, Demokratik olarak değil, Ukrayna Halk Cumhuriyeti olarak adlandırıldı. Bu cumhuriyetin hükümeti, bütün diğer hükümetler gibi, açıkça askeri birliklerine dayanıyordu ve hükümet Kiev'e girdiğinde, orada yaşayan insanlara böyle bir hükümete ihtiyaçları olup olmadığını sorma gereği bile duymadı. Ülkenin içinde bulunduğu koşullardan faydalanıp ülkeye girerek kendisini ulusal hükümet ilan etti. Hükümetin varlığının tek gerekçesi ordularının gücüydü.

Ancak, bir kez daha, Petluristler iktidarda uzun süre kalmayı başaramadılar. Ukrayna'yı işgal eden Avusturya-Alman güçleri için Ukrayna'nın önceki efendileriyle -generaller ve *pomeşçik*'ler- uğraşmak, Petluristlerle uğraşmaktan daha kolaydı. Sonuç olarak, askeri güçlerine dayanarak, zahmetsiz bir şekilde Petlura'yı Hetman Skoropadski'nin otokratik hükümetiyle değiştirdiler. Böylece Ukrayna'da *pomeşçik*'lerin ve generallerin gerici dönemi başladı. Bu gericilik karşısında, Petluristler politik olarak devrimci bir konum aldılar. Devletin başına tekrar dönebilmek için onun çöküşünü sabırsızlıkla beklediler. Petlura tutuklandı ve böylece politik arenadan çekildi. Ancak Hetman'ın karşıdevrimi artık sona yaklaşıyordu; yaygınlaşmış köylü ayaklanmalarının darbeleriyle çözülmeye doğru gidiyordu. Bunu epeydir fark eden Petluristler, Hetman henüz iktidardan düşmeden, Ukrayna'nın çeşitli bölgelerinde güçlerini örgütlemeye ve bir ordu oluşturmaya koyulmuşlardı. Koşullar Petluristler için oldukça elverişliydi. Köylülük isyan halindeydi, kendiliğinden ayaklanmış yüzlerce, binlerce köylü Hetman'ın iktidarına karşı saldırıya geçmek için sadece ilk çağrıyı bekliyordu. Güney Ukrayna'nın pek çok şehri Petluristlerin eline geçtiğinde Hetman hâlâ Kiev'deydi. Bu şehirlerde Petlurist iktidarın merkezi organı olan "Yönetim" kuruldu. Petluristler, diğer taliplilerin, özellikle de Bolşeviklerin yokluğundan faydalanarak, aceleyle iktidarlarını güçlendirip sağlamlaştırdılar. Hetman 1918 yılının Aralık ayında kaçınca, başında bizzat Petlura'nın kendisinin bulunduğu Petlura

yönetimi, Halk Cumhuriyeti hükümetinin diğer üyeleriyle beraber resmi olarak Kiev'e girdi.

Bu olay, ülkede büyük bir coşku yarattı. Petluristler başarılarını abartmak ve kendilerini ulusal kahramanlar olarak sunmak için ellerinden geleni yaptılar. Kısa bir süre içinde, Petluristlerin iktidarı yeniden tüm Ukrayna'ya hakim olmuştu. Sadece güneyde, Mahnovist köylü hareketinin etkin olduğu bölgede başarı elde edememişlerdi; tersine ciddi bir direniş ve pek çok engelle karşılaşmışlardı. Fakat ülkenin büyük merkezlerinde, Petluristler zafer kazanmış, bayraklarını gururla dalgalandırıyorlardı. Aynlıkçı burjuvazinin hakimiyeti bu defa güvenceye alınmış gibi görünüyordu. Ancak bu başarı bir yanılsamaydı.

Bu yeni iktidar, karşıt sınıfların çıkarlarından dolayı tekrar çözülmeye doğru gitmeden önce, ülkeye yerleşecek zamanı zar zor buldu. Hetman devrildikten kısa bir süre sonra Petluristlerin etkisinde olan milyonlarca işçi ve köylü, kısa bir süre içinde hayal kırıklığına uğrayarak kitleler halinde Petlura saflarını terk etmeye başladı; kendi çıkar ve istemleri için daha uygun bir araç arıyorlardı. Bu işçi ve köylülerin çoğu şehir ve köylere dağılarak, yeni iktidara karşı düşmanca bir tavır aldılar. Diğerleri, halkı Petluristlerin amaçlarına ve iktidarına karşı savaşa çağıran sloganlar eşliğinde Mahnovistlerin devrimci müfrezelerine katıldı. Böylece, Petluristler olayların akışıyla ne kadar hızlı bir şekilde silahlanmışlarsa, o kadar hızlı bir şekilde etkisiz hale geldiler. Burjuva bağımsızlığı, burjuva ulusal birliği gibi fikirleri, devrimci halk arasında sadece kısa bir süre varlığını sürdürebilmişti. Halk devriminin yakıcı soluğu, bu yanlış fikirleri küle çevirerek bu fikirlerin taraftarlarını güçsüz hale getirdi. Tam da aynı günlerde, sınıf ajitasyonunda uzmanlaşan ve Ukrayna'da iktidarı ele geçirmekte kararlı olan askeri Bolşevizm, hızla kuzeyden yaklaşmaktaydı. Petlura *yönetimi*nin Kiev'e girmesinden sadece bir ay sonra, Bolşevik birlikler de Kiev'e girdi. O andan itibaren, Bolşeviklerin Komünist iktidarının etkinliği Ukrayna'da yayılmaya başladı.

• Bolşevizm ve Sınıfsal Niteliği

Birinci bölümde de söylediğimiz gibi, sözümona tüm sosyalist inşa, tüm devletçi Sovyet hükümet aygıtları, tüm yeni sosyo-politik ilişkiler, kısacası, Rus Devrimi'nde Bolşevizm tarafından gerçekleştirilen her şey, sosyalist demokrasinin kendi yaşamsal çıkarlarını hayata geçirmesinden ve ülkede kendi sınıfının hakimiyetini oluşturmasından başka bir şey değildir. Rus Devrimi boyunca isimleri milyonlarca kez

sayıklanan işçi ve köylüler, yalnızca, yeni yöneticiler sınıfının, yeni efendilerin iktidarına giden bir köprüydü.

1905 Devrimi sırasında, bu kast bozguna uğramıştı. O bilinen asgari programla işe başlayarak, işçi hareketinin lideri olmayı ve politikada önlerine açılmış olan yol sayesinde amaçlarını gerçekleştirmeyi umuyorlardı. Önce Çarlık rejiminin yıkılıp ülkede cumhuriyetçi bir rejim kurulmasını önerdiler. Bunun akabinde, Batı Avrupa ve Amerika devletlerinde olduğu gibi, parlamenter yollarla devlet iktidarını ele geçireceklerdi. Bilindiği gibi, 1905'te demokratların planları tamamen suya düştü; işçi ve köylüler, onlara gerekli desteği vermediler. Bazıları, yanlış bir yaklaşımla, 1905 Devrimi'nin yenilgisinin sadece Çarlığın iktidarından ve acımasızlığından kaynaklandığını iddia etmektedir. Bu yenilginin nedenleri çok daha esaslıdır; devrimin temel niteliğinde saklıdır bu nedenler.

1900'den 1903'e kadar, önce güney Büyük Rusya'da, sonra da kuzeyde ve her yerde, etkili ekonomik grevler oldu. Bu hareket başlangıçta, amaçlarını açık ve kesin bir biçimde ifade etmemişti; buna rağmen, hareketin sınıf niteliği kısa süre sonra kendisini ortaya koydu. Sosyalist demokrasi, bu hareketin içine dışarıdan girdi ve tamamen politik bir mücadele kulvarında harekete liderlik yapmaya soyundu. Politik propaganda alanını ele geçirmiş olan örgütlü ve sıkı disiplinli partileri sayesinde, sosyalist demokrasi, bütün o capcanlı toplumsal sloganları silip süpürerek, yerine demokrasinin politik sloganlarını geçirmeyi başardı. 1905 Devrimi'nin yönünü demokratlar tayin etti. Devrim halka yabancı olan sloganlar altında yürütüldüğü için yenildi. Devrimin toplumsal ögelerini ve işçilerin toplumsal programlarını devrimden dışlayan demokratlar, halkın güçlü devrimci güvenini sarstıkları için, devrimin hayati hücrelerini de öldürdüler. 1905 Devrimi, Çarlık çok güçlü olduğu için değil, halk kitlelerini ayağa kaldıramayan kendi dar politik karakterinden dolayı başarısızlığa uğradı. Devrim, sadece şehir proletaryasının bir bölümünü harekete geçirmişti, geniş köylü kitleleri yerinden zor kımıldıyordu. Olayların iç yüzünü anlar anlamaz ödün vermeye başlayan Çarlık, kitleleri çabucak yatıştırarak bu kısmi devrimi bastırdı. Harekete liderlik eden devrimci demokrasi çareyi yurtdışına sığınmakta buldu. Fakat, bu yenilgiden çıkarılması gereken ders fark edilmeyecek gibi değildi. Bu ders, demokrasinin sol kanadı olan Bolşevizm tarafından tamamen özümsendi. Bolşevikler Rusya'da basit bir politik devrimin artık mümkün olmadığını anlamışlardı ve kitlelerin ilgisinin toplumsal sorunlara doğru

kaydığını görerek, Rusya'da başarılı olabilecek bir devrimin, ancak politik rejimin yanı sıra, *ekonomik* rejimin de yıkılmasına yönelecek toplumsal bir işçi ve köylü hareketiyle mümkün olacağı sonucuna vardılar. 1914'ten 1917'ye kadar süren emperyalist savaş, devrimin bu yönelimini, çizmelerinin altında eze eze güçlendirdi. Demokrasinin gerçek yüzünü ortaya çıkaran savaşın da gösterdiği gibi, demokrasi ile monarşinin birbirlerinden altta kalır tarafları yoktu; her ikisi de halk kitlelerinin zorbası ve katiliydi. Daha savaştan önce bile Rusya'da basit bir politik devrim mümkün değilken, emperyalist savaş böyle bir devrime dair var olan tüm düşünceleri de yok etti.

Volkanik bir yer sarsıntısı, çağdaş toplumu iki ayrı düşman kampa bölerek, dünyada çoktan korkunç bir çatlak yaratmıştı: Sermaye ve emek. Bu çatlak, birçok sömürgeci devlet arasındaki politik farkları silmişti. Köleliğin kaynağı olan sermayenin ortadan kaldırılması; ilgilerini devrime yöneltir yöneltmez, kitleleri harekete geçiren düşünce işte buydu. Kitleler, geçmişin politik devrimlerine tamamen ilgisizdiler. Rusya'da da, Batı Avrupa ve Amerika'da da durum böyleydi. Bunu görmemek, göz önünde bulundurmamak, umutsuzca hayattan kopuk kalmak anlamına geliyordu.

Bolşevizm, gerçekliğin bu yönünü fark etti ve alelacele politik programını yeniledi. Bolşevikler, Rusya'da modern toplumun köklerine yönelmiş bir kitle devriminin ayak seslerini duydular; tarım, sanayi ve ticaret sermayesine yönelen bir devrim. Bolşevikler, şehirlerde ve kırlarda cezalandırılmış olan mülk sahiplerini gördüler ve çıkarımlarını yaptılar; eğer böyleyse, eğer Rusya'da toplumsal bir patlama kaçınılmazsa, bu patlama çerçevesinde, demokrasi tarihsel görevini yerine getirmelidir. Demokrasi, halkın devrimci güçlerinden faydalanmalı, burjuvazi devrilirken halka önderlik yapmalı ve devlet iktidarını ele geçirip devlet sosyalizmi temelinde devasa hakimiyetini inşa etmeliydi. İşte Bolşevizm'in, Ekim öncesinde ve Ekim döneminde devrimci kitle hareketi içinde başarılı bir şekilde oynadığı rol buydu. Rus Devrimi'nin bundan sonra ilerleyeceği yolda, Bolşeviklerin gerçekleştirecekleri bütün uygulamalar, demokrasinin devletçi egemenliğinin hayata geçecek ayrıntılarından öte bir şey olmayacaktır.

Hiç şüphesiz, Bolşevizm Rusya'da ve uluslararası arenada tarihsel bir olaydır. Sadece toplumsal değil, aynı zamanda psikolojik bir tezahürdür. Bolşevizm çok sayıda insana esin kaynağı olmuştur; inatçı, otoriter, tüm toplumsal ve ahlâki duygusallıktan arınmış ve zafer için verilen mücadelede her yolu mübah görmeye hazır olan türden insan-

lara. Bolşevizm, ayrıca, böyle bir görev için tam da biçilmiş kaftan olan bir lideri ön plana çıkardı. Lenin sadece bir partinin lideri değildir; daha da önemlisi, belirli bir psikolojiye sahip olan bir insan türünün lideridir. Bu insan türü, en mükemmel ve en güçlü cisimleşmesini Lenin'de buldu. Demokrasinin kavgacı ve saldırgan güçlerinin ayrışması ve gruplaşması bütün dünyada bu model temelinde gerçekleşti. Bolşevizm'in temel psikolojik özelliği, kendi iradesi karşısında başkalarının iradelerinin şiddet kullanılarak ortadan kaldırılması ve bireyselliğin tamamen imha edilerek cansız bir nesne noktasına getirilmesidir. Bu özelliklerin, antik efendiler türeteceğini fark etmek hiç de zor değil. Aslında Rus Devrimi boyunca Bolşevizm'in varlığını hissettiren şey, sergilediği bu otoriter tavırdır. Bu tavır, işçi sınıfının gelecekteki gerçek toplumsal devriminin asıl özelliklerini oluşturacak olguların gölgesinden bile yoksundu; *ateşli* bir çahşma arzusu, kendisinden tamamen vazgeçme, halkın iyiliği için, durup dinlenmeden son nefesine kadar çalışmak. Bolşevizm'in muazzam ve ısrarlı çabaları, halk açısından, eski efendilerin tehditlerini ve acımasızlığını temsil eden otoriter organların yaratılmasından başka bir anlama gelmiyor.

Komünist ideolojisine uygun olarak, Bolşevizm'in -işçi ve köylülerin yaşamlarında- gerçekleştirdiği değişikliklere bir gözatalım.

Toprak, konut, sanayi ve ticaretin kamulaştırılması; işçi ve köylülere oy hakkı verilmesi; bunlar Bolşevik komünizminin temelleriydi. Gerçekte ise, "kamulaştırma" toplumsal yaşamın her bakımdan tamamen devletleştirilmesiyle sonuçlandı. Sadece sanayi, ulaşım, eğitim, dağıtım ağları değil, aynı zamanda tüm işçi sınıfı, tek tek her işçi, o işçinin emeği ve enerjisi, işçi sendikaları ve işçi-köylü kooperatifleri de devlet malı haline geldi. Devlet her şeydir, bir işçi ise hiçbir şey. Bolşevizm'in temel ilkesi budur. Devlet, devlet görevlileri tarafından cisimleştirildiği için ve aslında her şeyi ellerinde toplayanlar bu görevliler oldukları için; işçi sınıfı bir hiç anlamına gelmektedir.

İşçileri özel kapitalistlerin ellerinden alan sanayi kamulaştırması, onları daha açgözlü olan tek bir kapitalist patronun yani devletin ellerine teslim etti. İşçiler ile bu yeni patron arasındaki ilişkiler, önceki emek-sermaye ilişkisinin aynısıdır. Tek fark, Komünist patron yalnızca işçileri sömürmekle kalmıyor, aynı zamanda işçileri cezalandırıyor da, çünkü bu iki fonksiyon -cezalandırma ve sömürü- bu yeni patronun doğasında birleşiyor. Ücretli emek eskiden nasılsa yine öyle kaldı, tek fark artık devlete karşı bir yükümlülük altına girmesidir. Sendikalar, bütün doğal haklarını kaybederek, çalışan kitleleri polis göze-

timinde tutan birer organa dönüştürüldüler. Vergi ve ücret oranlarının belirlenmesi, işe alma ve işten çıkarma hususları, işletmelerin genel yönetimi ve iç örgütlenmeleri, kısacası her şey, tamamen Parti'nin, Parti organlarının veya Parti temsilcilerinin elindedir. Tüm üretim sektörlerindeki sendikaların rolüne gelince, bu rol tamamen bir gösterişten ibarettir: Sendikalar, Parti'nin hiçbir zaman tartışılamayacak ve değiştirilemeyecek kararnamelerini imzalamak *zorundadırlar*.

Tüm bu yaşananlar bize, özel kapitalizmin yerini devlet kapitalizminin aldığını açıkça gösteriyor. Komünist sanayi kamulaştırması, ekonomik köleliğin ve işçi sınıfının ekonomik bağımlılığının devletin avcunda toplandığı yeni üretim ilişkileri anlamına geliyor. Bu kamulaştırma özünde işçi sınıfının durumunu hiçbir şekilde iyileştirmiyor. Zorunlu çalışma (tabi ki işçiler için) ve askerileştirilmiş emek, kamulaştırılan fabrikaların ruhudur. Bir örnek verelim: Ağustos 1918'de, Moskova'daki eski Prohorov fabrikası işçileri çektikleri sıkıntıya dayanamayarak, eşit olmayan ücret dağılımına ve fabrikadaki polis rejimine karşı isyan etme tehdidinde bulundular. Fabrikada çeşitli toplantılar düzenlediler, aslında partinin bir hücresi olan fabrika komitesini tasfiye ettiler ve ücretlerine karşılık ürettiklerinin bir kısmına el koydular. Tekstil işçileri sendikasının merkez yönetiminin üyeleri, işçi kitleleri kendileriyle görüşmeyi reddettikten sonra, durumu merkeze şu şekilde bildirdiler: Prohorov işçilerinin tavrı, Sovyet iktidarına gölge düşürmektedir; bu işçilerin gelecekteki her eylemi, diğer işletmelerdeki işçilerin gözünde Sovyet iktidarına kara çalacaktır; buna müsaade edilemez, sonuç olarak Prohorov fabrikası kapatılarak işçiler uzaklaştırılmalı ve fabrikada disiplinli bir sistem kurabilecek bir komisyon oluşturulmalıdır; ancak o zaman, fabrikaya yeni işçilerden oluşan personel atanabilir. Ve aynen böyle yapıldı. Şimdi sorularımızı sorabiliriz: Bu insanlar kimdi, gözlerini kırpmadan binlerce işçinin kaderini belirleyen bu üç-dört adam kimdi? Bulundukları statüye kitleler tarafından mı getirilmişlerdi? Bu devasa iktidarı halk mı onlara vermişti? Kesinlikle hayır. Onları o göreve tayin eden partiydi ve ellerindeki gücün kaynağı da buydu. Bu örnek sadece binlerce örnekten biridir. Bu örnek, kamulaştırılan sanayi sektöründeki işçilerin gerçek durumunu bir su damlası berraklığıyla yansıtmaktadır.

Peki işçilere ve işçi örgütlerine kalan neydi? Oldukça dar bir görev; şunu ya da bunu, fakat tamamen Parti'nin kölesi olabilecek birini, sovyet delegesi olarak seçmek.

Kırsal bölgelerdeki emekçilerin durumu daha da kötüydü. Köylü-

ler eski *pomeşçik*'lerin, prenslerin ve diğer toprak sahiplerinin topraklarını verimli bir şekilde kullanıyorlardı. Ancak bu refah köylülere Komünist iktidar tarafından değil devrim tarafından sağlanmıştı. Onlarca yıl, toprak için mücadele etmiş ve 1917'de, Sovyet iktidarı kurulmadan çok daha önce, toprağı elde etmişlerdi. Eğer Bolşevizm bu mücadelelerinde köylülerle birlikte yürümüşse, bunu sadece toprak burjuvazisini bozguna uğratmak için yapmıştır. Fakat bu ortak yürüyüş, hiçbir şekilde, gelecekteki Komünist iktidarın, köylülere toprak verme niyetinde olduğu anlamına gelmiyordu. Tam tersine, bu iktidarın hedefi, tamamen aynı efendiye yani devlete ait olacak şekilde tekleşmiş bir tarımsal ekonomiyi örgütlemektir. Ücretli işçiler ve köylüler tarafından yetiştirilen Sovyet tarım ürünleri; Komünist iktidarın tüm ülkeye yaymaya çalıştığı devlet tarımı için öngörülen model budur. Bolşevizm'in liderleri, bu modeli devrimin ilk günlerinden hemen sonra açıkca duyurmuşlardı. *Komünist Enternasyonal*'in 13. sayısında (Rusça basım, sayfa 2435-2445), tarım sorunu üzerine yapılan bir çözümlemede, bu model temelinde örgütlenmiş devlet tarımıyla ilgili olarak ayrıntılı tanımlamalar yapılmıştı. Aynı çözümlemede, kolektif tarıma (yani, devlet kapitalizmi tarımına) aşama aşama ve büyük bir ihtiyatla geçilmesi gerektiği belirtiliyordu. Doğrudur; bağımsız birer çiftçi olan milyonlarca köylünün birdenbire ücretli işçiye dönüşmesi, kaçınılmaz olarak Komünist devleti felakete sürükleyebilecek tehlikeli bir fırtınaya yol açabilirdi. Komünist iktidarın bugüne kadar kırsal bölgelerde gerçekleştirdiği en somut etkinlik, gıda ile hammaddelere el koyması ve kendisine karşı yükselen köylü hareketine savaş açılmasıydı.

Gelelim köylülerin politik haklarına. Bu haklar tamamen Parti'ye bağlı olacak köy ve kasaba sovyetlerinin kurulmasından ibarettir. Köylülerin başka hiçbir hakkı bulunmamaktadır. Politik terazinin diğer kefesinde yer alan herhangi bir bölgedeki milyonlarca köylünün ağırlığı, her zaman Parti'nin en küçük bölgesel komitesinin ağırlığından daha hafif olacaktır. Kısacası, köylüler açısından görebildiğimiz şey, politik haklar yerine haklarının rezilce yok edildiğidir.

Sovyet devlet aygıtı, iktidarın tüm kaldıraçları, kasıtlı olarak kendini proletaryanın öncüsü olarak sunan demokrasinin ellerinde olacak şekilde örgütlenmiştir. Devlet yönetiminin hangi kademesini incelersek inceleyelim, her yerde temel mevkilerin değişmez bir şekilde hep aynı tür demokratlar tarafından kapıldığını görürüz.

Gazeteleri, dergileri ve tüm diğer yayınları kim yönetiyor? İmtiyazlı demokrat çevrelerden gelen politikacılar.

V.Ç.I.K'nın (Tüm Rusya Merkezi Yürütme Komitesi) *İzvestia*'sı, *Komünist Enternasyonal* veya Parti Merkez Komitesi'nin yayın organı gibi dünya proletaryasının lideri olduğunu iddia eden merkezi yayınları kim hazırlayıp yönetiyor? Titizlikle seçilmiş entelektüel demokratlar.

İsimlerinden bile anlaşılacağı üzere, işçi sınıfının ihtiyaçlarını değil de, politikanın, tahakkümün ihtiyaçlarını karşılamak üzere yaratılan politik organlar kimin hakimiyetinde? Parti Merkez Komitesi, "Sovnarkom" (Halk Komiserleri Konseyi), V.Ç.I.K. vb. kimin ellerinde? Tamamen, politika içinde büyümüş, işçi sınıfından uzak olan ve tıpkı inançsız bir rahibin tanrının boş adına yalvarması gibi proletaryanın adını dillerine dolayanların ellerinde. Ayrıca, *Sovnarkoz*'dan (Ulusal Ekonomi Konseyi) tutun da, en önemsiz olan "merkez" ve "şubelere" kadar, bütün ekonomik organlar da yine aynı ellerde.

Böylece, koca bir Sosyal Demokrat grubun, devlet yönetimindeki temel mevkileri işgal ettiğini görüyoruz.

İnsanlık tarihinde, belli bir toplumsal grubun, sınıfsal çıkarları ve amaçları doğrultusunda işçi sınıfına yardım etmek üzere işçilerin yanında olduğu bir örnek hiçbir zaman görülmedi. Hayır, böyle gruplar her zaman yalnızca halkı egemenlikleri altına almak amacıyla halka giderler. Demokrat grup da, bu genel toplumsal kuralı bozan bir istisna değildir. Tam tersine, demokrat grup, bu kuralı tam ve kesin bir şekilde doğrulamaktadır.

Eğer Komünist Devlet'in bazı önemli mevkileri işçilerin elindeyse, bu tamamen kölelik düzenine yararlı olacağı için böyledir; bu durum yalnızca demokrat iktidara popülerlik kazandırıp, sosyalist demokrasinin egemenliğinin sağlamlaşmasına hizmet eder. Bu işçilerin rolü ikincil önemdedir; işçiler asıl olarak verilen emirleri yerine getirirler. Ayrıca, bu işçiler, boyun eğdirilmiş işçi sınıfının kesesinden böylesi ayrıcalıkların keyfini sürmekten hoşlanırlar; Marksizm'in ve entelijensiyanın sosyalist hareketinin ilkelerini sorgulamaksızın kabul eden, sözümona "bilinçli işçiler" arasından seçilmişlerdir.

Komünist Devlet'te işçiler ve köylüler, toplumsal olarak köleleştiriliyor, ekonomik olarak soyuluyor ve politik olarak bütün haklarından mahrum bırakılıyorlar. Ancak olup bitenler yalnızca bu kadarla sınırlı değil. Tamamen devletleştirme yolunda ilerleyen Bolşevizm, kaçınılmaz olarak ellerini işçilerin ruhsal dünyasına da uzatmak zorundaydı. Aslında, işçilerin düşüncelerinin Komünist Devlet'te olduğu kadar baskı altına alındığı bir başka devlet bulmak zor olacaktır.

Burjuvaziye ve karşıdevrimci düşüncelere karşı mücadele etme gerekçesiyle, komünist yaklaşımları ifade etmeyen tüm yayınlar yasaklanıyor; bu yayınlar geniş proletarya kitleleri tarafından çıkarıldığında bile. Hiçkimse kendi düşüncesini yüksek sesle açıklayamıyor. Bolşevikler nasıl ki ülkenin tüm toplumsal ve ekonomik yaşantısını kendi programlarına uygun olarak düzenlemişlerse, aynı şekilde halkın ruhsal yaşamını da bu programın çerçevesine sıkıştırdılar. Halk düşüncesinin ve halk keşiflerinin canlı alam, askeri eğitimin kasvetli kışlalarına dönüştürülüyor. Proletaryanın aklı ve ruhu, parti okullarında biçimlendiriliyor. Bu okulun duvarlarının ötesini görme doğrultusundaki herhangi bir istek zararlı ve karşıdevrimci ilan ediliyor.

Fakat tüm olan biten bundan da ibaret değil. Bolşevik diktatörlük tarafından devrimin içeriğinde yapılan tahrifat ve bu tahrifat doğrultusundaki uygulamaların, kitlelerden gelen karşı çıkışlar ve mücadele girişimleri olmaksızın gerçekleşmesi beklenemezdi. Ancak tüm bu karşı çıkışlar, politik baskıyı zayıflatmak yerine daha da güçlendirdi. Uzunca bir döneme yayılan devlet terörü, tüm Rusya'yı, korkunun erdem, yalamn ise zorunluluk olduğu kocaman bir hapishaneye çevirdi. Bugün politik baskı altında ezilip, hükümet teröründen korkan yetişkinler, gençler, hatta 5 yaşındaki çocuklar bile yalan söylüyor.

Bu noktada akla gelen soru ise, Komünist Devlet'in, neden böylesi katlanılmaz bir toplumsal, politik, ahlâki durumu yarattığıdır. Sosyalist demokrasi, kendi öncülünden, kapitalist burjuvaziden daha kötü olmak zorunda mıdır? Sosyalist demokrasinin, Avrupa ve Amerikan burjuvazilerinin kendi devletlerinde tutturdukları aldatıcı özgürlükler dengesini bile sağlamaması nasıl açıklanabilir? Sorun başka bir yerde yatıyor. Demokratik sınıf kendi bağımsız varoluşuna sahip olmasına rağmen, çok kısa bir süre öncesine kadar maddi açıdan yoksul hatta yardıma muhtaçtı. Bu nedenle, daha politik etkinliğinin ilk gününden itibaren, imtiyazlı maddi konumlarının keyfini süren egemen sınıfların sahip oldukları birliği ve evrenselliği demokrasi bulamadı. Demokrasi, ancak, Komünist Parti tarafından temsil edilen bir savaşçı partizanlar müfrezesi yaratabildi ki bu müfreze üç yılı aşkın bir süreliğine kendini yeni devleti inşa etme görevine adamak zorunda kaldı. Mevcut toplumdaki hiçbir sınıftan -ne işçilerden ne köylülerden ne soylulardan ne de ekonomik olarak örgütlü olmadığı için demokrasiye zaten ihtiyaç duymayan burjuvaziden- hiçbir şekilde *doğal* destek almadığı için, Komünist Parti doğal olarak teröre ve genel baskı rejimine başvurdu.

Bolşevizm'in Rusya'daki terörist konumu hakkında ortaya konulan bu olgulardan hareketle, Komünist Parti'nin, neden bu kadar çabuk ve açıkca kendi içinde, yönetici memur sınıfında ve askeri personelde cisimleşen yeni burjuvaziyi geliştirip güçlendirdiğini anlamak oldukça kolaydır. Bu burjuvazi, içinde gelişeceği doğal ortamı kendisine sağlayan ve emekçi kitlelere karşı sürdürdüğü mücadelede kendisini destekleyecek kalıcı bir sınıf olan Bolşevizm'e muhtaçtır.

İşçilere ve köylülere kölelik getiren Komünist yapıyı, Bolşevizm' in hatalarıyla ya da sapmalarıyla değil, kitleleri buyruk altına almaya duyduğu bilinçli özlemiyle, tahakkümcü ve sömürgeci özüyle açıklıyoruz.

Fakat, emekçi kitlelere yabancı ve düşman olan bu grup, nasıl oldu da kendini devrimci halk güçlerinin lideri olarak kabul ettirmekte, halk adına iktidara yürümekte ve egemenliğini güçlendirmekte başarılı oldu?

İki neden var; kitlelerin devrim günlerindeki örgütsüz ve dağınık durumu ile aldatıcı sosyalist sloganlar.

1917'den önce var olan profesyonel işçi ve köylü örgütleri, kitlelerin coşkulu devrimci ruhundan oldukça uzaktı. Kitlelerin gerçekleştirdiği devrimci patlama, bu örgütlerden daha baskın çıkıp onları aşarak, örgütsel sınırlarının çok daha ötesine geçti. Yaygın işçi ve köylü kitleleri, kendi sınıf örgütlerinin yardımı ve desteği olmaksızın hızla yayılan toplumsal devrimle yüz yüze geldi. Bu kitlelerin hemen yanıbaşında sıkı bir şekilde örgütlenmiş bir sosyalist parti (Bolşevikler) bulunuyordu. Bu devrimin, kölelikten sosyalizm ve komünizmin özgür toprağına geçişe yol açacak -son- toplumsal devrim olduğunu ileri sürerek kitlelere çağrıda bulunan bu parti, işçiler ve köylülerle birlikte, sanayi ve tarım burjuvazisinin devrilmesine doğrudan katıldı. Politikada deneyimli olmayan kalabalık kitlelere bu çağrı oldukça gerçekçi görünüyordu. Komünist Parti'nin kapitalist rejimin yıkımına yaptığı büyük katkı, ona olan güveni artırmıştı. Demokrasi düşüncesini taşıyan entelektüel işçi tabakası her zaman o kadar zayıf, o kadar dar bir çevreydi ki, özgün ekonomik bir kategori olarak kitlelerin bu tabakadan haberleri bile yoktu. O nedenle, burjuvazinin tasfiyesi sırasında, kitleler kendilerinden başka hiçkimsenin burjuvazinin yerini alamayacağını sandılar. İşte tam da o sırada, burjuvazi, politik demagojide epeyce tecrübe sahibi olan kazara liderlerle, yani Bolşevik sahtekârlarla yer değiştirdi.

Bolşevikler, işçi ve köylülerin özgürlük, eşitlik ve toplumsal ba-

ğımsızlığa olan devrimci özlemlerini utanmazca sömürerek, halkın zihnine kendi sovyet iktidarı kavramlarını yerleştirdiler.

Ekim Ayaklanması'nın ilk günlerinde devrimci Rusya'nın pek çok yerinde, işçiler sovyet iktidarını kendi toplumsal ve ekonomik bağımsızlıkları olarak algılıyorlardı.

Sahip olduğu devrimci enerji ve işçilerin devrimci düşüncesini kendi politik egemenlik düşüncesiyle demagojik bir şekilde harmanlaması sayesinde, Bolşevizm kitleleri kendi saflarına çekti ve kitlelerin kendisine beslediği güveni muazzam bir şekilde kullandı.

Her zaman doğruluk, adalet, iyilik kavramlarına ilişkin iyi niyetli kabulün talihsiz sonucu; kitlelerin sosyalizm ve komünizm öğretisini sorgusuz, sualsiz, olduğu gibi kabullenmeleri oldu. Ne var ki, bu öğretide, doğruluk yalnızca bir tuzaktan, insanların ruhlarını coşturan güzel bir vaatten başka bir şey değildir. Ancak, bütün diğer devlet sistemlerinde olduğu gibi, bu "doğruluğun" özü, halk güçlerinin ve emeğinin küçük fakat iyi örgütlenmiş bir grup parazit tarafından ele geçirilmesiydi.

Rusya ve Ukrayna'yı kasıp kavuran olayların estirdiği kasırga esnasında, politik, askeri ve toplumsal sarsıntılar boyunca, yeni bir grup sömürgecinin yükselmekte olan iktidarı, önceleri halk kitleleri tarafından fark edilmedi. Ayrıca, bu iktidarın tam olarak kök salması birkaç yılı buldu. Daha da önemlisi, bu gelişme, söz konusu grup tarafından başarılı bir şekilde maskelendi. Bu iktidarın kendini geniş kitlelerin nezdinde açığa vurması için belirli bir sürenin geçmesi gerekmekteydi.

Feodalizmin -kralların ve soyluların monarşisinin- tamamen yıkıldığı Fransız Devrimi sırasında, kitleler bu muhteşem yıkımın kendi özgürlüklerinin lehine olduğunu ve cephenin ön saflarındaki politik partilerin yalnızca dostları ve yardımcıları olduğunu sanıyorlardı. Emekçi halkın şöyle bir etrafına bakıp, olup bitenin sadece bir iktidar değişikliğinden ibaret olduğunu, kralların ve soyluların yerine başka bir sömürgeci efendiler sınıfının (sanayi ve ticaret burjuvazisi) geçtiğini fark etmeleri için birkaç yılın geçmesi gerekti. Bu tür tarihsel olayların kitleler için görünür hale gelip açıkça algılanabilmesi için her defasında belli bir sürenin geçmesi gerekmektedir.

• • •

Bolşevizm'in politik ve toplumsal temeli ile gerçek özünü kabataslak bir şekilde anlattık. Rusya'daki iki yıllık diktatörlüğünden sonra Bolşevizm gerçek içeriğini ortaya koydu. Bolşevizm'in bu özü öncelik-

le yalıtılmış işçi ve köylü grupları için açık hale geldi, ardından da geniş halk kitleleri için. Hetman'ın iktidardan düşmesinden sonra, neye malolursa olsun iktidarını Ukrayna'da mutlak bir şekilde hakim kılmak isteyen ve otoriter özlemlerle yanıp tutuşan genç güç odağı buydu.

Hetman Skoropadski zamanında, Bolşevikler, Hetman'ın iktidardan düşmesinden sonra iktidarı hemen ele geçirecek kadar güçlü değildi.(1) Hemen hemen bütün güçleri Rusya'daydı, ve Ukrayna'ya gelip iktidarlarını ilan etme fırsatını elde edecekleri anı bekleyerek gözlerini Ukrayna'ya dikmişlerdi. Bolşeviklerin Ukrayna için oluşturdukları hükümet, Kursk kentinde bekliyordu; bu hükümet Pyatakov, Kviring ve başka kişilerden oluşuyordu. Tüm uyanıklıklarına rağmen Bolşevikler, Hetman'ın iktidardan düşmesinin hemen ardından Ukrayna'ya saldırmayı başaramadılar ve bu durum onlardan önce Petluristlerin iktidarı ele geçirmelerine yol açtı. Fakat bu durum onları daha güçlü askeri önlemler almaya sevk etti. Kitlesel köylü başkaldırı hareketlerinden dolayı, ortam tamamen devrimci ve oldukça da karışıktı. Bu nedenle, Petluristlerin Bolşeviklerden atik davranıp kazandıkları altı hafta, olayların seyrinden dolayı çabucak geçiverdi. Gerekli olan acil eylemdi. Ve Bolşevikler eyleme geçti.

Bolşevikler, Ukrayna Hükümeti'nin koltuğunu, daha önce anarşist Çeredniyakov(2) İsyancı Birliği tarafından ele geçirilip kurtarılan Kursk'tan Harkov'a taşıyarak, sivil bir idare merkezi kurmaya çalışırken, bir yandan da askeri güçleriyle Ukrayna'nın derinliklerinde daha önce kurtarılmış bölgelere doğru ilerleyerek oralarda zorla Komünist iktidar organlarını kurdular. Dediğimiz gibi; daha önce kurtarılmış bölgeler ashında, Ukrayna'nın Kursk eyaletinden Azak Denizi'ne ve Karadeniz'e kadar uzanan tüm bölgeler, çoktan devrimci isyancı köylü birlikleri tarafından Hetman güçlerinden kurtarılmıştı. Hetman'ın iktidardan düşmesinden sonra, bu birliklerin bir bölümü köylere dağılmış, diğer bölümü de General Denikin'den gelen yeni bir karşıdevrim tehdidi nedeniyle Azak Denizi'nin sahil bölgelerine gitmişlerdi.

Bolşevikler, Ukrayna'nın pek çok bölgesinin çoktan temizlenmiş olduğunu gördüler. Petluristlerle karşılaştıkları yerlerde, askeri güçleriyle onları yenerek yerlerine geçtiler. Petluristlerle Bolşeviklerin nihai karşılaşması "Yönetim"in geldiği zamanlardan beri Petluristlerin politik etkinliklerinin merkezi ve Petlura'nın askeri karargâhı olan Kiev bölgesinde gerçekleşti. 1919 yılı Ocak ayının sonunda, Bolşevikler Kiev'e karşı genel bir saldırıya geçtiler. Şubat'ın başında da Kiev'i işgal ettiler. Ukrayna Halk Cumhuriyeti her zamanki gibi Uk-

rayna'nın batı cephesine doğru geriledi. Devlet iktidarı Bolşeviklerin eline geçti.

Komünist iktidarın sadece Petluristlerin elinde olan bir bölgeyi ele geçirmek için savaşırken değil, aynı zamanda, zaten özgür olan ve köylülerin kendi başlarına yaşadıklan bölgelerde de askeri güç kullanarak yerleştiğine özellikle dikkat etmek gerekir. Bu iktidarı yarattığı düşünülen işçi ve köylü sovyetleri, iktidar yerleştikten sonra ortaya çıktı. Sovyetlerden önce Parti "devrimci komiteleri" vardı. Ve "devrimci komitelerden" önce sadece askeri birlikler vardı.

NOTLAR

1. Aslında Bolşevikler Ukrayna'da, Hetman zamanında da partizan müfrezeleriyle kendi düzenlerini oturtmaya çalıştılar. Örneğin Pavlograd bölgesindeki Kolosov müfrezesi bunlardan biriydi. Ancak bu müfrezeler az sayıdaydı ve Parti'den bağımsız bir yol izleyen kitlesel isyancı birlikler tarafından bastırıldılar. Ayrıca bu gevşek parti-tipi müfrezeler devrimci isyanın genel ruhundan da etkilendiler. Kolosov müfrezesi kendi isyancı etkinliğiyle, Mahno'nunki arasında keskin bir sınır çizmedi. Sık sık birlikte çalıştılar.

2. Çeredniyakov, Bolşevik yetkililer tarafından çabucak yasadışı ilan edilen köylü bir anarşistti. Müfrezesiyle Mahno'nun İsyan Ordusu'na katıldı ve Azak cephesinde Denikin'le savaştı. Denikin'in 1919 yılı Haziran ayında Gulya-Polye bölgesini işgal etmesi esnasında yakalandı ve 300 kırbaç cezası alarak feci şekilde kırbaçlandı. Daha sonra kaçtı. 1919 yazında Poltava bölgesinde yeniden Denikin birliklerinin eline düşerek kurşuna dizildi.

-V-

MAHNOVŞÇİNA -I-

Ukraynalı köylü ve işçilerin devrimci isyan hareketi, ilk başlarda fırtınalı bir deniz gibiydi. Ukrayna'nın uçsuz bucaksız topraklarında, kitleler mücadeleye akarak devrime ilerliyorlardı. Zorba *pomeşçik*'ler ve iktidarın temsilcileri öldürüldüler veya topraklarından sürüldüler. Hareketin yıkıcı yanı baskındı. Yapıcı bir yanı yokmuş gibi görünüyordu. Hareket, özgür yaşamın nasıl örgütleneceği konusunda işçi ve köylülere henüz açık ve net bir tasarı sunmamıştı. Fakat zamanla, hareketin esas içeriği gelişim sürecinde yavaş yavaş açığa çıkarak biçimlendi. İsyancı akımların büyük çoğunluğunun Mahno'nun liderliğinde buluşmasından sonra, hareket kendisinde eksik olan şeyi, belkemiğini bulmuş oldu. O andan itibaren, hareket, özgün ideolojisini ve halk yaşamının örgütlenmesi konusundaki tasarımını ifade ederek açıkça tanımlanmış bir toplumsal hareket haline geldi. Bu, devrimci başkaldırının en güçlü ve en yüksek noktasıydı, bu Mahnovşçina'ydı.

Bu hareketin içkin özellikleri şunlardı: Çalışmayan, imtiyazlı toplumsal sınıflara karşı derin bir güvensizlik, politik partilere yönelik şüphe, halk üzerinde diktatörlük kuran bütün örgütlerin reddi, devlet ilkesinin reddi ve her alanda emekçi halkın özyönetiminin esas alınması. Bu özyönetimin temel ve somut biçimi, işçi ve köylü örgütlerinin özgür çalışma meclisleriydi. "Özgür", onların her türlü merkezi iktidar biçimlerinden bağımsız olacakları ve eşitlik temelinde genel ekonomik sistemde yer alacakları anlamına geliyordu. "Çalışma" ise, bu meclislerin emek ilkesi üzerinde temellendirileceği, sadece emekçi halktan oluşup onların amaçlarına ve çıkarlarına hizmet edecekleri ve politik örgütlere hiçbir kabul göstermeyecekleri anlamına geliyordu. (Bkz. "İşçi ve Köylü Örgütlerinin Özgür Meclisleri Hakkındaki Genel Mahnovist İlkeler".) Mahnovşçina bu bayrak altında toplumsal mücadele arenasına girdi.

Mahnovşçina, köylülüğün bir bütün olarak başkaldırdığı 1918 yazında, Ukrayna yaşamının fırtınalı bir döneminde ortaya çıktı. Oluştuğu ilk günlerden son anlarına kadar, bir gününü bile barış içinde geçirmedi. Gelişim ve evriminin bir sonucu olarak kendine özgü iki yol

izledi; geniş halk kitlelerine kendi fikirlerini tanıtma ve askeri güçlerini geliştirip, sağlamlaştırma. Tüm devrimci askeri müfrezelerin tek bir orduda birleştikleri andan itibaren, bu ordu, kitlelerin biricik devrimci ordusu haline geldi. Ukrayna'nın sürekli savaş halinde olması gerçeğinden dolayı, hareketin en iyi örgütsel güçleri orduda biraraya geldi. Bu ordu, ister istemez hem köylülerin silahlı özsavunması, hem de kitlesel hareketin lideri ve devrimci öncüsü haline geldi. Ordu, *pomeşçik*'lerin karşıdevrimine yönelik saldırıları etkin bir şekilde örgütleyip yönetti, mücadelenin yönünü belirledi ve dönemin sloganlarını yarattı. Buna rağmen, ordu asla kendi kendine yeten bir güç değildi. Devrimci fikirleri her zaman geniş kitlelerden alarak onların çıkarlarını savundu. Köylü kitleleri kendi paylarına, bu orduyu, yaşamlarının her alanına önderlik eden bir organ olarak gördüler.(1)

Mahnovşçina'nın, devlet egemenliği, politik partiler ve üretken olmayan gruplar konusundaki tavrı, işçilerin tavrı haline geldi; yoksul işçi ve köylülerin çektikleri çile, düşünceleri ve çıkarları da aynı şekilde, Mahnovşçina'nın sıkıntıları, düşünceleri ve çıkarları haline geldi. Böylece Mahnovist hareket, karşılıklı etkileşim temelinde gelişti ve kısa sürede Rus yaşamının muazzam bir toplumsal olgusu haline geldi.

• • •

1918 Ekim ve Kasım'ında, Mahno müfrezeleri Hetman'ın karşıdevrimine yönelik genel bir saldırı başlattı. O sıralarda, kendi ülkelerindeki politik olaylardan etkilenen Avusturya-Alman askeri birlikleri, hemen hemen dağılmış, eski güç ve enerjilerini yitirmişlerdi. Mahno bu durumdan yararlandı. Askerlerle görüşmeler yapmış, devrime sempati duyanlarıyla tarafsız ilişkiler kurmuştu. Bu sayede askerler silahlarını Mahnovistlere bırakmışlardı. Mahno, Avusturya-Alman askeri birimleriyle olumlu ilişkiler kuramadığında ise, askeri güç kullanarak onları bölgeden çıkarıyordu. Üç günlük şiddetli bir çatışmadan sonra, Mahno Gulya-Polye'yi tamamen ele geçirdi. Orada, konumunu sağlamlaştırarak ordusunun genel askeri gücünü oluşturdu. Her yerde insanlar Hetman'ın hükümranlığının sonunun geldiğini hissediyordu, genç köylüler yığınlar halinde Mahno'ya katılıyorlardı. Artık ordusunun birkaç piyade ve süvari alayı, bir top bataryası ve pek çok makinalı tüfeği vardı.

Hetman'ın askeri kuvvetlerinden hiçbiri bölgede değildi. Devlet *Varta*'sı (Muhafız Gücü) İsyan Ordusu'nun olağanüstü büyümesi kar-

şısında parçalandı. Mahno'nun ordusu bu koca bölgede tek ordu haline geldi. Fakat, Kiev hâlâ Hetman'ın elindeydi. Bu nedenle, Mahno ve birlikleri kuzeye doğru yola çıktılar. Çaplino, Grişno, Sinelnikovo demiryolu kavşaklarını ele geçirdiler, ardından Yekaterinoslav yönünde batıya doğru dönerek Pavlovgrad şehrine vardılar. Orada Petlura güçleriyle karşı karşıya geldiler.

Bazı şehirleri elinde tutan Petluristler ülkenin esas hakimleri olduklarını sanıyorlardı. Birkaç köylü birliğini biraraya getirerek ordularını kurmuş ve ardından da düzenli ulusal ordu oluşturmak için genel seferberlik ilan etmişlerdi. Petluristler, Mahnovist hareketin Ukrayna Devrimi'nin önemli bir parçası olduğunu düşünüyor ve bu hareketi etkileyip kendi yönetimleri altına almayı umuyorlardı. Bu nedenle Petluristler, Mahno'dan şu soruların cevabını istediler: Petlurist hareket ve Petlura Hükümeti hakkındaki görüşleri neydi; Ukrayna'nın politik yapısını nasıl değerlendirmekteydi; bağımsız bir Ukrayna yaratmak için Petlura ile beraber çalışmayı yararlı görüyor muydu? Mahno ve arkadaşlarının cevapları açıktı: Petlurist hareketi, devrimci köylülerin hareketinden tamamen farklı bir yol izleyen burjuva milliyetçi bir hareket olarak görüyorlardı; Ukrayna, işçi ve köylüleri her tür politik iktidardan bağımsız, özgür emek temelinde örgütlenmeliydi. Emekçi halkın Mahnovist hareketi ile burjuvazinin Petlurist hareketi arasında birlik değil ancak savaş olabilirdi .

Bunun hemen ardından, Petlurist hükümeti bölgeden çıkarmak üzere, Mahno, Yekaterinoslav üzerine yürüdü. Yekaterinoslav'da, Petlura'nın büyük bir askeri gücü vardı. Dinyeper Irmağı'mn engelleyiciliği sayesinde doğal olarak korunan Petluristler, bu şehirde hiç yenilmiyorlardı. Mahno'nun müfrezeleri, birtakım yerel askeri güçlerden oluşan Komünist Parti şehir komitesinin de bulunduğu Nijni-Dinyeprovsk'da durdu. Bölgede yiğit bir devrimci ve yetenekli bir asker olarak bilinen Mahno'ya, bu komite tarafından Partili işçi müfrezelerinin komutanlığı önerildi. Mahno öneriyi kabul etti.

Sık sık yaptığı gibi, Mahno yine askeri bir taktiğe başvurdu. Bir treni kendi müfrezeleriyle doldurup, her gün işçileri taşıyan bir tren görüntüsü vererek onları Dinyeper köprüsü üzerinden doğruca şehrin içine gönderdi. Bu iş çok riskliydi. Eğer Petluristler trenin durmasından birkaç dakika önce tuzağı fark etseydi, tüm müfreze yakalanacaktı. Ancak bu risk Mahnovistlere zafere giden yolu açtı. Tren merkez istasyona girdi, devrimci müfrezeler hiç beklenmedik bir şekilde trenden inerek, istasyonu ve çevresini ele geçirdiler. Şehirde Petluristlerin

bozguna uğratıldığı ateşli bir çatışma yaşandı. Ancak birkaç gün sonra, Mahnovist bir garnizonun hatalı açıkgözlülüğünden dolayı, şehir Zaporojye'den yeni kuvvetlerle dönen Petluristlerin eline geçti. Geri çekilme esnasında, Nijni-Dinyeprovsk'da Mahno'ya karşı iki suikast girişiminde bulunuldu. Her ikisinde de Mahno'ya atılan bombalar patlamadı. İsyancı bölgenin kuzeybatı cephesinde, Petluristlerle kendileri arasında bir mevzi oluşturmak üzere Mahnovist Ordu, Sinelnikovo bölgesine doğru geri çekildi. İsyancı köylüler ve askerlerden oluşan Petlura askeri güçleri, Mahnovistlerle karşı karşıya geldikten kısa bir süre sonra dağıldı. Ve böylece, bir çatışma bile olmadan bu cephe eriyerek yok oldu. Binlerce mil genişlikteki bir alan tüm otoritelerden ve tüm askeri birliklerden kurtarılmıştı.

• • •

Devletçiler özgür insanlardan korkarlar. Otorite olmazsa insanların toplumsallıklarını kaybedeceklerini, zevke ve eğlenceye dalıp kendinden geçeceklerini ve ilkelliğe geri döneceklerini iddia ederler. Bunlar tamamen birer deli saçmasıdır. Ancak aylaklar, başkalarının emeğine bel bağlayan otorite sevdalıları ya da burjuva toplumunun kör düşünürleri böyle bir düşünceyi ciddiye alır. Otoritenin ortadan kalkması, aslında halkın değil. iktidar ve imtiyaz sayesinde halkın emeğini sömürerek yaşayanların ve halkın kanı üzerinde ayakta duranların vahşileşmesine ve yozlaşmasına yol açar. Rus Devrimi, seçkin sınıftan binlerce -temiz, iyi ve şık görünüşlü- ailenin nasıl çöküntüye uğrayıp düştüklerini gösteren iyi bir örnektir. Devrim onları uşaklarına muhtaç duruma getirdi ve bir-iki ay içinde üstleri başları kirden görünmez oldu; uyuz türünden hastalıklar kaptılar. Halkın kurtuluşu, yalnızca, halkı köleleştirerek ayakta duranları sefilliğe sürükler. Emekçi halk ise, gerçekten ve tümüyle özgürleştiği günden itibaren serpilip gelişerek yaşamaya başlar. Gulya-Polye bölgesinin köylüleri bu gerçeği gözler önüne serdiler. Altı aydan daha uzun bir süre boyunca -Kasım 1918 ile Haziran 1919 arası- yaşamlarını, herhangi bir dış politik otorite olmaksızın sürdürdüler. Sadece aralarındaki toplumsal bağları korumakla kalmadılar, aym zamanda, yeni ve daha üstün toplumsal ilişki biçimlerini de -özgür işçi komünleri, emekçi halkın özgür konseyleri- yarattılar.

Pomeşçik'lerin kurtarılmış bölgelerden kovulmalarının ardından, toprak köylülerin eline geçmişti. Fakat pek çok köylü misyonlarının henüz sona ermediğinin farkındaydı, birkaç parsel toprağın kamulaştı-

rip tüm ilgilerini o toprak parçası üzerinde yoğunlaştırmakla yetinilmemeliydi. Düşmanların kendilerini dört bir yandan izlemekte olduğunu ve o nedenle birbirleriyle sıkı bağlar içinde olmaları gerektiğini, yaşadıklarından öğrenmişlerdi. Pek çok yerde toplumsal yaşamı komünal bir şekilde örgütleme girişimleri başlatılmıştı. Köylülerin resmi komünlere duydukları güvensizliğe rağmen, Gulya-Polye bölgesinin birçok yerinde "çalışma" komünü ve "özgür komün" denilen köylü komünleri kuruldu. Rosa Luxemburg adındaki ilk özgür komün Pokrovskoe köyü yakınlarında kurulmuştu. Bu komün tümüyle oranın köylülerinden oluşuyordu. Komün, ilk başlarda sadece 30-40 insandan oluşurken, daha sonraları üye sayısı 300'ü aştı. Bu komün o bölgenin en fakir köylüleri tarafından kurulmuştu. Komünlerini Rosa Luxemburg'un anısına adamaları, tarafsızlıklarının bir göstergesiydi. Her zamanki yalınlıkları ve cömertlikleriyle köylüler, devrimci mücadelede şehit düşen tanımadıkları bir devrim kahramanının anısına saygı gösteriyorlardı. Komün yaşamının, Rosa.Luxemburg'un uğruna mücadele ettiği öğretiyle hiçbir ortak yanı bulunmuyordu. Komün anti-otoriter ilkeler temelinde kurulmuştu. Bu komünün gelişmesi ve büyümesi o civardaki köylüler üzerinde son derece olumlu bir etki yaratmaya başladı. Komünist yetkililer komünün iç ilişkilerine müdahale etmeye çalıştılar, fakat başaramadılar. Komün kendisini her türlü otoriteye karşı olan özgür bir çalışma komünü olarak tanımlıyordu.(2)

Gulya-Polye'den beş mil ötede, eski bir malikânede yoksul köylülerden oluşan başka bir komün daha kurulmuştu. Adı, Gulya-Polye Köylülerinin 1. Komünü idi. 13 mil ötede 2. ve 3. komünler vardı. Başka birkaç yerde daha komünler kurulmuştu. Fakat, komün sayısı çok fazla değildi ve nüfusun ancak küçük bir azınlığını kapsıyordu. Özellikle toprakları pek iyi durumda olmayan köylülerden oluşuyordu. Fakat çarpıcı olan olgu, bu komünlerin yoksul köylülerin kendileri tarafından kurulmuş olmalarıydı. Mahnovistler köylülere bu yönde en ufak bir baskı uygulamamışlar, kendilerini yalnızca özgür komün düşüncesinin propagandasını yapmakla sınırlamışlardı.

Komünler geçici heveslerle değil, yalnızca devrimden önce hiçbir şeye sahip olmayan, zaferden sonra ekonomilerini komünal temelde örgütleyen köylülerin yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması temelinde kurulmuşlardı. Bu komünler, rastlantıyla biraraya gelmiş insanlardan oluşan -sadece hububat tüketen ve toprağa zarar veren, devlet desteğinden hoşnut, nasıl çalışmaları gerektiğini öğretiyormuş gibi yaptıkları insanların emeğinden beslenenlerin oluşturduğu- Komünist Parti'

nin yapay komünleri gibi değildi. Bunlar çalışmayı kendileri ve diğerleri için önemseyen, gerçek köylü komünleriydi. Köylüler, öncelikle günlük yiyeceklerini elde etmek üzere bu komünlerde çalışıyorlardı. Buna ek olarak, her biri ihtiyaç duyduğu maddi ve moral desteği buluyordu komünde. Komünlere kardeşlik ve eşitlik ilkeleri hakimdi. Herkes -kadın, erkek, çocuk- kendi yeteneğine göre çalışıyordu. Örgütsel işler, bir ya da iki yoldaş tarafından yapılıyordu, ki bu kişiler de işlerini bitirdikten sonra, komünün diğer üyeleriyle beraber yapılan genel işlere katılıyorlardı. Açıktır ki, bu komünler emekçi halkın içinde ortaya çıkıp, doğal bir gelişme süreci izledikleri için böylesi özelliklere sahiptiler.

Bununla birlikte, liberter komünizmin bu tohumları, köylülerin yapıcı ekonomik ve toplumsal etkinliklerinin tümünü temsil etmiyordu. Politik durum köylülerden acil ve genel bir çalışma beklerken, tam tersine bu komünler yavaş yavaş geliştiler. Öte yandan, önce çeşitli köylerden oluşan kasabaları, ardından da özgürleşmiş bölgeleri birleştirecek kurumların inşa edilmesi ihtiyacı gittikçe daha çok hissediliyordu. Kuşkusuz, tüm bölgeyi ilgilendiren ortak sorunlar için ortak çözümlerin üretilmesi gerekiyordu. Tüm bu ihtiyaçlara uygun düşebilecek organların yaratılması gerekiyordu. Ve köylüler bu organları inşa etmekte oldukça başarılıydılar. Bu organlar bölgesel işçi ve köylü kongreleriydi. Bölgenin özgür kaldığı dönemde, bu tarzda üç kongre toplandı. Bu kongrelerde köylüler, aralarındaki ilişkileri güçlendiriyor, yönelecekleri alanları seçiyor, üstlenecekleri ekonomik ve politik görevleri belirliyorlardı. Bolşaya Mihailovka'da, 23 Ocak 1919 günü yapılan ilk bölgesel kongrede, köylüler özellikle Petlura ve Denikin hareketlerinin yarattığı tehlike üzerinde yoğunlaşmışlardı.

Petluristler ülkede yeni bir hükümet kurma aşamasındaydılar. Çalışmalarını "ülke savunması" aldatmacası altında yaparak, devrimci halkın etrafında yeni bir kölelik ağı örüyorlardı. Azak Denizi kıyısındaki tüm devrimci köylüler olanca güçleriyle bu tehlikeye karşı savaşmaya karar verdiler. Köylüler, yeni demokratik iktidarın anlamsızlığını geniş kitlelere açıklamak, bu otoriteyi reddetme ve mevcut iktidar devrilene kadar ayaklanmaya devam etme çağrısı yapmak üzere birkaç müfreze ve komisyon oluşturup, Petlura denetiminde bulunan bölgelere gönderdiler.

Denikin'in karşıdevrimi kurtarılmış bölgeler için daha büyük bir tehlike anlamına geliyordu. Denikin, bir bütün olarak Rus Devrimi'ne dört bir yandan savaş açmıştı ve tahttan indirilen monarşinin yeniden

kurulmasını amaçlayan karşıdevrimci akımlardan birini temsil ediyordu. Bu karşıdevrim, Çarlığın devrilmesinden sonra, soyluluğun silkinip toparlanmaya çalıştığı esnada ortaya çıkmıştı. Rusya'daki monarşist karşıdevrimin liderleri Kornilov, Kaledin, Krasnov, Alekseyev, Kolçak ve Denikin adlı generallerdi. Bunlar, devrilen monarşinin yaşayan enkazlarıydı. Bunların bir kısmı, demokratik sloganlara başvurup, anayasal talepler öne sürseler de, bunu taktik nedenlerle yapıyorlardı. Dönemin gerektirdiği bu ödünleri, monarşiyi yeniden kurabilmek için veriyorlardı. En ufak bir cumhuriyetçi ruh kıvılcımı bile tamamen onlara yabancıydı.

İşçilerin, köylülerin ve isyancıların ikinci bölgesel kongresi, Gulya-Polye'de, ilkinden üç hafta sonra, 12 Şubat 1919'da toplandı. Bu kongrede, Denikin karşıdevriminin temsil ettiği tehlike tüm boyutlarıyla tartışıldı. Denikin'in ordusu eski Çarlık subayları ve Kazak Beyleri gibi çeşitli karşıdevrimci unsurların ittifakından oluşuyordu. Köylüler bu orduyla karşılaştıklarında olacakların farkındaydılar. Savunmalarını güçlendirmek için gereken önlemleri aldılar. Bu sıralarda Mahnovistlerin devrimci ordusu yaklaşık 20 000 gönüllü savaşçıdan oluşuyordu. Fakat bu insanların çoğu beş altı aydır aralıksız devam eden savaştan dolayı bitap düşmüştü. Üstelik, Denikin Ordusu günden güne güçleniyordu ve kurtarılmış bölge için büyük bir tehlike haline geliyordu. İşçi, köylü ve isyancıların ikinci kongresi, bölge halkına 10 yıllık *gönüllü* ve *eşitlikçi* bir seferberlik çağrısı yapmaya karar verdi. Seferberlik gönüllü olacak ve tek tek her insanın iyi niyet ve vicdanıyla verdiği bir karara dayanacaktı. Kongreden çıkan karar, İsyan Ordusu'nun yeni askerlerle güçlendirilmesi ihtiyacını, yalnızca ahlâki bir yaptırım gücüyle *vurgulamaktan* başka bir şey değildi.[3] "Eşitlikçi" seferberlik, çeşitli köy, şehir ya da bölgelerdeki köylülerin eşitlikçi amaçlarla asker sağlama sorumluluğunu üzerlerine almaları beklentisini ifade ediyordu.

İkinci Kongre'nin kararları bölge köylüleri tarafından öğrenilir öğrenilmez her köy Denikin'e karşı açılmış olan cephede savaşmayı arzulayan gönüllülerini Gulya-Polye'ye göndermeye başladı. Bu savaşçılar umulmayacak kadar çoktu. Fakat ne yazık ki, bölgede savaş malzemesi kıtlığı çekiliyordu, o nedenle isyancı müfrezeler gerektiği anda oluşturulamamıştı. Bu durum, Denikin'in Haziran 1919'daki saldırısı sırasında bölgede kötü sonuçlar yarattı. Bu konuya sonra yeniden döneceğiz.

Petlura ve Denikin'e karşı yürütülen mücadeleyi koordine etmek,

bölgedeki emekçi halkın oluşturduğu toplumsal ilişkileri korumak ve desteklemek, bilgi ve iletişim ihtiyacının üstesinden gelebilmek ve kongrede belirlenmiş birtakım önlemleri hayata geçirebilmek için ikinci kongre, işçi, köylü ve isyancılardan oluşan Bölge Devrimci Askeri Konseyi'ni (Sovyet) kurmuştu. Bu konsey isyancı müfrezelerin yanı sıra, Yekaterinoslav ve Tauride eyaletlerinin 32 bölgesinden gelen temsilcilerden oluşuyordu. Konsey tüm özgür bölgeyi kapsıyordu. Konseyin, kongrede alınan tüm ekonomik, politik, toplumsal ve askeri kararları hayata geçirmesi bekleniyordu, yani bir anlamda, tüm hareketin en yüksek yürütme organıydı. Hiçbir şekilde otoriter bir organ değildi. Yalnızca kesinleşmiş kararları yerine getirmekle yükümlüydü. Tek görevi işçi ve köylü kongresinde alınan kararları ve belirlenen talimatları yerine getirmekti. Kongre istediği herhangi bir anda bu konseyi lağvedip varlığına son verebilirdi.

Bölgesel Konsey'in yaratılmasından sonra, bölgedeki toplumsal etkinlikler yoğunlaşmaya başladı. Bütün köy ve şehirlerde, tüm bölgeyi ilgilendiren ortak sorunlar ele alındı ve çözümlendi. Bunlar arasında özellikle askeri sorunlar, erzak sorunları ve yerel özyönetim meseleleri vardı. Köylülerin, bölgenin ve dönemin ihtiyaçlarını gözönünde bulundurarak, aldıkları askeri önlemlerden daha önce bahsetmiştik. Erzak sorunu, bölge halkının çıkarlarını geniş ölçekte ele alan bir çözüme henüz kavuşturulamamıştı. Bu sorun köylülerin, işçilerin, isyancıların ve Kızıl Ordu askerlerinin çağrıldığı 4. Bölge Kongresi'nde, 15 Haziran 1919'da çözümlenecekti, ancak bu kongre Sovyet yetkilileri tarafından yasadışı ilan edildi. İlerde bu konudan bahsedeceğiz. İsyan Ordusu'na gelince, köylüler ordunun ihtiyaçlarını karşılamayı üstlenmişlerdi. Ordu için Gulya-Polye'de merkezi bir depo oluşturuldu. Bölgenin her yerinden getirilen yiyecek ve hayvan yemi, oradan cepheye aktarılıyordu.

Toplumsal özyönetim organlarına gelirsek, bölgedeki işçi ve köylüler Bağımsız Çalışma Sovyetleri fikrini benimsemişlerdi. Bolşevikler ve diğer sosyalistlerin politik sovyetlerinin aksine, bağımsız işçi ve köylü sovyetleri toplumsal ve ekonomik özyönetim organları olacaktı. Her sovyet, ancak bulunduğu yerde yaşayan insanların ve onların örgütlerinin iradesini hayata geçirecekti. Yerel sovyetler arasında güçlü bağlar kurulmuş ve böylece daha geniş ölçekli ekonomik ve coğrafik ilişkiler için, halkın özyönetim organları yaratılmıştı.

Tüm bunlara rağmen, bölgede değişmeyen savaş hali, bu organ-

ların kurulmasını ve işlevlerini yerine getirmesini zorlaştırıyordu, örgütlenme bir türlü beklenilen doğrultuda ilerleyemiyordu.

"İşçi ve Köylü bağımsız Sovyetlerinin Genel İlkeleri" 1920'ye kadar yayınlanmadı. Bu tarihe kadar bu sovyetlerin genel ilkeleri Mahnovist Ordu'nun devrimci askeri konseyinin "Deklerasyon"undaki, bağımsız Sovyetler sistemiyle ilgili bölümde yer almıştı.

Böylece, kendilerini Hetman rejiminden ve diğer otoritelerden özgürleştiren yaygın köylü kitlelerinin ve bir kısım işçinin, hem teoride hem de pratikte yeni bir yaşam kurma biçimindeki o muazzam görevi üstlendiğini görüyoruz. Etrafları çeşitli düşman güçlerle kuşatıldığı halde, bulundukları bölgeleri savunmak ve özgürlük ateşini korumak için sağlıklı ve mantıklı kararlar aldıklarını görüyoruz. Bir dizi bağımsız çalışma komününün yaratılmasının yam sıra toplumsal ve ekonomik özyönetim organları yaratma arzusu, işçi ve köylülerin özgür, bağımsız bir yaşam kurma yolunda attıkları ilk adımlardı. Hiç şüphesiz, eğer emekçi halk özgür kalmaya devam etseydi, bu yolu izleyecek ve birçok sağlıklı, özgün ve bilge unsurla hareket ederek, gerçek anlamda özgür olacak bir işçi toplumunun temelini atacaktı.

Ancak özgürlüğün ve emeğin ölümcül düşmanı -otorite- bölgeye yaklaşmaktaydı. Kuzeyden Bolşevik Komünistlerin devlet ordusu, güneydoğudan da General Denikin'in ordusu yola çıkmıştı.

Önce Denikin bölgeye ulaştı. Köylülerin Hetman'a karşı verdikleri mücadele esnasında, özellikle de Hetman'ın iktidardan düştüğü ilk günlerde, General Şkuro'nun komuta ettiği karşıdevrimci birlikler Don ve Kuban nehirleri boyunca ilerleyerek Ukrayna'nın içlerine sızmışlar, Pologi ve Gulya-Polye'ye yaklaşmışlardı. Bu, kurtarılmış bölgenin yüz yüze geldiği yeni karşıdevrimin ilk tehdidiydi. Doğal olarak Mahnovist İsyan Ordusu, güçlerini bu yönde harekete geçirdi. O sıralarda İsyan Ordusu iyi örgütlenmiş birkaç piyade ve atlı alaya sahipti. Mahnovist piyadelerin kendilerine özgü araçları vardı. Süvariler gibi hareket ediyorlardı, atları vardı ama at sırtında değildiler, güney Ukrayna'da *Taçanka* denilen bir tür hafif, yaylı taşıma araçlarına biniyorlardı. Piyadeler, bir ya da iki kişilik sıralar oluşturmuş şekilde süvarilerle birlikte hızlı tüns halinde, günde 40 ile 50 mil katediyorlardı, gerekirse bu rakam 60'a, 70'e çıkıyordu.

Denikin Ukrayna'daki karışık duruma güveniyordu, özellikle de Bolşeviklerle Petlura Yönetimi arasındaki savaşa; fazla çaba harcamadan Ukrayna'nın büyük bir bölümünü ele geçireceğini umuyordu, en azından başlangıçta cephesini Yekaterinoslav eyaletinin kuzey sınır-

larının ötesine kurmayı planlıyordu. Fakat beklenmedik bir şekilde, Mahnovist isyancıların iyi örgütlenmiş, güçlü ordusu ile karşılaştı. Birkaç çarpışmadan sonra, Denikin'in birlikleri Don Irmağı ve Azak Denizi yönünde geri çekilmek zorunda kaldı. Kısa bir süre içinde Pologi'den denize kadar olan bölge kurtarılmıştı. Mahnovistler birçok önemli tren istasyonunu, Berdyansk ve Mariupol şehirlerini ele geçirdiler. Denikin'e karşı ilk cephe o sırada -Ocak 1919'da- kuruldu; Mahnovist Ordu'nun, altı ay boyunca Kafkaslardan esen karşıdevrimci fırtınaya karşı set oluşturduğu bir cephe. Bu cephe daha sonra, Mariupol'ün doğu ve kuzeydoğusuna doğru 60 mil kadar genişletildi.

Bu cephede süren çarpışmalar oldukça yoğun ve şiddetliydi. Denikin'in güçleri, Mahnovist partizanların taktiklerini taklit ettiler. Süvari birlikleri bölgenin ta içine kadar giriyor, ardından ulaşabildikleri her şeyi yakıp yıkarak hızla dağılıyorlardı; aym yıkımı başka bir yerde daha gerçekleştirmek üzere aniden ortadan kaybolup, belirledikleri yere gidiyorlardı. Bu akınlardan en çok acı çeken kesim ise emekçi halktı. Denikin'in güçleri, İsyan Ordusu'na yardım eden ve karşıdevrimcilere olan düşmanlıklarını gösteren köylülerden intikam alıyordu; böyle yaparak devrime karşı bir tepki yaratabileceklerini umuyorlardı. Oldukça uzun bir zamandır Azak bölgesinde bağımsız koloniler halinde yaşayan Yahudiler de bu baskınlardan büyük zarar gördüler. Denikin'in güçleri, her geçişlerinde Yahudi bölgelerinde toplu katliam gerçekleştiriyorlardı, böylece Yahudi karşıtı bir hareket yaratmayı umarak, Ukrayna'nın tamamını ele geçirmek için zemin hazırlıyorlardı. Bu karşıdevrimci akınlarda General Şkuro'nun payı azımsanamazdı.

Ancak, dört ayı aşkın bir süre geçmesine, örgütlü ve iyi donanımlı askerlerine ve şiddetli saldırılarına rağmen, Denikin'in güçleri, devrimci şevk ve gayretle dolup taşan ve gerilla savaşında oldukça yetenekli olan isyancı güçlere boyun eğdiremediler. Tam tersine, General Şkuro, ancak Taganrog ve Rostov'a doğru 50 ile 90 millik bir geri çekilme sayesinde Mahnovist Ordu'nun akınlarından korunabildi. Bu dönemde, Mahnovistler en azından beş altı kez gelip Taganrog surlarına kadar dayandılar. Denikin'in subaylarının Mahnovistlere karşı duyduğu öfke ve nefret inanılmaz biçimler aldı. Mahnovist esirlere işkence yaptılar; patlayan güllelerle parçaladılar, canlı esirleri kızgın demir levhalar üzerinde yaktıkları örnekler yaşandı.(4)

Dört aylık bu acı dolu mücadele esnasında, Mahno'nun askeri kabiliyeti çarpıcı bir şekilde kendini gösterdi. Olağanüstü bir savaş lide-

ri olarak saldığı ün, düşmanı Denikinciler tarafından bile kabul görüyordu. Yine de bu, General Denikin'i, Mahno'yu öldürecek kişiye yarım milyon ruble vaat etmekten alıkoymadı.

Devrimci isyan, halk kitlelerinin, Rus Devrimi'nin gerçekleşmemiş amaçlarını hayata geçirdikleri bir girişimdi. Ayaklanma, Ekim 1917'deki kitlesel işçi ve köylü hareketinin organik bir devamıydı, bu hareketle aynı amacı güdüyordu ve her ulustan, her bölgeden emekçi halkın derin kardeşlik duygusuyla doluydu.

Tipik bir olayı anlatalım. 1919'un başında Mahnovist isyancılar, zorlu bir savaştan sonra Denikin'in askeri güçlerini Azak Denizi'ne doğru sürmüşler, onlardan yüzlerce araba dolusu buğday ele geçirmişlerdi. Mahno ve isyancıların aklına gelen ilk şey bu ganimeti Moskova ve Petrograd'ın açlıkla pençeleşen işçilerine göndermek oldu. Hepsi heyecanla bu fikri onayladılar. Yüzlerce araba dolusu buğday, Mahnovist bir heyet eşliğinde Petrograd ve Moskova'ya gönderildi; heyet Moskova Sovyeti tarafından sıcak bir şekilde karşılandı.

• • •

Bolşevikler, Mahnovşçina bölgesine Denikin'den çok daha sonra girdiler. Dibenko tarafından komuta edilen ilk Bolşevik bölüğü Sinelnikovo'ya vardığında, Mahnovist isyancılar Denikin'e karşı üç aydır sürdürdükleri savaş sonucu, onu bölgenin dışına sürmüş ve Mariupol' un doğusunda bir savunma hattı oluşturmuşlardı.

Tıpkı isyancı hareket gibi, Mahno da o sıralar Bolşevikler tarafından bilinmiyordu. Ta ki Komünist basında adı gelecek vaat eden gözüpek bir isyancı olarak duyulana kadar. Mahno'nun, önce Hetman'a, ardından Petlura ve Denikin'e karşı verdiği mücadele, Bolşevik liderlerin taktirini kazanmıştı. Bolşevikler, Ukrayna'da çeşitli karşıdevrimci güçlerle mücadele eden Mahnovist devrimci müfrezelerin Kızıl Ordu'ya katılacağından şüphe etmiyorlardı. Böylece Mahno'ya övgüler düzmeye, gazetelerindeki tüm sütunları ona ayırmaya başladılar. Mahno ile Bolşevik askeri komutanl k arasındaki ilk görüşme 1919 Mart'ında, aynı taktir ve iyi niyet havası içinde gerçekleşti. Mahno, Denikin'e karşı verilecek mücadelede birleşik bir cephe oluşturulması için tüm müfrezeleriyle birlikte Kızıl Ordu'ya katılmaya davet edildi. Bolşevikler ile Mahnovist köylüler arasındaki ideolojik ve politik farklar tamamen doğal bir olgu olarak değerlendirilmiş ve ortak bir dava uğruna oluşturulacak bir birliğin önünde engel olarak görülmemişti.

Bolşevikler, İsyan Ordusu'nun temel özelliklerine dokunulmayacağını ifade ediyorlardı.

Mahno ve İsyan Ordusu, Komünist otoritenin bölgeye gelmesinin, bölgenin özgürlüğü için yeni bir tehdit olduğunu gayet iyi fark ediyordu; bunu yeni bir iç savaş belirtisi olarak gördüler. Fakat ne Mahno, ne İsyan Ordusu, ne de Bölgesel Konsey, Ukrayna Devrimi'ne ölümcül zararlar verebilecek bu savaşı istemiyorlardı. Don ve Kuban' dan yaklaşan iyi örgütlenmiş apaçık karşıdevrimi tetikte izlediler ve bu yeni karşıdevrimle aralarında tek bir ilişki mümkün olabilirdi; silahlı çatışma. Bu tehlike günden güne büyüdü. İsyancıların, Bolşeviklerle kendilerine özgü bir şekilde mücadele edebileceklerine dair umutları vardı. Devrimci fikirlerinin ve bağımsız bölgeye yabancı olan unsurlara karşı köylülerin göstereceği devrimci duyarlılığın, bölgedeki özgürlüğün en iyi koruyucusu olacağını düşünüyorlardı. Ayaklanmanın liderlerine göre, tüm güçleri, Bolşeviklerle olan ideolojik farklar üzerinde değil, tamamen tasfiye edilene kadar, monarşist karşıdevrim üzerinde yoğunlaştırmak gerekiyordu. Mahnovistler ile Kızıl Ordu arasındaki birlik bu temelde oluşturuldu. Bolşeviklerin sadece kendilerinin *ideolojik* düşmanları olacaklarını umut etmekle Mahnovşçina liderlerinin nasıl bir hata yaptığını ileride göreceğiz. En büyük hataları ise, yetenekli ve tehlikeli devletçiler ile karşı karşıya oldukları olgusunu hesaba katmamış olmalarıydı. Felaketlere neden olmayan hatalar bazen işe yarayabilir. Ve bu hata da Mahnovistlerin biraz olsun işine yaradı.

İsyan Ordusu aşağıdaki koşullar altında Kızıl Ordu'nun bir parçası oldu:

a) İsyan Ordusu'nun iç örgütlenmesi eskisi gibi kalacak;
b) Komünist yetkililer tarafından atanan komiserleri kabul edecek;
c) Doğrudan askeri konularda sadece Kızıl yüksek komutanlığa itaat edecek;
d) Denikin'e karşı açılmış olan cepheden uzaklaştırılmayacak;
e) Kızıl Ordu'yla eşit miktarda malzeme ve yiyecek desteği alacak;
f) Devrimci İsyan Ordusu olan ismini ve kara bayrağını değiştirmeyecek.

Mahnovist İsyan Ordusu üç temel ilkeye göre örgütlenmişti: Gönüllü katılım, seçim ilkesi, özdisiplin.

Gönüllü katılım, ordunun ancak kendi rızasıyla orduya katılmış olan devrimci savaşçılardan oluşacağı anlamına geliyordu.

Seçim ilkesi ise, ordunun tüm birimlerindeki komutanların, ordu

kurmayı dahil ordudaki tüm diğer görevlere gelecek olan kişilerin, ancak ve ancak ilgili birimin veya tüm ordunun seçmesi halinde o göreve gelebileceği anlamına geliyordu.

Özdisiplin, tüm disiplin kurallarının isyancı komisyonlar tarafından belirleneceği, ardından çeşitli birimlerin genel toplantısında onaylanacağı anlamına geliyordu. Belirlenen bu kurallar onaylandıktan sonra, her isyancının kendi bireysel sorumluluğunda titizlikle gözlemlenirdi.

Mahnovist Ordu, Kızıl Ordu'ya katıldığında, tüm bu ilkelerini korudu. Adına önce Üçüncü Tugay denildi, ardından Birinci Devrimci-İsyancı Ukrayna Bölüğü, en sonunda ise "Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu" ismini aldı. Tamamen askeri olan bu ittifakta tüm diğer politik sorunlar gözardı edildi. Sonuç olarak bölgedeki yaşam, toplumsal ve devrimci ilerleme, kendi özetkinlikleriyle yaşayan emekçi halkın hiçbir otoritenin bölgeye girmesine izin vermemesi yönünde yoluna devam etti. İleride de göreceğimiz gibi, Bolşeviklerin bölgeye saldırmalarının tek nedeni de zaten buydu.

Bölgesel Konsey'in Şubat 1919'da kurulmasından bu yana, bölge bir bütün olarak birleşmişti. Özgür çalışma sovyetleri düşüncesi, en uzaktaki köylere bile ulaştı. O zamanın koşullarında, bu sovyetlerin yaratılması ağır ağır gerçekleşiyordu, fakat köylüler gerçek anlamda özgür bir toplumun ancak böyle bir temel üzerinde inşa edileceğine inandıkları için bu düşünceye ısrarla sarılıyorlardı. Yine aynı dönemde, kentlerdeki işçiler ile köylüler arasında doğrudan ve kalıcı bir birlik sorunu ortaya çıktı. Böylesi bir birlik, devlet organları aracılığıyla değil, doğrudan işçi girişimleri veya işçi örgütleri aracılığı ile kurulabilirdi. Devrimin güçlenmesi ve gelişmesi için böylesi bir birlik hayati önem taşıyordu. Köylüler, bu türden bir birliğin, kitleler üzerindeki hakimiyetinden kolay kolay vazgeçmeyecek olan devlet ve hükümet partisi ile yeni bir çatışmaya yol açacağının farkındaydılar. Ancak köylüler bu tehlikenin ne denli ciddi olduğunu yeterince göremiyorlardı, bir kere işçilerle *birleştiler mi* politik iktidara kolayca karşı koyabileceklerini düşünüyorlardı. Ve hepsinden önemlisi, köylüler ile işçiler arasında, otoritenin yok edilmesine ve doğrudan reddedilmesine varmayan, dolaylı birlik biçimleri kesinlikle söz konusu değildi. Zira devrimin güçlenmesini ve ilerlemesini kesinlikle şehir ile köy arasındaki birliğin *bu* biçimi sağladı. "İşçiler, ellerinizi bize uzatın"; Gulya-Polye devrimci köylülerinin şehre yaptığı çağrı buydu. Kurtarılmış bölgedeki köylüler için anlamı olan tek çağrı buydu. Onlar köylerinde

tamamen özgürdüler; kendileri ve ürünleriyle ilgili sorunları bağımsız bir şekilde çözümlemişlerdi. Doğal olarak, kent işçilerini de kendileri ile aynı konumda görmek istiyorlar, kendilerine geçmişte çok acı çektirmiş olan hükümet yanlısı bütün yararsız politik örgütleri safdışı edip, işçilere doğrudan yaklaşmanın yollarını arıyorlardı. Elbette, işçilerin de onlara dolaysız yoldan gelmelerini istiyorlardı.

Kent işçileri ile oluşturulacak birlik sorunu, tüm isyancı bölgenin genel amaçlarından biri olana dek, bu şekilde ortaya konulup tartışıldı.

Böylesi bir yaklaşım karşısında, açıktır ki politik partilerin bölgede hiçbir şansı olamazdı. Devletçi bir örgütlenme planıyla ortaya çıktıklarında, insanların işlerine burunlarını sokmak üzere davetsizce gelen insanlar olarak kaale alınmayıp soğuk ve hatta bazen düşmanca karşılandılar. Bölgenin her yerine sızan Komünist yetkililer, yabancı ve davetsiz misafirler olarak görüldüler.

İlk başlarda Bolşevikler, Mahnovistleri kendi saflarına çekebileceklerini umuyorlardı. Oysa bu tamamen boş bir umuttu. İsyancı kitleler, ısrarla kendi yollarında ilerlediler. Bolşeviklerin hükümet organlarıyla birlikte hiçbir şey yapmak istemiyorlardı. Bazı yerlerde silahlı köylüler "Olağanüstü Komisyonlar"ı (*Çeka*'lar) köylerinden kovdular, hatta Komünistler Gulya-Polye'de böyle bir kurumu yapılandırmaya bile cüret edemediler. Diğer bazı yerlerde ise, Komünist kurumları örgütleme girişimleri, oldukça zor durumlara düşen yetkililer ile halk arasında kanlı çatışmalarla sonuçlandı.

İşte o andan itibaren Bolşevikler, hem bir düşünce hem de toplumsal bir hareket olan Mahnovşçina'ya karşı topyekün bir savaş başlattılar.

Komünist basın Mahnovist hareketi bir *kulak* hareketi, sloganlarını ise, karşıdevrimci olmakla suçlayarak, hareketin etkinliklerinin devrim için zararlı olduğunu iddia eden bir kampanya başlattı.

Gazetelerden ve merkezi yetkililerden, hareketin öncülerine yönelik direkt tehditler savrulmaya başlandı. Bölge tamamen abluka altına alınmıştı. Gulya-Polye'den ayrılan veya oraya gelen bütün devrimci militanlar tutuklanıyordu. Mermi stokları ve diğer cephane malzemeleri ciddi biçimde azalıyordu. Tüm bunlar kötüye işaretti.

10 Nisan 1919'da, Devrimci Askeri Konsey, işçi, köylü ve isyancıların üçüncü bölgesel kongresini topladı. Kongre acil görevleri belirleyecek ve bölgedeki devrimci hayatı ilgilendiren çeşitli perspektifleri tartışacaktı. İki milyondan fazla insanı temsil eden ve 72 bölgeden gelen delegeler kongre çalışmalarında yer aldı. Bu çalışmalar oldukça

canlı bir atmosferde gerçekleşiyordu. Ne yazık ki, toplantı tutanaklarının bir örneği elimde bulunmuyor, eğer olsaydı, halkın devrim yürüyüşünde kendi yönelimini nasıl belirlediğini, yeni bir yaşam için ortaya koyduğu alternatifleri ve tüm bunları nasıl bir bilgelik ve açıkyüreklilikle gerçekleştirdiğini rahatlıkla görebilirdiniz. Toplantının sonuna doğru, Bolşevik tümen komutanı Dibenko'dan, kongre örgütleyicilerini yasadışı, kongrenin kendisini de karşıdevrimci ilan eden bir telgraf geldi.

Bölgenin özgürlüğüne, Bolşeviklerden gelen ilk doğrudan saldırıydı bu. Kongre bu saldırının önemini hemen kavradı ve bu saldırıyı protesto eden öfkeli bir açıklamayı hazırlayıp oyladı. Protesto açıklaması çabucak yayınlanarak işçilerle köylüler arasında dağıtıldı. Birkaç gün sonra, bölgenin Devrimci Askeri Konsey'i, Komünist yetkililere (Dibenko'nun şahsında) Gulya-Polye bölgesinin devrimdeki rolünü vurgulayan ve asıl karşıdevrimci çalışmaları yürütenlerin maskelerini düşüren ayrıntılı bir yanıt verdi. Tarafların konumlarını ortaya koyan bu yanıtı olduğu gibi aşağıya alıyoruz:

KARŞIDEVRİMCİ Mİ?

"Yoldaş" Dibenko, 10 Nisan'da Gulya-Polye'de toplanan kongreyi karşıdevrimci, örgütleyicilerini ise yasadışı ilan etmektedir. Ona kalırsa, bu kişilere karşı en ağır yaptırımlar uygulanmalıdır. Telgrafını aynen aktarıyoruz:

Novoalekseyevka, No. 283, 10 Nisan, 14:45.

Aleksandrovsk Tümeni Genel Kurmayı Yoldaş Batko Mahno'ya teslim edilecek. Bir kopyası Yoldaş Mahno'ya ulaştırılmak üzere Volnovaha, Mariupol'a; bir kopyası da Gulya-Polye sovyetine teslim edilecek:

Devrimci Askeri Genel Kurmayı adına çağrısı yapılacak tüm kongreler, şu anda emrimle feshedilen bu kongre gibi, açıkça karşıdevrimci olarak değerlendirilecek ve kongre örgütleyicileri yasadışı ilan edildiklerinden, en ağır baskı tedbirlerine maruz kalacaklardır. Böylesi önlemlere gerek kalmaması için gerekli adımların atılmasını emrediyorum.

İmza: Dibenko.

Bu kongrenin karşıdevrimci olduğunu bildirmeden önce "Yoldaş" Dibenko, kongrenin kimler tarafından ve ne amaçla toplandığını araştırma zahmetine bile katlanmamıştır. Bundan dolayıdır ki, kongre Devrimci Askeri Konsey Yürütme Komitesi tarafından düzenlendiği halde, "Yoldaş" Dibenko kongrenin, daha önce feshedilmiş olan Gulya-Polye Devrimci Kurmayı tarafından düzenlendiğini söylemektedir. Sonuç olarak, Askeri

Konsey üyeleri, kongre çağrısı yapmakla, yasadışı bir iş yaptıklarını ve kongrenin "Yoldaş" Dibenko tarafından karşıdevrimci ilan edildiğini bilmemektedirler.

Öyleyse, bırakın da -sizce karşıdevrimci olan- bu kongrenin kimler tarafından ve ne amaçla toplandığını "Sayın Ekselanslarına" açıklayalım, belki o zaman ifade ettiğiniz kadar kötü bir girişim olmadığı anlaşılır.

Yukarda da belirtildiği gibi, kongre çağrısı Gulya-Polye bölgesi Devrimci Askeri Konsey Yürütme Komitesi tarafından 10 Nisan'da Gulya-Polye'de yapıldı. Bu, Devrimci Askeri Konsey'in gelecekteki özgür yönetim biçimini belirlemek üzere Gulya-Polye bölgesinde yapılan Bölgesel Gulya-Polye Kongrelerinin üçüncüsüdür. (Görüyorsunuz ki, "Yoldaş" Dibenko, bu karşıdevrimci kongreler tam üç kez toplandı.) Aklımıza bir soru geliyor, Devrimci Askeri Konsey nereden çıktı, hangi amaçla oluşturuldu? Eğer siz bunu hâlâ bilmiyorsanız "Yoldaş" Dibenko, biz size söyleyelim. Bölgesel Devrimci Askeri Konsey, bu yıl 12 Şubat'ta Gulya-Polye'de gerçekleştirilen İkinci Kongre'de alınan bir karar üzerine -yani oldukça uzun zaman önce, henüz siz burada bile değilken- oluşturuldu. Konsey, *Kadet*'ler tarafından sarılan bölgede, savaşçıları ve ilk gönüllülerden oluşan devrimci müfrezeleri örgütlemek ve gönüllü seferberlik girişimlerini geliştirmek amacıyla oluşturuldu. O zamanlar, bölgemizde Sovyet askeri birlikleri yoktu. Daha da önemlisi, bölge savunmasının kendi görevi olduğunu düşünen halk, onların müdahalesine pek de bel bağlamıyordu. Devrimci Askeri Konsey bu amaçla yaratıldı. İkinci Kongre'nin kararlarını müteakip, bu konseye her bölgeden bir delege katıldı; konseyi, her biri Yekaterinoslav ve Tauride eyaletlerinin bir bölgesini temsil eden toplam 32 delege oluşturdu.

İlerde Devrimci Askeri Konsey hakkında daha ayrıntılı bilgi vereceğiz. Ama önce şu sorular var: İkinci bölgesel kongre nasıl ortaya çıktı? Kongre çağrısını kimler yapmıştı? Kongre yetkisini kimden almıştı? Kongreyi örgütleyen kişiler yasadışı mıydı, değil miydi, neden? Gulya-Polye'deki İkinci Kongre, Birinci Kongre'de seçilen beş kişi tarafından örgütlenmişti. İkinci Kongre 12 Şubat'ta düzenlenmiş ve tüm şaşkınlığımıza rağmen, düzenleyicileri yasadışı ilan edilmemişti. Çünkü, sizin de bildiğiniz gibi, halkın kendi kanlarıyla kazandığı hakları elinden almaya cüret edebilecek kahramanlar o zamanlar burada diğildi. Bu durumda akla başka sorular geliyor: Birinci bölge kongresi nasıl ortaya çıktı, kimler tarafından düzenlendi? Kongreyi düzenleyenler yasadışı ilan edildiler mi? Edilmedilerse, neden edilmediler? Öyle görünüyor ki "Yoldaş" Dibenko, Ukrayna'daki devrimci harekette henüz yenisiniz, o nedenle size ilk başlarda neler olduğunu anlatmamız gerekiyor. Evet bunu yapacağız ve gerçekleri öğrendikten sonra yaklaşımınız belki biraz değişir.

İlk bölgesel devrimci kongre, 23 Ocak'ta, Bolşaya Mihailovka'daki devrimci karargâhta gerçekleşti. Kongreye Denikin'e karşı kurulmuş olan cephenin yakınındaki bölgelerden gelen delegeler katılmıştı. O zamanlar Sovyet askeri birlikleri buralardan çok ama çok uzaklardaydılar. Bir yanımızda Denikin'in kuvvetleri, diğer yanımızda da Petluristler vardı; bölgemiz tüm dünyadan soyutlanmıştı. O zamanlar sadece, Batko Mahno ve Şıuz'un başında olduğu isyancı müfrezeler vardı ve bu müfrezeler sürekli Petlurist ve Beyaz Ordulara karşı akınlar düzenliyorlardı. O sıralar, farklı köy ve kentlere yayılan örgütlerin ve toplumsal kurumların isimleri ille de aynı olmuyordu. Bir kasabada Sovyet vardı, bir diğerinde Halk Yönetimi, üçüncü bir tanesinde Devrimci Askeri Kurmay, bir dördüncüsünde Eyalet Yönetimi vb. Ancak hepsinde ortak bir devrimci ruh vardı. Birinci Kongre, cepheyi güçlendirmek ve tüm bölgede organik ve eylemsel bir birlik yaratmak için düzenlenmişti.

Kongre için hiçkimse çağrıda bulunmamıştı; her şey kendiliğinden gelişti. Halkın isteği ve onayıyla. Bu kongrede, zorunlu seferberlikle Petlurist Ordu'ya katılan kardeşlerimizin kurtarılması için bir öneri ortaya atıldı. Bu amaçla, beş kişiden oluşan bir heyet seçildi. Bu kişiler, gerektiğinde Batko Mahno'nun partizanları ve diğer partizanlarla bağlantılı olarak, Ukrayna Yönetimi'nin (Petlura'nın) ordusuna girip, oradaki kardeşlerimize kandırıldıklarını ve bu orduyu terk etmeleri gerektiğini anlatmakla görevlendirildiler. Buna ek olarak, bu heyete, geri döndükten sonra, karşıdevrimci çeteler tarafından dört bir yana dağıtılmış olan bölge halkını toparlamak ve böylece daha güçlü bir savunma cephesi yaratmak amacıyla, daha geniş olacak ikinci bir kongre çağrısı yapma talimatı verilmişti. Bu nedenle, görevini tamamlayarak dönen heyet, herhangi bir parti, otorite veya kanundan direktif almaksızın İkinci Kongre'yi topladı. Siz, "Yoldaş" Dibenko ve diğer kanun sevdalıları, sizler o zamanlar çok ama çok uzaklardaydınız ve isyancı hareketin kahraman önderleri, kendi elleriyle tutsaklığın zincirlerini kırmış olan halkın üzerinde iktidar kurmak istemedikleri için, ne kongre karşıdevrimci ilan edilmiş ne de kongreyi örgütleyenler yasadışı ilan edilmişti.

Gelelim Bölgesel Konsey'e. Gulya-Polye bölgesinin Devrimci Askeri Konsey'inin yaratıldığı sıralarda, bölgemizde Sovyet iktidarı ortaya çıktı. Sovyet yetkilileri ortaya çıktığında, İkinci Kongre'de alınan kararlar doğrultusunda hareket eden Bölgesel Konsey çalışmalarını durdurmadı. Bölgesel Konsey'in, kongrenin kararlarını hayata geçirmesi gerekiyordu. Konsey yönetme değil, yürütme organıydı. Dolayısıyla, en iyi şekilde çalışmalarına devam etti ve devrimci çizgisinden hiçbir zaman ayrılmadı. Sovyet yetkilileri, yavaş yavaş Devrimci Askeri Konsey'in çalışmalarının önüne engeller dikmeye başladı. Sovyet Hükümeti'ne bağlı komiserler ve

diğer memurlar konseye karşıdevrimci bir örgüt gibi davranmaya başladılar. Bunun üzerine konsey üyeleri, konseyin geleceğini belirlemek ya da kongre gerek görürse, konseyi tasfiye etmek için 10 Nisan'da Gulya-Polye bölgesinde üçüncü bir kongre toplamaya karar verdi. Ve bu kongre gerçekleştirildi. Kongreye katılanlar karşıdevrimci değil, tam tersine, ayaklanmanın ve toplumsal devrimin bayrağını herkesten önce yükseltmiş olan insanlardı. Bu kişiler, bölge üzerinde baskı kuran tüm odaklara karşı verilecek genel kavgayı koordine etmek amacıyla kongrede biraraya geldiler. Kongreye, 72 bölgenin -ve aynı zamanda birçok isyancı birimintemsilcileri katılmıştı. Hepsi de, Askeri Devrimci Konsey'in gerekli olduğuna karar verdi; hatta Yürütme Komitesi'ni genişleterek, komiteye, bölgede gönüllü ve eşitlikçi bir seferberlik gerçekleştirme talimatı verdiler. Bu kongre "Yoldaş" Dibenko'nun, kongreyi "karşıdevrimci" ilan eden telgrafı karşısında hayrete düşmüştür, çünkü isyan bayrağını ilk önce bu bölge yükseltmiştir. Bundan dolayı, kongre bu telgrafı şiddetle protesto etmeye karar vermiştir.

Evet, tablo budur ve tüm bu anlatılanlar gözlerinizi açmalıdır "Yoldaş" Dibenko. Aklınızı başınıza devşirin! Düşünün! Siz, bir tek kişi olarak, nasırlı elleriyle boynundaki tutsaklık zincirini parçalayan ve şu anda da kendi iradesi doğrultusunda yaşamını kurmaya çalışan bir milyonluk bir emekçi işçi nüfusunu karşıdevrimci ilan etme hakkına sahip misiniz?

Hayır! Eğer gerçek bir devrimciyseniz, zorbalara karşı verdiği kavgada ve özgür bir yaşamı kurmak üzere harcadığı çabada bu halkın yanında olmalısınız.

Kendilerine devrimci diyen bir avuç insan, kendilerinden çok daha devrimci olan koskoca bir kitleyi yasadışı ilan edecek kanunlar koyabilir mi? (Çünkü Konsey Yürütme Komitesi, bütün halk kitlelerini temsil ediyor.)

Böylesi bir avuç kişinin ülkeye gelip, tüm yasa koyucuları ve yasaları alaşağı etmiş bir halka boyun eğdirecek şiddet yasaları yürürlüğe koymaları kabul edilebilir mi, buna izin verilebilir mi?

Kendisini koruyucu olarak gören bir devrimciye, sırf devrimin kendilerine vaat ettiği güzel şeyleri, özgürlük ve eşitliği izni olmadan elde ettiler diye, koca bir devrimci kitleyi ağır şekilde cezalandırma hakkı tanıyan bir yasa olabilir mi?

Zaferle elde ettikleri özgürlüğü ellerinden almaya kalkan bir devrimciye karşı, devrimci kitlenin herhangi bir şekilde sessiz kalması mümkün mü?

Devrimin kanunları, yalnızca kendisine verilen görevleri yerine getirme doğrultusunda hareket ettiği için, devrimci kitlenin seçerek belli görevleri yüklemiş olduğu bir delegenin kurşuna dizilmesini emreder mi?

Devrim kimin çıkarlarını savunur? Partinin çıkarlarını mı, yoksa kendi kanlarıyla devrimi gerçekleştiren halkın çıkarlarını mı?

Gulya-Polye Devrimci Askeri Konseyi kendisini her tür partiden gelecek etki ve baskının üzerinde tutuyor ve sadece kendisini seçen halkı tanıyor. Konseyin görevi, halkın verdiği talimatları yerine getirmek, ama sol sosyalist partilerin propaganda yapmasını da engellememektir. Dolayısıyla, eğer birgün Bolşevik düşünceler işçiler arasında başarı kazanırsa, Devrimci Askeri Konsey -Bolşeviklere göre karşıdevrimci olan bir örgüt- kaçınılmaz olarak "daha devrimci" ve daha Bolşevik bir örgütle yer değiştirecektir. Ancak, şu anda bize engel olmaya, bizi boğmaya çalışmayın.

Eğer siz ve sizin gibiler, "Yoldaş" Dibenko, daha önceki politikalarınıza devam ederseniz, bunun iyi ve vicdana sığar bir şey olduğunu düşünürseniz, hiç durmayın bu kirli işe devam edin. Siz ve partiniz Kursk'tayken, bölgesel kongreler örgütleyen herkesi yasadışı ilan edin. Ukrayna toplumsal devriminde sizin izninizi beklemeden ve mektupla göndereceğiniz programa uymadan isyan bayrağını yükseltenleri karşıdevrimci ilan edin. Ayrıca sizin karşıdevrimci dediğiniz kongreye delege gönderenleri de yasadışı ilan edin. Son olarak, sizin izniniz olmadan, emekçi halkın kurtuluşu için isyancı harekete katılmış olan tüm kayıp yoldaşları da yasadışı ilan edin. Sizin izniniz alınmadan yapılacak bütün kongreleri sonsuza kadar yasadışı ve karşıdevrimci ilan edin, ancak bilin ki, sonunda gerçek, iktidarı yenecektir. Tehditlerinize rağmen, konsey yükümlülüklerinden vazgeçmemiştir, çünkü buna hakkı yoktur, halkın haklarını gaspetmeye hakkı yoktur.

Gulya-Polye Devrimci Askeri Konseyi:
Çernoknizinyi, Başkan
Kogan, Başkan Yardımcısı
Karabet, Sekreter
Koval, Petrenko, Doçenko ve diğer üyeler

Bu protestonun ardından, Mahnovşçina sorunu, Bolşevik çevrelerde açık ve kesin bir şekilde tartışıldı. Daha önce Mahnovist hareketi zaten kasıtlı olarak yanlış bir şekilde sunan resmi basın, çeşitli yalanlar uydurarak, bir sürü saçma ve alçakça suçlar atfederek, sistemli bir şekilde Mahnovşçina'yı aşağılamaya koyuldu. Aşağıdaki örnek, Bolşevik tutuma iyi bir örnek oluşturmaktadır. 1919, Nisan sonu Mayıs başlarında, Mahnovist bir tutukludan yanlış bilgi alan General Şkuro, Mahno'ya bir mektup gönderdi. Mektubunda, Mahno'nun doğuştan gelen askeri kabiliyetine methiyeler düzdükten ve bu yeteneğin yanlış bir devrimci yol izliyor olmasına ne kadar da üzüldüğünü ifade ettikten sonra, Mahno'ya, Rus halkının kurtuluşu

için askerleriyle birlikte Denikin'in ordusuyla birleşmeyi öneriyordu. Bu mektup devrimci isyancıların kalabalık bir toplantısında okunduğunda, oradaki herkes, henüz Rusya ve Ukrayna'daki devrimin özünü anlamamış olan bu karşıdevrimci generalin saflığı ve aptallığıyla alay etmişti. Dalga geçmek maksadıyla, bu mektubu gazeteleri *Put'k Svobode*'de yayınlamışlardı. Mektubun tamamı, gülünç yorumlarıyla birlikte *Put'k Svobode*'nin 3. sayısında yayınlandı. Ondan sonra Komünist-Bolşevikler ne yapsınlar istersiniz? Bu mektubu Mahnovist gazetede gördükten sonra, mektubu kendi gazetelerinde yayınladılar ve hiç utanmadan, bu mektubu ele geçirdiklerini, Mahno ve Şkuro arasında ittifak görüşmelerinin sürdüğünü, hatta bu ittifakın kurulmak üzere olduğunu iddia ettiler. Mahnovistlere karşı yürütülen koca bir Bolşevik düşünce savaşı işte böyle bir düzeyde gerçekleştiriliyordu.

• • •

1919 yılı Nisan ayının ortalarında, Komünist hükümetin yüksek düzey görevlileri, isyancı bölgede titiz bir araştırma yapmaya başladılar. Güney cephesi komutanı Antonov, Mahno'nun kişiliği, Mahnovist cephenin ve isyanın mevzilenmesi hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla 29 Nisan'da Gulya-Polye'ye geldi. Ardından, Mayıs ayının 4'ü ile 5'inde, Ulusal Savunma Konseyi Olağanüstü Elçisi L. Kamenev,[5] Harkov'dan başka hükümet görevlileriyle birlikte Gulya-Polye'ye geldi. Kamenev'in Gulya-Polye'ye gelişi dostçaydı ve başka bir maksat belirtilmedi. Kamenev, kendi çabalarıyla bölgeyi Hetman'ın iktidarından kurtaran ve Petlura ile Denikin'e karşı başarılı bir mücadele veren kahraman köylüleri ve isyancıları kutladı. Görünen oydu ki, köylülerin özeylemlilikleri, Kamenev'in hayranlığını kazanmıştı. Ancak Mahno ve Bölge Konseyi ile yaptığı resmi görüşmede kullandığı dil, hiçbir şekilde emekçi halkın özeylemliliğine duyduğu hayranlıkla çakışmıyordu. Devrimci Askeri Konsey sorunu gündeme geldiğinde, Kamenev, Sovyet iktidarı altında böyle bir konseyin varlığının asla kabul edilemez olduğunu belirterek, bir an önce feshedilmesini talep etti.

Bir devletçiden bekleneceği gibi, Kamenev tamamen farklı iki kurumu birbirine karıştırmıştı: Egemen bir parti tarafından meydana getirilmiş olan Cumhuriyet Devrimci Askeri Konseyi ile *doğrudan* kitleler tarafından yaratılmış olan emekçi halkın Devrimci Askeri Konsey'i. Gerçekten de, bu konseylerden ilki Parti Merkez Komitesi'nin emriyle her an feshedilebilirdi; ancak ikinci konsey, yaratıcısı olan

halk dışında hiçbir güç tarafından feshedilemezdi. Ancak karşıdevrimci bir iktidar kitlelere rağmen bu konseyi feshedebilirdi, ama devrimciler asla buna izin vermezlerdi.

Ve Kamenev'e söylenen de buydu. Bu yanıt Kamenev için kesinlikle kabul edilemez bir yanıttı ve o nedenle de ateşli bir tartışmaya yol açmıştı. Buna rağmen, Kamenev ile Antonov bölgeden dostça ayrıldılar, Mahnovistlere en derin iyi niyetlerini ileterek başarılar dilediler. Kamenev Mahno'yu kucakladı ve Bolşeviklerin, tüm diğer gerçek devrimcilerle olduğu gibi, Mahnovistlerle de mutlaka ortak bir dil bulup birlikte çalışacakları konusunda güvence verdi; birlikte çalışmalıydılar.

Acaba Bolşevik Halk Komiserliği'nden gelen bu üst düzey görevlilerin Gulya-Polye'ye yaptıkları ziyaret, sıcak iyi niyet dileklerinde ortaya konulduğu gibi dostça mıydı, yoksa isyancı bölgeye karşı duydukları vazgeçilmez düşmanlığa mı hizmet ediyordu? Muhtemelen ikincisi. Bu görüşmeden sonraki gelişmeler gösteriyor ki, bölgeye ve bağımsız isyancı harekete karşı askeri bir sefer fikri çoktandır Bolşeviklerin kafasında olgunlaşmaktaydı. Antonov ile Kamenev'in Gulya-Polye'ye yaptıkları ziyaret, ancak saldırı öncesi keşif olarak değerlendirilebilirdi. Bu ziyaret, Bolşevikler ile Mahnovşçina arasındaki ilişkilerde herhangi bir değişikliğe yol açmadı. Basınlarında sürmekte olan tahrik azalmadı, aksine daha da şiddetlenerek arttı. Utanmaz, iğrenç yalanlarına devam ettiler. Bu da gösteriyordu ki, Bolşevikler işçileri ve Kızıl Ordu askerlerini, bağımsız bölgeye yapılacak olası bir saldırıya hazırlıyorlardı. Bir ay önce Mahno'ya bir suikast girişiminde bulunmuşlardı. İsyancı bir alayın komutanı olan ve Bolşevikler tarafından satın alınan Padalka, Bolşevik "komisyonu" kabul etti; Pokrovskoe yönünden Gulya-Polye'ye saldıracak, Mahno ve adamlarını ele geçirecekti. Mahno, Gulya-Polye'ye gitmek üzere Berdyansk'tan yola çıkacağı sırada, bu komployu fark etti. Mahno'nun, Berdyansk ile Gulya-Polye arasındaki mesafeyi iki saatten biraz fazla zamanda aşmasını sağlayan bir uçak bulması sayesinde bu plan bozuldu. Komplocular, hiç ummadıkları bir anda yakalanarak kurşuna dizildiler.

Mahno'nun Bolşevik kurumlarda çalışan yoldaşları onu, ne Yekaterinoslav'a, ne Harkov'a ne de çağrıldığı başka bir yere gitmemesi konusunda, birçok kez uyardılar, çünkü herhangi bir resmi çağrı, sonu ölümle biten bir tuzak olabilirdi. Grigoryev İsyanı Bolşevikleri beklenmedik bir şekilde durdurdu, ve Mahnovşçina'ya ilişkin tavırlarını kısa bir süreliğine değiştirmelerine yol açtı.

NOTLAR

1. Bazı karakteristik olaylar örnek olarak verilebilir. Azak Denizi sahilindeki çeşitli köylerin sakinleri yiyecek taşıyan trenleri sık sık durdurarak belgelerini kontrol ediyorlardı. Eğer Mahnovist Ordu kurmaylarının düzenledikleri belgeler tren personelinin elinde yoksa, Mahnovistlerden bilgi gelene kadar treni bekletiyorlardı. Birçok köy, Bolşeviklerin sabit fiyat karşılığında devlete hububat satın alma talebini, Mahnovist Konsey'den haber gelene kadar yanıtlamıyordu.

2. Bu komün, Bolşeviklerin 9-10 Haziran 1919'da Mahnovist bölgeye düzenledikleri genel bir saldırı sırasında yok edildi. Bölgede ünlü bir isyancı köylü olarak tanınan yoldaş Kir'yakov komünün diğer örgütleyicileriyle birlikte yasadışı ilan edildi. Birkaç gün sonra Pokrovskoe köyü Denikin güçleri tarafından işgal edildiğinde, komün tamamen ortadan kaldırıldı ve Kir'yakov halkın gözü önünde kurşuna dizildi.

3. Bazı köylüler ve ordu üyeleri, sonradan bu seferberliği zorunluluk olarak değerlendirdiler. Onlara göre, bölge emekçi halkının amaçlarını yansıtan ve bir davet niteliğini taşıyan hükümler katı bir şekilde uygulanmalıydı. Bu, bazı bireylerden kaynaklanan bir hata ve yanlış anlaşılmaydı. Kongrede verilen seferberlik kararı yalnızca orduya gönüllü katılım üzerine yapılmış bir çağrıydı.

4. Bkz. *Put'k Svobode*, sayı 2-3.

5. Lev Borisoviç Kamenev: Moskova Sovyeti Başkanı, Bolşevik Komünist Partisi Merkez Komite ve Polit Büro üyesi. Çarlık dönemindeki faaliyetleri nedeniyle tutuklandı. 1917 Devrimi'yle özgürlüğüne kavuştu. Kerenski Hükümeti'ne destek verilmesinden yanaydı. Lenin'in silahlı ayaklanma önerisine karşı çıkanlardandı. Halk Komiserleri Konseyi (Bakanlar Kurulu) üyesiydi. Bir süre Troçki'ye karşı mücadele ederek Stalin' in Genel sekreter olmasını sağladı. Ardından Troçki'yi destekledi. 1927'den itibaren bütün görevlerine son verilerek tasfiye edildi. 1936'da kurşuna dizildi.

-VI-

MAHNOVŞÇİNA -II-

GRİGORYEV AYAKLANMASI
GULYA-POLYE'YE İLK BOLŞEVİK SALDIRI

12 Mayıs 1919'da Gulya-Polye'deki Mahnovist karargâha aşağıdaki telgraf geldi:

> Gulya-Polye, Batko Mahno'ya iletilmek üzere.
>
> Vatan haini Grigoryev, cepheyi düşmana teslim etti. Emirlere karşı gelerek, silahını etrafındakilere çevirdi. Karar verme anı gelmiştir: Ya tüm Rusya köylü ve işçileriyle beraber yürüyeceksiniz ya da cephenizi düşmana açacaksınız. Tereddüt etmenin vakti değildir. Bana askeri güçlerinizin mevzilenmesi hakkında acilen bilgi verin ve Grigoryev karşıtı bir bildiri yayınlayarak, bir kopyasını da Harkov'a, bana görderin. Yanıt verilmemesi, savaş ilanı anlamına gelecektir. Sizler gibi devrimcilerin, Arşinov, Veretelnikov ve diğer yoldaşların devrimci onuruna inanıyorum.
>
> (İmza) *Kamenev.*
> No. 277 Devrimci Askeri Müfettiş, *Lob'ye.*

Kurmay, Devrimci Askeri Konsey'in temsilcilerini çağırarak acil bir toplantı düzenledi. Telgraf ciddiyetle değerlendirilip bahsedilen olay üzerinde tartışıldıktan sonra, şu sonuca varıldı. Hetman'ın iktidardan düşmesinin arifesinde, eski bir Çarlık subayı olan Grigoryev, Petluristlerin saflarındaydı ve Petlurist yetkililerin emrindeki çeşitli askeri kuvvetleri yönetiyordu. Sınıf çatışmalarından ötürü Petlurist Ordu dağılınca, Grigoryev ve kuvvetleri iç Rusya'dan bölgeye henüz yem gelmiş olan Bolşeviklere katıldı. Eylemlerinde özerk ve bağımsız olmak koşuluyla Petlura'ya karşı Bolşeviklerle işbirliği yaptı. Herson eyaletini Petluristlerden kurtarmakla yükümlüydü. Grigoryev Odessa'yı işgal etti. Ardından da, müfrezeleriyle birlikte Besarabya cephesini savundu.

Grigoryev'in isyancı müfrezesi örgüt yapısı itibariyle, özellikle de ideolojik açıdan Mahnovist ayaklanmacılardan geriydi. Tüm dönem boyunca, oldukları yerde saydılar. Genel başkaldırının ilk günlerinde,

onlar da devrimci bir ruha sahipti, ancak Mahnovistlerin aksine, ne kendilerinde ne de içinden çıkıp geldikleri köylü çevresinde emeğin dayattığı tarihsel görevi ya da önemli toplumsal talepleri göremediler. Başlangıçta taşıdıkları devrimci arzuya rağmen, toplumsal fikirlerde kararsız ve muğlak oldukları için önce Petlura'nın, sonra Grigoryev'in ve en sonunda da Bolşeviklerin etkisi altına girdiler.

Grigoryev'in kendisi hiçbir zaman devrimci olmadı. Önce Petluristlerin ve ardından da Kızıl Ordu'nun saflarına katılmasında maceracılığın önemli bir etkisi vardı. Her şeyden önce o bir savaşçıydı ve isyancı halk hareketlerinde var olan kendiliğindenlik durumu ona da bir rol kazandırmıştı. Oldukça değişken bir mizaca sahipti; baskı gören köylülere sempatiyle baktığı kadar, otoriterliğe, Kazak taşkınlıklarına, milliyetçi fikirlere ve Yahudi düşmanlığına da ilgi gösteriyordu. Bolşeviklere karşı gelmesine yol açan neden ne olabilirdi? Mahnovistler bunu bilmiyordu. Mahnovistlerin tersine hiç de bağımsız devrimci amaçların izinden gitmeyen, hatta içerik ve biçim olarak Bolşevizm düşüncesine karşı olmayan özerk ayaklanmacı müfrezelerini dağıtması için, Bolşeviklerin onu zorladığını gösteren çeşitli belirtiler vardı. Her halükârda, Mahnovistlere göre, Grigoryev'in Bolşeviklere karşı çıkması devrimin veya emekçi halkın ruhundan kaynaklanmıyordu, muhtemelen askeri veya politik bir tavırdı ve Mahnovistlerin özel olarak ilgisini çekmiyordu. Grigoryev'in, emekçi halk arasındaki ulusal düşmanlık fikirleriyle dolu "Evrensel"ini (Bildiri) yayınlamasından sonra, Mahnovistlerin bu kanısı iyice netleşti. Mahnovistlere göre, bu harekette dikkate ve ilgiye değecek bir tek şey vardı, o da Grigoryev tarafından aldatılan isyancı kitlelerin politik bir maceraya sürüklenmesiydi.

Grigoryev'in hareketini değerlendirdikten sonra, Mahnovistlerin vardığı sonuç buydu. Bu yaklaşım doğrultusunda, ordu kurmayı olaya müdahale etmeye başladı. Öncelikle cepheye aşağıdaki emir gönderildi:

"Mariupol, Mahnovist Ordu Sahra Kurmayı. Tüm savaş birimlerinin sorumlularına, tüm alay, tabur ve takımlara birer kopya gönderilecek. Emir, Batko Mahno'ya bağlı olan tüm ordu birimlerine okunacaktır. Bir kopyası da, Harkov'daki Ulusal Savunma Konseyi Olağanüstü Elçisi Kamenev'e gönderilecektir.

"Cephenin savunulması için oldukça etkin önlemler almamız gerekmektedir. Devrimin dış cephelerindeki herhangi bir zayıflama asla kabul edilemez. Devrimci onur ve değerlerimiz bizi devrime ve halka sadık kalmaya zorlamaktadır. Grigoryev ile Bolşevikler arasındaki iktidar sorunu,

cephelerimizi zayıflatmamıza neden olamaz, zira Beyazlar halkı yeniden köleleştirmek üzere içeri sızmak için fırsat kollamaktadırlar. Don Beyazlarıyla özdeşleşen ortak düşmanımıza karşı kesin bir zafer elde etmediğimiz, kendi ellerimizle ve silahlarımızla özgürlüğümüzü güvenceye almadığımız sürece cephemizde kalacağız ve halkın özgürlüğü için savaşmaya devam edeceğiz; ancak hiçbir şart altında iktidar için veya şarlatan politikacıların entrikaları için savaşmayacağız.

Tugay Komutanı, *Batko Mahno*
Kurmay üyeleri (İmzalar)

Kurmay, aynı zamanda aşağıdaki telgrafla Kamenev'e cevap verdi:

"Harkov. Ulusal Savunma Konseyi Olağanüstü Elçisi, Kamenev. Bir kopya Mariupol'daki Sahra Kurmayı'na.

"Sizin ve Roşçin'in,[1] Grigoryev hakkındaki telgraflarınızı alır almaz, cephemizi Denikin ve diğer karşıdevrimci çetelere karşı sabırla muhafaza edeceğimize, tüm dünya ile Rusya işçi ve köylülerine karşı sahip olduğumuz devrimci yükümlülüklerimizi yerine getireceğimiz hususunda emir verdim. Ancak bilmelisiniz ki, askerlerim ve ben, emekçi halka zulmeden Komiserliğiniz ve Olağanüstü Komisyonlarımız'da (*Çeka*) vücut bulmuş şiddet kurumlarına değil, işçi ve köylülerin gerçek devrimine bağlı kalacağız. Eğer Grigoryev gerçekten de cepheyi terk ederek, iktidar mücadelesine girmişse, bu halkın devrimine ihanettir, macera adına suç işlenmiştir ve o nedenle bu konudaki görüşlerimi geniş bir şekilde duyuracağım. Fakat şu an Grigoryev'in amaçları ve yaptıkları hakkında elimde kesin bir bilgi bulunmamaktadır, dolayısıyla kesin bilgi alana kadar bu konuda sessiz kalmayı tercih ediyorum. Bir devrimci ve anarşist olarak belirtmek istiyorum ki, ne Grigoryev'in ne de bir başkasının iktidarı ele geçirmesine destek veremem; eskiden olduğu gibi ben ve isyancı yoldaşlarım Denikin'in çetelerini dağıtarak, iktidarın gerçek sahibi olan işçi ve köylülerin özgür sendikalarını kurtarılmış bölgede kurmaları için elimizden geleni yapmaya devam edeceğiz. Bu ilişkiler bağlamında, yalnızca parti diktatörlüğünün kurulmasına yarayan, ölçüsüz baskı ve şiddet kurumları olan ve uyguladıkları şiddeti anarşist federasyonlara ve anarşist basına kadar genişletmiş olan *Çeka*'la ve Komiserlikler kesinlikle karşılarında bizi bulacaklardır.

Tugay Komutanı, *Batko Mahno*.
Kurmay üyeleri (imzalar).
Kültür Seksiyonu Başkanı, *Arşinov*.

Tugay ve Devrimci Askeri Konsey'den bir grup temsilci oluşturularak, Grigoryev'in bulunduğu bölgeye gönderildi. Amaçları isyan-

cıların gözlerini açmak ve onları Mahnovistlerin devrimci bayrakları altında mücadele etmeye çağırmaktı. O sırada Grigoryev, Aleksandriya, Znamenka ve Yelisavetgrad'ı işgal ederek Yekaterinoslav'a yaklaşmaktaydı ve bu gelişmeler Harkov'daki Komünist yetkilileri alarma geçirmişti. Komünistler Gulya-Polye bölgesine korku ve endişeyle bakmaktaydılar. Gulya-Polye'den gelen her bilgi, Mahno'nun her telgrafı sabırsızlıkla Sovyet basınında yayınlanıyordu. Bu sabırsızlık doğal olarak, Sovyet hükümet görevlilerinin derin cehaletinden kaynaklanıyordu, devrimci anarşist Mahno'nun birdenbire saf değiştirerek, Bolşeviklere karşı, Grigoryev'in birliklerine katılacağını düşünüyorlardı. Mahnovşçina sürekli olarak ilkeli tavırlar sergilemiş ve hep toplumsal devrim ve devletsiz bir işçi toplumu düşüncesinden beslenmişti. O nedenle, sırf Bolşevizm'i de reddediyor diye, Mahnovşçina asla herhangi bir anti-Bolşevik cepheyle rastgele birleşmezdi. Tam tersine, Grigoryev gibi, işçilerin özgürlüğü üzerinde tehdit oluşturan bir hareket Bolşeviklerin olduğu kadar Mahnovistlerin de düşmanıydı. Gerçekten de, Mahnovşçina varlığı boyunca hiçbir anti-Bolşevik hareketle işbirliği yapmadığı gibi, Bolşevizm'e karşı da tıpkı Petlura, Grigoryev, Denikin, ve Wrangel'e karşı savaştığı kahramanlıkla savaştı, çünkü Mahnovşçina tüm bu hareketleri emekçi kitleleri köleleştirip sömürmeyi amaçlayan otoriter yapılar olarak değerlendiriyordu. Mahnovşçina sol SR'lerin (Sosyalist Devrimciler) bazı gruplarının Bolşeviklere karşı birlikte savaşma teklifini ve bunun getireceği avantajları bile reddetti; çünkü sol SR'ler, politik bir hareket olarak, özde Bolşevizm'le aynı şeyi temsil ediyordu, yani sosyalist demokrasinin halk üzerindeki devletçi egemenliğini.

Grigoryev ayaklandığı günlerde, Mahno'yla sıkı bağlar oluşturmaya çalışmıştı. Fakat, Gulya-Polye'ye gönderdiği telgraflardan sadece birisi yerine ulaştı: "Batko! Komünistlerden ne bekliyorsun? Onları boş verin! *Ataman*[2] *Grigoryev.*" Elbette bu telgraf yanıtsız kaldı. İki ya da üç gün sonra cephedeki devrimci güçlerin temsilcileriyle birlikte tüm kurmay aşağıdaki bildiriyi yayınlayarak Grigoryev'i kınadı:

GRİGORYEV KİMDİR?

İşçi arkadaşlar! Bir yıl önce, Avusturya-Alman işgaline, Hetman egemenliğine ve ardından Petlura ve Denikin'e karşı acımasız bir mücadele başlattığımızda, daha ilk günden itibaren bu kavganın yönü konusunda gayet kararlıydık: İşçilerin kurtuluşu kendi ellerindedir. Bu mücadelede çok önemli zaferler kazandık; Almanları kovduk, Hetman'ı devirdik, Petlura'nın küçük burjuva rejimini kurmasını engelledik ve kurtarılmış böl-

gelerde yaratıcı çalışmalara başladık. Aynı zamanda, sürekli olarak halkı, etrafında olup bitenleri takip etmesi konusunda uyardık; gizlice içlerine sızıp üzerlerinde iktidar kurmak için uygun anı kollayan vahşi saldırganlar konusunda halkı uyardık. Bu tip yağmacılardan biri daha meydana çıktı; halka yapılan zulüm, halkın acıları ve dertleri hakkında gürültü koparıp duran Ataman Grigoryev, aslında halkın emeğini yağmalayan haydutların ve şiddetin rejimini yeniden kuruyor, tiranlığı güçlendirerek özgürlüğü ortadan kaldırmaya çalışıyor. Ataman Grigoryev'i biraz tanıyalım.

Grigoryev eski bir Çarlık subayıdır. Ukrayna Devrimi'nin ilk günlerinde Petlura ile birlikte Sovyet iktidarına karşı savaştı, ardından da Sovyet yetkililerinin saflarına geçti; şimdilerde ise Sovyetlerin ve genel olarak devrimin karşısına dikildi. Grigoryev'in söyleyecek nesi var? "Evrensel"in ilk satırlarında Ukrayna'nın, İsa'yı çarmıha gerenler, "Moskova'nın alt tabakalarından" gelenler tarafından yönetildiğini söylüyor. Kardeşler, bu sözlerde, Yahudi katliamı için yapılan karanlık bir çağrı sezmiyor musunuz? Ataman Grigoryev'in devrimci Ukrayna'yı devrimci Rusya ile kaynaştıran kardeşliği parçalama isteğini sezmiyor musunuz? Grigoryev nasırlı ellerden, kutsal işçilerden vb. bahsediyor. Fakat bugünlerde emeğin kutsallığından ve halkın iyiliğinden bahsetmeyen kimse var mı? Beyazlar bile, bize ve ülkemize saldırırlarken emekçi halkın davası için savaştıklarını iddia ediyorlardı. Fakat halk üzerinde iktidarlarını kurduktan sonra, halka nasıl bir iyilik yapacaklarını biz çok iyi biliyoruz.

Grigoryev sovyetlerin gerçek iktidarı için komiserlere karşı savaştıklarını söylüyor. Ama aynı "Evrensel"de, "Ben, Ataman Grigoryev... emirlerim şunlardır -komiserlerinizi seçin" diyor. Kan dökülmesine karşı olduğunu belirten Grigoryev, aynı "Evrensel"de herkesin zorunlu olarak askere alınması gerektiğini belirterek Harkov ve Kiev'e şu mesajı yolluyor: "Emirlerimin yerine getirilmesini istiyorum; gerisini bana bırakın." Bu ne demektir? Halkın doğrudan iktidarı anlamına mı geliyor? Çar Nikolas da otoritesini halkın iktidarı olarak değerlendiriyordu. Yoksa Ataman Grigoryev emirlerinin halk üzerinde kurulacak bir iktidarı temsil etmediğini ve komiserlerinin de melek olduğuna mı inanıyor? Kardeşler! Maceracı bir çetenin sizi birbirinize düşürmeye, devrimci saflarınızı parçalamaya ve sizleri zincire vurmaya çalıştığını, hem de bunu sizlerin yardımıyla yaptığını görmüyor musunuz? Tetikte olun! Devrime içerden darbe vurmaya çalışan hain Grigoryev, burjuvaziyi yeniden işbaşına çağırıyor. Soykırımcı Grigoryev'in sırt çevirmesinden faydalanan Petlura, Galiçya'dan, Denikin de Don'dan cephelerimize saldırmaktadır. İçerdeki ve dışardaki maceracılara dur denilmezse, Ukrayna halkı için felaket kaçınılmaz olacaktır.

İşçi, köylü ve isyancı kardeşlerimiz! Çoğunuz merak ediyorsunuzdur: Devrim için sadakatle savaşan ve şimdi Grigoryev in ihaneti yüzünden,

onun utanç dolu saflarına katılmış olan sayısız isyancıyı ne yapmalı? Onlar karşıdevrimciler olarak mı değerlendirilmeliler? Hayır. Bu yoldaşlarımız bir hileye kurban gitmişlerdir. İnanıyoruz ki, devrimci sezgileri sayesinde Grigoryev'in kendilerini kandırdığını fark edecekler ve onu terk ederek devrimin saflarına yeniden katılacaklardır.

Ayrıca belirtmeliyiz ki, Grigoryev'in tutumuna kaynaklık eden nedenleri sadece Grigoryev'in kendisinde değil, yakın dönemlerde Ukrayna'nın başına bela olmuş karışıklıkta aramalıyız. Bolşevikler buraya geldikten sonra burada diktatörlüklerini kurdular. Devletçi bir parti olan Bolşevik Parti, her yerde devrimci halkı yönetmek amacıyla devlet organlarını oluşturdu Her şey onların otoritesine tabi olmak ve onların gözleri önünde cereyan etmek zorundadır. Tüm muhalefet, her tür karşı çıkış, hatta bağımsız inisiyatifler bile onların Olağanüstü Komisyonları tarafından bastırıldı. Üstelik, tüm bu kurumlar emeğin ve devrimin çok uzağında olan insanlardan oluşuyor. Bir başka deyişle, emekçi ve devrimci halk, işçi sınıfına yabancı olan, işçiler üzerinde keyfi hareket edip şiddet uygulayan insanların gözetimi ve yönetimi altına alınmıştır. İşte bu, Bolşevik-Komünist Parti'nin diktatörlüğüdür. Bu diktatörlük, mevcut düzene karşı kitleler içinde var olan öfkeyi, protestoları ve düşmanlığı artırdı. Grigoryev, kendi düşlerini gerçekleştirmek için bu durumdan faydalanıyor. Devrime ihanet eden Grigoryev halk düşmanıdır, fakat Bolşevik-Komünist Parti de bir o kadar emek düşmanıdır. Parti'nin ölçüsüz diktatörlüğünün yarattığı nefret bugün Grigoryev'in işine yarıyor, yarın bir başka maceracının işine yarayacaktır. Dolayısıyla, Grigoryev'in devrime yaptığı ihaneti gözler önüne sererken, Komünist Parti'ye de Grigoryev'in hareketine yanıt verme çağrısı yapmalıyız.

Emekçi halka bir kez daha hatırlatıyoruz, yoksulluk, baskı ve şiddetten ancak kendi çabalarıyla kurtulacaklar. İktidardaki herhangi bir değişiklik, kesinlikle halkın işine yaramaz. Ancak kendi bağımsız işçi ve köylü örgütleriyle toplumsal devrimin doruğuna ulaşabilirler, özgürlük ve gerçek eşitliğe kavuşabilirler. Hainlere ve halk düşmanlarına ölüm! Kahrolsun ulusal nefret! Kahrolsun provokatörler! Yaşasın işçi köylü dayanışması! Yaşasın evrensel bağımsız emek komünleri!

İmzalar:

Batko Mahno Tümeni Kurmay Konseyi Üyeleri:

Batko Mahno, A. Çubenko, Mihailev-Pavlenko, A. Olhovik, I. M. Çuçko, E. Karpenko, M. Puzanov, V. Şarovski, P. Arşinov, B. Veretelnikov.

Katılanlar:

Aleksandrovsk Kenti Kızıl Muhafız İşçi ve Köylü Vekilleri Konseyi Yürütme Komitesi üyeleri: *Andriyuşçenko*, Bölge Yürütme Konseyi Baş-

kanı; *Şpota*, İdari Seksiyon Şefi; *Gavrilov*, Üye; *A. Bondar*, Kent Yürütme Komitesi ve Politik Komiserlik Üyesi.

Bu bildiri cephedeki köylüler arasında geniş bir kesime dağıtıldı; ayrıca anarşist dergi *Nabat*'ta (Çan) ve Mahnovist isyancıların ana yayın organı olan *Put'k Svobode*'de yayınlandı.

Grigoryev'in macerası yükseldiği hızla bitti. Yelisavetgrad bölgesi başta olmak üzere, birçok yerde Yahudi katliamına yol açtı. Sonuç olarak isyancıların büyük bir bölümü Grigoryev'i terk etti. Ne kadar ucube bir kişilik olduğunu fark eden köylüler onu uzun süre desteklemediler. Grigoryev'in sadece birkaç bin adamı kaldı; Herson eyaletindeki Aleksandriya bölgesinde sıkışıp kaldılar. Buna rağmen Bolşevikler çok kaygılıydılar. Fakat Gulya-Polye bölgesinin tavrını öğrenir öğrenmez rahat bir nefes aldılar ve yeniden güvencelerine kavuştular. Sovyet yetkilileri, Grigoryev Ayaklanması'nın Mahnovistler tarafından kınandığını yüksek sesle ilan ettiler. Sovyetler, Mahnovistlerin tavrından faydalanarak, Grigoryev karşıtı yoğun bir kampanya başlatmanın yollarını aradılar. Mahno'nun adı düzenli olarak Sovyet basınında yer alıyordu. Bütün telgrafları Bolşevik basında yayınlanıyordu. İşçi ve köylü devriminin gerçek savunucularından biri olarak sürekli övülüyordu. Hatta Grigoryev'in dört bir yandan Mahno'nun güçleriyle çevrili olduğu, hepsinin ya Mahnovistlere esir düşeceği ya da tamamen yok olacağı türünden hikâyeler uydurarak Grigoryev'i korkutmayı bile denediler.

Ancak Mahno'ya düzülen tüm bu övgüler ikiyüzlüydü ve çok da uzun sürmedi. Grigoryev tehlikesi ortadan kalkar kalkmaz Bolşevikler eskiden yaptıkları gibi, Mahnovistlere yönelik karşı-propagandaya yeniden başladılar. Bu sırada Troçki Ukrayna'ya geldi ve bu propagandanın dozunu belirledi: Ayaklanma zengin *kulak*'ların iktidarlarını kurma çabalarından başka bir şey değildir; devletsiz işçi komünleri noktasındaki Mahnovist ve anarşist söylem bir savaş taktiğinden başka bir şey değildir; aslında anarşistler ve Mahnovistler anarşist iktidarlarını, yani zengin *kulak*'ların iktidarlarını kurmayı istemektedirler. (Troçki'nin "Mahnovşçina" isimli makalesi *V Puti* 'Yolda' gazetesi, sayı 51.) Bu asılsız ve kasıtlı tahrik kampanyası ile birlikte, bölgedeki abluka tahammülü aşan bir noktaya geldi. Bölgedeki bağımsızlığın çekiciliğine kapılarak Rusya'nın uzak bölgelerinden, İvanovo-Vojnesenk, Moskova, Petrograd, Volga, Urallar ve Sibirya'dan gelen devrimci köylüler, bu ablukayı büyük güçlüklerle aşabiliyorlardı.

Cephede günlük olarak kullanılan, mermi ve diğer mühimmatın cepheye sevkiyatı tamamen durmuştu. Grigoryev Ayaklanması'ndan iki hafta önce Harkov'dan Gulya-Polye'ye gelen Grossman-Roşçin'e mermi yokluğundan ötürü cephede yaşanılan zorluklar anlatılmıştı. Bunun üzerine Roşçin, elinden geleni yapacağına, gerekli malzemeleri bir an önce Harkov'dan cepheye ulaştıracağına söz vermişti. İki hafta geçtiği halde hiç cephane gelmemişti, cephedeki durum korkunçtu. Bu durum, tam da gelip cepheye dayanmış olan Denikin kuvvetlerinin Kuban'dan gelen Kazaklarla ve Kafkasya'da oluşturulan askeri gruplarla güçlendiği bir anda yaşanıyordu.

Bolşevikler ne yaptıklarının farkında mıydılar, uygulamalarının sonucunda Ukrayna'nın içinde bulunduğu karşık durumun nereye varabileceğini hesaplamıyorlar mıydı?

Elbette yaptıklarının farkındaydılar. Bölgenin askeri gücünü yok etmek amacıyla abluka taktiğine başvurmuşlardı. Silahlılarla savaşmaktansa, silahsız düşmanla uğraşmak daha kolaydır. Denikin'in güçlü cephesi karşısında cephanesiz kalan isyancılara boyun eğdirmek, cephanesi olan isyancılara boyun eğdirmekten daha kolaydır. Fakat, o sıralarda Bolşevikler, Donets bölgesindeki durumun tam olarak farkında değildiler. Denikin'in cephesi veya askeri gücü konusunda pek fikirleri yoktu. Ayrıca Denikin'in kısa vadeli planları konusunda tamamen cahildiler. Ve nihayet, Kafkasya, Don bölgesi ve Kuban'da devrim karşıtı bir kampanya yürütmek amacıyla iyi eğitilmiş, kalabalık askeri gruplar oluşturulmuştu. Gulya-Polye isyancılarının dört aylık direnişi Denikin kuvvetlerinin kuzey taarruzunu önlemişti, çünkü Gulya-Polye isyancıları onların sol kanadında kalıcı bir tehlike oluşturmuşlardı. General Şkuro'nun dört ay boyunca sürdürdüğü yoğun saldırı bu tehlikeyi azaltamamıştı. Bu nedenle Beyazlar bütün gayretleriyle ikinci seferlerini hazırladılar; sefer Mayıs 1919'da başladı, yöntemleri Mahnovistleri bile şaşırtıyordu. Bolşevikler, tüm bu gelişmeler hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı ya da pek bilmek istemiyorlardı, zira kafaları Mahnovşçina'yla meşguldü.

Böylece, hem özgür bölge, hem de devrimci Ukrayna'nın geri kalan tüm bölgeleri aynı anda iki taraftan tehdit edilmekteydi. Böyle bir anda, Gulya-Polye Devrimci Askeri Konseyi durumun öneminden dolayı *birçok bölgeden* işçi, köylü, isyancı ve Kızıl askerleri olağanüstü bir kongreye çağırdı; Yekaterinoslav, Harkov, Tauride, Herson ve Donets bölgelerinden. Kongrenin amacı Denikin'in karşıdevriminin yarattığı hayati tehlike ve Sovyet yetkililerinin bu tehlikeyi altetmek

üzere önlem alamaması çerçevesinde bir durum değerlendirmesi yapmaktı. Kongre bu durumu düzeltmek için işçilerin almaları gereken pratik önlemleri ve acil görevleri belirlemek amacıyla yapılacaktı.

Devrimci Askeri Konsey'in Ukrayna işçilerini kongreye çağıran metnini aynen aşağıya alıyoruz:

İŞÇİ KÖYLÜ VE İSYANCI DELEGELERİN
4. OLAĞANÜSTÜ KONGRESİ'NE ÇAĞRI
Telgraf No. 416

Yekaterinoslav, Tauride ve komşu eyaletlerin tüm köy, şehir ve bölge Yürütme Komitelerine; Batko Mahno'nun Birinci İsyancı Tümeni'nin bütün birimlerine; aynı bölgelerdeki tüm Kızıl Ordu askerlerine.

Herkese! Herkese!

Devrimci Askeri Konsey Yürütme Komitesi 30 Mayıs toplantısında, Beyaz çetelerin saldırılarının yarattığı durumu ve Sovyet iktidarının genel -politik ve ekonomik- durumunu tartıştıktan sonra, bireylerin ya da partilerin değil, sadece ve sadece emekçi kitlelerin bir çözüm bulabileceği fikrine vardı. Bundan dolayı, Gulya-Polye Devrimci Askeri Konseyi Yürütme Komitesi 15 Haziran 1919'da Gulya-Polye'de olağanüstü bir kongre toplamaya karar verdi. *Seçim Yöntemi*: 1) İşçiler ve köylüler her üç bin kişi için bir delege yollayacaklar. 2) İsyancılar ve Kızıl askerler her birim adına bir temsilci gönderecekler (alay, tümen vb. için). 3) Kurmay: Batko Mahno'nun tümeni iki delege; tugaylar birer delege gönderecekler. 4) Bölge yürütme komiteleri bir delege gönderecek. 5) *Sovyet rejimini* benimseyen bölge parti örgütleri, her örgütten birer delege gönderecektir.

Notlar: a) Köylü ve işçi delegeleri seçimleri köy, şehir, fabrika ve atölye genel kurullarında yapılacak; b) Sovyet ve fabrika komiteleri üyeleri ayrı toplantılar düzenlemeyecek; c) Devrimci Askeri Konsey gerekli araçlara sahip olmadığı için, delegeler yeterli miktarda para ve yiyecekle gelmelidirler.

Gündem: a) Devrimci Askeri Konsey Yürütme Komitesi raporu ve delege raporları; b) Mevcut durum; c) Gulya-Polye Bölgesi İşçi, Köylü, İsyancı ve Kızıl asker delegelerinin rol, görev ve amaçları; d) Bölge Devrimci Askeri Konseyi'nin yeniden örgütlenmesi; e) Bölgedeki askeri faaliyetin örgütlenmesi; f) Yiyecek ihtiyacı sorunu; g) Tarım sorunu; h) Maddi sorunlar; ı) İşçi ve köylü birliği; i) Kamu güvenliği; j) Bölgede adaletin yerine getirilmesi; k) Mevcut diğer sorunlar.

· Devrimci Askeri Konsey Yürütme Komitesi
Gulya-Polye, 31 Mayıs 1919

Bu çağrı dağıtılır dağıtılmaz, Bolşevikler Gulya-Polye bölgesine karşı askeri bir sefer başlattılar.

İsyancı birlikler, Denikin Kazaklarının şiddetli saldırılarına direnerek ölüme doğru ilerlerken, Bolşevik alaylar isyancı bölgeyi kuzeyden istila ederek, Mahnovistlere arkadan darbe vurdular. Köyleri istila eden Bolşevikler ele geçirdikleri militanları anında idam ettiler; özgür komünleri ve benzeri örgütleri yağmalayıp yok ettiler. Bu saldırıyı, o sırada Ukrayna'ya gelmiş olan Troçki yönetiyordu. Bağımsız bölgeyi tanımaya başladığında, özgürce yaşayan ve hiçbir iktidara boyun eğmeyen halkın konuşmalarını duyduğunda, Troçki'ye karşı ne korkusu ne de saygısı olan bu halkın çıkardığı gazeteleri okuduğunda, bir devlet görevlisi olan Troçki'nin neler hissettiğini tahmin etmek hiç de zor değil. Kendisi gibi devletçilere yakışır bir tarzda, anarşistlere karşı şiddetli ve kör bir nefret duyan Troçki, anarşizmi Rusya'dan "demir bir süpürge" ile temizleyecekti. Bu nefret nedeniyle, Mahnovşçina karşıtı bir dizi emir yağdırdı.

Troçki inanılmaz bir pervasızlıkla, Mahnovist hareketi tasfiye etmeye koyuldu.

Öncelikle, Gulya-Polye Devrimci Askeri Konseyi'nin çağrısına istinaden aşağıdaki emri verdi:

CUMHURİYET DEVRİMCİ ASKERİ
KONSEYİ'NİN 1824 SAYILI EMRİ
HARKOV, 4 HAZİRAN 1919

Bütün Askeri Komiserlere ve Aleksandrovsk, Mariupol, Berdyansk, Bahmut, Pavlovgrad ve Herson bölgeleri Yürütme Komitelerine.

Gulya-Polye Yürütme Komitesi, Mahno tugayının da işbirliğiyle, bu ayın 15'inde, Aleksandrovsk, Mariupol, Berdyansk, Bahmut, Pavlovgrad ve Melitopol bölgeleri sovyetlerini ve isyancılarını bir kongreye çağırmıştır. Bu kongre Ukrayna'daki Sovyet iktidarına ve Mahno tugayının mevzilendiği güney cephesindeki bütün örgütlere karşı toplanmaktadır. Bu kongre Grigoryev türünden yeni bir yüz kızartıcı isyana neden olmaktan ve Mahno tugayının, yeteneksizlikten ve komutanlarının ihanetinden dolayı mütemadiyen geri çekilmek zorunda kaldığı cepheyi Beyazlara açmasından başka bir işe yarayamaz.

1. Bu kongre mevcut emirle yasaklanmıştır ve hiçbir şekilde gerçekleştirilmesine izin verilemez.

2. Bütün köylü ve işçiler sözlü ve yazılı olarak uyarılacaktır, söz konusu kongreye katılmak Sovyet Cumhuriyeti'ne ve Sovyet cephesine ihanet olarak değerlendirilecektir.

3. Söz konusu kongreye katılan tüm delegeler derhal tutuklanacak ve

daha önce 2. Ukrayna Ordusu olan 14. Devrim Askeri Mahkemesi'ne çıkarılacaktır.

4. Mahno ve Gulya-Polye Yürütme Komitelerinin çağrısını yayan kişiler de aynı şekilde tutuklanacaktır.

5. İşbu emir, gönderildiği andan itibaren kanun hükmündedir Çok geniş bir alana dağıtılacak, bütün kamusal alanlarda duyurulacak, Sovyet yetkililerinin temsilcilerine ve askeri birimlerin komutan ve komiserlerinin yanı sıra, köy ve şehir yürütme komiteleri temsilcilerine de gönderilecektir.

Troçki, Cumhuriyet Devrimci Askeri Konsey Başkanı;
Vatsetis, Baş Komutan;
Aralov, Cumhuriyet Devrimci Askeri Konsey üyesi;
Koşkarev, Harkov bölgesi Askeri Komiseri.

Oldukça klasik bir belge. Rus Devrimi üzerine çalışan herkes bu belgeye iyi bakmalıdır. Bundan iki ay önce Dibenko'ya o meşhur cevabı verirken, Gulya-Polye'nin devrimci köylüleri, nasıl da isabetli bir öngörüde bulunmuşlardı. Böyle bir emri adeta tahmin etmişlerdi! Hiç çekinmeden Bolşeviklere şu soruları sormuşlardı:

"Kendilerine devrimci diyen bir avuç insan, kendilerinden çok daha devrimci olan koskoca bir kitleyi yasadışı ilan edecek kanunlar koyabilir mi?"

Troçki'nin verdiği emrin 2. maddesi, böyle kanunların konulabileceğini açıkca belirtmektedir ve 1824 sayılı emir bunun açık ifadesidir.

"Kendisini koruyucu olarak gören bir devrimciye, sırf devrimin kendilerine vaat ettiği güzel şeyleri, özgürlük ve eşitliği izni olmadan elde ettiler diye, koca bir devrimci kitleyi ağır şekilde cezalandırma hakkı tamyan bir yasa olabilir mi?" diye sormuştu Gulya-Polye isyancıları.

Aynı 2. madde, bu sorunun cevabını da vermektedir. Koca bir köylü ve emekçi halk kitlesine, eğer kendileri tarafından örgütlenen kendi kongrelerine katılırlarsa, vatan hainleri olarak ilan edilecekleri bildirilmiştir.

"Devrimin kanunları, yalnızca kendisine verilen görevleri yerine getirme doğrultusunda hareket ettiği için, devrimci kitlenin seçerek belli görevleri yüklemiş olduğu bir delegenin kurşuna dizilmesini emreder mi?"

Troçki'nin verdiği emrin 3. ve 4. maddelerinde, sadece emirleri yerine getiren delegelerin değil, aynı zamanda, henüz emirleri yerine getirmeye başlamamış olan kişilerin de tutuklanarak, ordunun Dev-

rimci Askeri Mahkemesi'ne çıkarılmaları belirtilmektedir; ki bu da, bu insanların kurşuna dizileceği anlamına gelmektedir. (Tıpkı, askeri mahkemeye çıkarılıp, Gulya-Polye Devrimci Askeri Konseyi'nin çağrısını *tartışmakla* suçlanarak kurşuna dizilen Kostin, Polinin, Dobrolyubov ve diğer yoldaşların başına geldiği gibi.)

Bu belge tüm işçi haklarını öylesine pervasız bir şekilde gasp etmektedir ki, daha fazla yorum yapmak tamamen anlamsızlaşıyor.

Kurumsal kliklerden destek alan Troçki, Gulya-Polye'de olup biten her şeyden ve bölgede alınan bütün önlemlerden Mahno'yu sorumlu tutuyordu. Kongre çağrısının Mahno tugayı tarafından ya da Gulya-Polye Yürütme Komitesi tarafından değil de, bu örgütlerden tamamen bağımsız bir organ olan Bölge Devrimci Askeri Konseyi tarafından yapıldığım bile fark edememişti. Hiç şüphesiz Troçki bu emirde, "mütemadiyen geri çekilmek zorunda kaldıkları cepheyi Beyazlara açmak"la suçladığı Mahnovist komutanların ihanetini ağzına pelesenk etmişti. Bir kaç gün sonra, Troçki ve Komünist basın, büyük bir şamatayla, Mahnovistlerin cepheyi Denikin'e bıraktığım iddia etmeye başladı.

Bildiğimiz gibi, bu cephe isyancı köylülerin kendi özveri ve çabalarıyla kurulmuştu. Bu cephe, isyancı köylülerin tarihlerinin kahramanca bir döneminde -bölgenin her tür otoriteden kurtarıldığı bir zamanda- doğmuştu. Kazandıkları özgürlüğün, kahraman nöbetçisi ve savunucusu olan cephe, güneydoğuda kurulmuştu. Devrimci isyancılar, altı ayı aşkın bir süre, monarşist karşıdevrimin en ağır saldırılarına karşı asla aşılmayan güçlü bir engel oluşturmuş ve bu uğurda binlerce gencini feda etmişti. Bölgedeki bütün kaynakları harekete geçirmişler ve genel taarruza geçen karşıdevrime direnerek özgürlüklerini sonuna kadar savunmuşlardı. İsyancıların cepheyi nasıl bir kararlılıkla savunduklan olgusu, L. Kamenev'in Grigoryev Ayaklanması'yla ilgili olarak gönderdiği telgraftan da anlaşılabilir. Moskova Olağanüstü Elçisi olan Kamenev, bu telgrafta Mahno'ya, Denikin'e karşı savaşılan cephede isyancıların mevzilenmesini sormuştu. Kamenev bu soruyu Mahno'ya sormuştu, çünkü o sıralarda bulunduğu Harkov' da gerekli bilgiyi Askeri Komiserlik'ten veya Cephe Komutanlığı'ndan alamamıştı. Açıktır ki, dört bir yandan karşıdevrimin saldırılarına maruz kalan Ukrayna'ya gelen Troçki'nin de, Denikin'e karşı savaşılan güney cephesiyle ilgili en ufak bir bilgisi yoktu. Fakat, devrimci halkı suçlayabilmesi için Troçki'nin resmi bir mazerete ihtiyacı vardı, yine de iğrenç ukalâlığı ve inanılmaz küstahlığıyla 15 Haziran için planla-

nan köylü, işçi ve isyancı kongresinin güney cephesine zarar vereceğini iddia etti. Demek oluyor ki, tüm güçleriyle cepheyi korumaya çalışan, silah kullanabilen herkesi gönüllü olarak Denikin'e karşı savaşmaya çağıran (12 Şubat 1919'da, İkinci Bölgesel Kongre'de alınan gönüllü ve eşitlikçi on yıllık seferberlik kararı) köylüler ve isyancılar, kendi cephelerine karşı bir komplo hazırlıyor olmalıydılar. Bu iddiaların ancak delirmiş kişilerce ortaya atılabileceği düşünülebilir. Hayır, bunlar aklı başında olan ama halka karşı ölçüsüz bir ukalâlık sergilemeyi alışkanlık haline getirenlerin iddialarıdır.

Troçki'nin bu emri, Sovyet yetkilileri tarafından Mahno'nun ordu kurmayına iletilmedi, Mahnovistler ancak iki üç gün sonra, tesadüfen bu emirden haberdar oldular. Mahno acilen, bu münasebetsiz ve dayanılmaz durumdan ötürü, rütbesini devretmek istediğini belirten bir telgraf çekti. Maalesef, bu telgrafın metni elimizde bulunmamaktadır.

Troçki kanunun gücünü telgrafla uyguladı. Bolşevikler, Troçki' nin verdiği emirdeki tüm ayrıntılan, militarist bir tavırla uygulamaya başladılar. Gulya-Polye askeri Devrimci Konseyi'nin çağrısını tartışmak üzere toplanan Aleksandrovsk fabrika işçileri, askeri güç kullanılıp dağıtılarak yasadışı ilan edildiler. Köylüler kurşuna dizilmek ve asılmakla tehdit edildiler. Bazı yerlerde çeşitli kişiler -Kostin, Polinin, Dobrolyubov ve diğer yoldaşlan- yakalanıp Devrimci Askeri Konsey' in çağrısını halka duyurmakla suçlanarak Devrimci Askeri Mahkeme' de kısa süren bir duruşmadan sonra kurşuna dizildiler. Troçki'nin komutasında olan çeşitli Kızıl Ordu birimleri, her tür yöntemle Mahnovşçina'yı kökünden kurutmak için bu emri uyguladı. Dahası Troçki verdiği gizli emirlerle, sadece Mahno ve askerlerinin değil, kültür seksiyonlarının barışçıl militanlarının dahi ne pahasına olursa olsun yakalanmasını istedi. Hepsinin, Devrimci Askeri Mahkeme'ye çıkarılmaları talimatı verilmişti; yani kurşuna dizilmeleri.

Kızıl Ordu'nun çeşitli tümenlerine komuta etmiş bir kişi ve bazı üst düzey Bolşevik askeri liderlerin ifadesine göre, Troçki, Mahnovşçina'ya karşı düşüncesini şu şekilde formüle etmişti: "Mahnovşçina' nın gelişmesine izin vermektense tüm Ukrayna'yı Denikin'e bırakmak daha iyidir. Açıkça karşıdevrimci olan Denikin'in hareketi daha sonra sınıf propagandası araçlarıyla çökertilebilir, oysa Mahnovşçina kitlelerin derinliklerinde yeşerip kitleleri bize karşı harekete geçirmektedir..."

Bu olaylardan birkaç gün önce Mahno, Kurmay'a ve Konsey'e, Bolşeviklerin kuvvetlerinin bir bölümünü Grişno mevzisinden çekti-

ğini, böylelikle Denikin'in kuzeydoğudan kolaylıkla Gulya-Polye'ye girmesine olanak sağladığını bildirmişti. Ve gerçekten de, Kazak kuvvetleri *isyancı cepheden değil, Kızıl Ordu birliklerinin daha önce mevzilendiği sol kanattan* bölgeye saldırdılar. Sonuç olarak, Denikin'in kuvvetleri, Mariupol -Kuteynikovo- Taganrog hattında mevzilenmiş olan Mahnovist Ordu'nun yanından bile geçmeden, muazzam bir güçle bölgenin tam da kalbini istila ettiler.

Bölgedeki köylülerin Denikin'den genel bir saldırı beklediklerini; ve on yıllık gönüllü seferberlikle bu saldırıyı karşılamaya hazırlandıklarını daha önce belirtmiştik. Daha Nisan ayında, sayısız köyden Gulya-Polye'ye yeni savaşçılar gönderilmişti. Fakat silahlar yetersizdi. Cephedeki eski birimlerin bile mermileri yoktu ve sırf bu nedenle sık sık Denikin'in kuvvetlerine saldırarak cephane elde etmeye çalışıyorlardı. İsyancılarla yaptıkları anlaşma gereğince onlara malzeme göndermek zorunda olan Bolşevikler, Nisan ayında bölgeyi ablukaya alarak cepheyi sabote etmeye başlamışlardı. Bu nedenle, yeni gönüllü isyancıların cepheye gelmelerine rağmen, yeni birimleri zamanında oluşturmak imkânsızdı ve bölge şimdi bunun faturasını ödeyecekti.

Gulya-Polye köylüleri bir gün içinde, köylerini korumayacak bir alay oluşturmayı başardılar. El yapımı araç gereçlerle silahlandılar; balta, kazma, eski tüfekler, av tüfekleri vb. Süngülerini düşürmek üzere Kazakları beklemeye başladılar. Gulya-Polye'den on mil kadar uzakta, Aleksandrovsk bölgesindeki Svyatodukhovka köyü yakınlarında, oldukça kalabalık olan Don ve Kuban Kazaklarıyla karşı karşıya geldiler. Kahraman Gulya-Polye isyancıları, Kazaklarla kanlı bir savaşa tutuştular ve bu savaşın sonunda Petrograd'da işçi olarak çalışan Gulya-Polye doğumlu komutanları B. Veretelnikov da dahil hemen hemen hepsi öldürüldü. Ardından Kazaklar çığ gibi Gulya-Polye'ye akarak, 6 Haziran 1919'da Gulya-Polye'yi ele geçirdiler. Elinde yalnızca bir top bataryası kalan Mahno, ordu kurmayı ve küçük bir askeri müfrezeyle birlikte, köyün beş mil uzağındaki tren istasyonuna çekildi, fakat akşam istasyonu da terk etmek zorunda kaldı. Mahno tekrar toplayabildiği güçleriyle, ertesi gün güçlü bir karşı saldırı başlatarak düşmanı Gulya-Polye'den çıkardı. Ancak, yeni bir Kazak dalgası, Mahno'yu, tekrar köyü terk etmek zorunda bıraktı.

Mahnovistlere karşı çeşitli emirler vermelerine rağmen, Bolşeviklerin, sanki hiçbir şey olmamış gibi, ilk günlerde Mahnovistlere dostça yaklaştıklarını belirtmek gerekir. Mahnovşçina'nın liderlerini ele geçirmek için başvurdukları bir taktikti bu. 7 Haziran'da Mahno'ya

zırhlı bir tren gönderip, sonuna kadar direnmesini isteyerek, takviye güç gönderme sözü verdiler. Gerçekten de iki gün sonra, birkaç Kızıl Ordu müfrezesi Gulya-Polye'den 13 mil uzakta olan Çaplino yakınlarındaki Giyaçur istasyonuna geldi. Yanlarında askeri komiserlerden Mejlauk, Voroşilov[3] ve diğerleri vardı. Kızıl komuta ile isyancılar arasında bağlantı kuruldu; bir tür ortak birim oluşturuldu. Mejlauk ile Voroşilov da Mahno'nun bindiği zırhlı trendeydiler ve onunla birlikte askeri harekâtı yönettiler. Ancak, o sırada Voroşilov'un elinde Troçki tarafından imzalanan bir emir vardı. Bu emirde Mahno'nun ve Mahnovşçina'nın tüm diğer sorumlu liderlerinin tutuklanması, isyancı güçlerin silahsızlandırılması ve direnenlerin vurulması talimatı verilmişti. Voroşilov, sadece uygun anı bekliyordu. Mahno tam vaktinde bu durum hakkında uyarıldı ve ne yapması gerektiğini biliyordu. Her an patlak verebilecek kanlı bir çatışmanın farkında olan Mahno, bu durumu değerlendirerek, makul bir çözüm aradı. Yapabileceği en iyi şeyin İsyan Ordusu'ndaki komuta görevini bırakmak olduğuna karar verdi. Bu fikrini İsyan Ordusu Kurmayı'na bildirdi ve bu şartlar altında İsyan Ordusu saflarında basit bir savaşçı olarak çarpışmasının en uygun yol olduğunu ekledi. Ve öyle de yaptı. Sovyet yüksek komutasına aşağıdaki yazılı açıklamayı gönderdi:

> Voroşilov'a, 14. Ordu Kurmayı.
> Troçki'ye, Devrimci Askeri Konsey Başkanı, Harkov.
> Lenin ve Kamenev'e, Moskova.

Cumhuriyet Devrimci Askeri Konseyi'nin verdiği 1824 sayılı emrin bir sonucu olarak, 2. Ordu Kurmayı'na ve Troçki'ye, şu anda bulunduğum görevden alınmamı isteyen bir telgraf gönderdim. İsteğimi tekrarlıyorum. Bu kararımın gerekçeleri şunlardır. Halka özgürlük sevdası ve özetkinlikten başka bir şey önermediğim ve isyancılarla birlikte Denikin'in Beyaz çetelerine karşı savaştığım halde, Komünist-Bolşevik Parti ve resmi Sovyet basını, bir devrimciye asla yakışmayacak şaibeleri bana atfederek hakkımda çeşitli söylentiler yaydı. Beni, Grigoryev'in suç ortağı, kapitalizmin yeniden kurulması amacıyla, Sovyet Cumhuriyeti'ne karşı komplo hazırlayan bir haydut olarak göstermek istiyorlar. Örneğin, *V Puti*'nin 51. sayısındaki "Mahnovşçina" isimli makalesinde Troçki şöyle soruyor: "Mahnovist isyancılar kime karşı ayaklandı?" ve tüm makale boyunca Troçki, Mahnovşçina'nın Sovyet iktidarına karşı kurulan bir savaş cephesinden başka bir şey olmadığını ispatlamakla uğraşıyor. Oysa, isyancıların Beyazlarla savaşırken son altı ayda büyük kayıplar verdiği ve yetmiş mili aşkın bir uzunluğa sahip olan gerçek cephe hakkında tek bir söz bile

etmiyor. 1824 sayılı emir, beni, Sovyet Cumhuriyeti'ne karşı komplo hazırlayan ve Grigoryev Ayaklanması türünden bir ayaklanma örgütleyen bir kişi olarak tanımlıyor.

İşçi ve köylülerin kendi amaçları doğrultusunda kongreler düzenleyerek sorunlarını tartışma hakkını, devrimle kazandıkları inkâr edilemez bir hak olarak değerlendiriyorum. Bu nedenle, merkezi yetkililerin böylesi kongreleri engellemesi, yasadışı ilan etmesi (1824 sayılı emirde olduğu gibi), doğrudan ve küstahça işçi haklarını gasp etmek anlamına gelmektedir.

Merkezi yetkililerin bana yönelik tavrını çok iyi anlıyorum. Bu yetkililerin, isyancı hareketi, kendi devletçi uygulamalarıyla bağdaşmayan bir hareket olarak değerlendirdiklerinden kesinlikle eminim. Aynı zamanda bu hareketin kişisel olarak bana bağlı olduğuna inanıyorlar ve isyancı harekete karşı hissettikleri bütün öfke ve nefret duygularını bana yöneltiyorlar. Bana olan kişisel düşmanlığını gizlemeyen Troçki'nin, kasıtlı yalan ve iftiralarla dolu makalesi bunu çok iyi kanıtlamaktadır.

Merkezi yetkililerin isyancı harekete yönelik -artık saldırganlaşan- bu düşmanca tavrı, kaçınılmaz olarak, her iki tarafında da devrime inancı tam olan emekçi kitlelerin bulunduğu özgün bir iç cephenin doğmasına yol açmaktadır. Bunun işçilere karşı işlenen affedilmez bir suç olduğunu düşünüyorum ve buna engel olmayı bir görev olarak kabul ediyorum. Merkezi yetkililerin bu suçu işlemesini engellemenin en etkili yolu, benim için apaçık ortadadır. Şu anda bulunduğum görevi bırakmam gerekmektedir. Bunu yaptığımda, merkezi yetkililerin bana ve devrimci isyancılara yönelttiği Sovyet-karşıtı komplo suçlamalarının sona ereceğini ve Ukrayna'da ki devrimci ayaklanma ile, şimdiye kadar olduğu gibi yalnızca şüpheci ve aldatıcı ilişkiler kuran, bu tavırlarını tüm cephaneyi kesmeye, hatta temel teçhizatları bile sabote etmeye kadar vardırarak kesinlikle kasıtlı bir şekilde, isyancıların önemli bir insan ve toprak kaybına uğramalarına neden olan merkezi yetkililerin, bu düşmanca yaklaşımlarından vazgeçerek, Ukrayna'daki ayaklanmayı düşman bir hareket olarak değil, kitlelerin toplumsal devriminin, canlı ve etkin bir göstergesi olarak değerlendireceklerine inanıyorum. Görevden alınmamı talep ediyorum.

Giyaçur İstasyonu,
9 Haziran 1919, *Batko Mahno.*

• • •

O sırada Mariupol yakınlarında mevzilenmiş olan isyancı müfrezeler Pologi ve Aleksandrovsk'a doğru geri çekildiler. Bolşeviklerin Giyaçur'da kendisi için hazırladığı tuzaktan kurtulan Mahno, beklenmedik bir şekilde bu müfrezelere katıldı. Bolşevikler, Devrimci Askeri Konsey'in birçok üyesini, Mahnovist Ordu Kurmay Başkanı Oze-

rov'u ve Kurmay üyeleri Mihalev Pavlenko ile Burbiga'yı yakalayarak kurşuna dizdiler. Bu, Bolşeviklerin eline düşen diğer Mahnovistlerin de kurşuna dizileceğinin göstergesiydi.

Mahno giderek tehlikeli bir duruma düşüyordu. Ya, Ukrayna Devrimi boyunca en zor anları birlikte yaşadığı müfrezelerini tamamen terk etmek, ya da müfrezelerine, Bolşeviklere karşı savaşma çağrısı yapmak zorundaydı. Denikin'in şiddetli saldırılarından dolayı, ikinci seçenek imkânsızdı. Her zamanki öngörüsü ve devrimci duyarlılığıyla, Mahno bu açmazdan kurtulmanın yolunu buldu. Açıklayıcı bir bildiriyle İsyan Ordusu'na dönüp yeni durumu açıklayan Mahno, şimdilik komutayı bırakması gerektiğini belirterek, isyancı müfrezelere, Denikin'e karşı aynı gayret ve fedakârlıkla savaşmaya devam etmeleri ve geçici olarak Bolşevik Kurmay'ın komutası altına girmekten rahatsız olmamaları çağrısı yaptı.

Mahno'nun çağrısına cevaben, Mahnovist birimlerin büyük çoğunluğu bulundukları yerde kalarak Kızıl komutayı ve Bolşevik Ordu'yla işbirliği yapmayı kabul ettiler.

İsyancı müfrezelerin komutanları, ayrıca, dış cepheyi tehlikeye atmadan, yeniden Mahno'nun komutası altında biraraya gelecekleri anı beklemeye karar verdiler.. (Aşağıda göreceğimiz gibi, bu an, isyancılar tarafından, isabetli bir kesinlik ve öngörüyle seçildi.)

Bu gelişmelerin ardından, Mahno küçük bir süvari müfrezesiyle birlikte ortadan kayboldu.

Mevcut komutanlarının -Kalaşnikov, Krilenko, Klein, Dermendji ve diğerleri- komutasında kalarak Kızıl birimlere dönüşen isyancı alaylar, Denikin'in askerlerinin Aleksandrovsk ve Yekaterinoslav'ı ele geçirmesini önleyerek onları bölgeden uzak tutmaya devam ettiler.

• • •

Üst düzey Bolşevik yetkililer, son ana kadar da Denikin işgalinin gerçek boyutunun farkında değildi. Daha Yekaterinoslav ve Harkov'un düşmesinden bir kaç gün önce bile Troçki, Denikin'in Ukrayna için büyük bir tehlike oluşturmadığını belirtmişti. Oysa çok değil, bu açıklamasından sadece bir gün sonra, yeni bilgilere dayanarak bu iddiasından vazgeçip, Harkov'un gerçekten de tehdit altında olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Haziran sonunda Yekaterinoslav, iki hafta sonra da Harkov düştü.

Bolşevikler bu saldırıya yönelik ne bir hazırlık, ne de savunma yaptılar; çabucak Ukrayna'yı boşalttılar. Bütün Kızıl Ordu birimleri

bu harekâtın içindeydi. Ukrayna tam anlamıyla, tek bir darbe vurulmadan gericiliğin eline teslim edildi.

Bolşeviklerin yanlarına alabilecekeleri kadar insan ve stok alarak Ukrayna'yı terk ettikleri herkes tarafından iyice anlaşılınca, Mahno Denikin'in ve Bolşeviklerin karşısında bağımsız devrimci bir güç olarak yeniden karşıdevrimle savaşa girişmenin vaktinin geldiğine karar verdi. Kızıl Ordu tarafından komuta edilen isyancı müfrezelere, onlardan ayrılıp Mahno'nun genel komutası altında yeniden biraraya gelmeleri çağrısı yapıldı.

NOTLAR

1. L. Kamenev'in telgrafının yanı sıra, Mahno, -bir Sovyet anarşisti olan- Grossman-Roşçin'den de aynı olayı anlatan bir telgraf almıştı.

2. Kazak kabile reisi

3. Voroşilov; Çarlık döneminde kurmay albayken Bolşevik iktidarın hizmetine giren ve Stalin'e yakınlığıyla bilinen subaylardandır. Askerlik dışında hemen hemen hiçbir şeyle ilgilenmediği için "Moskova Temizlikleri"nden rahatlıkla kurtulduğu gibi, Genel Kurmay Başkanlığı, Kızıl Ordu Başkomutanlığı ve Stalin'in ölümünden sonra Prezidyum Başkanlığı makamına yükseldi. (Y. n.)

-VII-

MAHNOVİSTLERİN UZUN GERİ ÇEKİLİŞİ VE ZAFER

GRİGORYEV'İN KURŞUNA DİZİLMESİ
PEREGONOVKA ÇARPIŞMASI

DENİKİN KUVVETLERİNİN BOZGUNU
ÖZGÜRLÜK DÖNEMİ

Daha önce de bahsettiğimiz gibi Mahno, İsyan Ordusu'nun komutasını bıraktıktan sonra küçük bir süvari müfrezesiyle birlikte bir köşeye çekildi. Aleksandrovsk'a gitti. Bolşevikler Giyaçur istasyonu yakınlarındaki cephede onun kellesinin peşindeyken, o resmi bir şekilde, isyancı tümenin komutasını, Bolşevikler tarafından yeni atanan tugay komutanına bırakmayı başardı. Mahno, dürüstçe ve açıkça görevini bırakmak istiyordu çünkü, komuta ettiği isyancı tümenin hareketlerinden dolayı Bolşeviklerin kendisini suçlamalarını istemiyordu. Temkinli hareket etmesi gerekiyordu. Onlarla aynı oyunu oynamak zorunda kalan Mahno, onurlu bir şekilde görevinden ayrıldı.

Tam da o günlerde, Denikin'in saldırısı emekçi kitlelere büyük darbeler vuruyordu. Kaçmak zorunda kalan köylülerin büyük bir kısmı, halkın lideri olarak gördükleri Mahno'yu aramaya koyuldu. Birçok isyancı onu bulmak üzere bölgeye dağıldı. İki hafta sonra yepyeni bir isyancı müfreze Mahno'nun komutası altında toplanmıştı. Mahno bu müfrezenin yanı sıra, Aleksandrovsk yakınlarına kadar ulaşan çeşitli eski İsyan Ordusu gruplarıyla birlikte, Denikin'in tümenlerini durdurmak ve onları adım adım geriletmek üzere hazırlıklara girişti.

Ukrayna'da hızla ilerleyen Denikin Ordusu, Mahno'nun varlığını unutmuş değildi; bir önceki kış, Mahno'nun onlara verdirdiği büyük kayıpları henüz unutmamışlardı. Mahno'ya karşı savaşmak üzere 12 ile 15 kadar piyade, süvari ve topçu alayı oluşturmuşlardı. Fakat bu sadece Mahnovist Ordu'ya yönelik bir savaş değildi. Denikin kuvvetlerinin işgal ettiği her köy, bir ateş ve kan gölüne dönüyordu. Köylüleri öldürerek, mallarını yağmalıyorlardı. Devrimin intikamını böyle alıyorlardı.

Denikin'in Gulya-Polye'yi işgal ettiği ilk günden itibaren, birçok

köylü öldürüldü, barınaklar kullanılamaz hale getirildi, Gulya-Polye sakinlerinin erzakları yüzlerce araç ve vagonlara yüklenerek, Şkuro' nun Kazaklarına, Don'a ve Kuban'a gönderildi. Köylerdeki Yahudi kadınların neredeyse tümü tecavüze uğradı.

Bundan dolayı, köylerini terk etmek zorunda kalan binlerce köylü, ellerindeki son mallar ve erzaklarla birlikte Malıno'nun geri çekilmekte olan ordusunu takip etti. Yüzlerce millik bir alanda gerçek bir göç yaşanıyordu. Oldukça kalabalık bir "tekerlek imparatorluğu" batı yönünde ilerleyen orduyu takip etti. Geri çekilme sırasında, bu kalabalık mülteci kitlesi tüm Ukrayna'ya yayıldı. Birçoğu sahip oldukları her şeyi sonsuza dek yitirirken, bazıları da hayatlarını kaybettiler.

Mahno, Aleksandrovsk yakınlarındaki Dinyeper kıyısında mevzilenerek bir süre Kiçkass Köprüsü'nü[1] tuttu. Fakat, kendisinden çok daha güçlü olan düşman kuvvetleri tarafından sıkıştırıldığından dolayı, önce Dolinskaya'ya, oradan da Yelısavetgrad'a çekildi. Bu arada, Kızıl Ordu askerleri Ukrayna'daki etkinliklerini tamamen kaybetmişlerdi. Çoğu Rusya'ya geri götürülmüşler, geride kalanlar ise bocalayarak komutanlarına duydukları güvensizliği dışa vurmaya başlamışlardı.

Mahno'nun, onları kendi saflarına çağırmasının vakti gelmişti. Fakat, Mahno'nun dikkati başka bir noktaya yönelmişti.

Uzunca bir süredir Ukrayna Devrimi'ni sekteye uğratan ve Mahno'nun asla unutmadığı kara bir leke vardı; Grigoryev hareketi.

Sovyet iktidarına başkaldırmasıyla birlikte, Grigoryev'in gücü azalmaya başlamıştı; ancak henüz güçlerinin tümünü kaybetmekten uzaktı. Herson eyaletinde birkaç müfreze ile savunmasını kurmuş olan Grigoryev, Bolşeviklere karşı gerilla savaşı yürütmekteydi. Komutası ve etkisi altında binlerce kişi vardı. Bölgedeki önemli köyleri mesken tutan Grigoryev'in askerleri, küçük Kızıl Ordu birimlerine sık sık baskınlar düzenleyerek silahlarını ellerinden alıyor, köyleri ele geçiriyor ve demiryolu hatlarını tahrip ediyorlardı. En önemli eylemleri demiryolunu tahrip etmekti. Grigoryev bunu şöyle bir teknik yöntemle yapıyordu: Rayların birbirlerine yaklaştıkları bir kavşak noktasında, iki ya da üç rayın altındaki bir traversin bütün vidalarını söküyor, ardından güçlü öküzlere zayıflamış tren raylarını çektirtiyordu; böylelikle bütün raylar traverslerinden çıkıyorlardı.

Grigoryev gerilla savaşında çok başarılıydı. Znamenka, Aleksandriya ve Yelisavetgrad bölgelerinde iktidarı elinde tutan Bolşevikler değil, Grigoryev'di. Grigoryev'in Sovyetlere karşı verdiği savaş dev-

rimci olmaktan ziyade, öncelikle kişisel, ardından da karşıdevrimci motiflere sahipti. Belirli bir ideolojisi olmadığından, en yakınında ne varsa ona tutunuyordu: İlk önce Petlura, ardından Bolşevizm, sonra yeniden Petlura ve sonunda da Denikin.

Grigoryev'in kendisi kuşkusuz, karşıdevrimci bir maceracıydı, ama yönettiği kitleler ve hakim olduğu bölge devrimciydi. O nedenle, Mahno bu kitleleri devrimci güçlere katmaya karar vermişti. Bu, ancak ve ancak Grigoryev ile kurmayının ortadan kaldırılmasıyla mümkün olabilirdi. Her zamanki yetenek ve gayretiyle, Mahno, Grigoryev' in maskesini düşürmeye ve onu halkın gözü önünde kurşuna dizmeye karar verdi. Aylardır Grigoryev'le savaşan Bolşevik devletçilerin, yapabildikleri tek şey, Grigoryev'in başına ödül koymaktı (Haziran 1919'da Ukrayna gazetelerinde, onu öldürecek kişiye yarım milyon ruble, önemli adamlarından birini öldürene ise bu miktarın yarısının verileceği duyurulmuştu.) Toplumsal devrimin ihtiyaçları doğrultusunda hareket eden devrimci köylü Mahno, Grigoryev'i, kitlelerin nezdinde teşhir etmeyi ve bunu da devrimci bir yöntemle yapmayı kararlaştırmıştı. Mahno, ona ulaşabilmek için, tüm gerilla güçlerini birleştirme bahanesiyle, Grigoryev ve müfrezesiyle ilişki kurdu.

Mahno'nun girişimiyle, Yekaterinoslav, Herson ve Tauride eyaletlerinin isyancılarına 27 Haziran 1919'da Aleksandriya yakınlarındaki Sentovo köyünde toplanacak bir kongre çağrısı yapıldı. Kongrenin gündemi, tüm isyancı Ukrayna'nın o sıradaki ihtiyaçlarına cevap verecek bir eylem programının oluşturulmasıydı. Grigoryev'in müfrezeleri ile Mahno'nun güçleri de aralarında olmak üzere, yaklaşık 20 000 isyancı ve köylü bu kongreye katıldı. Konuşmacılar arasında Grigoryev, Mahno ve her iki hareketin diğer temsilcileri de vardı. Önce Grigoryev konuştu. Köylüleri ve isyancıları, hiçbir ittifak teklifini reddetmeksizin, bütün güçleriyle Bolşeviklerin ülkeden kovulması üzerinde yoğunlaşmaya davet etti. Bu amaç için Denikin'le bile ittifak kurmaya hazır olduğunu belirtti. Bolşevizm boyunduruğu kırıldıktan sonra, halkın kendisi ne yapacağına karar verirdi. Bu konuşma, Grigoryev'in kaderini belirleyen bir konuşma oldu. Grigoryev'den hemen sonra Mahno ve yoldaşı Çubenko konuşmalarına başlayarak, Bolşeviklere karşı verilecek bir mücadelenin ancak toplumsal devrim adına yapılırsa devrimci olacağını vurguladılar. Halk düşmanlarıyla yapılacak ittifakların, halka karşı suç işleyen karşıdevrimci bir macera olacağını söylediler. Grigoryev, halkı bu karşıdevrime katılmaya davet etmiştir ve bu yüzden kendisi de bir halk düşmanıdır. Bunu takiben Mahno,

Grigoryev'in, kongre huzurunda tüm diğer Yahudi karşıtı eylemlerinin yanı sıra, Mayıs 1919'da Yelisavetgrad'da gerçekleştirdiği Yahudi katliamının hesabını vermesini istedi. "Grigoryev gibi alçaklar Ukraynalı isyancıların yüzkarasıdır; dürüst devrimci işçi saflarında böyle alçaklara yer yoktur." Mahno'nun Grigoryev'e yönelttiği suçlamalar böyleydi. Grigoryev durumunun kötüye gittiğini fark etti. Silahına uzandı, ama artık çok geçti. Mahno'nun yoldaşı Simon Karetnik Kolt bir tabancayla Grigoryev'e ateş ederken, Mahno da "Ataman'a Ölüm!" diye bağırarak ateş etti. Grigoryev'in imdadına koşan yardımcıları ve kurmay üyeleri de, bir grup Mahnovist tarfından vuruldular. Bütün bunlar, iki-üç dakika içinde tüm kongrenin gözleri önünde olup bitti.

Bahsettiğimiz bu gelişmelerden sonra, kongre, Mahno, Çubenko ve Mahnovşçina'mn diğer temsilcilerinin açıklamalarını dinleyerek, meydana gelen olayı, tarihsel bir gereklilik olması nedeniyle onayladı. Kongre tutanaklarına göre, Mahnovşçina, bu olayın ve sonuçlarının sorumluluğunu üzerine almıştı. Ayrıca, kongre önceden Grigoryev'in komutası altında olan partizan müfrezelerinin bundan böyle Mahnovistlerin, İsyan Ordusu'nun bir parçası olmasını da karara bağladı.(2)

• • •

Ukrayna'mn çeşitli bölgelerinde kalmış olan Sovyet askerlerinin, komutanlarına şüpheyle yaklaştıklarından daha önce bahsetmiştik. Bu askerler, Sovyet yetkililerinin Ukrayna'dan utanç verici bir şekilde kaçmalarını, devrimci davadan sapma olarak değerlendiriyorlardı. Mahno artık ülkenin tek devrimci umudu olarak görülüyordu. Özgürlük için savaşmak isteyenler Mahno'ya yaklaşmaya başladılar. Bu ruh, Ukrayna'da kalan Kızıl Ordu birimlerine de yayılmıştı. Temmuz sonunda Kırım'daki Bolşevik müfrezeler ayaklandılar, komutanlarını görevden alarak, Mahno'nun ordusuna katılmak üzere yola çıktılar. Bu ayaklanma, Kızıl Ordu saflarında kalmış olan Mahnovist komutanlar tarafından gerçekleştirilmişti: Aralarında, Kalaşnikov, Dermendji ve Budanov da vardı. Çok sayıda Kızıl Ordu askeri, esir aldıkları eski komutanlarım da -Korçegin, Dibets ve diğerleri- yanlarına alarak, Mahno'yu aramak üzere Novi Bug'dan Pomoşçnaya'ya doğru yola çıktılar. Bu askerler, Ağustos başlarında, Herson eyaletindeki Dobroveliçovka'da, Mahnovistlerle buluştular. Bu bozgun Bolşevikler için büyük bir darbe oldu çünkü böylece Ukrayna'daki askeri güçleri aşağı yukarı sıfıra inmiş oluyordu.

Mahno, dört bir yandan gelen güçlerini yeniden birleştirmek için ilk defa Pomoşçnaya, Yelisavetgrad ve Vojnesensk (Odessa yakınlarında) arasındaki bölgede konaklıyordu. Burada, yaklaşık olarak 15 bin askerden oluşan dört piyade ve süvari tugayı, bir topçu tümeni ve bir makinalı tüfek alayı oluşturuldu. Sürekli olarak Mahno'ya eşlik eden ve yaklaşık 150-200 askerden oluşan özel süvari takımı, bu rakama dahil değildir. Mahnovistler, Denikin'in askerlerine karşı böyle bir güçle saldırıya geçtiler. Çatışmalar son derece şiddetli geçiyordu. Denikin'in ordusu, birkaç defa doğu yönünde otuz ile elli mil kadar geriletildi. Çatışmalar sırasında, Mahnovistler Denikin kuvvetlerinden birkaç tane zırhlı tren ele geçirdiler, bu trenlerden özellikle "Yenilmez" isimli olanı mükemmeldi. Fakat yeni takviye kuvvetlerle desteklenince, Denikin birlikleri Mahnovistleri tekrar batıya doğru geriletti. Silah ve asker bakımından Denikin güçleri Mahnovistlerden çok daha üstündü. Öte yandan Mahno'nun ordusunun cephanesi bitmek üzereydi. Denikin'in kuvvetlerine yönelttikleri her üç saldırıdan ikisi, sadece cephane ele geçirmek amacıyla gerçekleştiriliyordu. Ayrıca Mahnovistler, Odessa'dan kuzeye doğru kaçan bazı Bolşevik kuvvetlerle de çatışmak zorunda kalıyorlardı. Bu nedenle Yelisavetgrad-Pomoşçnaya-Vojnesensk bölgelerinden ayrılarak biraz daha geri çekilmeleri zorunlu hale geldi.

Geri çekilme, bitmek tükenmek bilmeyen çatışmalar sırasında gerçekleşiyordu. Denikin tarafından Mahno'nun üzerine gönderilen askerler, direnç ve fedakârlık bakımından farklılıklarını gösteriyorlardı. Subaylardan oluşan alaylar, özellikle Birinci Simferopol ve İkinci Labinski Alayları, cesurluklarıyla hemen göze çarpıyorlardı. Onlara karşı savaşan Mahno, düşmanlarının sahip oldukları cesarete ve ölüme adeta meydan okumalarına hayran kalmaktan kendini alamıyordu. Denikin'in süvari birliği ise en yüksek övgüyü hak ediyordu. Mahno'nun da belirttiği gibi, bu, gerçekten de ismini hak eden bir süvari birliğiydi. Kızıl Ordu'nun daha sonra oluşturduğu birçok süvari birliği sadece ismen süvari birliğiydi; asla sıcak çatışmaya giremiyor, düşman ancak top ve makinalı tüfek ateşiyle dövüldükten sonra çatışmaya başlıyordu. Sayıca Mahnovistlerden üstün olmasına rağmen, Kızıl süvari birliği tüm iç savaş boyunca Mahnovist süvari birliğiyle karşılaşmamaya her zaman özen gösteriyordu. Kafkas süvari alayları ile Denikin'in Kazakları ise, düşmanın top ateşiyle dövülmesini hiç beklemeden, kılıçla düşmanın üzerine gitmekten çekinmiyorlardı.

Fakat bu seçkin askeri kuvvetler bile birkaç kez Mahnovistlere

yenildiler. Denikin'in alaylarının komutanları, sık sık Mahnovistlerin eline geçen gazetelerinde yazdıkları yazılarda, düzenledikleri bu koca askeri sefer boyunca, hiçbir şeyin, Mahno'nun süvari ve topçu birlikleriyle yaptıkları bu şiddetli çatışmalar kadar zor ve korkunç olmadığını belirtmişlerdir.

1919 yılı Ağustos ayının ortalarından itibaren Denikin Ordusu, dört bir yandan kuşatmaya çalıştığı Mahno'nun kuvvetlerine şiddetli bir saldırı başlattı. Mahno, yapacağı en küçük hatanın bile ordusuna neye malolacağını biliyordu. O nedenle, düşmana nihai darbeyi vuracağı an dikkatlice hesaplamaya çalışıyordu. Denikin kuvvetleri kuzeyde Kursk'a yaklaşmaktaydılar. Bunu hesaba katan Mahno, Denikin askerleri ilerlemekte oldukları yönde ne kadar ilerlerse, onlara arkadan saldırmanın da o kadar kolaylaşacağını düşünüyordu. Bu değerlendirmeye rağmen, sayıca üstün olan düşman askerlerinin şiddetli baskısından dolayı, Mahno batı yönüne doğru geri çekilmek zorunda kaldı. Mahno'yu iyice sıkıştırmış olan Denikin Ordusu, Ağustos sonlarına doğru, Odessa ve Vojnesensk'ten gelen yeni kuvvetlerle takviye edildi. Durum daha da kötüleşmişti. İsyan Ordusu, düşmanın eline geçebilecek tüm zırhlı trenleri havaya uçurup, bulunduğu demiryolu bölgelerini terk etmeye karar verdi. Geri çekiliş, kır yollarında o köyden bu köye geçerek sürüyordu. Denikin Ordusu ise isyancıları takip etmeye devam ediyordu. Amaçları Mahno'nun ordusunu sadece yenmek değil, aynı zamanda tamamen yok etmekti.

Mahno'nun ordusu, Petlura'nın işgali altında olan Uman kentinin yakınlarına varana kadar, günlük çatışmalar içinde gerçekleştirilen bu geri çekiliş bir aydan fazla sürdü. Petlura da Denikin'le savaş halindeydi. Bu durumda şu soru ortaya çıkıyordu; isyancıların, Petlura'nın ordusu konusunda nasıl bir tutum alması gerekiyordu? Onlara savaş mı ilan edilmeli, yoksa başka taktiklere mi başvurulmalıydı? Bu sıralarda Mahno'nun ordusunda yaklaşık olarak 8 000 kadar yaralı asker vardı ve tıbbi bakımdan yoksun olan bu askerler ordunun arkasındaki kocaman bir treni dolduruyordu ve bu da ordunun hareket kabiliyetini ve askeri harekâtların ciddi biçimde engelliyordu. Sorun bir süre bütün boyutlarıyla ele alındıktan sonra, Petluristlere askeri tarafsızlık önerisinin yapılmasına karar verildi. Bu arada, Uman'dan, Petlurist bir heyet Mahno'nun karargâhına gelerek, Petlurist komutanlığın konuyla ilgili genel düşüncelerini aktardı; zaten Denikin'le savaş halinde olan Petluristler yeni bir cephe açarak Mahnovistlerle de çatışmak istemiyorlardı. Mahnovistlerin istediği tam da buydu. Aralarındaki

politik farklara rağmen birbirlerine karşı askeri tarafsızlık içinde davranacaklarına dair anlaşmayı imzalamak üzere İsyan Ordusu, Zemerinka'ya bir heyet yolladı. Ayrıca, Petluristler yaralı Mahnovistleri hastanelerine almayı kabul ettiler.

Ordudaki herkes gibi Mahno da Petlura ile varılan askeri tarafsızlık anlaşmasının sahteliğinin farkındaydı, Petlura, Denikin'le kader birliği yaparak her an Mahnovistlere saldırabilirdi. Fakat, arka taraftan -batı kanadından- gelebilecek bir saldırıdan korunmaları ve askeri bir tuzağa düşmemeleri için, Mahnovistlerin yalnızca bir-iki haftaya ihtiyacı vardı. Aslında Petluristlere yönelik Mahnovist tavır pek değişmedi. Mahnovistler Petlurist askerlere kardeşçe davranırken, Petlurist yetkilileri hedefleyen eski propagandalarına devam ettiler. Mahnovist Ordu Devrimci Askeri Konseyi, "Petlura Kimdir?" başlıklı bir bildiri yayınladı. Bu bildiride, Petlura'nın, işçi sınıfının yıkmayı arzuladığı ayrıcalıklı sınıfların savunucusu olduğu belirtilerek, Petlura teşhir ediliyordu. Petlura'nın pek çok askeri arasında ruhsal ve geleneksel açıdan Mahnovist'ti ve eğer Denikin'in saldırıları bu kadar şiddetli olmasaydı, kesinlikle bir çoğu Mahnovistlerin saflarına geçecekti. Mahnovistler bu durumu akıllarından çıkarmıyorlardı; ancak durumdan şüphelenen Petlurist liderler, Grigoryev olayını da hatırlayarak, sürekli Mahnovistlere karşı tetikte bekliyorlardı.

Petluristlerle Denikin'in Mahno'ya karşı birleşecekleri şeklindeki Mahnovist tahmin doğrulanmaya başladı. Aralarındaki anlaşmaya göre, Mahnovist Ordu, Uman şehri sınırları içerisindeki Tekuçe köyü yakınlarında, 10 km²'lik bir araziye yerleşecekti. Petlura'nın kuvvetleri kuzeye ve batıya yayılmış, Denikin kuvvetleri ise doğuda ve güneyde, Golta civarlarında mevzilenmişti. Anlaşmanın Petluristler tarafından hazırlanan bu bölümü, kısa zaman içinde şüpheleri artırmaya başladı. Birkaç gün sonra da, Petluristlerin, Denikinci komutanlarla birlikte, Mahno'nun kuvvetlerini kuşatıp yok etmek üzere ortak bir plan üzerinde çalıştıkları haberi geldi. Tam o sırada, 24-25 Eylül'de, dört beş Denikinci alay batı kanadında Mahnovistlerin arkasında belirdi. Denikincilerin buraya kadar gelebilmeleri, ancak Petluristlerin elinde bulunan bölgeden onların yardımıyla, en azından onların rızasıyla geçmeleri sayesinde mümkün olabilirdi.

25 Eylül akşamı, Mahnovistler Denikin'in kuvvetleri tarafından tamamen kuşatıldılar. Denikin'in ordusu doğuya yoğunlaşmış durumdaydı, ancak Uman kenti de zaten Denikin'in denetimindeydi. Mah-

novistler hızlı hareket etmek zorundaydı. Çünkü İsyan Ordusu'nun geleceği söz konusuydu.

• • •

Mahnovistlerin geri çekilmesi dört ay kadar sürmüş ve 400 milden fazla yol katedilmişti. İnanılmaz zorluklarla geçmişti bu dönem. İsyancıların üzerinde neredeyse ayakkabı ve giysi bile kalmamıştı. Kavurucu bir sıcakta, toz bulutları arasında ve kurşun yağmuru altında kalarak, kendi topraklarının uzağında, kendilerine yabancı olan bir istikamette ilerleyip durmuşlardı. Her şeye rağmen, düşman karşısında zafer kazanma düşüncesiyle yanıp tutuşan isyancılar, sabırla, geri çekilmenin zorluklarına katlanıyorlardı. Ara sıra aralarından en sabırsız olanı bağırıyordu: "Geri dönün! Dinyeper'e doğru!" Fakat bu amansız zorunluluk, onları doğdukları topraklara dönmekten alıkoyarak, Dinyeper'den gittikçe uzaklaştırmıştı. Düşmanın kesilmeyen ateşine rağmen, bitmek tükenmek bilmeyen sabırlarıyla liderlerinin yanında ilerlemeye devam etmişlerdi. Ancak Uman, geri çekilişin son durağı olmuştu. Başka bir yere gitmelerine imkân yoktu. Her tarafta düşman vardı. İşte orada, Mahno her zamanki sadeliğiyle yoldaşlarına, bu geri çekilmenin sadece stratejik bir önlem olduğunu ve savaşın asıl şimdi, bir sonraki gün olan 26 Eylül'de başlayacağını söyledi.

Denikin'in kuzeydeki ve diğer cephelerdeki kuvvetlerinin mevzilenmesi öğrenildi. Malino kaderin kendilerine mükemmel bir fırsat hazırladığını düşünüyordu; Denikin'in tüm karşıdevrimine ölümcül bir darbe vurmak mümkündü. Mahno'ya göre, bu gerçekten de başarılabilirdi. Tek sorun, Uman'da Mahnovist Ordu'yu köşeye sıkıştıran kuşatmayı yarmaktı.

25 Eylül akşamı, o ana kadar batı yönünde ilerleyen Mahnovist güçler, birdenbire doğu tarafına dönerek Denikin'in ana kuvvetlerine doğru ilerlemeye başladılar. İlk karşılaşma, Kruten'koe köyü yakınlarında akşam gerçekleşti. Birinci Mahnovist Tugay Denikinci bir birime saldırdı. Denikin kuvvetleri daha iyi mevzilenmek ve Mahnovistleri arkalarından sürüklemek için geri çekildiler. Fakat Mahnovistler onları izlemediler. Bu, isyancıların hâlâ batıya doğru ilerlediğini zanneden düşmanı yanılttı. Çeşitli köylerde mevzilenmiş olan Mahnovistler, gece yarısından itibaren doğuya doğru ilerlemeye başladılar. Düşmanın ana kuvvetleri Peregonovka köyü yakınlarında bir yerde toplanmıştı; köy Mahnovistler tarafından işgal edildi.

Çatışma sabaha doğru saat 3-4 sularında başladı, en şiddetli anlar

ise saat 8 dolaylarında yaşandı, her iki taraf da adeta bir kasırgayı andıran makinalı tüfek ateşi altındaydı. Mahno ve süvari birliği, düşmana yan kanattan saldırmanın yollarını aramak üzere, karanlık çöker çökmez ortadan kaybolmuştu. Devam eden çatışma boyunca Mahno'dan hiçbir haber alınamıyordu. Sabah 9 sularında tükenmiş ve sayıca azalmış Mahnovistler yenilmeye başladılar. Artık köyün dış taraflarında savaşıyorlardı. Dört bir yandan takviye alan düşman, Mahnovistleri adeta kurşun yağmuruna tutmuştu. İsyan Ordusu kurmayı da dahil, köyde eline bir tüfek geçiren herkes silahlanarak çatışmaya katılıyordu. Oldukça kritik bir andı, çünkü savaş ve isyancıların genel davası yenilgiye uğruyor gibiydi. Köy sokaklarında düşmana ateş etmek için hazır bekleme emri herkese, hatta kadınlara bile verildi. Herkes bu çatışmanın ve hayatının nihai anına hazırlanıyordu. Fakat birdenbire, düşmanın yaylım ateşi ve vahşi çığlıkları azalmaya ve uzaklaşmaya başladı. Köyü savunanlar düşmanın geri çekildiğini anladılar, çatışma şimdi başka bir yerde sürüyordu. Askerleri geri çekilerek, Peregonovka sokaklarında çatışmaya hazırlanırlarken, birdenbire ortaya çıkarak çatışmanın kaderini belirleyen Mahno'ydu. Toz toprak içindeki yorgun Mahno, derin bir vadiden geçerek düşmanın yan kanadına saldırmıştı. Tam da ona uyan bir kararlılıkla, Mahno tek bir ses bile çıkarmadan, yoldaşlarıyla birlikte düşman saflarına dörtnala dalmıştı. Mahnovistlerin tüm yorgunluğu ve ümitsizliği anında yok oldu. "Batko burada! Kılıcıyla savaşıyor!" çığlıkları her yerden duyuluyordu. İkiye katlanmış güçleriyle, öldüğünü sandıkları liderlerini takip ettiler. Bunu, inanılmaz vahşilikte göğüs göğüse bir çatışma izledi, Mahnovistlerin deyimiyle tam bir boğazlaşma. Birinci Simferepol Alayı ne kadar cesur olursa olsun, Mahnovistlerin ilerleyişini yavaşlatmaya çalışarak, önce yavaş yavaş ve düzenli bir şekilde geri çekildi, ardından ise düpedüz kaçtı. Paniğe kapılan diğer alaylar da bu alayı takip etti ve sonunda bozguna uğratılan tüm Denikin kuvvetleri, Sinyuha Irmağı'nı yüzüp karşıya geçerek kurtulmaya çalıştı.

Durumu çabucak kavrayan Mahno, bundan faydalandı. Süvari ve topçu birliğini düşmanı takip etmeleri için gönderdi ve kendisi de kaçan düşmanı arkadan yakalamak üzere en iyi atlılarla birlikte kestirme bir yoldan gitti. Takip 8-12 mil kadar sürdü. Mahnovist süvariler Denikin kuvvetlerini tam vaktinde yakaladı ve yüzlerce Denikinci ırmakta can verdi. Birçoğu karşı kıyıya geçmeyi başarmıştı, ancak karşı kıyıda da Mahno onları bekliyordu. Şaşırıp kalan Denikinci kurmay ve yedek alay esir düştü. Yalnızca çok önemsiz bir kısmı, aylardır a-

zimle Mahno'yu takip edenler kendilerini kurtarmayı başarmıştı. Birinci Simferepol Alayı subayları ve diğer Denikinci askerlerin büyük bir kısmı, isyancıların kılıçlarıyla can verdi.

İki mili aşkın bir bölgeye yayılmış olarak geri çekildiler. Kimilerine çok korkunç görünen bu dehşet manzarası aslında, Denikin'in ordusuyla Mahnovistlerin arasındaki düellonun doğal bir sonucuydu. Mahnovistleri takip ettikleri o koca dönem boyunca, Denikiniciler isyancıları yok etmekten başka bir şey düşünmemişlerdi. Mahno'nun yapacağı en ufak hata da, Devrimci İsyan Ordusu'nu aynı kadere sürükleyecekti. Mahnovist Ordu'yu destekleyen ve erkeklerle omuz omuza mücadele eden kadınlar bile katliamdan kurtulamayacaktı. Mahnovistler bunu bilecek kadar deneyimliydiler.

• • •

Pugaçev hakkında anlatılan şu efsane Rusya köylüleri arasında konuşuluyordu. Pugaçev ayaklanmadan sonra otoriteye esir düşmüştü. Etrafındaki soylulara şöyle demişti: "Bu ayaklanma sadece bir başlangıçtı. Ama bekleyin, asıl süpürge yakında gelecek ve hepinizi silip süpürecektir." Mahno, özellikle Denikincileri bozguna uğrattığımda, devrimci isyancı eylemiyle, halkın bu tarihsel süpürgesinin kendisi olduğunu göstermiştir.

Denikin'in darbesi bertaraf edildikten sonra, Mahnovistler üç ayrı doğrultuda hareket etmeye başladılar. Kelimenin tam anlamıyla kocaman bir süpürge gibi, köyleri, kasabaları, şehirleri süpürerek, kölelik ve sömürünün tüm izlerini ortadan kaldırdılar. *Pomeşçik*'ler, *kulak*'lar, polisler, rahipler, Denikinci belediye başkanları, subaylar; hepsi de Mahnovist hareketin zafer yürüyüşüyle ortadan kaldırıldılar. Halkın köleliğini temsil eden hapishane, karakol ve askeri karargâh gibi bütün semboller yerle bir edildi. İşçi ve köylülerin azılı düşmanı olduğu bilinen herkes ölüme mahkûm edildi. Çok sayıda *pomeşçik* ve önemli *kulak*'lar öldürüldü. Bolşeviklerin, Mahnovşçina'ya yaptıkları sözümona *kulak* nitelemesini yalanlamak için tüm bu gerçekler yeterlidir. Aslında Mahnovist hareketin gelişip büyüdüğü her yerde, *kulak*'lar Sovyet yetkililerin himayesine sığındılar ve Bolşevikler tarafından himaye edildiler.

Ordu inanılmaz bir hızla Dinyeper'e geri döndü. Denikin kuvvetlerinin Peregonovka'daki yenilgisinin daha ertesi günü, Mahno çatışma alanından 60 mil uzaktaydı. Maiyetiyle birlikte, kuvvetlerden 30 mil önde ilerliyordu. Ertesi gün Mahnovistler Dolinskaya, Krivoi Rog

ve Nikopol'ü ele geçirdiler. Bir sonraki gün ise, Dinyeper ırmağı üzerindeki Kiçkass köprüsü ani bir baskınla ele geçirilerek Aleksandrovsk kenti işgal edildi. Bu hızlı ilerleyişlerinde, sanki büyülü bir masal ülkesine giriyor gibiydiler; Uman'da olanları hiç kimse duymamıştı, kimse Mahnovistlerin nerede olduğunu bilmiyordu, yetkililer hiçbir önlem alamıyorlardı, hepsi de cephe gerisine hakim olan bir uyuşukluk içindeydiler. Bu nedenle Mahnovistler hiç beklenmedik bir anda şimşek gibi çakarak düşmanlarına nihai darbeyi indiriyorlardı. Aleksandrovsk'u, Pologi, Gulya-Polye, Berdyansk, Melitopol ve Mariupol izledi. On gün içinde, güney Ukrayna'nın tamamı Denikin'in askeri kuvvetlerinden ve her türlü otoriteden tamamen kurtarılmıştı.

Mahnovistlerin güney Ukrayna'yı, özellikle de Azak Denizi ile sınırı çizilen bölgeyi ele geçirmeleri, Denikin'in karşıdevrimci kampanyası için ölümcül bir tehlikeydi. Aslında Denikin'in ordusunun ana malzeme deposu Mariupol ve Volnovaha arasındaki bölgedeydi. O nedenle, Berdyansk ve Mariupol ele geçirildiğinde, Mahnovistler muazzam bir cephane stoğuna sahip oldular. Volnovaha'da mermiler saman yığını gibiydi. Aslına bakılırsa, bu cephane hemen Mahnovistlerin eline geçmedi; Volnovaha civarındaki savaş beş gün sürdü. Fakat, bölgedeki demiryolları isyancıların elinde olduğu için, hiçbir savaş malzemesi Denikin kuvvetlerinin eline geçemedi. Bölgede mevzilenmiş olan Denikinci yedek alaylar tamamen püskürtüldü. Sonuç olarak bu devasa topçu cephanesi Mahnovistler tarafından abluka altına alındı ve ne Denikin'in kuzey cephesine ne de başka bir cepheye tek bir mermi bile gitmedi.

Denikinciler acilen, Tagangrog'da mevzilenmiş olan yedek kuvvetlerini Mahno'nun üzerine gönderdiler; fakat bu kuvvetler de Mahnovistler tarafından bozguna uğratıldı ve Mahnovşçina seli Donets Basin'den ta kuzeye doğru yoluna devam etti. 20 Ekim'de Mahnovistler Yekaterinoslav ve çevresini işgal ettiler. Denikinciler, ancak o andan itibaren durumu gerçek anlamda kavramaya başladılar. Düzenledikleri bu askeri seferin merkezinin, kuzeyden güneye aktarıldığını, çünkü seferin kaderinin güneyde belirleneceğini duyurdular. General Mai-Mayevski Kazaklara şöyle sesleniyordu; "Topraklarımız doğrudan bir tehdit altında; güneydeki öfkeli düşmanlarımız doğrudan evlerimizi hedef alıyor; topraklarımızı korumak için acele etmeliyiz". (Mai-Mayevski'nin bu konuşması Denikinci bir gazetede yayınlanmıştır).

Bu durum doğrultusunda, Mamontov ve Şkuro tarafından komuta

edilen en iyi Denikinci süvari birlikleri kuzey cephelerinden Gulya-Polye bölgesine getirildiler. Fakat artık çok geçti. Karadeniz ve Azak Denizi sahillerinden ta Harkov ve Poltava'ya kadar, ateş tüm ülkeyi sarmıştı. Yeni gelen takviye kuvvetler ve sayısız zırhlı araç sayesinde, Beyazlar geçici olarak Mahnovistleri, Mariupol, Berdyansk ve Gulya-Polye bölgelerinde geriletmeyi başardılar. Ancak buna karşılık, Mahnovistler de Sinelnikovo, Pavlovgrad, Yekaterinoslav ve diğer yerleşim bölgelerini işgal ettiler. Ekim ve Kasım ayları boyunca çatışmalar yeniden şiddetlendi, Denikin kuvvetleri tekrar tekrar bozguna uğratıldı. Denikin'in Kafkas alayları büyük kayıplar verdi, özellikle Çeçen süvari birliği ve diğer birlikleri binlerce kişiyi kaybetti. Kasım'ın sonuna doğru, bu kuvvetler, Mahno'yla savaşmayı reddettiklerini açıkladılar. Denikin Ordusu'ndaki görevlerini bırakıp evlerine, Kafkasya'ya geri döndüler. Böylece Denikin Ordusu'nda çözülme başlamış oldu.

Denikincilerin Güney Rusya'da, Mahnovşçina tarafından tamamen bozguna uğratılması, Rus Devrimi'ne karşı yürüttükleri bu askeri seferin kaderini belirledi.

Şu tarihsel gerçeği vurgulamak gerekiyor; Denikin karşıdevriminin 1919 sonbaharında bozguna uğratılmasının onuru tamamıyla Mahnovistlere aittir. Eğer isyancılar Peregonovka'daki nihai zaferi kazanmasalardı, Denikincilerin top, yiyecek ve cephane ikmal yollarını tahrip etmeselerdi, Beyazlar muhtemelen 1919 Aralık ayında Moskova'ya girmiş olacaklardı. Beyazlarla Kızılların Orel yakınlarındaki çatışması bunlarla kıyaslandığında önemsizdir. Aslında Denikin, bu çatışmadan önce, cephe arkasındaki kuvvetlerinin yenilgisinden dolayı güneye doğru çekilmeye başlamıştı. Denikincilerin bu noktadan sonraki bütün askeri harekâtları yalnızca geri çekilişlerini korumaya ve cephanelerini Mahnovistlerin elinden kurtarmaya yönelikti. Orel'den Kursk'a oradan da Karadeniz kıyılarına ve Azak Denizi'ne kadar uzanan bölge boyunca, Kızıl Ordu hemen hemen hiçbir direnişle karşılaşmadan ilerledi. Kızıl Ordu, bir yıl önce Hetman iktidardan düştüğünde, Mahnovistler tarafından temizlenen bölgelere nasıl rahatça girmişse, Ukrayna ve Kafkasya'ya girişi de yine aynı şekilde oldu.

• • •

O sıralarda Mahnovistlerin tüm güçleri tamamen askeri kaygılar doğrultusunda hareket ediyordu. Bölgedeki savaş hali iç bölgelerdeki yaratıcı etkinlikler için elverişli değildi. Bu olumsuz koşullara rağmen, Mahnovistler bu alanlardaki çeşitli girişim ve çabalardan geri

durmadılar. İlk olarak gittikleri her yerde önemli bir yanlış anlaşılmanın önüne geçtiler; yeni bir iktidar veya bir parti olarak anlaşılma olasılığı. Ulaştıkları her şehirde, herhangi bir otoriteyi temsil etmediklerini, silahlı güçlerinin kimseyi zorlama niyetinde olmadığını ve emekçi halkın özgürlüğünü korumaktan başka bir amaçları olmadığını duyuruyorlardı. Şöyle diyordu Mahnovistler; işçi ve köylülerin özgürlüğü kendi ellerindedir ve bu özgürlük hiçkimse tarafından ihlâl edilemez. İşçi ve köylüler, hayatın her alanında neyi gerekli görüyorlarsa, onu inşa etmeliydiler ve bu tamamen onların kendi iradelerine bağlıydı. Mahnovistlere gelince, onlar sadece köylü ve işçilere önerileriyle yardım edebilirler, entelektüel veya askeri alanlarda her an emirlerine hazır olurlar, ancak hiçbir zaman emir vermezlerdi.(3)

Aleksandrovsk ve civarı Mahnovistlerin en uzun kaldıkları yerler oldu. Emekçi halkı acilen kent işçilerinin genel konferansına çağırdılar. Konferans toplandığında, bölgedeki genel askeri durum hakkında ayrıntılı bir rapor verilerek emek ve eşitlik temelinde kent yaşamının ve fabrikaların işleyişinin işçilerin kendileri tarafından örgütlenmesi önerisi yapıldı. İşçiler bu öneriyi çoşkulu alkışlarla karşıladılar; fakat, böylesi çalışmalarda acemi olmalarının verdiği kaygıdan, cephenin yakın olmasından ve şehrin durumunun belirsiz ve istikrarsız olmasından dolayı bu planı hayata geçirmekte çekingen davranıyorlardı. İlk konferansı ikincisi izledi. Yaşamın işçilerin özyönetim ilkeleri doğrultusunda örgütlenmesi sorunu, bu düşünceyi büyük bir coşkuyla karşılayan ancak ona belirli biçimler vermekte güçlük çeken heyecanlı işçi kitleleri tarafından tartışıldı. Bu konuda ilk adımı demiryolu işçileri attı. Bölge demiryolu ağını düzenlemek, ayrıntılı tren hareketlerini, yolcu taşıma ve ödeme sistemini planlamakla görevlendirilen bir komite oluşturdular. Bu noktadan itibaren, Aleksandrovsk proletaryası düzenli bir şekilde sorunların çözümü için özyönetim organları oluşturmaya başladı.

İşçi toplantılarından kısa bir süre sonra, bölge işçi ve köylüleri 20 Ekim 1919'da Aleksandrovsk'da düzenlenecek kongreye çağrıldılar. Kongreye, 180'i köylü olmak üzere 200'den fazla delege katıldı. Kongre şu sorunları ele aldı: a) Askeri sorunlar (Denikin'le mücadele; İsyan Ordusu'nun takviyesi ve korunması) b) Bölgedeki yapıcı etkinliklerle ilgili sorunlar.

Kongre yaklaşık olarak bir hafta sürdü ve çarpıcı bir ruhsal atmosfer içinde geçti. Bu atmosfer, büyük ölçüde çeşitli özgün koşullardan kaynaklanıyordu. Öncelikle, Mahnovist Ordu'nun bölgeye gelmesi

köylüler için oldukça önemli bir olaydı, çünkü her ailenin en az bir ya da iki üyesi isyancılar arasındaydı. Fakat çok daha önemli olan olgu, kongrenin tam anlamıyla özgür koşullarda gerçekleştirilmiş olmasıydı. Yukarıdan gelen hiçbir etki söz konusu değildi. Bunların yanı sıra, kongrede düşüncelerini ve istemlerini açıkca ifade eden, mükemmel bir militan ve hatip olan Volin vardı. Yalnızca emekçi halkın çıkarlarına hizmet eden özgür sovyetler fikri; kent işçileri ile köylüler arasında, emeklerinden elde ettikleri ürünlerin karşılıklı olarak değiştirilmesi temelinde kurulacak doğrudan ilişki sorunu; kentte ve kırda, devletsiz ve eşitlikçi bir toplumsal örgütlenmenin başlatılması; Volin'in toplantılarda geliştirdiği bu düşünceler, aynı zamanda köylülüğün en temel düşüncelerini temsil ediyordu. Köylüler devrimi ve yaratıcı devrimci çalışmayı tam da bu şekilde kavramışlardı.

İlk günlerde çeşitli politik parti temsilcileri doğal olarak kongre çalışmalarını sekteye uğratmaya çalıştı, fakat tüm kongre tarafından dışlandılar ve kongre katılımcıların uyumuyla devam etti.

Kongrenin son günleri güzel bir şiire benziyordu. Somut kararları muhteşem coşku patlamaları izledi. Herkes devrimin gücüne olan inanç ve kendi özgücünden kaynaklanan bir güvenle dopdoluydu. Salona, o güne kadar çok az yaşanmış gerçek bir özgürlük ruhu hakimdi. Herkesin büyük bir fedakârlığa değer bulduğu, o yüzden de uğruna isteyerek ölebileceği muazzam bir proje söz konusuydu. Aralarında pek çok yaşlı kişinin de bulunduğu köylüler, bu kongrenin kendilerini gerçekten özgür hissettikleri ilk yer olduğunu ve kardeşleriyle bir bütün oldukları bu kongreyi asla unutmayacaklarını söylüyorlardı. Gerçekten de hiçbir katılımcı bu kongreyi unutacak gibi değildi. Sevgi ve kardeşlik duygularıyla halka tek yürek olma fırsatı veren ve gerçek bir özgürlüğün halkı biraraya getireceği bir yaşamın güzel düşü olan bu kongre, çoğu kişinin zihninde sonsuza dek kalacak bir iz bıraktı.

Kongre, İsyan Ordusu'nun örgütlenmesi ve takviyesi ile ilgili çeşitli sorunlara bazı çözümler buldu. 48 yaşını aşmamış olan erkeklerin orduya katılması önerildi. Kongrenin ruhunu kalıcı kılmak için, bu katılımlar gönüllü olacaktı, elbette mümkün olduğu kadar bölgedeki aşırı tehlikeli durumu da göz önünde bulundurarak. Daha önce, 12 Şubat 1919 kongresinde önerilen on yıllık gönüllü seferberliğin anlamını açıklamıştık. Ekim kongresinden çıkan seferberlik kararı da aynı anlamı içeriyordu. Kongre, ordunun ikmalinin, öncelikle köylülerin karşılıksız armağanları, buna ek olarak da savaş kazanımları ve ayrıcalıklı kişilerin elkonulan mallarıyla sağlanmasına karar verdi. Cephe

gerisindeki yapıcı etkinlikler konusunda ise, kongre kendisini şimdilik yalnızca genel hatları belirlemekle sınırladı - işçiler, hiçbir otorite olmaksızın, kendi yaşamlarını kendi çaba ve araçlarıyla kendileri örgütleyeceklerdi.

Kongre sona erdikten sonra, köylüler, kongrede alınan kararların hayata geçirilmesi üzerinde önemle durdular. Delegeler, tüm kırsal bölgelerin haberdar olması için yanlarında kararların nüshalarını götürmüşlerdi. Kongre sonuçlarının üç ya da dört hafta içinde bütün bölge tarafından öğrenileceği ve bir sonraki kongrenin kalabalık işçi kitlelerinin ilgisini çekeceği, aktif katılımın sağlanacağı kesindi. Ne yazık ki, emekçi kitlelerin özgürlüğü, sürekli olarak en kötü düşmanları olan otoritenin tehdidi altındaydı. Delegelerden bazıları evlerine zar zor dönebildiler, çünkü köyleri kuzeyden gelen Denikin askerleri tarafından yeniden işgal edilmişti. Bu kez işgal kısa süreliydi; ölmekte olan düşmanın son çırpınışıydı bu. Ancak bu işgal, köylülerin yapıcı çalışmalarını en yaşamsal anında baltalamıştı, çünkü, aynı şekilde özgürlüğün düşmanı olan Bolşevizm, kuzeyden yaklaşmaktaydı ve o nedenle bu istila işçilerin davasına onarılmaz hasarlar verdi: Yeni bir kongrenin toplanması şöyle dursun, ilk kongrede alınan kararların hayata geçirilmesi bile imkânsızdı.

Kongre esnasında isyancıların elinde olan Yekaterinoslav kentinde bile durum ekonomik açıdan yapıcı çalışmaya uygun değildi. Kentten çıkarılan Denikin askerleri, Dinyeper nehrinin sol yakasında mevzilenmeye çalışıyorlardı. Bir ay boyunca her gün, zırhlı trenlerinden şehri bombaladılar. Ne zaman İsyan Ordusu'nun kültür seksiyonu şehir işçilerini bir toplantıya çağırsa, Denikinciler bunu haber alıyor ve özellikle toplantının yapılacağı yeri bombalıyordu. Hiçbir ciddi ve düzenli çalışma mümkün olmuyordu. Sadece, şehir merkezinde ve şehrin varoşlarında bir kaç küçük toplantı düzenlenebilmişti. Yine de, Mahnovistler günlük gazeteleri *Put'k Svobode*'yi, kısa zaman sonra da bu gazetenin Ukrayna dilindeki versiyonu *Şlyah do Voli*'yi çıkarmayı başardılar.[4]

• • •

Kurtarılmış bölgede, iradesini düşmanlarına dayatacak güçte olan tek örgüt Mahnovistlerdi. Fakat bu gücü hiçbir zaman hakimiyet için, hatta politik etkide bulunmak için bile kullanmadılar; güçlerini asla politik ve ideolojik muhaliflerine karşı kullanmadılar. Askeri muhaliflerle, işçi ve köylülerin özgürlüğüne karşı komplolara girişenler, devlet

aygıtları ve hapishaneler; Mahnovist Ordu'nun askeri güç kullanarak saldırdığı hedefler bunlardı.

Hapishaneler, halkın köleliğinin sembolüydüler. Yalnızca, halka, köylülere ve işçilere boyun eğdirmek için inşa edilmişti hapishaneler. Yüzyıllar boyunca, bütün ülkelerde burjuvazi isyan ruhunu ya da kitlelerin direnişini hep idamlar ve hapis cezalarıyla bastırmıştır. İçinde bulunduğumuz dönemde ise, Komünist-sosyalist devlette kır ve kent proletaryası hapishanelerde çürümektedir. Özgür insanlar için hapishanenin hiçbir kullanım değeri yoktur. Hapishanenin olduğu yerde, halk özgür olamaz. Hapishane işçilere yönelik sürekli bir tehdit, işçilerin bilinçlerine ve iradelerine yapılmış bir tecavüz ve köleliğin en gözle görülür göstergesidir. Mahnovistler hapishaneleri böyle değerlendiriyorlardı. O nedenle gittikleri her yerde hapishaneleri yıktılar. Berdyansk'ta, hapishanenin dinamitlenmesi sırasında inanılmaz büyüklükte bir kalabalık vardı, herkes hapishanenin yıkılmasına aktif bir şekilde katılıyordu. Aleksadrovsk, Krivoi-Rog, Yekaterinoslav ve bütün diğer şehirlerde, Mahnovistler hapishaneleri yakıp yıktılar. İşçiler her yerde bu eylemi coşkuyla karşılıyorlardı.

• • •

Mahnovistlerin, ifade, düşünce, basın ve politik örgütlenme özgürlüğünü devrimci ilkeler olarak her yerde hayata geçirdiklerini rahatlıkla belirtmek bizi onurlandırıyor. Ele geçirdikleri her şehirde, basın ve politik örgütler üzerindeki baskıyı ve kısıtlamaları ortadan kaldırmaya giriştiler. Herkes için ifade, basın, politik örgütlenme ve toplantı yapma özgürlüğü ilan edildi. Mahnovistlerin Yekaterinoslav'da bulundukları bir kaç hafta içerisinde çeşitli politik yönelimlere sahip beş-altı politik gazete ortaya çıktı: sağ *SR* gazetesi, *Narodovlastie* (Halkın Gücü), sol *SR* gazetesi, *Znamya Vosstanya* (İsyan Bayrağı), Bolşevik *Zvezda* (Yıldız), vb. Fakat Bolşevikler basın ve toplanma özgürlüğü hakkını zar zor elde ettiler, çünkü güçlendikleri her yerde işçi sınıfının basın ve toplanma özgürlüğünü ellerinden almışlardı ve ayrıca Yekaterinoslav'daki örgütleri 1919 Haziran'ında Gulya-Polye'nin işgal edilmesine doğrudan katılmıştı; ağır bir cezaya çarptırılmayı kesinlikle hak etmişlerdi. Ancak ifade ve toplanma özgürlüğü ilkesini ihlâl etmemek için, Bolşeviklere dokunulmadı ve onlar da diğer politik eğilimlerle birlikte, proletarya devriminin bayrağında yazılı olan tüm haklardan yararlandılar.

Mahnovistlerin, Bolşevikler, sol SR'ler ve diğer devletçilere da-

yatmayı gerekli gördükleri bir tek kısıtlama vardı; halk üzerinde diktatörlük kurmanın yollarını arayan "devrimci komitelerin" kurulmasına engel olmak. Aleksandrovsk ve Yekaterinoslav'ın Mahnovistlerin eline geçmesinden hemen sonra, Bolşevikler halk üzerinde diktatörlüklerini kurmak için *Revkom*'lar (Devrimci Komiteler) örgütleme çalışmalarını hızlandırdılar. Aleksandrovsk'taki *Revkom* üyeleri, Mahno'ya, eylem alanlarının paylaşılmasını, askeri gücün Mahno'nun denetimine bırakılmasını, politik eylem ve sivil yetkilerin de komitelere bırakılmasını önerecek kadar ileri gittiler. Mahno ise onlara verdiği cevapta, kendi iradelerini işçilere dayatmaktansa gidip dürüst çalışmalar içinde yer almalarını tavsiye etti; hatta *Revkom* işçi sınıfına karşı otoriter tavırlar takınırsa, onları öldürmekle tehdit etti. Yekaterinoslav'da da benzer bir *Revkom* aynı şekilde dağıtıldı. Mahnovistlerin tavrı kesinlikle adil ve tutarlıydı. İfade, basın ve toplanma özgürlüğünün korunabilmesi için, bu özgürlüğü ve diğer örgütleri boğmaya, işçiler üzerinde kendi iradelerini ve diktatoryal otoritelerini kurmaya çalışanlara karşı önlem alınması gerekiyordu. 1919 yılı Kasım ayında, Üçüncü (Kırım) Mahnovist İsyan Ordusu Alay Komutanı Polonski'nin, bu tür otoriter örgütlerin içine karıştığı öğrenilince, diğer örgüt üyeleriyle birlikte kurşuna dizildi.

Basın ve toplanma özgürlüğü hakkındaki Mahnovist metin şöyleydi:

> 1. Bütün sosyalist politik partiler, örgütler ve eğilimler, kendi kuram, görüş ve düşüncelerini yazılı ya da sözlü olarak özgürce ifade etme hakkına sahiptirler. Sosyalist ifade ve basın özgürlüğüne hiçbir kısıtlama getirilemez.
>
> *Uyarı*: Devrimci isyancıların merkezi organı *Put'k Svobode*'nin editörleri tarafından sağlanmayan askeri bildiriler yayınlanamaz.
>
> 2. Mahnovist Ordu, politik parti ve örgütlere propaganda yapma özgürlüğü tanırken halkın üzerinde otorite kurmak için yapacakları herhangi bir hazırlık ya da örgütlenmeye devrimci isyancıların asla izin vermeyeceğini belirtir, çünkü bu tür etkinliklerin özgürlüğün yayılması fikriyle hiçbir alâkası yoktur.
>
> Yekaterinoslav, 5 Kasım 1919.
> Mahnovist İsyan Ordusu Devrimci Askeri Konseyi.

Rus Devrimi sırasında, işçi kitlelerinin özgürlüğünün tam ifadesini bulduğu tek dönem, Mahnovşçina dönemidir. Aleksandrovsk'ta, özellikle de Yekaterinoslav'da, her gün Denikin'in kurşun yağmuru altındaki bu belirsiz durumda, bu iki şehirdeki işçiler, hayatlarında ilk defa

istedikleri şeyleri, istedikleri gibi yapabilme fırsatı buldular. Buna ek olarak, yaşamlarını ve çalışmalarını, kendi adalet ve dürüstlük anlayışlarına göre örgütleme imkânına da sahip oldular.

Ay sonunda Mahnovistler şehri terk etmek zorunda kaldılar. Fakat emekçi kitlelere gerçek özgürlüğün kendi ellerinde olduğunu gösterecek kadar vakitleri olmuştu, devletsizlik ve eşitlik fikri çoktan yayılmıştı.

NOTLAR

1. Aleksandrovsk yakınlarında, Dinyeper nehri üzerinden geçen Rusya'daki önemli demiryolu köprülerinden biri.

2. Kongre tutanakları, Mahno ve Grigoryev'in konuşmaları ve başka birçok doküman 1920'deki çatışmalarda kayboldu.

3. Bazı şehirlerde Mahnovistler bir komutan tayin ederlerdi. Bu kişinin görevi askeri kuvvetlerle halk arasındaki iletişimi sağlamak, halkın günlük yaşamını olumsuz etkileyebilecek askeri önlemler hakkında halkı uyarmaktı. Bu komutanın halk üzerinde hiçbir otoritesi yoktu, halkın sivil yaşamına karışamazdı.

4. Bolşeviklerin, Mahnovistlerle sürdürdükleri tartışmalardan biri onların Yekaterinoslav'da geçirdikleri süre içinde yaşamı örgütleyecek hiçbir şey yapmadıkları iddiasına dayanır. Ancak Bolşevikler bunu söylerken, kitlelerden iki önemli konuyu gizlemektedirler. Öncelikle Mahnovistler ne bir parti ne de bir otoriteydi. Yekaterinoslav'da, şehrin özgürlüğünü savunan devrimci askeri bir müfreze olarak hareket ettiler. Bu şartlarda, onlar yapıcı devrimci bir çalışmayı yaşama geçirmek zorunda değillerdi. Bu sadece yöre halkının göreviydi. Mahnovistler onlara ancak fikir ve önerilerini sunarak yardımcı olabilirlerdi, öyle de yaptılar. İkinci olarak Bolşevikler şehrin o zamanki konumunu kitlelerden gizlemektedirler. Mahnovistlerin orada geçirdikleri dönem boyunca şehir yalnızca kuşatma altında olmakla kalmıyor, aynı zamanda bombalanıyordu da. Havada kurşunların uçuşmadığı tek bir saat bile yoktu. Bu durumda işçileri koruyan Mahnovist Ordu, yaşamı özyönetim ilkelerine göre zaten örgütleyemezdi.

Bir söylentiye göre, demiryolu işçileri Mahnovistlere yardım teklif ettiklerinde, Mahnovistler onlara, demiryoluna ihtiyaçları olmadığını, çünkü atları olduğunu söylemişlerdi. Bu yaygara, Ekim 1919 da Denikin'in gazeteleri tarafından yaratılmış ve Bolşevikler de bu kaynaktan alarak kendilerine göre kullanmışlardı.

-VIII-

MAHNOVİSTLERİN HATALARI İSYANCI BÖLGEYE 2. BOLŞEVİK SALDIRI

Mahnovistlerin Denikin'e karşı verdikleri mücadele olağanüstüydü. Altı ay boyunca verdikleri kahramanca mücadele herkes tarafından görülmüştü. Kurtarılmış bölgede, Denikin karşıdevriminin mezarını kazan devrimci tufanı, Mahnovistler tek başlarına yaratmışlardı. Köy ve şehirlerdeki kitleler, tüm gelişmeleri bu şekilde yorumluyorlardı.

Bu nedenle, pek çok Mahnovist, köylü ve işçilerin bu yaklaşımları sayesinde, Komünist provakasyonlardan korunacağını düşünüyordu. Kuzeyden gelmekte olan Kızıl Ordu'nun, Komünist Parti tarafından Mahnovistlere yöneltilen haksız suçlamaları fark edeceği düşünülüyordu; Kızıl Ordu Parti'nin yeni bir aldatmacası olarak görülmüyor, tam tersine, bölgeye ulaştığında, Mahnovistlerle işbirliği yapması bekleniyordu. Hatta, bazı Mahnovistlerin iyimserliği, halk arasında iyice kök salan Mahnovist eğilimler nedeniyle, Komünist Parti'nin özgür halka saldırmaya cüret edemeyeceğini düşünecek kadar ileri gitmişti.

Mahnovistlerin devrimci ve askeri etkinlikleri bu düşüncelere uygundu. Mahnovistler yalnızca Dinyeper ve Don arasında kalan bölgeyi ele geçirmekle yetinmişler, iki ordu buluştuğunda uygun bir taktik üzerinde çalışılacağını düşünerek, kuzeye doğru ilerleyip orada güçlü mevziler kurmayı gereksiz görmüşlerdi. Ayrıca, bazı militanlar askeri etkinliğe gösterilen önemin abartıldığını düşünüyor, işçi ve köylülerin etkinliklerinde ve devrimci inşada onlara destek ve cesaret vermeyi daha çok önemsiyorlardı. Güncel pratik görevler, işçi ve köylülerin kasaba, bölge ve eyalet kongrelerinin örgütlenmesi olmalıydı. Devrim ancak bu şekilde Bolşevik çıkmazdan korunmuş olurdu.

Mahnovistlerin iyimserliği ve özellikle bölgedeki yapıcı çalışmaları önemsemeleri tamamen sağlıklıydı, ancak bu yaklaşım, Ukrayna'da yaşanmakta olan gelişmelere tam denk düşmüyordu ve dolayısıyla beklenen sonuçları getirmiyordu.

Bir kere, Bolşevizm diye bir olgu vardı. Doğası gereği. Bolşevizm hiçbir şekilde Mahnovşçina gibi aşağıdan gelen halk hareketlerinin varlığına izin veremezdi. Köylü ve işçilerin düşünceleri ne olursa ol-

sun, Bolşevizm bu hareketle yüz yüze gelir gelmez, bu hareketi ortadan kaldıracak önlemleri çabucak alacaktı. O nedenle, Ukrayna'daki toplumsal etkinliğin kalbi olan Mahnovistler, öncelikle kendilerini bu tehditten korumalıydılar. Mahnovistlerin kendilerini ilkesel olarak yapıcı çalışmalara adama arzusu -ki tamamen haklı ve devrimci bir arzuydu- 1918 sonrası Ukrayna'daki özgün koşullara denk düşen bir yaklaşım değildi. Bu ülkeden, dafalarca Avusturya-Almanlar, Denikinciler, Petluristler ve Bolşevikler geçmişti. 1919'da, isyancı bölge bir uçtan diğer uca kadar Kazaklar tarafından tamamen yağmalanmış, dört ay sonra da aynı dalga önüne kattığını yakıp yıkarak ters yönde ilerlemişti. Devrimci halka talan ve yıkım getiren bu aralıksız saldırılara Kızıl Ordu askerlerinin bir kısmı da katılmıştı.

Sonuç olarak, 1919 yazında, bölgenin koşulları, geniş ölçekli devrimci inşayı kesinlikle imkânsız kılıyordu. Kuzeyden ta güneye kadar, süngü darbeleriyle devasa bir kalbura çevrilen ülke adeta sağa sola sendeliyordu, yaratıcı toplumsal inşanın tüm izleri ortadan kaldırılmış gibiydi. Bu durumda, Mahnovistler düşman güçlere karşı mücadele edebilmek için askeri konular üzerinde yoğunlaşmak zorunda kalmışlardı.

Bölgedeki yaşam koşullarını gözönünde bulundurarak devam edelim.

1919 sonbaharında, Mahnovistlerin Rus Devrimi'nde en çok önemsedikleri ve üstüne düştükleri amaç, Denikin karşıdevrimini yok etmekti. Nitekim, Mahnovistler bu amaçlarına ulaştılar. Fakat Rus Devrimi'ndeki tarihsel görevleri henüz bitmemişti. Denikin'in askeri kuvvetlerinden kurtulan isyan halindeki bu ülkenin, tüm bölgelerinde acilen genel bir savunma hattının örgütlenmesi gerekiyordu. Bu başarılamazsa, Denikin'in tasfiye edilmesiyle ortaya çıkan devrimci imkânlar, Denikin'in ordusunun ardından Ukrayna'ya gönderilen devletçi Bolşevikler tarafından yok edilme tehlikesi altındaydı.

O nedenle, 1919 sonbaharında, olayların gelişiminin Mahnovşçina'ya dayattığı tarihsel görevlerden biri, sadece yalıtılmış sınırlı bir bölgede değil, Ukrayna başkaldırısının yayıldığı bütün topraklarda, devrimci halkın özgürlüğünü savunması için güçlü bir devrimci ordunun yaratılmasıydı.

Elbette bu, Denikin'e karşı verilen şiddetli mücadele sürerken hiç de kolay bir görev değildi, fakat bu görev tarihsel olarak gerekli ve de mümkündü, çünkü Ukrayna'nın büyük bir bölümü tam da devrimin içindeydi ve ayrıca Mahnovist ruha sahipti. Mahnovistlere katılan is-

yancı birimler yalnızca güneyden değil aynı zamanda kuzeyden de gelmekteydi, örneğin Poltava'yı ele geçiren Bibik tümeni gibi. Ayrıca Kızıl Ordu'nun İç Rusya'dan gelen bazı müfrezeleri Mahnovşçina bayrağı altında toplumsal devrim için savaşmaya can atıyordu. Bunun dışında, Ogarkov komutasında Orel eyaletinden gelen başka birlikler de vardı. Gelirken yolda Bolşevik ve Denikinci ordularla savaşan bu birlikler, 1919 yılı Ekim sonlarına doğru Yekaterinoslav'a vardılar.

Mahnovşçina bayrağı kendiliğinden yükselmiş ve tüm Ukrayna'da dalgalanmaya başlamıştı. Yapılması gereken tek şey, tüm Ukrayna'da dağınık halde dolaşan silahlı yapılanmaları, devrimci bölgeyi koruyabilecek güçlü ve devrimci bir halk ordusunda birleştirmek üzere gerekli adımları atmaktı.

Sadece sınırlı ve küçük bir bölgeyi değil, devrimci ülkenin tamamını savunabilecek böyle bir güç, zora karşı zor görmeye alışkın olan Bolşevikler için oldukça caydırıcı olacaktı.

Ancak belli bir ihtiyatsızlığın yarı sıra, içine düştükleri zafer sarhoşluğu, Mahnovistlerin böyle bir askeri gücü gereken zamanda oluşturmasını engelledi. Bu yüzden, Bolşevikler Ukrayna'ya girdiklerinde, Mahnovistler Gulya-Polye'de sınırlı bir bölgeye çekilmek zorunda kaldılar. Bu ciddi bir askeri hataydı, Bolşeviklerin yararlanmakta hiç gecikmedikleri türden bir hata. Bu hatanın sonuçları bütün ağırlığıyla kısa bir süre içinde Mahnovistlerin ve Ukrayna Devrimi'nin üzerine çökecekti.

• • •

Rusya'nın her tarafına yayılan bir tifo salgını, Mahnovist Ordu'ya da bulaştı. Ekim ayında askerlerin yarısı hastaydı. Bu yüzden şehir, Kasım ayı sonunda General Slaşçev'in[1] komuta ettiği güçlü bir Denikinci ordu tarafından saldırıya uğradığında, Mahnovistler Yekaterinoslav'ı terk etmek zorunda kaldılar. Bu Denikinci askerler Kırım'a doğru geri çekiliyorlardı ve Yekaterinoslav'ı kısa bir süreliğine işgal etmeleri pek önemli değildi.

Mahnovistler Melitopol, Nikopol ve Aleksandrovsk şehirleri arasında kalan bölgede yeniden biraraya geldiler. Ordu kurmayı Aleksandrovsk'ta konaklamıştı. Kızıl Ordu'nun bölgeye yaklaştığı konusunda bir süredir çeşitli haberler duyuluyordu. Kardeşçe bir karşılaşma umudu taşıyan Mahnovistler, herhangi bir çatışma hazırlığı yapmadılar.

Aralık sonunda birkaç Kızıl Ordu tümeni Yekaterinoslav ve Alek-

sandrovsk bölgesine vardı. Mahnovistler ile Kızıl Ordu askerlerinin karşılaşması sıcak ve yoldaşçaydı. İki ordunun savaşçıları arasında bir toplantı düzenlendi, askerler el sıkışarak ortak düşmanları olan kapitalizm ve karşıdevrime karşı birlikte savaşacaklarını ifade ettiler. Bu ittifak yaklaşık olarak bir hafta sürdü. Hatta çeşitli Kızıl Ordu birimleri, Mahnovist saflara geçme eğilimi bile gösterdi.

Ardından Mahnovist Ordu komutanı, Kızıl Ordu 14. Kolordu Devrimci Askeri Konseyi'nden, İsyan Ordusu'nu Polonya cephesine nakletme emri aldı. Herkes bu emrin, Mahnovistlere yönelik yeni bir Bolşevik saldırının ilk adımı anlamına geldiğini çabucak kavradı. İsyan Ordusu'nun Polonya cephesine göndermek, devrimci isyanın çekirdek gücünü Ukrayna'dan çıkarmak anlamına geliyordu. Bolşeviklerin istediği de buydu; isyancı bölgenin mutlak efendileri olacaklardı. Tabi ki Mahnovistler tamamen durumun farkındaydılar. Ayrıca, içeriğinden başka, emrin kendisi de Mahnovistleri kızdırmaya yetmişti: Ne 14. Kolordu'nun ne de Kızıl Ordu'nun başka bir biriminin Mahnovist Ordu'yla herhangi bir bağı yoktu. Kızılordu komutanları, Ukrayna'daki Beyaz Ordu'ya karşı verilen mücadelenin bütün yükünü tek başına omuzlayan İsyan Ordusu'na emir verecek son kişiler olabilirdi ancak.

Mahnovist İsyan Ordusu Devrimci Askeri Konseyi, 14. Kolordu' nun emrini çabucak yanıtladı. Bu yanıtta şunlar belirtilmişti (yazılı belgeler elimizde olmadığı için, belleğimizden aktarıyoruz): Mahnovist İsyan Ordusu, sahip olduğu devrimci ruhu herkesten daha iyi kanıtlamıştır. İsyan Ordusu, önemini pek de anlamadığı Polonya cephesine gitmeyip, Ukrayna'da kalarak devrimci savaş mevzilerini koruyacaktır. Üstelik bu sevkiyat fiziksel olarak da mümkün değildir, çünkü askerlerin yarısı, bütün kurmay ve komutanın kendisi tifodan dolayı hastanede yatmaktadır. Mahnovist İsyan Ordusu Devrimci Askeri Konseyi, gideceği adresi şaşırmış olan bu emri bir provokasyon olarak değerlendirmektedir.

Mahnovistler bu yanıtın yanı sıra, komutanlarının provokatif manevralarına kanmamaları için, Kızıl Ordu askerlerine çağrıda bulundular. Bu çağrıyı yaptıktan sonra, Mahnovistler konakladıkları bölgeyi tahliye edip, Gulya-Polye'ye doğru yola çıktılar. Pek zorlanmadan ve olaysız bir şekilde Gulya-Polye'ye vardılar. Kızıl Ordu askerleri Mahnovistlerin ilerleyişini engelleme niyetinde değildiler. Bu ilerleyiş sırasında, yalnızca geride kalan birkaç müfreze ve tek tek kişiler Bolşeviklerin eline düştü.

1920 yılı Ocak ayının ortalarında, Bolşevikler, Mahno ve ordusunun diğer üyelerini, Polonya cephesine gitmeyi reddettikleri için yasadışı ilan ettiler. Bu tarih, Mahnovistler ile Komünist iktidar arasındaki kanlı savaşın başlangıcı oldu. Dokuz ay süren bu savaşın ayrıntılarına girmeyeceğiz. Sadece, bu savaşın, her iki taraf için de çok acımasız olduğunu belirtmekle yetineceğiz. Bolşevikler iyi silahlanmış olan tam donanımlı tümenlerine güveniyorlardı. Bolşevik komutanlar, Kızıl Ordu askerleri ile Mahnovistler arasındaki kardeşliği kırmak için, Mahnovistlerin üzerine, Litvanyalı keskin nişancılardan oluşan bir tümen ve birkaç Çinli müfreze gönderdi; bir başka deyişle, Rus Devrimi hakkında en ufak bir fikri bile olmayan ve körü körüne emirlere itaat eden birimleri Mahnovistlerin üzerine gönderdiler.

• • •

Ocak ayında Mahnovistler tifo salgınından kırılıyordu. Bütün kurmay üyeleri hastahğa yakalanmıştı. Mahno'nun kendisi de hastalıktan ciddi bir şekilde etkilenmişti. Bu hastalıktan dolayı, askerlerin büyük çoğunluğu ordu saflarını terk edip, köylere dağılmak zorunda kaldı. Mahnovistler bu koşullar altında, bir yandan sayısız düşmanlarıyla çatışırken, diğer yandan da Mahno'ya bakmak zorunda kaldılar. Liderlerine ilgi, bağlılık ve fedâkarlık göstermeleri gereken bir dönemdi bu. İsyancılar ve civar köylerin sıradan köylüleri, Mahno'nun içinde bulunduğu tehlikeli durumdan dolayı oldukça endişeliydiler. Hasta olan Mahno, her an Kızıl Ordu'ya esir düşebilirdi. Eğer Mahno kaybedilirse, bunun bütün köylülük için doğuracağı sonuçların tahmin bile edilemeyecek kadar korkunç olacağı açıktı. Dolayısıyla köylüler, Mahno'yu korumak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Onu, peşinden gönderilen Kızıl askerlerden kaçırarak, Gulya-Polye'de bir barakadan diğerine taşıyıp duruyorlardı. Mahno'nun kaldığı yer keşfedildiğinde, köylüler onu kaçırmak için yeterli zamanı kazanma pahasına kendilerini feda ediyorlardı. Fanatikçe bir fedakârlıkla liderlerini korumaya çalışan köylülerin, Mahno'ya verdikleri değer inanılmaz boyutlardaydı. Bu kritik dönemde, Mahno'nun hayatı, bu benzersiz fedakârlık sayesinde kurtarılmıştı.

• • •

Bolşevik kuvvetler sayıca üstün olmalarına rağmen, Mahno ve müfrezelerini ele geçiremediler. Bununla birlikte, Bolşevikler çeşitli yerlerde iktidarlarını kurarak, bölgede 1919'da başlamış olan bağım-

sız gelişmeyi durdurmayı başardılar. Ondan sonra da kitlesel köylü infazları başladı.

Pek çok kişi, yenilgiye uğratılan, yakalanan ve öldürülen Mahnovistlerin sayısını, Mahno karşıtı mücadele ile ilgili olarak Sovyet basınında çıkan makalelerden hatırlayacaktır. Fakat, Sovyet basını, infaz edilenlerin genellikle isyancılar değil de Mahnovşçina'ya sempati duyan çevre köylüleri olduğundan hiçbir zaman bahsetmedi. Kızıl tümenlerin herhangi bir köye girişi, birçok köylünün alelacele, Mahnovist isyancı ya da tutsak olarak kurşuna dizileceği anlamına geliyordu. Çeşitli Kızıl tümen komutanları, Mahno'yla açıkca savaşmak yerine, Mahnovşçina'ya karşı böylesine aşağılık ve vahşi yöntemleri kullanmaktan zevk alıyordu. Özellikle 42. ve 46. Kızıl piyade alaylarının birimleri, kendilerini bu yöntemlere kaptırmışlardı. En büyük yıkımı, taraflar arasında pek çok kez el değiştiren Gulya-Polye köyü yaşadı. Bolşevik kuvvetler köye her girişlerinde veya köyü terk etmek zorunda kaldıkları her defasında, onlarca köylüyü toplayıp sokaklarda kurşuna diziyorlardı. Her Gulya-Polye sakini, bu Bolşevik katliamın tüyler ürpertici öyküsünü anlatabilir. Bu dönemde Ukrayna'da, Sovyet yetkilileri tarafından en ılımlı tahmine göre 200 000'den fazla köylü ve işçi öldürüldü veya ciddi biçimde sakat bırakıldı. Bir o kadarı da tutuklandı ya da Rusya ve Sibirya'nın çeşitli bölgelerine sürüldü.

Devrimi yaşayan bir halkın devrimci çocukları olan Mahnovistler, devrimin böylesine barbarca boğazlanmasına doğal olarak sessiz kalamazlardı. Bolşevik teröre, en az onun kadar şiddetli darbelerle cevap verdiler. Daha önce Hetman Skoropadski'ye karşı kullandıkları gerilla savaşı yöntemlerini Bolşeviklere karşı da kullandılar. Kızıl Ordu birimleri Mahnovistlerle bir çatışmaya girdiklerinde, ne yazık ki, asıl kurbanlar savaşa zorla gönderilen, aslında böyle bir kaderi hiç de hak etmeyen sıradan askerler oluyordu. Buna engel olmak imkânsızdı. Silahları ellerinden alınan Kızıl tutsaklar serbest bırakılıyordu. İsteyenler isyancı saflara katılıyordu, ama Kızıl Ordu askerlerinin komutanlarının bağışlanmasını istedikleri nadir anlar dışında komutanlar ve Parti görevlileri öldürülüyorlardı.

Sovyet yetkilileri ve ajanları, öldürülen Komünist Parti üyelerinin ve Kızıl Ordu askerlerinin uzun listelerini vererek, Mahnovistleri acımasız katiller olarak tanıtıyorlardı. Fakat yetkililer asıl gerçekler konusunda, yani askerlerin ve Parti üyelerinin hangi nedenlerden dolayı öldürüldüğü konusunda hep sessiz kalıyorlardı. Öldürülenler, Komünistlerce başlatılan ve körüklenen bir *savaşın kurbanlarıydılar*, Bolşe-

vikler tarafından köşeye sıkıştırılan Mahnovistlere dayatılan kaçınılmaz savaşın kurbanları. Oysa savaş savaştır, her iki taraf da kurban verir. Ama Mahnovistler bu savaşın, tek tek veya bir bütün olarak Kızıl Ordu askerlerine karşı değil, bu kitleyi yöneten ve herhangi bir Kızıl Ordu askerinin hayatına sadece kendi iktidarlarının korunması ölçüsünde değer vererek bu askerleri kullanan bir avuç yöneticiye karşı verildiğinin tamamen farkındaydı. Bu nedenle, Kızıl Ordu birimleri ile şiddetli bir savaşa tutuştukları halde, savaş bittiğinde Mahnovistler, Kızıl Ordu askerlerine, aralarındaki ilişkiye damgasını vuran, kardeşçe ve arkadaşça duygularla yaklaşıyorlardı. Mahnovistlerin Kızıl Ordu askerlerine gösterdikleri samimiyet, itina ve devrimci onura hayran kalmamak elde değildi. Mahnovistler tarafından esir alınan hiçbir Kızıl Ordu askerine kötü davranılmadı. Üstelik de, Bolşeviklerin eline düşen Mahnovistlerin anında kurşuna dizildiği bir dönemde.

Ancak Mahnovistlerin Kızıl Ordu şefleri ve Parti aristokrasisine yaklaşımları bambaşkaydı. Onları bölgede korku salan Sovyet iktidarının gerçek suçluları olarak değerlendiriyorlardı. Bu şefler, halkın özgürlüğünü adım adım gasp ederek isyancı bölgeyi, halkın kanının aktığı bir yaraya çevirdiler. Ve Mahnovistler de onlara gerektiği gibi davrandılar: Yakaladıkları şefleri kurşuna dizdiler.

Mahnovistlere yönelen Bolşevik terör, herhangi bir yönetici sınıfın doğasında bulunan terörün tüm niteliklerini içeriyordu. Anında öldürülmeyen Mahnovist tutsaklar, hareketi karalamaları ve Bolşevik polisle işbirliği yapmaları için her türlü işkenceye tabi tutuluyorlardı. 13. İsyan Alayı Yardımcı Komutanı Berezovski, Bolşeviklerin eline düştükten sonra Özel Seksiyon'un (*Çeka*) ajanı oldu, fakat dediğine göre, işkence sonucu ajan olmayı kabul etmişti. Bolşevikler, benzer şekilde, Mahnovist Ordu Teknik Kolordu Komutanı Çubenko'ya, eğer Mahno'yu öldürmelerine yardımı ederse, kendisini serbest bırakacaklarını pek çok kez teklif ettiler. Koca 1920 yazı boyunca Bolşeviklerin tek düşüncesi, bir Mahnovist'in yardımıyla Mahno'yu katletmekti. Aşağıdaki metin, Bolşeviklerin Mahno'ya düzenledikleri başarısız bir suikast girişiminden sonra Mahnovistler tarafından yayınlandı.

BATKO MAHNO'YU KATLETMEK ÜZERE
BOLŞEVİK-KOMÜNİSTLER TARAFINDAN DÜZENLENEN
HAİNCE BİR SUİKAST GİRİŞİMİ

İki ayı aşkın bir süredir, Ukrayna devrimci isyancılarının kurmay karargâhına; bütün müfrezelerine ve tümenlerine rağmen Mahnovşçina'nın bağımsız ve özgür isyancılarını açık bir çatışmada yenemeyen iktidardaki

Komünist-Bolşevik Parti'nin, paralı askerlerin yardımıyla devrimci isyanın lideri olan yoldaş Nestor Mahno'yu öldürme planları yaptığına dair bazı kaynaklardan çeşitli bilgiler gelmektedir.

Elimizdeki kesin bilgilere göre, bu amaç için, Tüm-Ukrayna *Çeka*'sı içinde, deneyimli Bolşevik cellatlar olan Mantsev ile Martinov tarafından yönetilen özel bir seksiyon kurulmuştur. Bu özel seksiyonun personeli, ölüme mahkûm edilip daha sonra yaşamları bağışlanan eski *naletçik*'lerden ("haydut"lar) oluşmaktadır.

Ajan provokatörler arasında daha önce anarşist hareketle bağlantısı olanlar da bulunmaktadır: Örneğin, Peter Sidorov, Tima-İvan Petrakov, Zenya Ermakova (Anna Sukova), Çaldon ve Burtsev. Bu ajan provokatörlerden birinin, geçen yıl Harkov'da *K Svetu* (Işığa Doğru) gazetesinin editörlüğünü yapan ve Vasili olarak da bilinen "Büyük Nikolas" olduğunu öğrendik.

Bu provokatörler çetesinin ihanetinin sınırı yoktur. Denikin işgali sırasında birçok anarşistin gizli isim ve adreslerini öğrenen bu hainler, komutanların konutlarına aniden girerek hiç çekinmeden pek çok katliam gerçekleştirdiler. Bu hainler tarafından tanınan ve Bolşevik yetkililere şu veya bu ölçüde düşman olan tüm anarşistlerin tutuklanıp öldürüldüğünü söylemeye gerek bile yok.

Bu adi çete, Harkov ve Odessa'da bunları yaptıktan sonra, patronları Mantsev'in talimatları doğrultusunda, işbirlikçi toplamak ve Batko Mahno'ya düzenlenecek suikastin hazırlıklarını yapmak üzere Yekaterinoslav'a geldi.

Her nedense, "devrimci" Bolşevikler yönetimde oldukları üç yıl boyunca, Çar hükümetine hizmet eden ajan provokatörlerin içtenliğini ve kendi saflarından kaç defa bir Petrov'un çıkarak şerefini geriye aldığını unutmuşa benziyorlar. Şimdiki durum da aynen budur. Bolşevikler tarafından yaşamı bağışlanan ve satın alınan provokatörler arasında, ahlâki değerlere inanan, muhtemelen de ihanetinin farkında olan ve Bay Mantsev ile arkadaşlarının oyunlarını bozanlar da var.

MANTSEV AJANLARININ YAKALANIŞI (2)

20 Haziran günü, bir grup devrimci isyancının (Mahnovist'in) Gulya-Polye'nin on mil uzağında olan Turkenovka'ya varmasından bir saat sonra, önceki yıl İsyan Ordusu için karşı-casusluk yapan ve köye yeni gelen Fedya Gluşçenko, sokakta Yoldaş Mahno'ya yaklaşarak sinirli bir şekilde şöyle dedi: "Batko, sana çok önemli haberlerim var!..." Yoldaş Mahno, Fedya'ya, yakınlarda bulunan Yoldaş Krilenko ile konuşmasını söyledi. Fedya, kendisinin ve şu an aynı sokakta Mahno'nun yakınında duran başka bir kişinin, Batko Mahno'ya suikast düzenlemek üzere oraya gönderil-

diğini açıkladı. Dikkatlice öteki kişiye yaklaşan Krilenko, onun silahını almayı başardı. Fedya'da Kolt marka bir tabanca, diğer kişide ise bir Mavzer, bir Browning ve iki bomba vardı.

Bir *naletçik* olan diğer kişi, takma adı "Kötü Yaşka" olan Yakov Kostikin'di. Yakov, her şeyi hem yazılı hem de sözlü olarak bütün ayrıntılarıyla anlattı. Onu bu işe zorlayan asıl kişi, hiç de saygı duymadığı Mantsev'di. Çarlık dönemi parasıyla 13 000 ruble ve bir miktar da Sovyet parası almıştı. Suikastin ayrıntılı planı Yekaterinoslav'da Mantsev, Martinov ve Fedya tarafından dikkatlice hazırlanmıştı. Kostikin, Fedya'nın emrindeydi. Fedya ayrıca 1. Mahnovist Kolordu'nun eski karşı-casusu olan Lev Zadov'u kazanma görevini de üstlenmişti. Ölümden başka bir şeyi hak etmediğini bilen Kostikin, Mahnovistlerin hizmetine girmeyi önerdi. Doğal olarak bu öneri geri çevrildi ve Kostikin ertesi gün kurşuna dizildi. Ölmeden önce kendisini buraya getiren, sonra da ihanet eden Fedya'ya lanet okudu.

Fedya, Mantsev tarafından tutuklandığını ve ölüm ile, Mahno'ya suikast düzenlemek üzere *Çeka*'nın emrinde çalışma arasında bir seçim yapmak zorunda bırakıldığını anlattı. Mahno'yu zamanında uyarmak niyetiyle ikinci seçeneği tercih ettiğini ifade etti. Soğukkanlılığını koruyan Fedya, *Çeka*'ya katıldığı için ölmeyi hak ettiğini söyledi; fakat bunu yoldaşlarını vaktinde uyarıp onların kolları arasında ölmek için yaptığını tekrarladı. İsyancılar, *Çeka*'yla işbirliği yapan birini elbette cezasız bırakamazlardı. Fedya'ya bunu yaptıran neden ne olursa olsun, bir devrimci hiçbir şekilde polisle işbirliği yapamazdı. Fedya Gluşçenko, 21 Haziran günü Kostikin ile birlikte kurşuna dizildi. Oldukça sakindi, ölümü hak ettiğini söyledi, ancak tüm Mahnovist yoldaşlarına, bir hain olarak ölmediğinin, yalnızca kendi hayatıyla Batko Mahno'nun hayatını korumak için *Çeka*'nın hizmetinde çalışmayı kabul ettiğinin bildirilmesini talep etti. Son sözleri şöyleydi: "Tanrı yardımcınız olsun!"

Tüm-Ukrayna *Çeka*'sının paralı asker kullanarak devrimci isyanın lideri, yoldaş Mahno'ya haince bir suikast düzenleme girişimi bu şekilde sonuçlandı.

Ukrayna Devrimci İsyancılar (Mahnovistler) Konseyi
21 Haziran 1920

1920 yılı boyunca, hatta daha sonra bile, Sovyet yetkilileri, savaşçı çeteciler olduklarını iddia ettikleri Mahnovistlere karşı savaşmaya devam ettiler. Rusya'nın içinde ve dışında iftiralarını sürdürmek için basın ve bütün diğer propaganda araçlarını kullanarak, koca ülkeyi bu konuda ikna etmek amacıyla büyük bir çaba harcadılar. Aynı zamanda, hareketi baltalamak ve üyelerini gerçekten de haydutluk uçurumu-

na sürüklemek için sayısız süvari ve piyade tümenini isyancıların üzerine yolladılar. Mahnovist tutsaklar acımasızca öldürüldü, aileleri ve yakınları işkenceye maruz kaldı, hatta öldürüldü, mallarına ya el konuldu ya da yağmalandı ve evleri tahrip edildi. Tüm bu olaylar oldukça geniş bir ölçekte cereyan etti. Bolşevik yetkililerin bu her gün tekrarlanan dehşetine karşı durabilmek, devrimci konumlarını koruyabilmek, öfkeye ve haydutluk uçurumuna düşmemek için, isyancı kitlelerin, insanüstü bir azim ve kahramanca bir gayrete ihtiyacı vardı. Ama kitleler asla cesaretlerini yitirmediler, devrimci bayraklarını asla indirmediler, amaçlarına sonuna kadar inançla bağlı kaldılar. Bu zor ve acı dolu dönemi yaşayanlar için, emekçi kitlelerin devrime olan inançlarının derinliğini ve davalarına olan bağlılıklarını kanıtlayan bu gerçeği görmüş olmak adeta bir mucizeydi.

• • •

1920 baharı ve yazı boyunca Mahnovistler, sadece Kızıl Ordu müfrezeleriyle değil, aynı zamanda Ukrayna ve Büyük Rusya'daki koca bir Bolşevik devlet sistemine karşı savaşmak zorunda kaldılar. Bu nedenle, isyancı güçler, sayıca üstün olan düşmanla karşılaşmamak için, bazen bölgeyi terk etmek, 600 mil hatta daha fazla bir mesafeyi katetmek zorunda kahyorlardı. Bazen Donets Basin'e, bazen de Harkov ve Poltava eyaletlerine doğru geri çekilmek zorunda kalıyorlardı. Bu gönülsüz göçebelik günlerini iyi bir propaganda imkânı olarak kullanan isyancıların, bir-iki günlüğüne konakladıkları her köy, kitlesel bir Mahnovist toplantı meydanına dönüşüyordu.

Bu göçebelik döneminde, yani 1920 Haziran ve Temmuz aylarında, tüm hareketin ve ordunun etkinliklerini yönetecek üst bir organ oluşturuldu: Ukrayna Devrimci İsyancılar (Mahnovistler) Konseyi. Bu konsey, isyancı kitlelerin seçtiği veya onayladığı yedi kişiden oluşuyordu. Konsey askeri işler ve harekât, örgütlenme ve genel denetim, eğitim ve kültür olmak üzere üç seksiyona bölünmüştü.

NOTLAR

1. Yahudilerin, Kızıl askerlerin, ve Mahnovistlerin kasabı olarak ün salmış Beyaz General Slaşçev, Nisan 1921'de Kızıl Meydan'da onuruna düzenlenen askeri karşılama töreniyle Troçki tarafından Kızıl Ordu'ya kabul edildi. Bu kabul töreninden kısa bir süre sonra, Slaşçev, Bolşevikler tarafından "kendi kaderlerini tayin etme" sözü verilen Karelya bölgesindeki etnik ayaklanmayı bastırmak üzere bölgeye gönderildi. (Y.n.)

2. Bir konsey toplantısı raporundan.

-IX-

SOVYET HÜKÜMETİ İLE YAPILAN ANLAŞMA 3. BOLŞEVİK SALDIRI

1920 yazı süresince, Mahnovistler, pek çok kez Wrangel'le savaşma girişiminde bulunmuşlardı. Wrangel kuvvetleriyle iki kez çatışmaya girmişler, ama her iki defasında da Bolşevikler Mahnovistlere arkadan saldırdıkları için, mevzilerini terk edip geri çekilmek zorunda kalmışlardı. Bu arada Bolşevikler, Mahnovistlere iftira atmaktan vazgeçmiyorlardı. Ukrayna'daki Sovyet gazeteleri, Mahno'nun Wrangel' le ittifak yaptığına dair asılsız iddialarla doluydu. 1920 yazında, Harkov Hükümet Elçisi Yakovlev, Yekaterinoslav Sovyeti Genel Kurulu'nda, Sovyet yetkililerinin Mahno ve Wrangel arasındaki ittifakın yazılı belgelerine sahip olduğunu açıklamıştı. Şüphesiz, bu tamamen kasıtlı bir yalandı. Sovyet yetkilileri, bu taktiği kullanarak, Wrangel' in karşısında bozguna uğrayan Kızıl Ordu'nun geri çekildiğini gizlemek ve bu nedenle de sık sık Mahno'dan yardım isteyen kitleleri kandırmak istiyorlardı.

Hiçbir işçi ve köylü, Bolşeviklerin bu yalanına inanmadı. Halk Mahno'yu ve Bolşevik yöntemleri gayet iyi biliyordu. Fakat Wrangel' in kendisi her gün Sovyet basınında yer alan bu martavallara inanmaya başlamıştı. Eğer Wrangel akıl almaz bir kara cahil değilse, Mahno' ya bir elçi göndermesinin altında yatan gerçek ancak Sovyet basınının etkileriyle açıklanabilir. Belki de bu girişim sadece bir ön keşifti. Aşağıdaki belge bir kaynak olma özelliğindedir:

Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu Komuta Kurmayı' nın, 9 Temmuz 1920'de, Mariupol, Vremevka'da yaptığı toplantının raporu, paragraf 4, General Wrangel'in mesajı.

Toplantı sonuna doğru, General Wrangel'den bir elçi geldi ve aşağıdaki mektubu sundu:

> İsyan Kuvvetleri Atamanı Mahno'ya.
>
> Rus Ordusu, halkı komünlerden ve komiserliklerden kurtarmak, devlete, büyük toprak sahiplerine ve benzerlerine ait olan ülke kaynaklarını ve emekçi halkın haklarını garanti altına almak için, Komünistlere karşı savaşmaktadır. Bu doğrultudaki adımlar çoktan atılmıştır.

Rus askerleri ve subayları halkın davası ve mutluluğu için savaşmaktadır. Halkın yanında olanlar bize katılmalıdır. Bu nedenle bütün kuvvetinizle Komünistlere karşı savaşmalı, onlara arkadan saldırmalı, ulaşım araçlarını tahrip etmeli ve Troçki'nin kuvvetlerini bozguna uğratmakta bize yardım etmelisiniz. Ordumuzun yüksek komutası, size cephane, ikmal ve uzmanlar konusunda yardım edecektir. Önemli ihtiyaçlarınız ve askeri etkinliklerimizi koordine etme konusunda bilgi vermek amacıyla, bir delegenizi kurmayımıza gönderin.

(İmza)
Güney Rusya Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı
Kurmay Başkanı, *Lt. -Gn. Şatilov.*

Karargâh Levazım Komutanı, *Binbaşı Konovalets.*
Melitopol, 18 Haziran 1920.

28 yaşındaki elçi İvan Mihailov, mektubu Batko Mahno'ya getirmek üzere Slaşçev'in emir subayından aldığını ve Wrangel mevzilerindeki tüm askerlerin, Mahno'nun Wrangel ile işbirliği yaptığına inandığını söyledi.

Popov[1]: "Daha bugün Kızıllara yeni bir yanıt gönderdik. Şimdi de Beyaz zorbalara bir yanıt vermeliyiz."

Mahno: "Bu aşağılık teklife verilmesi gereken yanıt şöyle: Wrangel'den veya sağdan gelecek herhangi bir delege anında kurşuna dizilmelidir, yanıtımız budur."

Wrangel'in elçisinin kurşuna dizilmesine ve konseyin bu mektup ile birlikte, mektuba istinaden verilen yanıtı yayınlamasına oybirliğiyle karar verildi.

Wrangel'in elçisi kurşuna dizildi. Olay ayrıntılarıyla Mahnovist basında yayınlandı. Bolşevikler için bu olayın anlamı gayet açıktı. Buna rağmen Bolşevikler utanmadan, Mahno ile Wrangel arasında bir ittifak olduğu konusundaki yalanlarını yaymaya devam ettiler. Mahnovistler ile Sovyet iktidarı arasında askeri-politik bir anlaşma yapıldıktan sonra, ancak o zaman, Sovyet Savaş Komiserliği Mahno ile Wrangel arasında hiçbir zaman bir ittifak olmadığını, Sovyet basınında önceden yer alan iddiaların yanlış bilgilerden kaynaklandığını, Mahnovistlerin Wrangel'in delegesini kurşuna dizerek onlarla hiçbir görüşme yapmadığını duyurdu. (Savaş Baş Komiseri tarafından yapılan ve 20 Ekim tarihli *Proletar* ve diğer Harkov gazetelerinde yayınlanan "Mahno ve Wrangel" başlıklı açıklamaya bakınız.) Sovyet yetkililerinin yalanlarını kabul etmeleri, gerçeği söyleme arzularından

değil, Mahnovistlerle yaptıkları anlaşmaya uyma zorunluluğundan kaynaklanıyordu.

• • •

1920 yazının ortalarında, Wrangel üstünlük kazanmaya başladı. Yavaş yavaş ama düzenli bir şekilde ilerleyerek, Donets Basin bölgesinin tümünü tehdit eder hale geldi. Polonya cephesinde olup bitenler gözönüne alındığında, Wrangel devrim için büyük bir tehditti ve bu tehdit gitgide büyüyordu.

Mahnovistler Wrangel'in ilerleyişine kayıtsız kalamazlardı. Zaman kaybetmeden ve Wrangel kuvvetlerini devrime karşı daha da güçlendirmeden ona karşı savaşmaları gerektiği apaçık ortadaydı. Onu ortadan kaldırmak üzere atılacak tüm adımlar sonuç itibariyle devrimin yararına olacaktı. Fakat Komünistler ne olacaktı? Onların diktatörlüğü de en az Wrangel kadar işçilerin özgürlüğüne düşmandı. Komünistlerle Wrangel arasındaki fark, Komünistlerin, devrime inanan kitlelerin desteğini almış olmalarıydı. Bolşevik iktidarın çıkarları doğrultusunda işçilerin devrimci heyecanlarını sömüren Komünistlerin, kitleleri yanlış yönlendirdiği bilinen bir gerçekti. Bununla birlikte, devrime inanan kitleler Wrangel'e düşmandı ve bu önemli bir olguydu. Devrimci İsyancılar Konseyi ve Ordu Kurmayı'nın genel toplantısında, Wrangel'e karşı verilecek mücadele üzerinde durulmasına karar verildi. Bunun ötesinde, sorunun çözümü ve nihai karar isyancı kitlelere düşüyordu.

Bu toplantının katılımcılarına göre, Wrangel'in bozguna uğratılması çok önemli sonuçlara yol açacaktı. Her şeyden önce, devrimin karşısındaki bu büyük tehdit ortadan kalkacaktı. Ayrıca, tüm Rusya, devrimci yıllar boyunca başına bela olan karşıdevrim engelinden kurtulmuş olacaktı. İşçi ve köylü kitlelerinin, bu savaşların bitmesine ihtiyacı vardı, böylelikle kitleler olaylara soğukkanlı bir şekilde yaklaşıp geçmişi değerlendirerek çeşitli sonuçlara varacaklar ve devrim için yeni güçler oluşturabileceklerdi. Aynı toplantıda, Wrangel'i birlikte ortadan kaldırmak üzere, Mahnovistler ile Komünistler arasındaki düşmanlığı askıya alma önerisinin Komünistlere sunulmasına karar verildi. Bu amaçla, Konsey ve İsyan Ordusu Komutanı adına, Harkov'a ve Moskova'ya, 1920 Temmuz ve Ağustos'unda telgraf çekildi. Ancak yanıt gelmedi. Komünistler hâlâ Mahnovistlerle savaşmaya, yalan ve iftiralarına devam ediyorlardı. Fakat Eylül ayında, Komünistler Yekaterinoslav'ı boşaltıp, Wrangel de Berdyansk, Aleksand-

rovsk, Gulya-Polye ve Sinelnikovo'yu işgal ettiği sırada, Bolşevik-Komünist Parti Merkez Komitesi'nden Komünist İvanov başkanlığındaki bir heyet, Mahnovistlerin kamp kurmuş olduğu Starobelsk'e gelerek, Wrangel'e karşı birleşik askeri eylem konusunda Mahnovistlerle görüştü. Görüşmeler Starobelsk'te başladı ve Mahnovistler ile Sovyet yetkilileri arasında askeri-politik bir anlaşma taslağı çabucak oluşturuldu. Maddeler resmi olarak onaylanmak üzere Harkov'a gönderilecekti. Bu amaçla ve ayrıca güney cephesi Bolşevik kurmayıyla kurulacak ilişkileri düzenlemek üzere, Krilenko, Budanov ve Popov'un başkanlığında askeri ve politik bir heyet Harkov'a doğru yola çıktı.

10-15 Ekim 1920 tarihleri arasında, tartışılan anlaşma maddeleri, her iki tarafın riayet edeceği aşağıdaki şekli aldı:

UKRAYNA SOVYET HÜKÜMETİ İLE
UKRAYNA MAHNOVİST DEVRİMCİ İSYAN ORDUSU
ARASINDAKİ POLİTİK VE ASKERİ ÖN ANLAŞMA

KISIM 1- POLİTİK ANLAŞMA

1. Sovyet Cumhuriyeti sınırları içinde sürgünde ya da hapiste bulunan tüm anarşistlerin hemen serbest bırakılması; Sovyet Hükümeti'ne karşı silahlı faaliyet yürütenler hariç, anarşistler üzerindeki baskının sona ermesi.

2. Sovyet Hükümeti'ni şiddet kullanarak yıkma çağrısında bulunanlar ve askeri sansürün uygun bulmadığı durumlar dışında, Mahnovistlere ve anarşistlere, fikir ve düşüncelerini, yazılı ve sözlü olarak yayma hakkı, ifade ve propaganda özgürlüğünün tanınması. Sovyet Hükümeti tarafından devrimci örgütler olarak tanınan Mahnovistler ve anarşistler, her türlü yayın için, teknik kurallara uymak kaydıyla, gerektiğinde Sovyet devletinin teknik donanımını kullanabileceklerdir.

3. Sovyet seçimlerine bağımsız katılım hakkı; Mahnovist ve anarşistlere seçilme hakkı tanınması. Aralık ayında gerçekleşecek Beşinci Pan-Ukrayna Sovyet Kongresi'nin örgütlenmesine bağımsız katılım hakkı.

(İmza)
Sovyet Hükümeti, Ukrayna S.S.R. vekili, *Ya. Yakovlev.*

Konsey Elçileri, Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu Komutanları, *Krilenko, Popov.*

KISIM 2- ASKERİ ANLAŞMA

1. Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu, Kızıl Ordu'nun komutasında partizan bir ordu olarak Cumhuriyet'in silahlı kuvvetlerine katılacak; bu ordu iç işlerinde kendi kurmuş olduğu düzeni koruyacak. Kızıl Ordu'nun ilke ve esaslarına uymak zorunda olmayacaktır.

2. İsyan Ordusu, Sovyet bölgesinde cepheden cepheye geçerken veya çeşitli cepheler arasında manevra yaparken, saflarına hiçbir Kızıl Ordu müfrezesini ve hiçbir Kızıl Ordu asker kaçağım almayacaktır.(2)

Uyarılar:

a) Wrangel cephesinin ardında kalanların yanı sıra, çeşitli nedenlerle Kızıl Ordu'yla irtibatı kopan ve bu nedenle Devrimci İsyan Ordusu'na katılan Kızıl Ordu birimleri veya Kızıl askerler, yeniden Kızıl Ordu'yla irtibat kurduklarında tekrar Kızıl Ordu saflarına katılacaklardır.

b) Wrangel cephesinin ardında kalan Mahnovist İsyancılar ve ayrıca şu anda İsyan Ordusu'nda bulunan tüm birlikler, daha önce Kızıl Ordu tarafından harekete geçirilmiş olsalar bile, mevcut yerlerinde kalmaya devam edeceklerdir.

3. Ortak düşmanımız Beyaz Ordu'yu ortadan kaldırmak üzere, Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu, varılan anlaşmayı desteklemeleri için emekçi kitlelere bilgi verecek; Sovyet iktidarına yönelik askeri eylemleri durdurması için halka çağrıda bulunulacak; Sovyet iktidarı ise vakit geçirmeden anlaşma maddelerini yayınlayacaktır.

4. Sovyet Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu savaşçılarının aileleri de Kızıl Ordu askerlerinin ailelerine tanınan haklardan yararlanacaklar ve bu amaçla Ukrayna Sovyet Hükümeti onlara gerekli belgeleri sağlayacaktır.

(İmza)
Güney Cephesi Komutanı, *Frunze*.
Güney Cephesi Devrimci Konsey üyeleri: *Bela Kun*(3), *Gusev*.
Konsey elçilik delegeleri, Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu Komutanları: *Krilenko, Popov*.

Yukarıdaki üç maddelik politik anlaşmaya ek olarak, konsey temsilcileri ve Mahnovist Ordu komutanları, Sovyet Hükümeti'ne özel bir madde daha sundu:

POLİTİK ANLAŞMA - 4. MADDE

Mahnovist hareketin en önemli ilkelerinden biri işçilerin özyönetimi için mücadele etmek olduğundan, İsyan Ordusu politik anlaşmada şöyle bir maddenin de yer alması gerektiğinde ısrar ediyor: Mahnovist Ordu' nun bulunduğu bölgelerde, işçi ve köylü halk, ekonomik ve politik özyönetim için kendi kurumlarını yaratacaktır; özerk olacak olan bu kurumlar, Sovyet Cumhuriyeti hükümet organlarıyla, anlaşmalar aracılığıyla oluşturulacak federasyonlarda biraraya geleceklerdir.

• • •

Sovyet yetkilileri, bir sürü bahane uydurarak anlaşmanın yayınlanmasını sürekli erteledi. Mahnovistler bunun hiç de hayra alâmet olmadığını anladılar. Bu gecikmenin anlamı ancak, Sovyet iktidarı Mahnovistlere karşı vahşi bir saldırı başlattığında açıklık kazandı. Bu konuya tekrar döneceğiz.

Sovyet yetkililerinin samimiyetsizliğinin farkında olan Mahnovistler, anlaşma yayınlanmadığı sürece, Devrimci İsyan Ordusu'nun anlaşma hükümlerine kesinlikle uymayacağım açıkladılar. Ancak bu baskının akabinde Sovyet Hükümeti nihayet anlaşma metnini yayınlamaya karar verdi. Ama tamamını yayınlamadı. Önce 2. Kısmı, yani askeri anlaşmayı yayınladılar, 1. kısmı ise ertesi hafta yayınladılar. Bunun bir sonucu olarak, pek çok kişi anlaşmanın gerçek anlamını tam olarak kavrayamadı. Politik anlaşmanın dördüncü maddesini anlaşma metninden ayıran Bolşevikler, bu konuda Moskova'yla görüşeceklerini ileri sürdüler. Mahnovist temsilciler bu konuyu ayrıca ele almayı kabul ettiler.

Bunun ardından, Mahnovist Ordu, 15-19 Ekim tarihleri arasında Wrangel'e karşı saldırıya geçti. Çarpışmaların yayıldığı cephe, Sinelnikovo'dan Aleksandrovsk, Pologi ve Berdyansk'a kadar uzanıyordu; Mahnovistler Perekop yönünde ilerlediler. Pologi ile Orekov arasındaki bölgede gerçekleşen ilk çatışmada General Drojdov tarafından komuta edilen büyük bir Wrangel askeri birliği bozguna uğratıldı, 4000' den fazla esir alındı. Bölge üç hafta sonra Wrangel'den kurtarılmıştı. Kasım ayına gelindiğinde, Mahnovistler Kızıl Ordu ile birlikte çoktan Perekop'a varmışlardı. Wrangel ile başedebilmek için Mahnovistlerin Kızıl Ordu'ya katıldığını öğrenen tüm bölge halkının, yeniden güven ve heyecan kazandığını belirtmek gerekir. Wrangel'in kaçınılmaz sonu yaklaşıyordu, bugünden yarına tamamen yenilmesi bekleniyordu.

Kırım'ın Wrangel'den kurtarılmasında, Mahnovistler şöyle bir rol oynadı. Kızıl Ordu Perekop'u tuttuğunda, bazı Mahnovist birlikler kurmayın emrine uyarak kıstağın 20 mil soluna giderek, o sırada donmuş olan Sivaş boğazının buzları üzerinden karşıya geçti. Önce, Gulya-Polyeli anarşist bir köylü olan Marçenko'nun süvarileri geçti, onları Kozin'in komuta ettiği topçu alayı izledi. Bu geçiş, birçok cana malolan düşman ateşi altında gerçekleştirilmişti. Komutan Foma Kozin birçok yerinden yaralandı. Ancak savaşçıların azim ve kararlılığı Wrangel kuvvetlerinin kaçmasına neden oldu. Simon Karetnik'in komuta ettiği Kırımlı bir Mahnovist Ordu Simferopol'a doğru ilerledi,

ve 13 ya da 14 Kasım'da orayı ele geçirdi. Aynı sıralarda, Kızıl Ordu da Perekop'u işgal etmişti. Sivaş'ı geçerek Kırım'a giren Mahnovistlerin, Perekop boğazında kuşatılmaktan kurtulmaya çalışan Wrangel'i yarımadanın içlerine doğru geriletmiş olmaları, o güne kadar asla alınamayacağı düşünülen Perekop kıstağının alınmasında belirleyici bir rol oynadı.

• • •

Uzunca bir kesintisiz savaş döneminden sonra, Mahnovistler ile Sovyet Hükümeti arasındaki anlaşma bir takım toplumsal yapılanmalarla birlikte bölgeye huzurun gelmesi için de bazı olanaklar yarattı. "Bazı olanaklar" diyoruz, çünkü Wrangel'in kuvvetleriyle birçok bölgede şiddetli çatışmalar yaşanırken (örneğin Gulya-Polye o sıralarda pek çok kez el değiştirdi), Sovyet yetkilileri, anlaşmanın aksine, kısmi abluka uygulayarak, bölgede işçilerin yaratıcı inşa etkinliklerini felç etmek için elinden geleni yaptı. Buna rağmen, Mahnovistlerin Gulya-Polye'de kalan etkin bir grubu toplumsal inşa alanındaki yoğun çabalarını sürdürdü. Öncelikle, işçi ve köylülerin yerel özyönetim organları olan işçi ve köylü sovyetlerinin örgütlenmesine yöneldiler. Bu konseyler, her türlü otoriteden bağımsız olma ve yalnızca yerel işçilere karşı sorumlu olma ilkesi temelinde kuruldu.

Bu doğrultudaki ilk pratik adımlar, Gulya-Polye sakinleri tarafından atıldı. 1920 yılında, 1 ile 25 Kasım tarihleri arasında, bu sorunu ele almak, adım adım ve dikkatli bir şekilde çözüme ulaşmak için altıyedi kez toplandılar. Gulya-Polye özgür sovyeti Kasım ayının ortalarında kuruldu, ancak henüz tam olarak gelişmiş bir kurum değildi, işçilerin yeni adımları atabilmeleri için daha fazla zamana ve deneyime ihtiyaç vardı. O sıralarda Devrimci İsyancılar Konseyi de "Bağımsız Sovyetlerin Ana Tüzüğü"nü (Taslak) oluşturarak yayınladı.

Gulya-Polye işçileri dikkatlerini en çok eğitim sorunu üzerinde yoğunlaştırmışlardı. Sık sık tekrarlanan silahlı saldırılar, bölgedeki eğitim çalışmalarını ciddi bir şekilde sekteye uğratmıştı. Uzunca bir süre yaptıkları işin karşılığını alamayan öğretmenler, şu veya bu şekilde geçimlerini sağlamak için bölgeye dağılmışlardı. Okul binaları boşaltılmıştı. Mahnovistler ile Sovyet yetkilileri arasındaki anlaşmanın ardından, kitleler doğrudan eğitim sorunuyla karşılaşmışlardı. Mahnovistler, bu sorunun işçilerin özyönetimi temelinde çözülmesini düşünüyorlardı. Eğitim çalışmaları, diyordu Mahnovistler, işçilerin temel ihtiyacı olan tüm diğer çalışmalar gibi yerel emekçi halkın gö-

reviydi. Çocuklarına okuma, yazma ve diğer bilimsel konuların öğretilmesi sürecini tamamen yerel halkın kendisi denetlemeliydi. Üstelik bu kadarı da yeterli değildi. Gençlere verilecek eğitimin yönetilmesini üstlenmekle, işçiler, eğitim kavramının özünü açığa çıkararak gerçek anlamına oturtacaklardı. Halkın elindeki bir okul, herhangi bir bilgi kaynağından çok daha fazla şey ifade eder; böyle bir okul, özgür işçi sovyetlerinde yaşayacak insanları ve bu bilinci gelişdirecek bir araca dönüşür. O nedenle, işçilerin özyönetiminin hayata geçtiği andan itibaren, okul sadece Kilise'den değil, mümkün olduğu kadar devletten de ayrılmalıdır.

Bu düşünceden esinlenen Gulya-Polye işçi ve köylüleri okulların devletten bağımsızlaşmasını büyük bir istekle kabul ettiler. Gulya-Polye'de, birleşik işçi okulları konusundaki kuramsal ve pratik tasarıların yanı sıra, Francisco Ferrer'in ifade ettiği özgür okul ilkesinin çok sayıda savunuru ve destekçisi de vardı.

Bu yeni eğitim yaklaşımı Gulya-Polye sakinlerinin heyecan ve etkinliklerini artırdı. Kültürel çalışmalarla ilgilenen işçilerin büyük bir çoğunluğu bu çalışma içerisinde yer aldı. O sıralarda bacağında önemli bir yara olmasına rağmen, Nestor Mahno da, bu çalışmalarla yakından ilgileniyordu, Gulya-Polye sakinlerinin bu konuyla ilgili bütün toplantılarına katılıyor ve yetenekli kişileri, özgür işçi okulları konusunda kendisine kuramsal ve pratik bir kurs hazırlamaya teşvik ediyordu.

Gulya-Polye sakinlerinin eğitim konusundaki çalışmaları pratikte şöyle gelişiyordu. İşçiler ve köylüler, köyün ihtiyaç duyduğu eğitim personelinin ihtiyaçlarını karşılama sorumluluğunu üzerlerine almışlardı (Gulya-Polye'de birkaç ilköğretim okulu ve iki yüksek okul vardı.) Eğitim sisteminin ekonomik ve pedagojik ihtiyaçlarını sağlayabilmek için işçi, köylü ve öğretmenlerden oluşan karma bir komisyon oluşturulmuştu. Okulların devletten bağımsızlaşmasını kabul eden Gulya-Polye sakinleri, Francisco Ferrer'inkine çok benzeyen bir plan uyguluyorlardı. Eğitim komisyonu bu plan üzerinde özenle çalışarak, özgür okulların işleyişi ve ilkeleri konusunda temel kuramsal bir çahşma hazırladı. (Maalesef, bu belge elimizde bulunmamaktadır.)

Yine aynı dönemde, okuma yazma bilmeyen isyancılar için de özel kurslar düzenlendi. Yetişkinlere okuma yazma öğretmek üzere eğitimli ve deneyimli kişiler bulunmuştu.

Son olarak, Gulya-Polye'deki isyancılar için politik teori kursları da düzenlenmeye başlandı. Bunun amacı, savaş silahlarına bilgi silahını da eklemek, halkın devrimin amacı ve stratejisi hakkındaki anla-

yışını geliştirmek üzere, tarih, sosyoloji ve benzeri konulardaki temel kavramları açıklamaktı. Bu kurslar, konuları hakkında epeyce okumuş olan isyancı işçi ve köylüler tarafından veriliyordu. Kurs programı; a) Ekonomi politik; b) Tarih; c) Sosyalizm ve anarşizm kuramı ve pratiği; d) Büyük Fransız Devrimi'nin tarihi (Kropotkin'e göre) e) Rus Devrimi'nin odak noktasını oluşturan devrimci ayaklanmanın tarihi gibi konulardan oluşuyordu. Mahnovistlerin profesyonel yetenekleri oldukça sınırlıydı; buna rağmen, ders verenlerin ve katılımcıların ilgi ve özenlerinden dolayı, kurslar başından beri çok canlı ve öğretici geçiyor ve hareketin geleceğinde önemli bir rol oynayacağa benziyordu.

İsyancılar tiyatroyla da ilgilendiler. Henüz Bolşeviklerle anlaşma yapmadan önce, isyancılar düşmanlarıyla gün boyu çatışmak zorunda kaldıkları dönemde bile, ordunun isyancılardan oluşan bir drama seksiyonu hep vardı; bu grup askeri durum elverdiği ölçüde, komşu köylerden gelen köylülere ve isyancılara çeşitli oyunlar sergiliyordu.

Gulya-Polye'de büyükçe bir oyun salonu vardı. Ancak bölgede profesyonel oyuncu neredeyse hiç yoktu. Oyunlarda genellikle, köylüler, işçiler, entelektüeller, özellikle de öğretmen ve öğrenciler rol alıyorlardı. Gulya-Polye en çok acı çeken köylerden biri olmasına rağmen, iç savaş dönemi boyunca köylülerin tiyatroya ilgisi azalmamış, aksine artmıştı. Bolşeviklerle anlaşma yapılıp bölgedeki abluka kalktıktan sonra, Gulya-Polye tiyatro salonu her gün emekçi halkla dolup taşmaya başladı; işçiler, köylüler ve eşleri sadece oyunlarda yer almakla kalmıyor, aynı zamanda senaryo da yazıyorlardı.[4] Mahnovist Ordu kültür ve eğitim seksiyonu da, Gulya-Polye ve diğer bölgelerdeki tiyatro çalışmalarının örgütlenmesinde etkin bir şekilde yer aldı.

• • •

Hiçbir Mahnovist, Bolşeviklerle yapılan anlaşmanın kalıcılığına ve güvenilirliğine inanmıyordu. Herkes, geçmiş deneyimlerden yola çıkarak, Bolşeviklerin Mahnovşçina'ya tekrar saldırmak için yeni bir bahane bulacağını tahmin ediyordu. Ama, dönemin politik koşullarından dolayı halk, anlaşmanın en az iki ya da üç ay daha süreceğini düşünüyordu. Bu dönem, bölgede propaganda yapılması açısından çok önemliydi; böyle bir etkinliğe büyük bir ihtiyaç vardı ve Mahnovistler de güçlerinin büyük bir bölümünü buna ayırmışlardı. İçinde bulundukları koşullar Mahnovistlerin, bu tür etkinliklerden neredeyse tamamen vazgeçmesini gerektirmişti. Bu anlaşma sayesinde, köylülere,

Mahnovistler ile Bolşevikler arasındaki derin görüş ayrılığının özünü ve her iki taraf arasındaki şiddetli çatışmanın nedenlerini gösterme fırsatı bulacaklarını umut ediyorlardı. Aslında bu, bir anlamda tam olarak gerçekleşti. Politik anlaşmanın dördüncü maddesi -Mahnovistlerin, Bolşeviklerden işçi ve köylülerin ekonomik ve toplumsal özyönetim hakkını kabul etmelerini istedikleri madde- Sovyet Hükümeti tarafından kabul edilmedi. Mahnovşçina temsilcileri Sovyet yetkililerinden, iki seçenekten birini seçmelerini istediler: Ya söz konusu maddeyi imzalayacaklardı ya da neden bu maddeye karşı olduklarını açıklayacaklardı. Mahnovistler bu maddeyi kitlelerin toplumsal değerlendirmesine sundular. Mahnovistler ve anarşistler bu maddeyi Harkov' da kitlesel toplantılarda tartıştılar. Gulya-Polye ve çevresinde, bu sorunla ilgili çeşitli bildiriler dağıtıldı. Kasım ayının ortalarına gelindiğinde, topu topuna beş-altı satır olan bu dördüncü madde, kitlelerin bütün dikkatlerinin üzerinde yoğunlaştığı bir konuya dönüşmüştü.

O sıralarda, Wrangel'in ordusu tamamen bozguna uğratılmıştı. Durumun acemisi olanlar için bu gelişme, Mahnovistler ile Sovyet Hükümeti arasındaki anlaşmayı etkiler görünmüyordu. Ancak Mahnovistler, Wrangel'in yenilmesiyle birlikte, anlaşmanın sonunun yaklaştığını fark etmişlerdi. Simon Karetnik'in, Kırım'daki isyancı kuvvetlerle birlikte olduğunu ve Simferopol'a yürüyeceğini söyleyen mesajı Gulya-Polye'ye ulaşır ulaşmaz, Mahno'nun yaveri Grigor Vasilevski şöyle haykırdı: "Bu anlaşmanın sonudur! Bahse girerim ki Bolşevikler bir hafta içinde namluyu sırtımıza dayayacaklar." Bu sözler 16 Kasım'da söylendi ve 26 Kasım'da Bolşevikler Kırım ve Gulya-Polye'deki Mahnovist kurmay ve kuvvetlere kalleşçe saldırdılar; Harkov'daki Mahnovist temsilcileri tutukladılar, anarşist örgütleri dağıttılar ve bütün anarşistleri hapse attılar. Ukrayna'nın her yerinde aynı saldırıları sürdürdüler.

Sovyet yetkilileri bu ihanetlerini, her zamanki klasik gerekçeyle açıklamada gecikmediler: Mahnovistler ve anarşistler Sovyet Hükümeti'ne karşı bir ayaklanma hazırlıyorlardı ve anlaşmanın dördüncü maddesi ise bu ayaklanma için yapılan bir çağrıydı; hatta bu ayaklanmanın zaman ve tarihi bile belirlenmişti. Ayrıca, Mahno'yu Kafkas cephesine gitmeyi reddedip, Sovyet yetkililerine karşı köylüler arasından topladığı güçlerle bir ordu kurmaya başlamakla suçladılar; güya Mahnovistler Kırım'da Wrangel'e karşı savaşmak yerine, Kızıl Ordu' ya cephe gerisinde pusu kurmuşlardı.

Tüm bu açıklamaların uydurma olduğunu söylemeye gerek yok.

Neyse ki, bu yalanları meydana çıkarıp gerçekleri ortaya koyacak belgeler elimizde bulunuyor.

Her şeyden önce, Mahnovistler, 23 Kasım 1920'de, Pologi ve Gulya-Polye'de Kızıl Ordu 42. Piyade Tümeni'nden dokuz Bolşevik casusu yakaladılar. Bu kişiler, karşı-casusluk şefi tarafından, Mahno' nun, kurmay üyelerinin, İsyan Ordusu komutanlarının ve meclis üyelerinin evlerinin yerlerini öğrenmek üzere Gulya-Polye'ye gönderildiklerini itiraf ettiler. Bu bilgileri edindikten sonra Kızıl Ordu'nun Gulya-Polye'ye gelmesini bekleyecek olan bu ajanlar, Kızıl Ordu geldiğinde ise, söz konusu kişilerin evlerini tarif edeceklerdi. Kızıl Ordu beklenmedik bir anda Gulya-Polye'ye gelir de söz konusu Mahnovistler saklanmak zorunda kalırlarsa, bu ajanlar onları takip ederek izlerini kaybetmeyeceklerdi. Casuslar 24 veya 25 Kasım'da Bolşevikler tarafından, Gulya-Polye'ye bir saldırı yapılacağını açıkladılar.

Bunun üzerine Devrimci İsyancılar Konseyi ve Ordu Komutanı, bu komployla ilgili olarak Rakovski'ye ve Devrimci Askeri Konsey Güney Cephesi'ne ayrıntılı bilgi yollayarak, aşağıdaki taleplerde bulundu: 1) 42. Tümen Komutam, Tümen Kurmay Başkanı ve komploya karışan diğer personelin acilen tutuklanıp yargılanması 2) İstenmeyen bazı olayların önüne geçmek için Kızıl birimlerin Gulya-Polye, Pologi, Malaya Takmaçka ve Turkenova'ya girişlerinin yasaklanması.

Harkov'daki Sovyet Hükümeti'nin yanıtı şöyleydi: Bahsi geçen komplo tamamen bir yanlış anlamadır; yine de olayı çözümlemek isteyen Sovyet yetkilileri, bunun için özel bir komisyon oluşturup Mahnovist Ordu'nun da bu komisyonun çalışmalarına katılacak iki delege göndermesini önermektedir. Bu yanıt 25 Kasım'da Harkov'dan gönderildi. Ertesi sabah, devrimci isyancıların Konsey sekreteri P. Ribin, sorunu Harkov'la doğrudan görüştü, Bolşevikler ona, 42. Tümen olayının Mahnovistleri tatmin edecek şekilde çözümleneceği ve 4. Maddenin politik anlaşmaya uygun bir şekilde ekleneceği konusunda güvence verdiler. Bu görüşme 26 Kasım, sabah saat 9'da gerçekleşti. Ancak bu görüşmeden, 6 saat önce, saat 3 sularında, Harkov'daki Mahnovist temsilciler ve Harkov başta olmak üzere Ukrayna'daki tüm anarşistler tutuklanmıştı. Ribin'in görüşmesinden iki saat sonra, Gulya-Polye Kızıl kuvvetler tarafından kuşatıldı ve korkunç bir bombardıman başladı. Aynı gün, aynı saatte Kırım'daki Mahnovist Ordu da saldırıya uğradı; Bolşevikler yaptıkları bir manevrayla komutan Simon Karetnik ve Mahnovist Kurmay'ı yakalayıp kurşuna dizdiler.

Bu büyük operasyon üzerinde dikkatlice çalışılmış olduğu ve ha-

zırhğının da en az on ya da onbeş gün sürmüş olduğu apaçık ortadadır.

Burada sadece Sovyet Hükümeti'nin hain saldırısını değil, aynı zamanda Mahnovistleri kuşatıp bozguna uğratmak için, onların güvenliği konusunda verdikleri güvencelerle Mahnovistlerin öngörülerini zayıflatan ustaca bir organizasyon hazırlığı da görüyoruz.

İkinci olarak, Gulya-Polye saldırısının ikinci gününde, 27 Kasım' da, Mahnovistler ele geçirdikleri Kızıl Ordu esirlerinin üzerlerinde, 4. Ordu politik seksiyonu tarafından basılan, "Mahno'ya Karşı İleri!", "Mahnovizm'e Ölüm!" başlıklı tarihsiz bildiriler buldular. Esirler bu bildirileri 15 ve 16 Kasım'da aldıklarını söylediler. Bildirilerde, politik ve askeri anlaşmayı ihlâl etmek, Kafkas cephesine gitmeyi reddetmek, Sovyet iktidarına karşı bir ayaklanma planlamak ve benzeri şeylerle suçlanan Mahno'ya karşı eylem çağrısı vardı. Bu da gösteriyor ki, İsyan Ordusu henüz Kırım'da bir yol açmak için savaşırken ve Simferopol'ü ele geçirirken, Mahnovist temsilciler Harkov'da Sovyet yetkilileriyle barış içinde çalışırken, bu suçlamalar çoktan uydurulup basına dağıtılmıştı.

Üçüncü olarak, Ekim ve Kasım aylarında, Mahnovistler ile Bolşevikler arasındaki politik ve askeri anlaşma görüşülüp karara bağlanırken, Bolşevikler tarafından Gulya-Polye'de Mahno'ya karşı düzenlenen iki suikast girişimi ortaya çıkarılmıştı.

Şunu da ekleyelim; Gulya-Polye'deki Mahnovist Ordu Merkez Kurmayı, Kafkas cephesine gitmesi konusunda herhangi bir emir almamıştı. O sıralarda ciddi bir şekilde bacağından yaralı olan Mahno yazışmalarla ilgilenmiyordu, bu işlere kurmay başkanı Belaş ve Konsey Sekreteri P. Ribin bakıyordu, bu kişiler de her gün gelen belgeler hakkında Konseye rapor veriyorlardı.

Bolşeviklerin askeri-politik anlaşmayı basmamak için ne dalavereler çevirdiğini hatırlamalıyız. Neden inatla metnin yayınlanmasını erteledikleri şimdi iyice anlaşılıyor. Bolşevikler için bu anlaşma, Wrangel'i yenmeye yetecek bir süre için -bir ya da iki ay- planlanmış askeri ve stratejik bir adımdan başka bir şey değildi. Bu başarıldıktan sonra, yeniden Mahnovistlere haydutlar ve karşıdevrimciler diye iftira atıp, bu bahaneyle onlara savaş açmayı planlamışlardı. Bu nedenle, Mahnovistler ile yaptıkları politik anlaşmayı yayınlayarak halkın yargısına sunmak işlerine gelmiyordu. Wrangel'in bozguna uğratıldığı günün hemen ardından, Mahnovistler ile Bolşevikler arasında hiçbir şey olmamış gibi, haydutluk ve karşıdevrimcilik bahaneleriyle Mahnovistlere karşı öteden beri sürdürdükleri savaşlarına devam edebil-

meleri için, bu anlaşmanın varlığını kitlelerden gizlemeyi tercih edeceklerdi elbette .

Mahnovistler ile Sovyet iktidarı arasındaki askeri-politik anlaşmanın ihlâl edilmesinin ardındaki gerçekler bunlardır.

Anlaşma metnini dikkatle incelemek gerekiyor. Anlaşma iki ayrı eğilimi açıkça birbirinden ayırıyor: Otoritenin alışılageldik ayrıcalığını ve imtiyazlarını savunan devletçi eğilim; ve iktidarı elinde tutan tahakkümcülere karşı boyun eğdirilen halkın taleplerini savunan, halka ait devrimci eğilim. Açıkca görülüyor ki, anlaşmanın işçilerin politik haklarını içeren ilk kısmı sadece Mahnovist tezlerden ibaret. Sovyet iktidarı bu konuda bütün zorbaların sergilediği klasik tavrı sergiledi: Mahnovistler tarafından formüle edilen talepleri sınırlandırarak, bütün konularda pazarlık yapıp, emekçi halkın özgürlüğü için kaçınılmaz ve zaruri olan hakları mümkün olduğu kadar alt düzeye düşürmek için elinden geleni yaptı.

Mahnovistlerin, anarşist mücadele anlayışlarından dolayı, her zaman politik komplolara karşı olduklarını belirtmeliyiz. İşçileri zafere yalnızca devrimci kitlelerin ulaştırabileceğini düşünen Mahnovistler, halk kitleleriyle birlikte, devrimci kavgaya açıktan katılmışlardı; oysa komplolar yalnızca otoritenin el değiştirmesine yarayabilirdi ki bu da Mahnovşçina'nın doğasıyla tamamen çelişen bir durumdu.

Kısacası, Mahnovistler ile Bolşevikler arasındaki anlaşma daha başından itibaren ihlâl edilmişti ve o nedenle de, Wrangel'in yenilmesinden sonra tamamen ortadan kalkacaktı.

Sovyet yetkililerinin bazı belgelerinden de bu durum açıkca anlaşılmaktadır; örneğin zamanın Güney Cephesi Komutanı Frunze tarafından verilen aşağıdaki emir, Mahnovistlere karşı yapılan Bolşevik saldırının ne kadar haince olduğunu ve anarşistler ile Mahnovistler hakkındaki yaygaraların tamamen kof olduğunu ortaya koymaktadır.

> İSYAN ORDUSU KOMUTANI YOLDAŞ MAHNO'YA EMİRDİR.
> KOPYASI GÜNEY CEPHESİ KOMUTANLARINA GÖNDERİLECEKTİR.
> NO: 00149
> MELİTOPOL'DAKİ ANA KARARGÂH MERKEZİNDEN VERİLMİŞTİR.
>
> Wrangel ile yapılan savaş sona erip, kuvvetleri tamamen bozguna uğratıldığından, Güney Cephesi Devrimci Askeri Konseyi, partizan ordusunun görevini tamamladığını düşünmektedir. Bu nedenle, İsyan Ordusu Devrimci Askeri Konseyi'ne, vakit geçirmeksizin isyancı partizan birimlerini, Kızıl Ordu düzenli askeri birimlerine dönüştürmesi önerilmektedir.
>
> İsyan Ordusu'nun mevcut şekilde varlığını sürdürmesi için herhangi

bir neden kalmamıştır. Aksine, Kızıl Ordu'ya rağmen, kendine özgü işlerle uğraşan böylesi özel bir örgütün varlığının devam etmesi, kesinlikle kabul edilemez sonuçlar doğurmaktadır...[5] O nedenle Güney Cephesi Devrimci Askeri Konseyi, İsyan Ordusu'na aşağıdaki hususları emretmektedir: 1) İsyan Ordusu'nun Kırım'daki tüm birimleri bir an önce Dördüncü Ordu saflarına katılacaktır; Devrimci Askeri Konsey'iniz, bu entegrasyonun sorumluluğunu üstlenecektir. 2) Gulya-Polye'deki tüm askeri yapılar derhal tasfiye edilecektir. Bu askeri yapılardaki savaşçılar, Kızıl Ordu bölge komutanının talimatları doğrultusunda, yedek müfrezelere dağıtılacaktır. 3) İsyan Ordusu Devrimci Askeri Konseyi, atılacak bu adımların gerekliliğini savaşçılara açıklama görevini üzerine alacaktır.

(İmza)
M. Frunze, Güney Cephesi Başkomutanı
Smilga,[6] Devrimci Askeri Konsey üyesi
Karatigin, Kurmay Başkanı

Okur, Mahnovistler ile Sovyet Hükümeti arasında yapılan anlaşmanın tarihini bir kez daha hatırlamalıdır.

Daha önce de söylediğimiz gibi, Mahnovist elçiler ile Starobelsk'teki Mahnovist kampa sırf bu amaçla gelen Komünist İvanov başkanlığındaki Bolşevik heyet arasında yapılan görüşmelerin akabinde bu anlaşmaya varılmıştı. Görüşmeler, Mahnovist temsilcilerin Bolşeviklerle birlikte üç hafta boyunca anlaşma üzerinde çalışmak üzere gittikleri Harkov'da devam etmişti. Her iki taraf da anlaşmanın tüm maddelerini dikkatle incelemiş ve bu maddeler taraflar arasında tartışılmıştı.

Anlaşmanın son hali taraflarca kabul edilmişti, yani *Sovyet Hükümeti* ile Ukrayna Devrimci İsyancılar Konseyi'nin temsil ettiği *Devrimci İsyancı Bölge* yetkili elçileri tarafından imzalanmıştı.

Anlaşmaya göre, taraflardan biri anlaşma şartlarını ihlâl etmediği sürece, anlaşmanın hiçbir maddesi Sovyet Hükümeti veya Ukrayna Devrimci İsyancılar Konseyi'nin onayı olmadan değiştirilemez veya askıya alınamazdı.

Anlaşmanın 2. kısmındaki 1. maddesinde şunlar yazılı; "Ukrayna Devrimci Mahnovist İsyan Ordusu, Kızıl Ordu'nun komutasında partizan bir ordu olarak Cumhuriyet'in silahlı kuvvetlerine katılacak; bu ordu iç işlerinde kendi kurmuş olduğu düzeni koruyacak, Kızıl Ordu'nun ilke ve esaslarına uymak zorunda olmayacaktır."

Frunze'nin 23 Kasım 1920 tarihli ve 00149 sayılı emrinde ise, Mahnovist İsyan Ordusu'nun tasfiye edilip savaşçılarının Kızıl Ordu saflarına katılması talep ediliyor ve "Wrangel ile yapılan savaş sona

erip kuvvetleri tamamen bozguna uğratıldığından", Sovyet iktidarı, "partizan ordusunun görevini tamamladığını düşünüyor"du.

Bu emir, yalnızca askeri anlaşmanın yukarıda bahsedilen birinci maddesini değil, aynı zamanda askeri-politik anlaşmanın tümünü ihlâl ediyor.

Bolşeviklerin anlaşma hükümlerini değiştirmek ya da yeniden gözden geçirmek için hiçbir girişimde bulunmadan silahlı tehdide dayanan acil bir askeri emir göndermiş olmaları, bu anlaşmanın aslında Mahnovistleri yanıltmak üzere düzenlenen bir tuzak olduğunu gayet açık bir şekilde göstermektedir.

Mahnovistler 00149 sayılı emri aldıkları sırada, Kırım'daki 4. Kızıl Ordu da, isyancılar Kızıl Ordu'ya itaat etmezlerse, Mahnovistlere karşı sonuna kadar savaşılmasını talep eden bir emir aldı.

Frunze'nin emri öylesine açıklayıcıdır ki, mevcut durum hakkında herhangi bir yorum yapmak tamamen gereksiz hale geliyor. Frunze, Mahnovistlere, kendi ordularını tasfiye edip, Kızıl Ordu'nun düzenli bir müfrezesi haline gelmelerini emrediyor: Yani böylelikle Mahnovşçina'ya, intihar etmesini emrediyor. Eğer bu sadece bir saflık değilse, gerçekten çok şaşırtıcı bir küstahlıktır.

Aslında bu küstahlığın ardında, Mahnovşçina'nın tamamen ortadan kaldırılması için tüm ayrıntıları üzerinde titizlikle çalışılmış olan bir plan yatmaktaydı. Wrangel yenilmişti. Mahnovistler gerektiği biçimde kullanılmıştı. Ve artık onları silip süpürmenin vakti gelmişti. Sonuç olarak, Bolşevikler, Mahnovistlerin varlığına son vermeliydi. Emrin anlamı işte buydu.

Oldukça tehditkâr açık sözlülüğüne rağmen, Frunze'nin verdiği bu emrin kendisi de başka bir aldatmacaydı. Bu emir ne Gulya-Polye'deki İsyan Ordusu kurmayına, ne de Harkov'daki Mahnovist heyete ulaştı. Mahnovistler ancak, Bolşevik saldırıdan üç-dört hafta sonra ellerine geçen bazı gazeteler aracılığıyla bu emrin varlığından haberdar oldular. Bunun açıklaması oldukça basit. Mahnovistlere sürpriz bir saldırı hazırlayan Bolşevikler, önlem almalarına fırsat tanımamak için bu emri önceden Mahnovistlere yollamadılar, yoksa planladıkları saldırı geri püskürtülebilirdi. O yüzden son ana kadar sessiz kaldılar. Frunze'nin emri ancak ilk saldırıdan sonra, anlaşmanın ihlâli somut bir olguya dönüştüğünde yayınlandı. Emir, ilk olarak Harkov'da çıkan 15 Aralık 1920 tarihli *Kommunist* gazetesinde, 23 Kasım tarihiyle basıldı. Tüm bu entrikaların amacı Mahnovistleri şaşırtmak, yok etmek, daha sonra da bu yapılanları "yasal bir kanıt"la açıklamaktı.

Mahnovistlere yapılan saldırıya anarşistlerin topluca tutuklanması eşlik etti. Bu tutuklamaların tek amacı yalnızca anarşist düşünce ve eylemi yok etmek değildi, bunun yanı sıra, yaşanan bu olayların gerçek anlamını halka açıklama girişimlerinin ve herhangi bir karşı çıkış olasılığının yolunu kapatmaktı. Sadece anarşistler değil, anarşistlerin arkadaşları, tanıdıkları ve anarşist yayınlarla ilgilenen herkes tutuklandı. Yelisavetgrad'da yaşları 15 ile 18 arasında değişen 15 kişi tutuklanmıştı. Yeterince tatmin olmayan Nikolayev'deki bölge yetkilileri, çocukları değil "gerçek" anarşistleri istediklerini belirttikleri halde, bu çocuklardan hiçbiri serbest bırakılmadı.

Harkov'daki anarşist avı o güne kadar Rusya'da asla rastlanmamış boyutta bir vahşetti. Anarşistlerin evlerinde tuzaklar kurulmuştu. Benzer bir tuzak da Vol'noe bratstvo (Özgür kardeşlik) kitabevinde kurulmuştu. Buraya kitap almaya gelen herkes tutuklanıp *Çeka*'ya gönderiliyordu. Yasal olarak çıkan ve kitabevinin duvarlarına asılan *Nabat* gazetesini artık okumayan eski okurlar bile tutuklandılar. Harkovlu anarşistlerden Grigori Çesnik gözaltından kaçınca, hiçbir politik düşünceyle bağlantısı olmayan karısını hapse attılar. Bu kadın, serbest bırakılmasını talep ederek açlık grevine başladı. Bolşevikler kadına şunu söylemişlerdi; eğer Çesnik karısının serbest bırakılmasını istiyorsa, yapacağı tek şey gelip *Çeka*'ya teslim olmaktı. Çesnik tüberküloza yakalanmış olmasına rağmen, teslim olup hapse girdi.

Kırım'daki Mahnovist Ordu'nun hain bir şekilde ele geçirildiğinden bahsetmiştik. Süvari birliği komutanı Marçenko, Bolşevik 4. Ordu'nun birçok birimi tarafından kuşatılarak saldırıya uğramasına rağmen, Perekop kıstağı bölgesinin engebeli coğrafik yapısından yararlanarak kaçabilecek bir yol bulmayı başarmıştı. Askerlerini, daha doğrusu askerlerinden arta kalanları, gece gündüz devam eden zorlu bir yürüyüşle, Greklerin yaşadığı küçük Kermençik köyüne ulaştırarak Mahno'ya katıldı. 7 Aralık'ta atlı bir kişi gelerek, Marçenko'nun askerleriyle birlikte birkaç saat içinde orada olacağım haber verdi. Kermençik'teki Mahnovistler, kahramanları karşılamak üzere heyecanla dışarı fırladılar. Sonunda küçük bir atlı grubunu görünce hissettikleri acıyı tarif etmek imkânsızdı; 1 500 kişilik o güçlü süvari birliğinden sadece 250 atlı geri dönmüştü. Başlarında Marçenko ve Taranovski vardı.

Marçenko acı bir ironiyle "Size Kırım Ordusu'nun dönüşünü bildirmekten kıvanç duyarım," dedi. Herkesin yüzünde acı bir gülümseme vardı. "Evet kardeşlerim", diye devam etti Marçenko, "Komünist-

lerin kim olduklarını artık çok iyi biliyoruz". Mahno derinden sarsılmıştı. Hemen hemen yok olan bu ünlü süvari birliğinin görünüşü karşısında donup kalmıştı. Duygularını denetlemeye çalışarak sessizliğe gömülmüştü. Hemen oracıkta genel bir toplantı yapıldı. Kırım'da olup bitenlerin hikâyesi yeniden anlatıldı: Bolşevik kurmay tarafından, göstermelik olarak askeri bir konseye katılmak üzere Gulya-Polye'ye gönderilen Kırım Ordusu Komutanı Karetnik'in, yolda nasıl kalleşçe tutuklandığı; Kırım Ordusu Kurmay Başkanı Gavrilenko'nun yaverleri ve başka komutanlarla birlikte nasıl benzer bir tuzağa düşürüldüğü ayrıntılarıyla anlatıldı. Ele geçirilenlerin tümü anında kurşuna dizilmişlerdi. Simferepol'daki kültür-eğitim seksiyonu ise, herhangi bir askeri manevra olmaksızın tutuklanmıştı.

• • •

26 Kasım'da, Kızıl kuvvetler Gulya-Polye'yi kuşattıklarında, köyde sadece 150-200 kadar Mahnovist atlı vardı. Bu bir avuç kişiyle Mahno, Uspenovka'dan Gulya-Polye'ye doğru ilerleyen Kızıl Ordu süvari alayını bozguna uğrattı ve böylece Mahnovistler düşmanın pençesinden kaçabildiler. Bu olayı takiben bir hafta boyunca, Mahno dört bir yandan gelen isyancı birimleri ve onlara katılmak için Bolşevikleri terk eden Kızıl Ordu birimlerini biraraya topladı. 1000 atlıyla 1500 piyadeden oluşan bir birim oluşturmayı başararak karşı saldırıya geçti. Tam olarak bir hafta sonra, Kızıl Ordu 42. Tümeni'ni bozguna uğratıp yaklaşık 6000 esirle birlikte, Gulya-Polye'yi geri aldı. Bu esirlerin yaklaşık 2000 kadarı İsyan Ordusu'na katılmak istediklerini belirtti; herkese açık geniş bir toplantıya katıldıktan sonra diğer esirler de serbest bırakıldılar. Üç gün sonra Mahno, Andreyevka yakınlarında bulunan Bolşevikleri de püskürttü. Bütün gece ve ertesi gün boyunca iki Kızıl Ordu tümeniyle çarpıştıktan sonra, 8-10 bin kadar esir alarak Bolşevikleri yendi. Gulya-Polye'dekiler gibi bu esirler de serbest bırakıldı; gönüllü olanlar ise İsyan Ordusu'nda kaldı.[7] Ardından Mahno, Komar, Çare-Konstantinovka ve Berdyansk yakınlarında Kızıl Ordu'ya peşpeşe üç saldırı daha düzenledi. Bolşevik piyadeler, isteksizce savaşarak kaçmak için fırsat kolluyorlardı.

Mahnovistler, zaferi kendilerinin kazanacaklarını düşündüklerinden bir süre cesaret kazanmışlardı. Onlara göre gerekli olan tek şey, Kızıl Ordu'nun önemli bir kısmının kendilerine katılması için, iki-üç Bolşevik tümeni yenmek ve geri kalan Kızıl kuvvetleri de kuzeye doğru geriletmekti. Fakat bu arada, çeşitli bölgelerden köylüler, Bol-

şeviklerin, tüm köylere süvari alayları başta olmak üzere inanılmayacak kadar çok askeri kuvvet yığdıkları haberini getirdiler. Gerçekten de, kısa bir süre sonra Mahno, Gulya-Polye'nin güneyindeki Fedorovka'da, çok sayıda süvari ve piyade tümeni tarafından kuşatıldı. Çatışma sabah 2'den akşam 4'e kadar aralıksız olarak sürdü. Düşman saflarını yarmayı başaran Mahno, kuzeydoğuya kaçtı. Ancak üç gün sonra, Greklerin yaşadığı Konstantin köyü yakınlarında, bir topçu birliğinin eşlik ettiği büyük süvari kuvvetlerine karşı savaşmak zorunda kaldı. Mahno, yakalanan birkaç subaydan, ikisi süvari ve ikisi karma olmak üzere, toplam dört Bolşevik Ordu'nun bölgede bulunduğunu, ayrıca Kızıl komutanın ek tümenlerin de yardımıyla Mahno'nun çevresini sarmayı planladığını öğrendi. Bu bilgi köylülerin söylediklerileyle de uyuşuyordu, zaten Mahno'nun gözlem ve öngörüleri de bu doğrultudaydı. Mahnovistlerin üzerine gönderilen bu muazzam kuvvet gözönüne alındığında, iki ya da üç Kızıl birimin Mahnovistler tarafından yenilmesinin pek anlamı kalmıyordu. Artık sorun, Bolşevik Ordu karşısında zafer kazanmak değildi, önemli olan İsyan Ordusu'nun tamamen ortadan kaldırılmasını önlemekti. İsyan Ordusu'nda, *günübirlik olarak* her defasında 10 000 ya da 15 000 düşman askerine karşı savaşmak zorunda olan 3000 asker kalmıştı. Bu şartlar altında felaket kaçınılmazdı. Devrimci İsyancılar Konseyi, güney bölgesinin geçici olarak terk edilmesine ve geri çekilme istikametinin tesbit edilmesini ise tamamen Mahno'ya bırakmaya karar verdi.

Mahno'nun dehası büyük bir sınavla karşı karşıyaydı. Dört bir yandan küçük bir isyancı grubunun üstüne doğru gelen bu devasa kuvvetlerden kaçmak kesinlikle imkânsız görünüyordu. 3000 devrimci savaşçı, en azından 150 000 kişilik bir ordu tarafından kuşatılmıştı. Buna rağmen Mahno bir an olsun aklını ve cesaretini yitirmedi. Bu kalabalık kuvvetlerle kahramanca bir düelloya girişti. Dört tarafı da Kızıl tümenlerle çevriliyken, sağ kanatta, sol kanatta, önde ve geride, bir çatışmadan diğerine koşarak efsanevi bir Titan gibi savaşıyordu. Birçok Kızıl Ordu birimini yenip 20 000'den fazla esir aldıktan sonra, maden bölgesi işçilerinin koca bir askeri barikat konusunda yaptıkları uyarılara rağmen, körmüşcesine önce doğuya Yuzovka'ya doğru ilerledi; sonra sadece kendisinin bildiği elverişli yolları takip ederek birden batıya döndü. O andan itibaren, alışılmış yollar tamamen terk edildi. Olağanüstü bir yön hissiyle hareket eden ordu, karla kaplı tarlalarda yüzlerce mil katederek, bu buz çölünde yoluna devam etti.[8] Bu manevralar, Mahnovist Ordu'nun düşmanın binlerce top ve tüfe-

ğinden kurtulmasını, Herson eyaletindeki Petrovo'da bulunan ve Mahno'nun yüzlerce mil uzakta olduğunu sanan 1. Bolşevik Süvari Birliği'nin iki müfrezesini, büyük bir sürpriz yaparak bozuna uğratmasını sağladı.

Çatışmaların gece gündüz aralıksız sürdüğü bu mücadele aylarca devam etti.

Kiev eyaletine vardıklarında Mahnovistler kendilerini, kışın en soğuk günlerinde dağlık bir ülkede buluverdiler; topları, levazımı, neredeyse cephanenin tamamını ve hatta taçanka vagonlarının büyük bir bölümünü terk etmeleri gerekiyordu. Aynı zamanda, Mahnovistlerin üzerine gönderilen Bolşevik kuvvetlere katılmak üzere batı cephesinden Kızıl Kazaklar adı verilen iki süvari tümeni gelmişti. Ve böylece tüm yollar kapanmıştı. Mahnovistlerin bulunduğu yer bir mezarlık kadar ıssızdı; buz tutmuş olan uçurumlar ve dik vadiler yürümeyi oldukça güçleştiriyordu. Her taraftan yoğun bir top ve makinalı tüfek ateşine tutulmuşlardı. Mahnovistlerden hiçbiri bu cendereden kurtulup güvenli bir hayata yeniden kavuşabileceğini ummuyordu. Fakat birinin bile aklından kaçma fikri geçmiyordu. Birlikte ölmeye karar vermişlerdi.

Uçurumların, gökyüzünün ve düşman ateşinin ortasında sıkışıp kalan, ölmeye mahkûm ama sonuna kadar savaşmaya hazır olan bu bir avuç insanı böyle görmek, asla tarif edilemeyecek bir acıya yol açıyordu. İçleri keder, umutsuzluk ve acıyla dopdoluydu. Korkunç bir suçun işlenmekte olduğunu tüm dünyaya haykırmak istiyorlardı; halkın o güne kadar kalbinde büyüttüğü ne varsa, tarihinin en karanlık dönemlerinde yaratılan ne varsa, tamamen yok edilmek ve sonsuza kadar solmak üzereydi.

Mahno, kaderin karşısına çıkarmış olduğu bu sınavdan onurlu bir şekilde geçti. Galiçya sınırlarına kadar ilerledi, Kiev'e geri döndü, Dinyeper'den yeniden geçti, Poltava ve Harkov taraflarına doğru indi, yeniden kuzeye Kursk'a döndü ve Kursk ile Belograd arasındaki demiryolunu takip ederek, peşinde olan birçok Bolşevik tümeni geride bırakıp, düşman çemberinden kurtularak daha elverişli bir duruma geldi.

• • •

Bir avuç Mahnovist'in Bolşevik devlet ordusuna karşı sürdürdüğü kahramanca düello henüz sona ermemişti. Bolşevik komutanlık, Mahnovşçina'nın ana çekirdeğini ele geçirip yok etmek için mümkün olan her şeyi yaptı. Mahno'yu kuşatmak için, Ukrayna'nın dört bir yanın-

dan süvari ve piyade tümenleri gönderildi. Ateş ve demir çemberi tekrar devrimci kahramanları sardı ve ölümcül kavga yeniden başladı.

Mahno, yoldaşlarına yazdığı bir mektupta, Mahnovşçina tarihinin sonuna yaklaşmakta olan bu kahramanca dönemini ayrıntılarıyla anlatıyordu.

Şöyle yazıyordu:[9]

Ayrılışımızdan iki gün sonra sevgili arkadaşlarım, Kursk eyaletindeki Koroça köyünü aldım ve orada "Özgür Sovyetlerin Tüzüğü"nün binlerce kopyasını dağıttım. Varpnyarka ve Don bölgesinden geçerek, Yekaterinoslav ve Tauride'ye gittim. Her gün, bir yandan bizi adım adım takip eden Bolşevik-Komünist piyade birliğiyle, öte yandan Bolşevik komutanlığın üzerimize gönderdiği İkinci Süvari Ordusu'yla savaşmak zorunda kaldım. Atlılarımızı biliyorsunuz. Zırhlı arabaları ve piyadeleri olmasa, Kızıl süvari birlikleri asla onları yakalayamaz. O nedenle, ciddi kayıplar vermeden ve yönümü değiştirmeden ilerlemeyi başardım. Ordumuz her geçen gün ne kadar devrimci bir ordu olduğunu gösterdi. Malzeme eksikliği nedeniyle bir an önce eriyip gider diye beklerken, aksine insan ve kaynak artışı hiç durmadı.

Tehlikeli çatışmalardan birinde, özel süvari müfrezemiz, yarısı komutan olmak üzere 30'dan fazla savaşçısını kaybetti. Yaşça küçük ama askeri deneyimi oldukça fazla olan sevgili arkadaşımız, müfreze komutanı Gavrvuşa Troyan bir kurşunla oracıkta can verdi. Apollon ve diğer cesur yoldaşlarımız da aynı çatışmada düştüler.

Gulya-Polye'den biraz uzaktayken, Brova ve Parkomenko'nun komutasındaki yeni ve canlı kuvvetler bize katıldı. Ardından, Maslak tarafından komuta edilen Budeni'nin Dördüncü Süvari Tümeni Birinci Tugayı da bize katıldı. Böylece, otoriteye ve Bolşevik despotizmine karşı yürüttüğümüz mücadele iyice şiddetlendi.

1921 yılının Mart ayı başlarında, Brova ve Maslak'tan, benim kuvvetlerimden özel bir birim oluşturarak Don ile Kuban'a doğru harekete geçmelerini istedim. Parkomenko'nun komutasında da başka bir grup kurularak Voronej bölgesine gönderildi. (Parkomenko öldürüldü, yerine Çuguyevli bir anarşist geçti.) 600 atlı ve İvanyuk'un alayından oluşan üçüncü bir grup da Harkov'a gönderildi.

Yaklaşık olarak aynı sıralarda, en iyi yoldaşımız ve devrimcimiz Vdovçenko savaşırken yaralandı ve tedavi için küçük bir müfreze eşliğinde Novospasovka'ya gönderilmek zorunda kaldı. Hareket halindeki bir Bolşevik kuvveti onun saklandığı yeri keşfetti; Vdovçenko ve yoldaşı Matroşenko[10] kendilerini düşmana karşı korurken, yakalanmak üzere olduklarını fark ettiklerinde intihar ettiler. Matroşenko anında öldü ama Vdov-

çenko'nun kurşunu kafatasıyla boynunun arasına saplandı. Komünistler onun kim olduğunu anlayınca, ilk yardımla onu ölümden kurtardılar. Bu olayı kısa bir süre sonra öğrendim. Aleksandrovsk'ta bir hastanedeydi ve yoldaşlarının kendisini kurtarmalarını istiyordu. Bolşevikler ona acımasızca işkence yapmışlar. Mahnovşçina'yı karalamasını istemiş ve amaçlı bir belgeyi zorla ona imzalatmaya çalışmışlar. Konuşmakta güçlük çekmesine rağmen, Bolşeviklerin isteğini küçümseyerek reddetmiş. Bu nedenle öldürülmüş de olabilir -ancak öldürülüp öldürülmediğini tam olarak öğrenemedim.

O sırada ben, Dinyeper üzerinden geçerek, Nikolayev'e bir baskın düzenledim; Perekop üzerinden yeniden Dinyeper'i geçtim ve bazı müfrezelerimizle karşılaşmayı umut ederek bölgemize doğru gittim. Fakat Komünist komutanlık, Melitopol yakınlarında bana bir pusu kurmuştu. Karlar erimeye ve buz parçacıkları ırmağın üzerinde yüzmeye başladığı için ne ilerlemek ne de yeniden Dinyeper'den geçmek mümkündü. Yeniden savaşmamız gerekiyordu, yani tekrar ata binip[11] orduyu yönetmem gerekiyordu.

Düşman kuvvetlerinden bir bölümü kuvvetlerimiz tarafından başarıyla safdışı edilirken, devriyelerimizle canından bezdirdiğimiz diğer düşman güçlerinin üzerinden 24 saat gözlerimi ayırmadım. O sıralarda, Moloçni Gölü ve Azak Denizi arasında kalan Verkni Tokmak isimli dar burunda bir boşluk açmak ve Moloçni Gölü kıyılarında ordugâh kurmuş olan üçüncü bir Bolşevik Ordu'yu yenmek için 8 Mart'ta tan yeri ağarırken 40 millik bir yürüyüş yapmayı başardık. Oradayken, Krilenko'yu, Berdyansk-Mariupol'daki isyancı hareketi yönlendirmek üzere o bölgeye gönderdim, kendim de birçok yerden gelen köylü heyetlerinin çağrısı üzerine Gulya-Polye üzerinden Çernigov'a gittim.

Petrenko komutasında 1500 atlı ve iki piyade alayından oluşan kafilemizle gerçekleşen bu yolculuğumuz sırasında, oldukça güçlü Bolşevik tümenleri tarafından durdurulduk ve etrafımız sarıldı. Tekrar karşı saldırıyı yönetmek zorunda kaldım. Çabalarımız başarılı oldu. Düşmanı büyük bir yenilgiye uğratarak birçok esirin yanı sıra silah, tüfek, cephane ve at ele geçirdik. Ancak iki gün sonra, yeni ve güçlü bir düşman saldırısına daha uğradık. Şunu da belirtmek isterim ki, bu günlük çatışmalar, savaşçılarımızda öyle bir alışkanlık yarattı ki kimse yaşamını önemsememeye başladı ve olağanüstü kahramanlıklar bizim için günlük olaylar haline geldi. Savaşçılarımız "Ya özgürlük ya ölüm!" haykırışlarıyla herhangi bir düşman biriminin üzerine atılıyorlar ve kendilerinden daha güçlü olan düşmanı alt ederek kaçmaya zorluyorlardı. Adeta bir çılgınlık olan cesur karşı saldırılarımızdan birinde, kalçamdan girerek mide ve apandisit yakınlarına saplanan bir kurşunla yaralanarak atımdan düştüm. Geri çekil-

mek zorunda kaldık, çünkü henüz acemi olan bir savaşçımız "Batko öldü!" diye bağırdı.

Yaramı sarmadan önce beni, bir arabanın içinde onlarca verst[12] taşıdılar ve çok fazla kan kaybettim. Lev Zinkovski'nin muhafızlığı altında uzun bir süre bilinçsiz kaldım. Günlerden 14 Mart'tı. 15 Mart akşamı kendime geldim. Belaş başta olmak üzere ordumuzun tüm komutanları ve kurmay üyeleri yatağımın etrafında toplanıp, çeşitli bölgelerde isyancı hareketi yönlendirmeye çalışan Krilenko, Kozin ve diğer komutanlarımıza 100-200 kişilik müfrezeler göndermek için emir vermemi istediler. Benim de, ölüm tehlikesini atlatana kadar, bir alay eşliğinde sessiz bir yerde dinlenmemi istediler. Emri imzaladım ve Zabudko'nun bölgede benimle irtibatı kaybetmeden kendi başına hareket edecek hafif bir savaş birimi kurmasına izin verdim. 16 Mart sabahıyla birlikte, yanımda kalan küçük özel bir birim hariç, bütün müfrezeler yola çıktı. Tam bu sırada, 9. Kızıl Süvari Tümeni bize saldırdı ve kamptan ayrılmak zorunda kaldık; 3 saat boyunca bizi 180 versten fazla takip ettiler. Nihayet, Azak kıyısındaki Sloboda bölgesini terk ettikten sonra atlarımızı değiştirip beş saat kadar dinlenebildik.

17 Mart günü sabaha doğru, Novojpasovka'ya doğru yola çıktık, fakat daha 17 verst ilerlemiştik ki, yeni ve çok güçlü bir Bolşevik kuvvetiyle karşılaştık. Onlar aslında Krilenko'nun peşinden gönderilmişlerdi, ancak Krilenko'nun izini kaybetmişler ve bizim karşımıza çıkmışlardı. Bu atlılar 25 verst kadar takip ettikten sonra (tamamen tükenmiştik ve savaşacak gücümüz kalmamıştı) bize saldırdılar. Ne yapacaktık? Ata binmek şöyle dursun, ayağa bile kalkamıyordum. Arabada yatarak, yaklaşık yüz yarda[13] uzağımda meydana gelen o korkunç sıcak çatışmayı izliyordum. Savaşçılarımız sadece benim için, beni terk etmek istemedikleri için ölüyorlardı. Fakat sonuç olarak ne ben ne de onlar güvenlikteydi. Yeni güçler edindikleri için, düşman kuvvetleri bizden beş altı kat daha güçlüydü. Birden, arabamın yanında sizin döneminizden beri benimle birlikte olan "Lewisçileri"[14] gördüm. Berdyansk yakınlarındaki Çernigovka köyünden olan Mişa komutasında beş kişiydiler. "Batko, sen davamız için, köylü örgütlenmesi için gereklisin. Bu dava bizim en değerli varlığımızdır. Yakında öleceğiz ama ölümümüz seni ve tüm bağlılıklarıyla senin yanında olanları koruyacaktır. Bu sözlerimizi ailelerimize iletmeyi unutma." diyerek bana veda ettiler. Aralarından biri bana sarıldı; ve sonra birden yok oldular. Bir süre sonra Lev Zinkovski, yakınlardan geçmekte olan bir köylünün arabasına beni kollarında taşıdı. Tüfek sesleri ve bomba patlamaları çok yakınlardaydı. Savaşçılarımız Bolşeviklere geçit vermiyordu. Üç ya da dört verst kadar yol alarak bir ırmaktan geçtik. Ben kurtuldum ama "Lewisçiler"in hepsi ölmüştü.

Bir süre sonra aynı yere geri döndük ve Mariupol bölgesindeki Staro-

dubovka köylüleri bize "Lewisçiler"in gömüldüğü mezarları gösterdiler. Bu cesur savaşçıları, sıradan ve dürüst köylüleri düşündükçe hâlâ gözyaşlarımı tutamıyorum. Ayrıca sevgili dostlarım, bu olayların beni ayağa kaldırdığını da belirtmeliyim. Aynı günün akşamı, atıma bindim ve bölgeden ayrıldım.

Nisan ayı boyunca, bütün askeri birimlerimizle yeniden irtibat kurdum ve Poltava bölgesine en yakın olan birimlerimizi oraya gönderdim. Mayıs ayında, Kozin ve Krilenko'nun birimleriyle birleşerek, 2000 atlı ve birçok piyade alayından oluşan bir güç oluşturduk. Harkov üzerine yürüyerek, Bolşevik-Komünist Parti'nin büyük patronlarını oradan defetmeye karar verdik. Fakat onlar da uyumuyorlardı. Benim üzerime 60'tan fazla zırhlı araç, birçok süvari tümeni ve bir yığın piyade gönderdiler. Bu güçlerle savaşımız haftalarca sürdü.

Bir ay sonra, yoldaş Şıuz, Poltava bölgesinde bir çatışmada öldürüldü. Şıuz, Zabudko'nun grubunun kurmay başkanıydı, şerefli bir şekilde yiğitçe savaşmıştı.

Bir ay daha geçti ve Krilenko öldürüldü. Kuvvetlerimizin, demiryolu boyunca yapılan manevralarda yürüyüş kolunun güvenliğini üstlenmiş olan ve birimlerimizin mevzilenmesini yöneten Krilenko her zaman en önde giden grupta olurdu. Bir gün karşısına Budeni'nin süvari birlikleri çıktı ve çatışmada öldürüldü.

18 Mayıs 1921 günü, Budeni'nin atlıları, yoldaşlarımız Brova ve Maslak (Budeni'nin 1. Tugay'ının komutanıydı, tüm savaşçılarıyla birlikte bize katılmıştı) tarafından yönetilen bir köylü ayaklanmasını bastırmak amacıyla Yekaterinoslav bölgesinden Don'a doğru yola çıktılar.

Bizim grubumuz Petrenko-Platonov komutasındaki müfrezelerden oluşuyordu; ben ve ana kurmay da bu gruptaydık. Grup, Budeni'nin ordusunun ilerlediği yoldan 15-20 verst kadar uzaktaydı. Diğer bilgilerin yanı sıra, benim de her zaman bu grupta olduğumu bilen Budeni, aramızdaki mesafenin kısa olmasından dolayı endişeye kapıldı. Don'daki köylü ayaklanmasını bastırması beklenen 21. zırhlı araba birimi başkanına, 16 araba gönderip Novo-Grigoryevka (Stremennoe) köyünü abluka altına almasını emretti. Budeni de, 19. Süvari Tümeni'nin (eskiden "İç Servis" Tümeniydi) bir bölümünün başında Novo-Grigoryevka'ya doğru ilerledi. Budeni, zırhlı arabalardan önce oraya vardı. Çünkü diğer grup derin ırmaklarla boğuşarak, ırmakları geçebilmek için sığ yerler arayıp durmuştu. Gözcülerimizin uyanıklığı sayesinde tüm bu hareketlerden haberdar olduk ve gerekli önlemleri alabildik. Budeni menzilimize girdiğinde, hemen üzerine yürüdük.

Ordunun en ön saflarında gururla dörtnala gitmekte olan Budeni, hemencecik kaçtı. Bu rezil korkak, yoldaşlarını bırakıp ortadan kayboldu.

Gözlerimin önünde kâbus gibi bir çatışma yaşanıyordu. Bizim üzerimize gönderilen Kızıl Ordu askerleri, o zamana kadar iç düzeni sağladıkları İç Rusya'dan gelen birliklerdi. Bizi hiç tanımıyorlardı, sıradan "haydutlar" olduğumuzu duymuşlardı ve haydutların önünden kaçmayı gururlarına yediremiyorlardı.

İsyancı yoldaşlarımız sağ kanattan ihtiyatla yanaşıp düşmanı etkisiz hale getirerek ele geçirdiler.

Bu çatışma, o güne kadar ve o günden sonra da yaşadığımız çatışmaların en şiddetli olanıydı; Budeni'nin ordusunun tamamen yenilmesine ve askerlerinden çoğunun dağılmasına yol açtı.

Sonra eski Sibiryalı savaşçılardan bir birim oluşturup gerekli malzemelerle donatarak yoldaş Glazunov'un komutasında Sibirya'ya gönderdim.

1921 yılı Ağustos ayı başlarında, Bolşevik gazetelerinden öğrendiğimize göre, bu birim Samara eyaletinde ortaya çıkmıştı. Bu konuda başka bir şey duyamadık.

1921 yazı boyunca kesintisiz bir şekilde savaştık. Mevsimin aşırı kuraklığı ve Yekaterinoslav ile Tauride eyaletleri, Herson ile Poltava'nın bir bölümü ve Don bölgesindeki kötü mahsul nedeniyle, Kuban istikametinde, Çaritsin ve Saratov'un alt kısımlarına, öteki tarafta da Kiev ve Çernigon istikametinde ilerlemek zorunda kaldık. Kiev ve Çernigon'daki mücadele Kozin tarafından yönetiliyordu. Yeniden karşılaştığımızda Kozin bana Çernigov köylüleri tarafından alınmış olan kararları sundu ve özgür konseyler için verdiğimiz mücadelede, köylülerin sonuna kadar bizi desteklemek istediklerini belirtti.

Yoldaş Zabudko ve Petrenko'nun birimleriyle Volga'nın öte tarafına doğru bir akın gerçekleştirdik; sonra Don'a doğru geri çekildim ve yolda karşılaştığım birimlerimizi, Vdovçenko'nun Azak kıyısından gelen eski grubuyla birleştirdim.

1921 Ağustos'unun başında, yaralarımın ciddiyetinden dolayı, tedavi için, komutanlarımızdan bazılarıyla birlikte ülke dışına çıkmama karar verildi.

O sıralarda en iyi komutanlarımızdan Kozin, Petrenko ve Zabudko da ciddi biçimde yaralıydılar.

13 Ağustos 1921 günü 100 atlı eşliğinde Dinyeper'e doğru yola çıktım. 16 Ağustos sabahı, 17 balıkçı teknesiyle Orlik ile Kremençug arasındaki nehri geçtik. O gün altı kez yaralanmıştım, ama yaralarım çok önemli değildi.

Yolda birçok askeri birimimizle karşılaştık ve onlara ülke dışına çıkışımızın nedenlerini açıkladık. Hepsi aynı şeyi söyledi: "Git ve iyileş Batko, ardından bize yardım etmek için geri dön..." 19 Ağustos'ta Bobrinets'

ten 12 verst uzakta, Ingulets ırmağı boyunca ordugâh kurmuş olan Kızıl Ordu 7. Süvari Tümeni'yle karşılaştık. Geriye dönmek sonumuz olurdu, çünkü sağ kanatta geri çekilmemizi engelleyebilecek bir süvari alayı tarafından görülmüştük. O nedenle, Zinkovski'den beni ata bindirmesini istedim. Bir anda, çekilmiş kılıçlar ve heyecanlı haykırışlarla tümenin bir köyde toplanmış olan makinalı tüfek birimlerinin arasına daldık. 13 "Maxim" ve üç "Lewis" ele geçirdik. Ardından yolculuğumuza devam etmek için hazırlıklarımızı sürdürdük.

Biz tüfekleri ele geçirir geçirmez, Nikolayev ve diğer komşu köylerde mevzilenmiş olan süvari tümeni bu saldırımızın farkına vardı ve bize saldırdı. Bir pusuya düşmüştük. Ancak cesaretimizi yitirmeden 7. Süvari Tümeni 38. Alayı'nı püskürttük ve ardından hiç durmadan 110 verst at sürdük. Kendimizi bu birliklerin şiddetli saldırılarından koruyarak kurtulmayı başardık, ancak en iyi yoldaşlarımızdan 17'sini kaybetmiştik.

22 Ağustos'ta yine bana bakmak zorunda kaldılar, boynumdan giren bir kurşun sağ göğsümden çıkmıştı. Bir kez daha bir arabanın dibinde yatmak zorunda kaldım. 26 Ağustos'ta yine Kızıllarla çarpışmak zorunda kaldık. En iyi yoldaşlarımız ve savaşçılarımız olan Petrenko-Platonov ve İvanyuk'u kaybettik. Son bir kez daha rotamızı değiştirmek zorundaydım ve 28 Ağustos 1921'de Dinyester'i geçtim. Şimdi yurtdışındayım..."

• • •

Bolşeviklerin, Mahnovistlere karşı yürüttüğü üçüncü sefer aynı zamanda Ukrayna köylülüğüne yönelik bir seferdi. Bu seferin esas amacı sadece Mahnovist Ordu'yu yok etmek değil, aynı zamanda, hoşnutsuz köylüleri tahakküm altına almak ve onların devrimci gerilla hareketi örgütleme imkânlarını ortadan kaldırmaktı. Wrangel'le yapılan savaştan kurtulmuş olan Kızıl Ordu, Bolşeviklerin bu planı hayata geçirmelerini sağladı. Kızıl Tümenler ayaklanan köyleri dolaşıp, yerel *kulak*'lardan aldıkları bilgiler ışığında köylüleri katlettiler. Bolşeviklerin Gulya-Polye'ye vahşice saldırmalarından bir hafta sonra Mahno köye geldiğinde, köylüler Mahnovistlerin başına üşüşüp, Komünistlerin bir gece önce üç yüzden fazla Gulya-Polye sakinini, nasıl vurduklarını acı bir şekilde anlattılar. Günbegün, Mahnovistlerin gelmesini bekleyen Gulya-Polyeliler, bu şanssız köylülerin kurtarılabileceğini ummuşlardı. Birkaç gün sonra Novospasovka'ya giden Mahnovistler benzer olayların burada da meydana geldiğini öğrendiler. Mahnovist Ordu ve isyancı Konsey'in kültür ve eğitim seksiyonu, kana susayan *Çeka*'cıların kucaklarında bebekleri olan anneleri bile kurşuna dizdiklerini öğrendiler. Anneler kurşuna dizilmeden önce bebeklerini de

kucaklarına almayı zorlanmışlardı, böylece *Çeka*'cılar bir kurşunla iki kişi vuracaklardı. Novospasovkalı isyancı Martin'in yeni doğan bebeği ve karısı da aynı şekilde vurulmuştu. Bebek anında ölmüştü ancak *Çeka*'cıların "dikkatsizliği" sonucu kadın ölmeyip yaralanmıştı. Böyle durumlara sık sık rastlanmıştı. Tarih birgün elbet tüm bu vahşeti gün ışığına çıkaracaktır. Bolşevikler Malaya Tokmaçka, Uspenovka, Pologi ve diğer köylerde de toplu köylü katliamları gerçekleştirdiler.

Bu baskı furyası Güney Cephesi Ordu Komutanı Frunze tarafından yönetiliyordu.

Ordu bu seferi gerçekleştirmek üzere yola çıkmadan önce Güney Cephesi Ordusu'na verdiği bir emirde, "Mahnovşçina'nın işini bir değil, iki kez bitirmek zorundayız." diye yazmıştı Frunze. Ardından, amirlerine yaltaklanma arzusuyla yanıp tutuşan cesur bir asker gibi kılıcından çıkan kıvılcımlarla dört bir yana ölüm saçıp, geçtiği her yeri viraneye çevirerek Ukrayna seferine başlamıştı.(15)

NOTLAR

1. Devrimci İsyancılar Konseyi Sekreteri

2. Sovyet hükümet temsilcileri bu madde üzerinde çok durmuşlardı, çünkü Kızıl Ordu' dan Mahnovist saflara çok kişi geçiyordu. (P.A.)

3. Bela Kun; Macaristan Komünist Partisi Lideri. Şubat 1919'da başlayan Macar Devrimi'ne öncülük ederek 4 ay kadar süren bir proletarya diktatörlüğü ilan etti. Alman ve Avusturya güçlerinin monarşiye verdiği destek sonucu iktidardan düşürüldü. Girişiminin kanlı bir şekilde bastırılmasının ardından Sovyetler Birliği'ne sığındı. Tarihin bir ironisiymiş gibi, Bolşevik Parti tarafından Mahnovist Ayaklanma'yı bastırma görevıyle Güney Cephesi'ne gönderildi. 1939 yılında Stalin'in emriyle kurşuna dizildi. (Y. n.)

4. Ayaklanmanın çeşitli evrelerinde etkin bir rol alan genç bir Gulya-Polye köylüsünün yazdığı bir oyundan bahsedeceğim. Birkaç perdeden oluşan oyunun adı "Mahnovistlerin Yaşamı"ydı. Oyun, Denikin Ordusu'nun 1919 yazında Ukrayna'yı işgal etmesiyle başlıyordu. O sırada özgür köyler polisler ve subaylar tarafından talan edilir. Denikin kuvvetlerinin köylere girmesinden sonra, işçiler yeniden eski baskılara maruz kalıyorlar. Mallarına el konuluyor, sürekli aranıyorlar. Köylüler Mahnovistleri arıyorlar. Genç yaşlı demeden köylüler dövülüyor, kurşuna diziliyorlar. Köylülerin arasında isyan tohumları filizleniyor. Köylüler biraraya gelip içinde bulundukları korkunç durumu tartışarak yeni bir isyana hazırlanıyorlar. Gözler, üç ay önce Denikin ve Troçki'nin orduları tarafından geri çekilmeye zorlanan Mahno'yu arıyor.

Birgün Mahno'nun Denikin'i yendiği ve Gulya-Polye'ye doğru ilerlemekte olduğu haberi geliyor. Bu haber, Gulya-Polye sakinlerine cesaret veriyor. Ateşli bir mücadele başlatarak, o sırada köye giren Mahno'nun süvari güçleriyle birlikte Denikin kuvvetlerini köyden çıkarıyorlar.

Bu oyun, 1919 yazının Ukrayna yaşamını çok güzel tarif ediyor. Halkın içinde bulunduğu zor koşullar, duyguları, dürüstlüğü, devrimci heyecanı ve kahramanlığı çok güzel anlatılıyor. Oyunun yüksek temposu sonuna kadar korunuyor.

5. Frunze, Kızıl Ordu askerlerinin Mahnovistler tarafından etkisiz hale getirilip öldürüldüğü birkaç olaydan bahsetmektedir. Ancak bahsettiği tüm bu olaylar, Frunze'nin kendisi, Rakovski ve Harkov'daki Mahnovistler tarafından ortaklaşa incelenerek şu sonuçlara varılmıştı: 1) Mahnovist Ordu'nun bu ahlâksızlıklar ile hiçbir ilgisi yoktu; 2) Eğer bu düşmanca tavırlar Mahnovist Ordu'ya ait olmayan müfrezeler tarafından yapılmışsa, bu biraz da Sovyet yetkililerinin anlaşmayı zamanında yayınlamayı ertelemelerinden kaynaklanıyordu. Bilindiği gibi, Mahnovist Ordu'ya bağlı olmayan birçok askeri birim, Ukrayna'nın, çeşitli yerlerinde faaliyet gösteriyordu. Kendi başlarına hareket etmelerine rağmen, bu birimlerin büyük çoğunluğu İsyan Ordusu'nun fikirlerine saygı duyarlardı; dolayısıyla eğer Mahnovistler ile Sovyet yetkilileri arasında yapılan anlaşmadan haberdar olsalardı, bu düşmanlıklarına mutlaka son verirlerdi.

6. Smilga, Bolşevik Komünist Partisi Merkez Komite Üyesi, Stalin'in "Moskova Temizlikleri"nde kurşuna dizildi. (Y. n.)

7. Esir alınır alınmaz, Kızıl Ordu askerleri serbest bırakılırdı. Onlara evlerine dönmeleri

ve halkı sömüren güçlere hizmet etmemeleri tavsiye edilirdi. Fakat Mahnovistlerin hızlı bir şekilde hareket etme zorunluluğu göz önüne alındığında, serbest bırakılan esirler, birkaç gün sonra tekrar eski birlikleriyle birleşirlerdi. Sovyet yetkilileri, Mahnovistler tarafından serbest bırakılan askerleri ele geçirmek için özel komisyonlar kurmuşlardı. Mahnovistlerin bir türlü kurtulamadıkları bir kısırdöngüydü bu. Bolşeviklerin Mahnovist esirlere yaptığı işlem ise çok basitti. Yakalanan Mahnovist esirler, Mahnovşçina'yla Mücadele Özel Komisyonu'nun emriyle anında kurşuna diziliyorlardı.

1920'nin savaş koşullarından dolayı kaybolan önemli bir Sovyet belgesini burada yayınlayamadığımız için çok üzgünüz. Bu belge, Aralık 1920'de Grek köyü Konstantin yakınlarında Mahnovistler tarafından yenilen Kızıl Ordu, Boguçarski Tugayı'na (yanılmıyorsam 41. Tugay) verilen emirdi. Emir yaklaşık olarak şöyleydi: "Mahnovşçina'yla Mücadele Özel Komisyonu'nun emirlerine göre", "askerler arasındaki olası yumuşak tavra engel olmak" (yani barışçıl duygulara -P. A.) ve Mahnovistlerin Kızıl Ordu askerlerini kirletmelerini önlemek için bütün Mahnovist esirler anında kurşuna dizilecektir."

8. Bu koşullarda ne harita ne de pusula işe yarıyordu. Bu aletler yolu gösteriyorlardı ama Mahnovistlerin dar geçitlerden yuvarlanmalarını veya güçlü akıntılara kapılmalarını önleyemiyorlardı. Yolların olmadığı bu dağlık steplerde yapılan böylesi yürüyüşler, ancak savaşçıların Ukrayna steplerini çok iyi bilmeleri sayesinde gerçekleşiyordu.

9. Bu mektup, N. Mahno Rusya'yı terk ettikten sonra yazılmıştı.

10. Matroşenko, Ukraynalı bir isyancı ve köylü şairdi. (P.A.)

11. Mahno ayak bileğinden yaralanmıştı. O nedenle ancak çok zorunlu durumlarda ata biniyordu.

12. Verst; yaklaşık 1 km. uzunluğunda bir Rus ölçü birimi.

13. Yarda; yaklaşık bir metre uzunluğunda bir İngiliz ölçü birimi.

14. Lewis makinalı tüfekleriyle silahlanan bir birim.

15. Bolşeviklerin kurşuna dizme katliamlarından iki örnek vermek istiyoruz:

Sereda; köylü, Mahnovist isyancı. Yekaterinoslav eyaletinin yerlisi ve hiçbir partiye üye değildi. Ordunun mali işleriyle ilgileniyordu. Bazen çok sevdiği Mahno'nun yerine çalışırdı. Ekim 1920'de Bolşevikler ile Mahnovistler arasındaki anlaşma sırasında göğsünden bir kurşunla yaralandı, bir başka kurşun yarasını da Wrangel'le savaşırken aldı. Bir ameliyata ihtiyacı olduğu için Sovyet yetkililerinin kendisine yardımcı olacağını düşünerek Harkov'a gitti. Hastaneye yattı, ancak Mart 1921'de Bolşevikler Mahnovistlere ve anarşistlere saldırınca tutuklanıp kurşuna dizildi. Şimdi şu olayları hatırlayalım: Ekim 1919'da Mahnovistler Yekaterinoslav'ı ele geçirdiklerinde, silahsız düşmanı öldürmenin devrimci onura yakışmadığını düşündüklerinden, Denikin'in hastanede bulunan tek bir asker ve subayına bile dokunmamışlardı. O zamanlar Denikin'in emrinde olan (şimdi ise Bolşeviklerin emrinde olan) General Slasçev, bir ay sonra Yekaterinoslav'ı ele geçirdiğinde, hastanelerdeki tüm yaralı ve hasta Mahnovistleri kurşuna dizmişti. Oysa komünist yetkililer, General Slasçev'den daha da ileri giderek, aynı cepheyi paylaştıkları, o cephede yaralanan ve aralarındaki anlaşmanın verdiği güvenceyle onlardan yardım isteyen bir insanı kurşuna dizdiler.

Boguş; Amerika Birleşik Devletleri'nden sınırdışı edilen anarşistlerden biriydi. Anlaşma döneminde, Harkov'dayken Gulya-Polye efsanesini duydu ve Mahnovşçina'ya katılmak üzere oraya gitmek istedi. Bolşevikler o sıralarda, Gulya-Polye'deki kültürel çalışmaları sürdüren militanların ulaşımını kolaylaştırmak için, Mahnovistlerin hizmetine bir lokomotif ve bir demiryolu aracı vermişlerdi.

Ancak Boguş, Gulya-Polye'yi sadece birkaç gün görebildi. Anlaşmanın ihlâl edilmeye başlanmasıyla birlikte Harkov'a geri döndü ve Bolşevikler tarafından tutuklanarak, *Çeka*'nın emriyle 1921 yılının Mart ayında kurşuna dizildi.

Bu olayın ancak bir tek açıklaması olabilir: Bolşevikler, kendilerinin Mahnovistlere yönelttikleri saldırılar hakkındaki gerçekleri bilen ve bu gerçekleri anlatma ihtimali olan tek bir kişiyi bile canlı bırakmak istemiyorlardı.

-X-

MAHNOVŞÇİNA'DA ULUSAL SORUNUN ANLAMI • YAHUDİ SORUNU

Başından beri anlattığımız tüm bu olayların da gösterdiği gibi, Mahnovşçina gerçek bir köylü ve işçi hareketiydi ve temel amacı, kitlelerin devrimci özetkinlikleri aracılığıyla emekçilerin özgür yaşamını kurmaktı.

Hareketin başlangıcından itibaren, hangi ulustan olurlarsa olsunlar, bölgedeki tüm yoksul köylüler harekete katılmışlardı. Doğal olarak, çoğunluğu Ukraynalı köylüler oluşturuyordu. Köylülerin % 6-8'i Rusyalı'ydı. Ardından, Grekler, Yahudiler, Kafkaslılar ve daha birçok ulustan yoksul halklar geliyordu. Grek ve Yahudi yerleşim alanları Azak Denizi bölgesine yayılmıştı ve hareketle sürekli bağlantı halindeydiler. Devrimci ordunun en iyi komutanlarından birkaçı Grek kökenliydi ve hareketin başından sonuna kadar orduda her zaman çeşitli Grek müfrezeleri yer almıştı.

Kendi elleriyle yaşamlarını kazandıkları gerçeğiyle biraraya gelen yoksul köylülerden oluşan Mahnovist hareket sadece baskı görenlere özgü bir özellik olan derin kardeşlik duygularıyla oluşmuştu. Mahnovşçina, tarihinin hiçbir döneminde ulusal fikirlere ilgi göstermedi. Mahnovistlerin Bolşeviklere karşı verdiği mücadele sadece işçilerin hakları ve çıkarları adına yürütülmüştü. Denikin kuvvetleri, Avusturya-Almanlar, Petlura, Berdyansk'taki Fransız kuvvetleri ve Wrangel; Mahnovistler tüm bunları işçilerin düşmanları olarak görmüşlerdi. Bu istilalardan her biri işçilere yönelik önemli bir tehdidi temsil ediyordu ve Mahnovistler, tüm bu düşman güçlerin altında toplandığı ulusal bayrağa hiçbir zaman ilgi duymamışlardı.

Ekim 1919'da Ordu Devrimci Askeri Konseyi tarafından yayınlanan "Bildiri"nin, ulusal sorunla ilgili bölümünde Mahnovistler şunları yazmışlardı:

> Ukrayna'nın bağımsızlığından bahsederken, Petlura'nın anladığı ulusal bağımsızlıktan söz etmiyoruz, kastettiğimiz şey işçi ve köylülerin toplumsal bağımsızlığıdır. Ukraynalı köylüler ve diğer emekçi halk "bağımsız bOir ulus" olarak değil "bağımsız emekçiler" olarak kaderini tayin etme hakkına sahiptir.

Okullarda öğretilecek dil sorunu konusunda ise Mahnovistler şunları yazmışlardı:

> Mahnovist Ordu Kültür-Eğitim Seksiyonu'na, Denikin kuvvetlerinin kovulduğu okullardaki öğretmenlerden eğitimin hangi dilde yapılacağı konusunda sürekli sorular gelmektedir.
>
> Gerçek sosyalizmin ilkelerini savunan devrimci isyancılar, Ukrayna halkının doğal istek ve ihtiyaçlarına herhangi bir şekilde kesinlikle müdahale edemez. Bu nedenle okullardaki dil sorunu ordumuzun değil, halkın kendisinin, öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin çözeceği bir sorundur.
>
> Denikin'in sözümona "Özel Büro"sunun ve General Mai-Mayevski'nin okullarda ana dilin kullanılmasını yasaklayan 22 no'lu emri boş bir safsatadan başka bir şey değildir.
>
> Halkın entelektüel gelişiminin yararı için, okullardaki dil yöre halkının doğal olarak eğilim gösterdiği dil olmalıdır, bu nedenle bu sorunu özgürce ve bağımsızca çözecek olanlar, otoriteler veya ordu değil, öğrenciler, öğretmenler ve veliler olmalıdır.
>
> (İmza)
> Mahnovist İsyan Ordusu Kültür-Eğitim Seksiyonu
> (*Put'k Svobode* Sayı 10, 18 Ekim 1919)

Görüldüğü gibi Mahnovşçina'da ulusal önyargılara hiçbir şekilde yer yoktu. Hareket içinde aynı zamanda dini önyargılara da yer yoktu. Kentin ve kırın en yoksul sınıflarının devrimci hareketi olan Mahnovşçina, tüm dinlere ve tanrılara ilkesel olarak düşmandı. Modern toplumsal hareketler arasında Mahnovşçina, bireyin ne kendisinin ne de komşusunun dinine ve milliyetine asla ilgi göstermediği, sadece emekçinin emeğine ve özgürlüğüne saygı duyduğu sayılı hareketlerden biriydi.

Mahnovşçina'nın bu yaklaşımı, muhaliflerinin, hareketi gözden düşürmek ve itibarını sarsmak için bu alanda sarf ettikleri çabayı yine de engelleyemedi. Yurtdışında ve Rus basınında Mahnovşçina sınırlı bir gerilla hareketi, kardeşlik ve uluslararası dayanışma fikirlerinden uzak, hatta Yahudi düşmanı bir hareket olarak gösterildi. Hiçbir şey bu yaygaralar kadar asılsız olamazdı. Bu soruna açıklık getirmek için burada konuyla ilgili bazı belgeleri sunacağız.

Yahudi kökenli devrimciler Mahnovist Ordu'da en önemli rolü oynadı, birçoğu 1905 Devrimi'ne katıldıkları için kürek cezasına çarptırılmış, bazıları da Batı Avrupa ve Amerika'ya göç etmeye zorlanmıştı. Bunlardan bazıları şunlardır:

Kogan, hareketin merkezi organı olan Gulya-Polye Bölgesel Dev-

rimci Askeri Konseyi Başkan Yardımcısı'ydı. Kogan ilkesel nedenlerden dolayı 1917 Devrimi öncesinde fabrikayı terk ederek yoksul bir Yahudi tarım kolonisinde çalışmaya giden bir işçiydi. Uman yakınlarındaki Peregonovka'da Denikincilerle savaşırken yaralanıp hastaneye kaldırıldı, tanıklara göre, hastanede onu ele geçiren Denikinciler tarafından kılıçlanarak öldürüldü.

L. Zinkovski (Zadov); Ordu Karşı-casusluk Seksiyonu Başkanı, ardından özel bir süvari alayının komutanı oldu. 1917 Devrimi'nden önce politik etkinliklerinden dolayı on yıllık kürek cezasına çarptırılmıştı. Devrimci isyancıların en etkin militanlarından biriydi.

Elena Keller; Ordu Kültür-Eğitim Seksiyonu Sekreteri'ydi. Amerika'daki sendikalist harekette yer almış bir işçiydi. "Nabat" konfederasyonunu örgütleyen kişilerden biriydi.

Yosif Emigrant (Gotman); Ordu Kültür-Eğitim Seksiyonu Üyesi'ydi. Ukrayna anarşist hareketinde etkin bir işçiydi. "Nabat" konfederasyonunu örgütleyenlerden biri ve sonra da sekretaryanın üyesi olmuştu.

Ya. Alyi (Sukovolski); Ordu Kültür-Eğitim Seksiyonu Üyesi bir işçiydi. Çarlık döneminde politik etkinliklerinden dolayı kürek cezasına çarptırılmıştı. "Nabat" konfederasyonunu örgütleyenlerden biri ve sekretarya üyesiydi.

Bu listeye Mahnovist hareketin pek çok alanında yer almış birçok Yahudi devrimcinin ismini ekleyebiliriz ancak güvenliklerini tehlikeye atacağı için bunu yapmayacağız.

Devrimci isyanın en ateşli dönemlerinde, Yahudi emekçileri her zaman kardeşlerinin yanında oldular. Yahudi tarım kolonileri Mariupol, Berdyansk, Aleksandrovsk ve pek çok diğer bölgeye yayılmıştı. Bu koloniler bölgesel işçi, köylü ve isyancı toplantılarına etkin bir şekilde katıldılar; bu toplantılara ve bölgesel Devrimci Askeri Konsey'e delege gönderdiler.

Şubat 1919'da bölgede gerçekleşen Yahudi karşıtı olaylar nedeniyle, Mahno tüm Yahudi kolonilerine kendi özsavunmalarını örgütlemelerini önererek, tüm bu kolonilere gerekli silah ve cephaneyi sağladı. Mahno aynı zamanda bölgede bir dizi toplantı düzenleyerek, kitlelere Yahudi düşmanlığına karşı mücadele etme çağrısı yaptı.

Bu girişimler karşısında, Yahudi emekçi halkı da, devrimci isyanla güçlü bir dayanışmaya girerek devrimci kardeşliğini ifade etti. Devrimci Askeri Konsey'in Mahnovist Ordu'ya gönüllü savaşçı sağlamak üzere yaptığı çağrıya, Yahudi kolonileri, aralarından çok sayıda gönüllü yollayarak karşılık verdiler.

Mahnovist İsyan Ordusu'nda, Yahudi piyadelerin oluşturduğu bir müfrezenin komutasında olan Yahudi bir topçu bataryası vardı. Yahudi isyancı Şnayder'in komuta ettiği bu topçu bataryası, Haziran 1919' da Gulya-Polye'nin Denikin'e karşı savunulmasında son savaşçılarına ve son kurşunlarına kadar kahramanca savaşmıştı.

1918-19'daki ayaklanmanın ardından, son derece hızlı bir şekilde gelişen olaylar sırasında Yahudilere açıkca düşman olan kişilere de rastlanıyordu, ancak bu kişiler ayaklanmanın ürünü değildi; bunlar Rusya'daki yaşamın yarattığı kişilerdi. Bu kişilerin hareket içinde herhangi bir belirleyiciliği yoktu. Böyle kişiler, Yahudilere karşı gerçekleştirilen saldırılara iştirak ettiklerinde devrimci isyancılar tarafından çabucak ve acımasızca cezalandırılıyorlardı.

Mahnovistlerin Grigoryev ve kurmaylarını cezalandırmakta ne kadar hızlı ve kararlı olduklarını daha önce belirtmiştik, Grigoryev ve adamlarının kurşuna dizilmelerinin asıl nedenlerinden biri de, onların Yahudi katliamlarında oynadıkları roldü.

Benzer şekildeki başka olaylardan da bahsedebiliriz:

12 Mayıs 1919'da, Aleksandrovsk yakınlarındaki Gorkaya'da bulunan bir Yahudi tarım kolonisinde birkaç Yahudi ailesi -toplam 20 kişi- öldürüldü. Mahnovist kurmay bu olayı araştırmak üzere bir komisyon oluşturdu. Komisyonun tespitlerine göre, bu cinayetler yakınlardaki Uspenovka köyünden olan yedi kişi tarafından gerçekleştirilmişti. Bu köylüler İsyan Ordusu'ndan değildi. Ancak Mahnovistler bu suçun cezasız bırakılmaması gerektiğini düşünerek, katilleri vurdular. Daha sonradan bu ve benzeri olayların, böyle yöntemlerle Denikin kuvvetlerinin tüm Ukrayna'ya girmesine olanak hazırlamak üzere, bölgeye sızmayı başaran Denikin ajanları tarafından gerçekleştirildiği öğrenildi.

4-5 Mayıs 1919'da Mahno ve bazı komutanlar acilen cepheden ayrılarak, kendilerini bekleyen Cumhuriyet Olağanüstü Elçisi L. Kamenev ve Harkov'dan gelen diğer Sovyet üst düzey görevlileriyle görüşmek üzere Gulya-Polye'ye gittiler. Verkni Tokmak istasyonunda Mahno, üzerinde "Yahudilere Ölüm, Devrimi Koru, Çok Yaşa Batko Mahno" yazılı bir afiş gördü.

"Kim astı bunu buraya?" diye sordu.

Mahno, bu afişin, Denikin'in kuvvetlerine karşı verilen savaşta yer alan, kendisinin de kişisel olarak tanıdığı ve genel olarak terbiyeli olan bir asker tarafından asıldığını öğrendi. Bu asker çabucak ortaya çıktı ve anında kurşuna dizildi.

Mahno, Gulya-Polye yolculuğuna devam etti. Gün boyunca ve Cumhuriyet Elçisi'yle yaptığı görüşmeler esnasında, Mahno bu olayın etkisinden kendini bir türlü kurtaramadı. İsyancıya zalimce davranıldığının farkındaydı ama mevcut savaş koşulları ve Denikin'in ilerleyişi gözönüne alındığında, bu tip afişlere zamanında ve kararlı bir şekilde karşı çıkılamazsa, bunun sonuçları Yahudi halkı ve bir bütün olarak devrim için çok tehlikeli olabilirdi.

İsyan Ordusu 1919 yılı yazında Uman'a doğru geri çekildiğinde bazı isyancıların Yahudi evlerini yağmaladığı duyulmuştu. İsyan Ordusu bu olayların üzerine gittiğinde tüm olayların dört-beş kişilik bir grup tarafından gerçekleştirildiği öğrenildi. Bu kişiler Grigoryev müfrezelerinin savaşçılarıydı ve Grigoryev'in vurulmasından sonra Mahnovist Ordu'ya katılmışlardı. Silahları ellerinden alınarak bu grup derhal kovuldu. Ardından, Mahnovist Ordu'ya Grigoryev'in saflarından katılmış olan tüm savaşçılar, güvenilir kişiler olmadıklarından ve yeniden eğitilmelerinin hem zaman hem de durum açısından mümkün olmamasından dolayı ordudan atıldılar. Mahnovistlerin Yahudi düşmanlığı konusundaki yaklaşımları böyleydi. Ukrayna'nın çeşitli yörelerinde patlak veren Yahudi karşıtı olayların, Mahnovşçina'yla hiçbir ilgisi yoktu.

Mahnovistlerle ilişkide olduğu her yerde, Yahudi halkı, kendisine yönelik saldırılarda en iyi koruyucuların Mahnovistler olduğunu gördü. Gulya-Polye, Aleksandrovsk, Berdyansk, Mariupol ve Donets bölgelerine yayılan Yahudi tarım kolonilerinde yaşayan Yahudiler, Mahnovistlerin her zaman kendilerinin gerçek devrimci dostları olduklarını ve Mahnovistlerin acımasız ve kararlı tedbirleri sayesinde, karşıdevrimci güçlerin bölgedeki Yahudi karşıtı emellerinin tamamen boşa çıkarıldığını kendileri söyleyeceklerdir.

Başka ülkelerde olduğu gibi, Yahudi düşmanlığı Rusya'da da vardı. Rusya'daki ve bir ölçüde Ukrayna'daki Yahudi düşmanlığı devrimci dönemin veya isyancı hareketin yarattığı bir durum olmayıp, aksine geçmişten kalan bir izdi. Mahnovistler bu olguya karşı her zaman, gerek sözlü olarak gerekse eylem aracılığıyla kararlı bir şekilde mücadele ettiler. Hareketin tüm dönemlerinde, kitleleri bu şeytanla mücadele etmeye çağıran çeşitli yayınlar çıkardılar. Gerek Ukrayna gerekse Ukrayna dışında Yahudi düşmanlığına karşı verilen mücadelede bu yayınlar büyük yarar sağlamıştı. Mahnovistler ile anarşistlerin 1919 baharında gerçekleşen Yahudi karşıtı bir olay hakkında yayınladıkları bir çağrı elimizdedir; hiç şüphesiz bu olay, Denikin'in karşı-

devrimci saldırılarının başlangıcıyla doğrudan bağlantılıydı. Aşağıda metni kısaltarak sunuyoruz:

İŞÇİLER, KÖYLÜLER, İSYANCILAR
HER ZAMAN EZİLENLERDEN YANA, EZENLERE KARŞI OLUN

Ukrayna köylülerinin durumu gerçekten zor ve umutsuz görünürken, o acı dolu günlerde, emekçi kitlelerin kurtuluşu adına korkusuz ve yenilmez savaşçılar olarak ilk ayağa kalkanlar sizlerdiniz... İşte o, devrim tarihimizin en güzel ve sevinçli anıydı. O büyük özgürlük ve eşitlik idealinin rehberliğinde, ellerinizde silahlarınızla bilinçli devrimciler olarak düşmanın üzerine yürüdünüz... Fakat zararlı ve artniyetli unsurlar aranıza karıştı. Devrimci şarkılar, kardeşliğin ve kurtuluşa yaklaşan emekçilerin şarkıları, ölümle cebelleşen Yahudilerin yürek parçalayıcı çığlıklarıyla bastırıldı... Devrimin görkemli ve berrak kaynağında, önceden olduğu gibi şimdi de sınıf mücadelesine düşman olan gericiliğin masum kurbanları olmaya devam eden zavallı Yahudi şehitlerin kanlarının silinmez lekeleri ortaya çıktı... Utanç verici olaylar yaşanmaktadır. Yahudiler adeta bir katliama tabi tutulmaktadır.

İşçiler, köylüler ve isyancılar! Biliyorsunuz, Rus, Yahudi, Polonyalı, Alman, Ermeni vb. bütün işçiler yoksulluğun pençeleri altında aynı şekilde tutsaktır. Biliyorsunuz, bütün uluslardan kadınların başına geldiği gibi, halkın evlatları olan binlerce Yahudi kızı, satılarak sermaye tarafından lekelendi. Biliyorsunuz, çok sayıda dürüst ve samimi Yahudi devrimci savaşçı, kurtuluş hareketimiz boyunca Rusya'nın özgürlüğü için seve seve canını verdi... Devrimin ve işçilerin onuru, aynı düşmana karşı, Rus, Polonyalı, Yahudi olup olmadıklarına bakmaksızın bütün işçileri eşit derecede ezen sermaye ve otoriteye karşı savaştığımızı olabildiğince yüksek sesle ifade etmemizi gerektiriyor. Düşmanlarımızın çeşitli uluslardan sömürücüler ve zalimler olduklarını her yerde ilan etmeliyiz: Rus fabrikatör, Alman demir kralı, Yahudi banker, Polonyalı aristokrat... Bütün ülkelerin ve ulusların burjuvazisi devrime, tüm ulusların ve tüm dünyanın emekçi kitlelerine karşı acımasız bir savaşı birlikte sürdürmektedir.

Köylüler, işçiler ve isyancılar! Enternasyonal düşmanımız olan tüm ülkelerin burjuvazisi, Rus Devrimi'ni yıkmak, sınıf mücadelemizin temellerini ve işçilerin birliği ile dayanışmasını sarsmak için emekçi kitleler arasında milliyetçi bir nefret yaratmaya çalışıyor. Emekçi halkın sermayenin ve otoritenin tahakkümünden kurtulmasını tehlikeye atan bilinçli ve bilinçsiz karşıdevrimcilere karşı harekete geçmelisiniz. Devrimci göreviniz, Yahudi karşıtı katliamların elebaşları tarafından acımasızca gerçekleştirilen milliyetçi zulmü bertaraf etmektir.

Emekçilerin kurtuluşuna giden yol bütün dünya işçilerinin birliğinden geçmektedir.

Yaşasın işçilerin enternasyonali!
Yaşasın özgür devletsiz anarşist komün!

(İmza)
Gulya-Polye Bölgesi Devrimci Askeri Konseyi İdari Komitesi
Gulya-Polye "Nabat" Anarşist Grubu
Mahnovist İsyan Ordusu Komutanı, *Batko Mahno*
Mahnovist İsyan Ordusu Kurmay Başkanı, *B. Veretelnikov*
Gulya-Polye köyü, Mayıs 1919.

• Bölüm 10 / Ek

Emir Sayı.1[1]

Ukrayna Devrimci İsyan Ordusu Komutanı Batko Mahno'dan; piyade komutanlığının emrindeki tüm özel kıta, tugay, alay, tabur, bölük, müfreze ve seksiyon komutanlarına; süvari komutanlığının emrindeki tüm tugay, alay, bölük ve müfrezelerin komutanlarına; topçu komutanlığının emrindeki tüm tümen ve batarya komutanlarına. Tüm kurmay ve garnizon komutanlarına.

İstisnasız tüm devrimci isyancılara.

1. Devrimci ordumuzun ve ordumuzda yer alan tüm isyancıların amacı Ukraynalı işçilerin tahakkümden kurtulmaları için onurlu bir mücadele vermektir. Bu nedenle bütün isyancılar, devrimci isyanın gölgesinde kendi kişisel çıkarlarını, şiddete ve sivil Yahudi halkın mallarını yağmalamaya duydukları isteği tatmin etme amacını güdenlerin aramızda hiçbir şekilde yeri olmadığını kesinlikle unutmamalıdır.

2. Bütün devrimci isyancılar, kişisel düşmanlarının ve aynı zamanda halkın düşmanlarının, Rus, Yahudi veya Ukraynalı olması hiç fark etmeyen zengin burjuvazi olduğunu hatırlamalıdır. Ayrıca, adaletsiz burjuva rejimini koruyanlar da emekçi halkın düşmanlarıdır, yani Sovyet Komiserleri, halka baskı yapan seyyar askeri kıta üyeleri, köylere giderek diktatörlüklerine boyun eğmeyen köylülere işkence yapan Olağanüstü Komisyonlar. Bütün isyancılar, halka baskı yapan ve halkı egemenlikleri altına alan bu tür temsilcileri tutuklamalı ve ordu kurmayına göndermelidir. Eğer direnirlerse anında kurşuna dizilmelidirler. Hangi ulustan olurlarsa olsunlar sivil işçilere yönelik şiddete gelecek olursak, bu tür eylemlerin devrimci isyancılarla hiçbir ilgisi olamaz ve böylesi eylemlerin sorumluları ölümle cezalandırılacaktır.

3. İkmal komutanının yazılı izni olmadan köylülerden herhangi bir at veya araç talebinde bulunanlar şiddetli bir şekilde cezalandırılacaktır. Bütün isyancılar bu tür taleplerin, İsyan Ordusu'nun saflarına en kötü holiganları çekmekten başka bir işe yaramayacağını fark etmelidir; devrimci

isyan maskesi altında utanç verici eylemlere ve zenginliğe susamış olan bu tip kişiler, özgürleştirici devrimci mücadelemize büyük zararlar vereceklerdir.

Tüm isyancı militanlarımızdan, ister kendi aramızda olsun ister çıkarlarını savunduğumuz emekçi halk arasında olsun,[2] her türden adaletsiz eyleme karşı çıkmalarını ve devrimci isyanımızın gerçek onurunu korumayı bizzat üstlenmelerini rica ediyorum. Kendi aramızda adaletsizliğe geçit veremeyiz. Uğruna savaştığımız halkın tek bir evladına dahi kötü davranamayız. Böyle eylemlerde bulunan herhangi bir isyancı, utanç içinde, halkın devrimci ordusunun vereceği cezayı hak edecektir.

4. Devrimin ve mücadelenin çıkarları, saflarımızda katı ve kardeşçe bir disiplini sağlamamızı gerektirmektedir. Kendi seçtiğiniz komutanlarınıza askeri konularda saygı ve itaat etmeniz kaçınılmazdır. Şu ana kadar savunduğumuz, sonuna kadar onurla götüreceğimiz ve eğer aramızdaki disiplini kaybedersek tamamen kaybedeceğimiz davamızın önemi, bunları gerektirmektedir. Bu nedenle bütün komutanlardan ve isyancılardan kendi aralarındaki sıkı disiplini korumalarını istiyorum.

5. Sarhoşluk bir suç olarak değerlendirilecektir. Devrimci bir isyancının sokakta sarhoş görülmesi çok daha büyük bir suçtur.

6. Bir köyden başka bir köye giden isyancılar her an çatışmaya hazır olmalıdır. Köylerde ve içinden geçtiğimiz yerlerde bulunan sivil halkla kurulacak ilişkiler kardeşçe ve yoldaşça olmalıdır. Komutan ve isyancı yoldaşlar unutmayın ki, bizler emekçi halkın çocuklarıyız ve bütün işçiler bizim kardeşimizdir. Uğruna kavga verdiğimiz dava, yorulmamamızı, cömert olmamızı, kardeş sevgisi ve devrimci onurla dolup taşmamızı gerektiriyor. Bu nedenle tüm devrimci isyancıları, halkın gerçek dostları ve devrimin çocukları olmaya çağırıyorum. Bu, gücümüzün kaynağı ve zaferimizin teminatı olacaktır.

(İmza)
Ukrayna Devrimci İsyan Ordusu Komutanı, *Batko Mahno.*
Dobroveliçkovka Köyü, Herson eyaleti, 5 Ağustos 1919.

NOTLAR

1. Bu emir, isyancı güçlerin tek bir ordu halinde birleştikleri sırada yayınlanmıştı. Gulya-Polye'deki zorunlu geri çekilişten sonra ve Grigoryev ile Kızıl Ordu askerlerinin emrinde savaşan müfrezelerin, Novi Bug'dan gelip, Yelisavetgrad-Pomoşçnaya'da Mahnovistlere katıldıkları sırada.

2. İsyancıların kendi aralarındaki adaletsizliğe ve isyancılarla emekçi halk arasındaki ilişkilerde doğabilecek adaletsizliklere karşı verilecek mücadeleden bahsediliyor. (P.A.)

-XI-

MAHNO'NUN KİŞİLİĞİ

HAREKETİN BAZI ÜYELERİ HAKKINDA
BİYOGRAFİK NOTLAR

Mahnovşçina yoksul Rus köylülüğünün içinde bulunduğu yaşam koşullarının yarattığı devrimci bir kitle hareketidir. Mahno olsa da olmasa da, bu hareket kaçınılmaz olarak kendi özgün çerçevesi içinde gelişecekti. Devrimin ilk günlerinden itibaren bu hareket Rusya'nın derinliklerinde yaşayan halkların arasında yükselmeye başladı. Hareket Ukrayna'da yükselmeseydi, mutlaka Rusya'nın başka bir bölgesinde yükselecekti. Hareketin tohumlarını Rus Devrimi serpmişti. 1918 yılında Ukrayna'nın içinde bulunduğu koşullar, hareketin sel gibi büyüyerek belli bir güce ulaşmasını sağladı. İlk günlerinden itibaren toplumun en alt tabakasında ortaya çıkan bu hareket, o zamana kadar tanınmayan, ancak boyun eğmez bir ruha ve devrimci içgüdüye sahip ve askeri stratejide oldukça başanlı olan birtakım kişilerin çabalarıyla ilerledi. Başından beri hareketin içinde olan bu kişilerden bazıları şunlardı: Kalaşnikov, Karetnik kardeşler, Vasilyevski, Marçenko, Vdovçenko, Krilenko, Gavrilenko, Petrenko, Belaş, Şıuz, İvan ve Aleksandr Lepetçenko, İsidor Lyutyi, Veretelnikov, Çubenko, Tikenko, Danilov kardeşler, L. Zinkovski, Krat, Seregin, Taranovski, Puzanov, Troyan ve yeterince tanınmayan diğer kişiler. Tüm bu kişiler Mahnovist hareketin öncüleri, bayraktarları ve hayranlık uyandıran kılavuzlarıydı. Ayrıca hareket, bulunduğu konuma gerçekten layık olan liderini de Nestor Mahno'nun şahsında bulmuştu.

Mahno'yu gelişiminin üç evresi içinde tanımıştık.

İlk evresi, henüz genç bir devrimciyken kürek cezasına çarptırılmasıyla başlar. Hapishanede kendisini *naletçik*'lerden ayırmadı. Onlarla aynı koşullarda yaşadı, parmaklıkların ardında, zindanda kaldı, yoklamalara katıldı. Herkesin dikkatini çeken en önemli özelliği bitmek bilmeyen enerjisiydi. Tartışma ve polemiklere katıldı, pek çok konuda yazdı. Devrimci ve politik konularda yazmaya tutkundu. Hapishanedeyken, büyük bir aşkla şiire bağlandı ve şiirde düzyazıdan daha başarılıydı. O dönemde, kendisine anarşist denilmesinden büyük bir onur

duyuyordu ve hiçbir düşüncenin anarşist ideallerden daha yüce ve güzel olacağına inanmıyordu. Emperyalist savaş boyunca, birçok siyasi tutuklunun tersine, Mahno asla yurtsever heyecan furyasına kapılmadı. Kropotkin'in savaşan iki taraftan birini destekleme çağrısı Mahno'yu derinden üzdü, ancak bu konudaki düşüncesini hiçbir şekilde etkilemedi.

Mahno'nun gelişiminin ikinci evresi, 1 Mart 1917'den 1918 yazına kadar olan süreyi kapsar. Mahno bu dönemde, Gulya-Polye'de ateşli devrimci etkinliklere girişti. Gulya-Polye işçi sendikaları, köylü birlikleri ve Gulya-Polye'de toplanan ilk işçi-köylü sovyeti, Mahno'nun 1917'deki bitmek tükenmek bilmeyen çabalarının meyveleriydi. Bölgedeki işçi ve köylüler arasında çabucak ünlenmişti, ancak o zamanlar devrim birçok enerjik bireyi öne çıkardığından dolayı, Mahno'nun farkı pek göze çarpmıyordu. Ancak bir özellik vardı ki bu sadece Mahno'ya özgüydü: Yoldaşlar arasındayken kendi içine kapanıyor ve hiç beklenmedik bir anda tüm yaşamını etkileyecek kararlar alıyordu.

Nihayet üçüncü evre ise Hetman döneminden günümüze kadar, devrimci isyan saflarındaki etkinliklerini kapsar.

Hiç şüphesiz, Mahno'nun kişiliğini tam anlamıyla geliştiren olgu, köylü kitlelerinin isyanı ile bu isyanın yarattığı devrimci ve askeri eylem alanıydı...

1919 baharında Mahno'yu bu yeni alanda devrimci isyanın lideri olarak ilk kez gördüğümde, bireysel *dönüşümünü* çoktan tamamlamış ve yepyeni bir insan olmuştu.

Dış görünüşü değişmemişti, ancak iç dünyasında o artık çok farklı biriydi. Zamanının tümünü çeşitli etkinliklere ayırıyordu. Her hareketiyle, sahip olduğu güçlü iradesini ve keskin zekâsını gözler önüne seriyordu. O sıralarda ağırlıklı olarak, güney cephesinde Denikin'e karşı yürütülen mücadeleyle ilgileniyordu. Bu konuda harcadığı çaba sınırsızdı. Diğer isyancılarla birlikte bu cephede aylarca savaştı. Gulya-Polye'ye geldiğinde ise tüm zamanını kurmayla birlikte yürüttüğü çalışmalar alıyordu. Bu çalışmalar gece yarılarına kadar sürüyordu. Mahno ancak tüm işler tamamlandığında uyurdu. Ertesi sabah beş veya altı gibi Mahno çoktan diğer kurmay üyelerini uyandırmış olurdu. Ayrıca Gulya-Polye ve komşu köylerde düzenlenen günlük toplantılara da etkin bir şekilde katılırdı. Yine de, genç çiftlerin iki-üç hafta önceden kendisini davet ettikleri köy düğünlerine bir ya da iki saatliğine katılacak zamanı mutlaka bulurdu. Köylülere içten davranır, yaşamlarıyla her bakımdan ilgilenir ve genel olarak köylülerle aynı şekilde yaşardı.

Ukrayna işçi ve köylüleri arasında Mahno'yla ilgili sayısız efsane yayılmıştır; bu efsanelerde Mahno son derece cesur, keskin zekâlı ve asla yenilmez biri olarak tanıtılır. Aslında onu kişisel olarak tanıyan veya çalışmalarına tanık olan biri, Mahno'nun efsanelerde anlatılandan çok daha yetenekli biri olduğunu görürdü.

Mahno tarihsel *eylemin* adamıydı. Devrimci mücadelesinin üç yılı, her biri diğerinden çarpıcı olan etkinliklerle doludur.

Mahno'nun en temel özelliği akıl almaz bir iradeye sahip olmasıydı. Bu ufak tefek adam adeta çelikten yoğrulmuştu. Önüne çıkan hiçbir engelden yılmıyor ve sonuca ulaşana kadar kararlılıkla uğraşıyordu. Yaşamının en zor anlarında, cephede korkunç felaketlerin yaşandığı anlarda ya da en iyi arkadaşı gözlerinin önünde vurulurken hep soğukkanlılığını korur, sanki tüm bunlar onu hiç sarsmıyormuş gibi davranırdı. Ancak, her ne kadar çektiği acıları dışarıya yansıtmasa da, Mahno olaylardan herkesten daha çok etkilenirdi. Kasım ve Aralık 1920'de, politik ve askeri anlaşmanın bozulmasından sonra, düşmanlarını iyi tanıyan ve yazın karşılaşacakları muhtemel sorunlara engel olmak isteyen Bolşevikler Mahno'nun üzerine dört ordu gönderdiklerinde, Mahno kendini sinsi bir felaketin eşiğinde buldu. Ancak ruhsal dengesini hiçbir zaman bozmadı. Soğukkanlılığı hayret vericiydi; ne isyancı birlikleri yok eden binlerce kurşunla ne de yambaşlarındaki Kızıl Ordu tarafından her an ortadan kaldırılma tehlikesiyle ilgileniyordu. Dışardan bir gözlemci için, Mahno'nun soğukkanlılığı bir akıl hastasının vurdumduymazlığına benzerdi. Ama sadece dışardan bakan biri böyle bir izlenim edinebilirdi. Mahno'yu tanıyanlar bu soğukkanlılığın altında amacına ulaşma azminin yattığını bilirdi.

Kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederek halkın sırtından geçinenlerin tersine, Mahno'da gerçek bir kahramanın iradesi vardı. En önemli durumlarda Mahno cephenin ön saflarında ilerler ve kendini tehlikeye atan ilk kişi olurdu. Bir müfrezeyle çatışmaya girdiklerinde veya on-onbeş millik bir yürüyüş yaptıklarında, Mahno daima en ön sırada ilerlerdi; yarah değilse atının .stünde, yaralıysa bir vagonda. Bu, kesinlikle istisnası olmayan bir kuraldı.

Hiç şüphesiz Mahno'nun doğuştan gelen bir askeri yeteneği vardı. O ve ordusu Ukrayna'da ne zorluklarla karşılaşmışlardı! Daima bu zorlukları onuruyla aşmasını bildi. Uman'da Denikin tümenlerini yenmesi -askeri akademilerde eğitim görmüş olan tecrübeli subayların komutasındaki tümenlerdi bunlar- ve Denikin Ordusu'nun cephe geri-

sine vurduğu darbeler, Mahno'nun sahip olduğu askeri yeteneğin tarihsel sembolleridir. Hepsi bu kadar da değil.

Devrimci ve toplumsal kavrayış anlamında, Mahno anarşist-komünistti. Kendisini fanatik bir şekilde sınıfına, yani tüm hakları ellerinden alınmış olan ve ezilen yoksul köylülüğe adamıştı.

Mahno zeki ve kurnazdı. Halkından miras aldığı ve çevresindeki köylülerden edindiği bu özelliği her hareketinde gözlenirdi. Ordusunun ve köylülüğün kendisine gösterdiği bağlılığı ve sevgiyi gerçekten de hak ediyordu. Ordu ve köylülük tarafından, sahiplendikleri, biricik ve etkileyici bir kişilik olarak değerlendiriliyordu. "Batko bizden biri" derdi isyancılar. "Bizimle içerken, sohbet ederken ve omuz omuza dövüşürken mutlu oluyor." Bu sözler, halkın çocuğu olan Mahno'nun kişiliğini en iyi şekilde ifade etmektedir. Halkla kurduğu bağlar zengin kara toprakta yeşermişti. Rusya'da halkın ilgi ve sevgisini Mahno kadar kazanmış başka birini bulmak neredeyse imkânsızdı. Köylüler onunla gurur duyuyorlardı. Fakat Mahno asla bu sevgiyi kendi yararına kullanmayı denemedi; tersine tipik Ukrayna şakalarıyla sık sık kendisiyle alay ederdi.

Mahno sahip olduğu sağlam ve güçlü lider konumunu ölçülü bir şekilde kullanmakta başarılıydı. Kesinlikle otoriter değildi, fakat eylemin tam ortasında, otoriter bir eğilime düşmeden, daima gerekli kararlılığı sergilerdi, ama aynı zamanda hareket içindeki tutarsızlıkları da hoş görmeyerek.

Köylülerin Mahno'ya "Batko" adını takmaları meselesi üzerinde Bolşeviklerin ne kadar durduğu herkes tarafından bilinir. Kitabın 3. bölümünde bu ismin hangi şartlar altında ve nasıl verildiğini anlatmıştık. 1920'den sonra Mahno'ya genellikle "Malyi" (Kısacık) denildi, bu takma ad ona boyunun kısalığından ötürü, isyancılardan biri tarafından rastgele takılmıştı.[1]

Mahno'yu nitelikli kılan pek çok özelliği vardı; şevk, irade, cesaret, azim ve etkinlik. Bu özellikler hep birlikte etkileyici bir izlenim yaratıyor ve devrimcilerin arasında bile Mahno'nun göze çarpmasını sağlıyordu.

Gelelim Mahno'nun bazı kusurlarına. Öncelikle, Mahno politikayı ve tarihi kavrayabilecek bir teorik bilgiden yoksundu. O nedenle, kapsamlı devrimci genellemeleri ve çözümlemeleri pek formüle edemiyor, hatta gelişigüzel bir şekilde bu değerlendirmeleri reddediyordu.

Koca devrimci isyan hareketi, içeriğine denk düşecek yeni toplumsal ve devrimci formülleri gerektiriyordu. Yetersiz teorik bilgisin-

den dolayı Mahno bu işe uygun değildi ve devrimci isyandaki konumu gözönüne alındığında, bu eksiklik tüm harekete yansıyordu.

İnanıyoruz ki, eğer Mahno tarih, politika ve toplumsal bilimlerde daha fazla teorik bilgiye sahip olsaydı, devrimci isyan, korkunç yenilgiler yerine muazzam zaferler kazanacak ve belki de Rus Devrimi'nin gelişmesinde önemli ve belirleyici bir rol oynayacaktı.

Buna ek olarak Mahno'nun zaman zaman önde gelen özelliklerini gölgeleyen bir yönü de vardı; Mahno bazen oldukça özensiz olabiliyordu. Son derece azimli ve iradeli olmasına rağmen, çok ciddi bunalım dönemlerinde, bazen durumun ciddiyetine hiç uymayan tavırlar sergileyebiliyordu.

Bir örnek vermek gerekirse, dönem uygun olmasına rağmen, 1919 sonbaharında Denikin'e karşı kazanılan zaferin sonuçları, tüm Ukrayna'ya yayılacak bir isyanı geliştirme noktasında gerekli şekilde değerlendirilemedi. Güçlü ve yanlış bir güvenlik anlayışı ile dikkatsiz önlemlerin yanı sıra, bunun bir nedeni de zafer sarhoşluğuydu; Mahno başta olmak üzere isyanın liderleri, kuzeyden yaklaşmakta olan Beyaz tehlikenin ciddiyetine ya da Bolşevizm tehlikesine gerekli hassasiyeti göstermek yerine, tutup kurtarılmış bölgeye yerleştiler.

Ama Mahno Rus Devrimi'yle beraber büyüyüp gelişmişti. Her geçen yıl daha da olgunlaşıyordu. 1921'de, 1918-1919'da olduğundan daha derinleşmişti.

Mahno'nun kişiliğini incelerken, onun çocukluğunda yaşadığı elverişsiz koşulları gözardı etmemek gerekir; çevresindekiler arasında en eğitimsiz kişiydi ve devrimci mücadelesine yararı olacak deneyim ve bilgiden yoksundu. Buna rağmen, Mahno Rus Devrimi'nde destansı kahramanlıklar ortaya koydu, ve tarih ona devrimin en müstesna bireylerinin arasında yer verdi.

Anarşist düşüncede önemli rol oynadıklarını iddia eden çağdaş Rus anarşistlerinin büyük bir çoğunluğu, Mahno'nun çarpıcı kişisel özelliklerini şaşırtıcı bir şekilde kavrayamamıştı. Birçoğu, devlet ajanlarının Mahno hakkında verdiği bilgilerden yola çıkarak ya da saçma sapan gevezelikleri dinleyerek, Mahno'ya Bolşevik bakış açısıyla yaklaştı. P. A. Kropotkin bu konuda çarpıcı bir istisnadır.

"Yoldaş Mahno'ya, kendisine iyi bakmasını söyleyin, zira Rusya'da onun gibi kişilerin sayısı çok az."

Kropotkin bu sözleri 1919 yılının Haziran ayında söylemişti, yani iç Rusya'da, Mahno hakkında resmi yaygaralar dışında henüz başka bilgiler yokken.

Aradaki mesafeye ve yalıtılmış birkaç olguyu temel almasına rağmen, Kropotkin Mahno'yu tarihsel bir figür olarak kavramıştı.

• Hareketin Bazı Üyeleri Hakkında Biyografik Notlar

Bu bölümü, harekete katılan başlıca kişiler hakkındaki özet bilgilerle bitiriyoruz. Bu kişiler hakkındaki biyografik bilgiler 1921 yılının başında kaybolduğundan, yalnızca kısa notlarla yetinmek zorundayız.

Simon Karetnik; Gulya-Polye köyünün en yoksul köylülerinden biriydi. Çiftlik emekçisi olarak çalışmış ve okula sadece bir yıl gitmişti. Harekete ilk günlerde katıldı ve 1907'den itibaren anarşist-komünist oldu. Olağanüstü bir askeri yeteneğe sahipti. Denikin'e karşı savaşırken birçok kez yaralandı. 1920'den sonra ordunun en üst düzey komutanı olarak sık sık Mahno'nun yerini aldı. Wrangel'e karşı savaşmak üzere Kırım'a gönderilen özel kıtalara komuta etti. Ukrayna Devrimci İsyancılar Konseyi üyelerinden biriydi. Wrangel'in yenilmesinden sonra, Bolşevikler tarafından güya askeri bir konferansa katılmak üzere Gulya-Polye'ye gönderildi, ancak yolda kalleşçe tutuklanarak Melitopol'da kurşuna dizildi. Ardında dul bir eş ve birkaç çocuk bıraktı.

Marçenko; Gulya-Polyeli yoksul bir köylü ailesinin çocuğuydu. Eğitimini tamamlayamamıştı. 1907'den itibaren anaşist-komünist oldu; Gulya-Polye'nin ilk isyancılarından biriydi. Denikin'in kuvvetleriyle savaşırken birçok kez yaralandı ve tutuklandı. Ayaklanmanın son iki yılı boyunca Mahnovist süvari birliklerine komuta etti, aynı zamanda Devrimci İsyancılar Konseyi üyelerinden biriydi. 1921 yılı Ocak ayında Poltava yakınlarında Kızıllara karşı savaşırken öldürüldü. Geride dul bir eş bıraktı.

Grigori Vasilyevski; Gulya-Polyeli yoksul köylülerden birinin çocuğuydu. İlk eğitimini tamamlamıştı. 1917'den önce anarşistti, Mahnovist harekete başından itibaren katılmıştı. Mahno'nun kişisel arkadaşlarından biriydi, Mahno'nun yokluğunda pek çok kez onun yerine orduya komuta etmişti. 1920 yılı Aralık ayında Kiev eyaletinde Kızıl Kazaklarla çatışırken öldürüldü. Geride dul bir eş ve birkaç çocuk bıraktı.

B. Veretelnikov; Gulya-Polyeli bir köylüydü. Sonraları yerel bir dökümhanede ardından da Petrograd'daki Putilov fabrikasında çalışmıştı. Önceleri Sosyalist-Devrimci iken, 1918'de anarşist oldu. Çok yetenekli bir hatip ve örgütçüydü, Rus Devrimi'nin bütün aşamaların-

da etkin bir şekilde yer aldı. 1918'de Gulya-Polye'ye döndü ve kendini daha çok propaganda çalışmalarına adadı ve bölgede ünlendi. Bir süreliğine, ordunun kurmay başkanının görevlerini de üstlendi. 1919 yılı Haziran ayında, Gulya-Polye'yi Denikin'in kuvvetlerine karşı savunmak üzere acilen oluşturulan bir birimin başında yer aldı; Gulya-Polye'den on mil uzaklaşmışken, Svyatodukovka yakınlarında (Aleksandrovsk bölgesi) etrafı düşman tarafından çevrildi, sonuna kadar mücadele ederek, müfrezesinin tüm partizanlarıyla birlikte öldürüldü. Geride dul bir eş ve bir çocuk bıraktı.

Peter Gavrilenko; Gulya-Polyeli bir köylü ve 1905 Devrimi'nden beri anarşistti, Mahnovist hareketin en etkin militanlarından biriydi. 1919 sonbaharında Denikin'in kuvvetlerinin yenilgisinde Mahnovist İsyancılar Üçüncü Kıtası'nın komutanı olarak çok önemli bir rol oynadı. 1920 yılı boyunca Harkov'da Bolşeviklerin elinde esir olarak kaldı. Mahnovistler ve Sovyet Hükümeti arasındaki askeri ve politik anlaşma çerçevesinde serbest bırakıldı ve Wrangel'e karşı savaşmak üzere Kırım'a gönderildi, orada Mahnovist Ordu Bölge Kurmay Başkanı olarak görev yaptı. Wrangel'in yenilmesinden sonra Bolşevikler tarafından Kırım'da hainice tutuklandı ve bildiğimiz kadarıyla Melitopol'da kurşuna dizildi. Askeri bir lider ve önde gelen bir devrimciydi.

Vasili Krilenko; Novospasovkalı bir köylüydü ve kısa bir eğitim görmüştü. Bir süvari alayına komuta etti, aynı zamanda Devrimci İsyancılar Konseyi üyesiydi. Mahnovistler yasadışı ilan edildikten sonra, usta bir süvari olduğu için, Bolşevikler ona Kızıl bir süvari birimine komuta etmesini önerdiler. Mahno ve diğer yoldaşlara danıştıktan sonra, rütbeyi kabul etti ve Denikin'in ilerlemesini önlemek amacıyla Yekaterinoslav bölgesine gitti. Askeri ve politik anlaşma döneminde Mahnovistler tarafından Bolşeviklerle görüşme yapmak üzere seçildi. 1920 yılında Kızıllarla ve Beyazlarla yaşanan çatışmalarda birçok kez yaralandı. Kitlesel toplantılarda yaptığı ünlü konuşmalarla tanınıyordu. 1921 yazında Kızıllarla yapılan bir çarpışmada öldürüldü, geride dul bir eş bıraktı.

Viktor Belaş; ilk eğitimini tamamlayan Novospasovkalı bir köylüydü. Anarşistti. 1919'dan itibaren Mahnovist bir alaya komuta etti, Taganrog saldırısında yer aldı. Ardından Ordu Kurmay Başkanı oldu. Denikin kuvvetleri, Belaş'ın Mahnovist harekette yer almasının intikamını almak için babasını, dedesini ve iki kardeşini öldürdüler, her şeyini ateşe verdiler. Devrimci İsyancılar Konseyi üyelerinden biriydi ve askeri stratejide oldukça yetenekliydi. Büyük bir özenle askeri ha-

rekâtların planlarını hazırlar ve sorumluğunu üzerine alırdı. 1921'de Bolşevikler tarafından ele geçirildi ve ölüm tehdidi altındaydı. Akıbeti bilinmiyor.

Vdovçenko; ilk eğitimini tamamlamış olan Novospasovkalı bir köylü ve anarşistti. İsyancı birliklerin özel bir müfrezesine komuta etti, devrimci isyanın en etkin katılımcılarından biriydi. Azak Denizi bölgesi köylüleri ve isyancılar tarafından çok iyi tanınır ve sevilirdi. 1919 sonbaharında Denikin kuvvetlerinin yenilmesinde önemli bir rol oynadı. 1921'de ciddi bir yara aldı ve Bolşeviklere esir düştü. Ölümle tehdit edilmesine rağmen Bolşeviklerin hizmetinde çalışmayı küçümseyerek reddetti. Akıbeti bilinmiyor.

Peter Ribin (Zonov); Orel eyaletinden bir metal işçisiydi. Çarlık gericiliği esnasında Amerika'ya göç etti, Kanada ve ABD'de devrimci sendikalist harekette yer alarak Rus İşçileri Sendikası'nda önemli bir rol oynadı. 1917 Devrimi başlarında Japonya ve Vladivostok üzerinden Rusya'ya geri dönerek, Yekaterinoslav'a geldi. Sendikalist harekette yer aldı, işçiler arasında iyi tanınıyordu. 1917 yılının sonuna doğru Yekaterinoslav işçileri onu sendika ve fabrika komiteleri temsilcisi olarak pan-Ukrayna konferansına gönderdiler. Konferans, endüstrinin birleşmesi ve ulaşımın yeniden yapılandırılması anlamına gelen *Ribin Planı*'nda karar kıldı. Bunu takiben Bolşeviklerin önerisi üzerine Harkov'da yaşamaya başladı, maden işçileri sendikasında ve diğer birçok kilit endüstri ve ulaşım sektöründe çalıştı. 1920 yazında Bolşeviklerle çahşmanın kesinlikle imkânsız olduğu sonucuna vardı, çünkü Bolşevikler tüm çabalarını, işçi ve köylülerin çıkarlarına ters olan bir doğrultuda harcıyorlardı. Ribin, Bolşeviklerle çalışkan ve becerikli bir sendika işçisi olarak çalışmış ve anarşist eğilimlerini Sovyet yetkililerine anlatmayı umursamamıştı. Mevcut çabalarıyla yetindiği halde, Cumhuriyet diktatörlüğü altında işçi sınıfının yararına çalışmanın zor olduğunu düşünüyordu. 1920 sonbaharında düşünceleri Mahnovistlerin düşünceleriyle yakınlaştı ve isyancıların ordugâhına giderek, hareketin kültür seksiyonunda canla başla çalışmaya başladı. Gelişinden kısa bir süre sonra, Devrimci İsyancılar Konseyi üyesi seçildi ve sekreter olarak görev yaptı. Ribin'in muazzam bir enerjisi vardı, oldukça kültürlü ve çalışma alışkanlıklarında son derece düzenliydi. 1921 yılı Ocak ayında bir süreliğine Mahnovist ordugâhtan ayrılarak Harkov'a gitti. Rakovski'ye telefon edip, hem onun hem de Mahnovistler ile anarşistlere yönelik hain saldırıların diğer sorumluları hakkındaki düşüncelerini açık yüreklilikle söyleme niyetindeydi.

Büyük ihtimalle bu düşüncesini gerçekleştirdi ve bu da onun ölümü nedeni oldu. Harkov'a varışından beş gün sonra *Çeka*'nın emriyle tutuklandı ve bir ay sonra da kurşuna dizildi. Kısa bir zaman öncesine kadar kendisine parlak bir kariyer vaat eden, onu önde gelen bir örgütçü ve işçi hareketinin teorisyeni olarak gören Bolşevikler tarafından öldürülmüştü.

Kalaşnikov; kent okuluna devam etmiş olan çok genç bir isyancıydı. Bir işçi çocuğuydu, devrimden önce Çarlık Ordusu'nda asteğmen olarak görev yapıyordu. 1917'de Gulya-Polye'deki anarşist-komünist örgütün sekreteri oldu. Olağanüstü cesur ve yetenekli bir komutandı. Novi Bug'da 1919 yazında Kızıl birliklerin ayaklanmasında başı çekti. Önce İsyan Ordusu 1. Tugayı'na, ardından Mahnovist Ordu 1. Donets Kıtası'na komuta etti. 1920 yazında Kızıl Ordu'yla savaşırken tek kurşunla öldürüldü. Geride dul bir eş ve bir çocuk bıraktı.

Mihalev-Pavlenko; Büyük Rusya köylülerinden birinin çocuğuydu. Petrograd'daki anarşist bir gruptaydı, Gulya-Polye'ye 1919 başlarında geldi. Mahnovist Ordu teknisyen kıtasını örgütledi ve kıtaya komuta etti. Genç bir idealistin saf ve temiz ruhuna sahipti. 11-12 Haziran 1919'da, zırhlı bir trende Denikin'in kuvvetleriyle savaşırken, 14. Ordu Komutanı Voroşilov'un emriyle, yoldaşı Burbiga'yla birlikte hainice ele geçirildi. 17 Haziran 1919'da Harkov'da kurşuna dizildi.

Makayev İvanovo; Vojnesenskli bir işçi ve aynı şehirdeki anarşist bir örgütün üyesiydi. 1919 yılı Nisan ayı sonunda, aynı örgütten 36 yoldaşıyla birlikte Gulya-Polye'ye geldi. Önceleri kendini propaganda çalışmalarına adadı. Ardından Mahnovist Ordu kurmayına seçildi. 1919 yılı Kasım sonlarında, Zaporojye istasyon bölgesinde General Slaşçev'e karşı isyancı bir müfrezeye komuta ederken öldürüldü.

Vasili Danilov; Gulya-Polyeli yoksul bir ailenin çocuğuydu ve meslekten yetişme bir nalbanttı. Devrimci isyanda ilk günlerinden itibaren yer almış ve topçu birliğinde savaşmıştı. Mahnovist Ordu'da topçu ve ikmal sorumlusuydu.

Çernoknijni; Pavlovgrad bölgesindeki Novo Pavlovka köyünden bir ilkokul öğretmeniydi. Gulya-Polye'de toplanan ikinci işçi, köylü ve isyancı kongresinde Gulya-Polye bölgesi Devrimci Askeri Konseyi Başkanı seçildi, 1919 Haziran'ında isyancılar Bolşevikler ve Denikincilere yenilene kadar bu görevi sürdürdü. İsyancı harekete katılımından dolayı Bolşevikler tarafından suçlu ilan edildi.

Şuz; Bolşaya Mihailovka köyünden yoksul bir köylüydü. Denizciydi. Devrimin başından beri güney Ukrayna'nın en etkin partizanla-

rından biri olmuştu. 1918 Nisan ayında, Avusturya-Alman askerlerine karşı savaşan bir müfrezeye komuta etmişti. Hetman egemenliğine ve Avusturya-Alman askerlerine karşı verilen mücadelede çarpıcı bir çaba ve cesaret sergiledi. Güney Ukrayna bölgesindeki isyancılar arasında neredeyse Nestor Mahno kadar ünlüydü. Mahnovist İsyan Ordusu'nda önemli görevlerde bulundu; bir süvari birimine komuta etti, Ordu Kurmay Başkanı olarak çalıştı, son olarak özel bir isyancı askeri birimin kurmay başkanı olarak savaştı. 1921 yılı Haziran ayında Poltava eyaletinde Kızıl süvari birlikleriyle çatışırken öldürüldü.

İsidor Lyutyi; ilk eğitimini tamamlamış olan Gulya-Polyeli bir köylüydü. Meslekten yetişme boyacıydı. Anarşist ve devrimci isyancıların en etkin savaşçılarından biriydi. Mahno'nun en yakın yaverlerinden biri ve aym zamanda ordu kurmay üyesiydi. 1919 yılı Eylül ayında Uman yakınlarında Denikinciler tarafından öldürüldü.

Foma Kozin; hiçbir partiyle bağlantısı olmayan bir işçiydi. Mahnovist Ordu'da makinalı tüfek alayına komuta etti, ardından özel bir müfrezenin komutanı oldu. 1919 sonbaharında Denikin'in, 1920'de de Wrangel'in yenilmesinde büyük rol oynadı. Bu çarpışmalarda birçok kez yaralandı. 1921 yılı Ağustos ayında Kızıl Ordu'yla savaşırken çok ciddi bir yara aldı. Akıbeti bilinmiyor.

İvan ve *Aleksandr Lepetçenko;* Gulya-Polyeli köylü anarşistlerdi. Hetman Skoropadski'ye karşı savaşan ilk isyancıların arasındaydılar. İsyancı bölgede, cephede ve diğer yerlerde etkin bir şekilde çalıştılar. Aleksandr Lepetçenko göze çarpan bir Mahnovist olduğu için 1920 baharında Gulya-Polye'de Bolşevikler tarafından vuruldu. Mahnovist Ordu'da ondan boşalan yeri, hareketin sonuna kadar İvan Lepetçenko doldurdu.

Seregin; bir köylüydü. 1917'den itibaren anarşist oldu. Başından itibaren isyana katıldı. İsyan Ordusu İkmal Seksiyonu sorumlusuydu.

Grigori ve *Savva Mahno,* Nestor Mahno'nun kardeşleriydi.

Grigori Mahno; Çaritsin'de karşıdevrimle mücadelede, 1918'de ve 1919 yılının başında Kızıl Ordu 37. Tugay Kurmay Komutanı olarak yer aldı. 1919 baharında İsyan Ordusu'na katıldı, kurmay başkan yardımcısı olarak çalıştı. O da İsidor Lyutyi gibi, 1919 yılı Eylül ayında Uman yakınlarında Denikinciler tarafından öldürüldü.

Savva Mahno; Mahno kardeşlerin en büyüğüydü. Avusturya-Alman işgalinden itibaren devrimci isyanda yer aldı. 1920 başlarında Bolşevikler tarafından kendi evinde tutuklandı, sırf Nestor Mahno' nun kardeşi olduğu için kurşuna dizildi. Geride geniş bir aile bıraktı.

Belge eksikliğinden ötürü harekette önemli roller oynamış olan etkin Mahnovistler hakkında daha fazla bilgi veremiyoruz. Örneğin: *Garkuşa*, Mahnovist isyancıların özel bir alayına komuta ediyordu, 1920'de öldürüldü; *Kolyada*, ordu kurmay üyesiydi; *Dermendji*, irtibat subayıydı; *Pravda*, ulaşım sorumlusuydu; *Bondarets*, süvari birliğine komuta ediyordu, 1920'de öldürüldü; *Çubenko*, sabotaj grubunun sorumlusuydu[2]; *Brova*, özel bir müfrezenin komutanıydı; *Domaşenko*, kurmay komutanıydı; *Zabud'ko*, özel bir müfrezenin komutanıydı; *Tikenko*, ikmal seksiyonu sorumlusuydu; *Burima*, sabotaj grubunun sorumlusuydu; *Çumak*, ordunun para sorumlusuydu; *Krat*, ekonomik seksiyon sorumlusuydu; ve şimdi isimlerini ammsayamadığımız başka yoldaşlar. Her biri yaşamlarının en kahramanca ve en devrimci anlarında emekçi halkın en alt tabakalarından çıkıp geldiler ve son nefeslerine kadar vargüçleriyle hareketin izini sürdüğü dava için mücadele ettiler.

NOTLAR

1. 1920'den sonra Bolşevikler, bir çatışma sırasında yakalanan ve güya Mahno'nun karısı olan Fedora Gayenko'nun üzerinde ele geçen bir günlüğe dayanarak Mahno'nun kişisel kusurları hakkında bir sürü şey yazdılar. Oysa Mahno'nun karısı Gallına Andreyevna Kuzmenko'ydu. 1918'den itibaren Mahno ile birlikte yaşamıştı. Hiçbir zaman günlük tutmadı, dolayısıyla kaybetmedi de. Yani Sovyet yetkililerinin temel aldığı bilgiler tamamen uydurmaydı ve günlükten yola çıkarak Mahno hakkında çizdikleri tablo sıradan bir yalandan ibaretti.

2. İsyancı hareketin üç yıllık dönemi boyunca, pek çok kişi Mahnovist Ordu'da bu görevi üstlenmişti.

-XII-

MAHNOVŞÇİNA VE ANARŞİZM

Anarşizm iki dünyayı birden kucaklar; hem felsefe ile düşüncenin dünyasını, hem de pratik ile eylemin dünyasını. Her ikisi de birbiriyle yakından ilişkilidir. Mücadele eden işçi sınıfı genellikle anarşizmin somut, pratik yönünü öne çıkarır. Anarşizmin bu yaklaşımının en önemli ve temel ilkesi, işçilerin ortaya koyacağı devrimci inisiyatif ile kendi kurtuluşlarını kendilerinin gerçekleştireceği ilkesidir. Ancak proletaryanın mücadele tarihi bugüne kadar, güçlü ilkelerle biçimlenmiş özgün bir kitlesel anarşist harekete sahne olmamıştır. Bugüne kadar gerçekleşen bütün işçi ve köylü hareketleri kapitalist rejimin sınırları içinde doğmuş ve anarşizmden şu veya bu şekilde etkilenmiştir. Bu tamamen doğal ve anlaşılır bir durumdur. İşçi sınıfı arzuların dünyasında yaşamaz, düşman güçlerin fiziksel ve psikolojik saldırılarına maruz kaldığı günlük hayat gerçekliğinde yaşar. Zaten çok fazla yaygınlaşmamış olan anarşist düşünce dünyasının dışında, işçiler sürekli olarak kapitalist rejimin ve aracı grupların etkisi altında kalırlar.

Çağdaş yaşam koşulları işçileri dört bir yandan kuşatmıştır, tıpkı denizin balığı kuşattığı gibi. İşçiler bu koşulları kolay kolay aşamamaktadırlar. Dolayısıyla, işçi sınıfının verdiği mücadelenin, kaçınılmaz olarak çağdaş toplumun izlerini taşıması doğaldır. Mücadele hiçbir zaman, idealin tüm gereklerine cevap verebilecek, çerçevesi tamamen çizilmiş mükemmel bir anarşist yapı içinde doğmaz. Böylesi mükemmel bir yapı ancak pratiğin değil, plan ve programların yapıldığı dar politik çevrelerde mümkün olabilir. Halk kitleleri geniş kapsamlı bir mücadele içine girdiklerinde, ancak kaçınılmaz bir şekilde hata yaparak, çelişkilere ve sapmalara düşerek, bu mücadele sürecinde uğruna kavga verdikleri ideal doğrultusunda çaba harcarlar.

Bu her zaman böyle olmuştur. Hep de böyle olacaktır. İşçi sınıfını ne kadar dikkatle örgütlersek örgütleyelim, sınıfın gelecekteki durumunu önceden ne kadar öngörmeye çalışırsak çalışalım, kitleler kararlı bir mücadeleye başladıkları andan itibaren işçilerin ortaya koyacağı eylemlilik, önceden yapılan planlardan kesinlikle farklı olacaktır. Bazı durumlarda yaygın kitle eylemliliğinin ana teması beklentileri

tamamen dumura uğratabilmektedir. Bazı durumlarda ise, kitlelerin düştükleri sapmalar ve yaşadıkları yenilgiler, pek çok olgunun yeniden tanımlanmasını gerektirecektir. Yaygın kitlesel hareketler, iyi kavranmış ilkeli bir yolda ancak adım adım hedeflerine doğru ilerleyeceklerdir.

Elbette bu, işçi sınıfı güçlerinin mücadelenin başlangıcında örgütsel bir hazırlığa ihtiyacı olmadığı anlamına gelmez. Tersine, işçilerin zaferi için bu tür bir ön hazırlık özellikle gereklidir. Ancak ön hazırlıkların yapılmasıyla birlikte görevimizin sona erdiğini sanmamalıyız, hareket sürekli olarak gözlemde bulunmayı gerektirir, hareket yeni koşullara hızlı bir şekilde adapte olmayı bilmelidir; kısacası hareket her zaman devrimci bir sınıf stratejisine ihtiyaç duyacaktır ve hareketin elde edeceği kazanımlar bir yönüyle de bu stratejiye bağlı olacaktır.

Anarşist düşünce kendi içinde geniş ve çeşitlilik bakımından oldukça zengindir. Yine de, toplumsal mücadelelerde anarşistlerin rolü son derece mütevazıdır. Anarşistlerin görevi, mücadele içinde ve yeni toplumun inşasında kitlelerin doğru yolda yürümelerine yardımcı olmaktır. Eğer kitleler nihai mücadele evresine henüz gelmemişlerse, anarşistlerin görevi kitlelerin bunun önemini, verilecek mücadelede atılması gereken adımları ve hedefleri kavramalarına yardımcı olmaktır: kitlelerin gerekli askeri hazırlıkları yapmalarına ve güçlerini örgütlemelerine yardım etmektir. Eğer hareket zaten nihai mücadele evresine girmişse, anarşistler hiç vakit kaybetmeden harekete katılmalıdır: hareketin işçilerin gerçek hedeflerine ulaşmalarını sağlayacak yoldan ayrılmaması için çaba sarf ederek, kitlelerin yanlışlara düşmelerini engellemeli, kitlelerin yaratıcılıklarını desteklemeli ve onlara entelektüel alanda yardım etmelidir. Esasen bu görev, anarşistlerin, devrimin ilk evresindeki en temel ve tek görevidir. İşçi sınıfı bir kere mücadeleye girdikten, toplumsal yapılanmaya başladıktan sonra, inisiyatifi hiçkimseye bırakmayacaktır. O zaman işçi sınıfı, yaşamını düşüncelerine göre yönlendirecektir; içinde yaşayacağı toplumu kendi istemleri doğrultusunda yaratacaktır. İster anarşist olsun ister olmasın, işçi sınıfının bu istemleri doğrultusunda kurulacak toplum, emeğin kurtuluşu üzerinde yükselecek, işçi sınıfının düşünceleri ve iradesi doğrultusunda biçimlenecektir.

Mahnovşçina'ya baktığımızda iki temel özellik görürüz: 1) Toplumun en alt katmanlarından çıkan bir halk hareketi olarak proleter kökeni; aşağıdan gelen bu hareket, başından sonuna kadar, halk kitleleri

tarafından desteklendi, geliştirildi ve yönetildi. 2) Hareket başından itibaren tartışmasız bir şekilde anarşist ilkelere dayandı: İşçilerin tam inisiyatif hakkı; işçilerin toplumsal ve ekonomik alanlarda özyönetim hakkı; toplumsal inşada devletsizlik ilkesi. Tüm gelişimi boyunca hareket bu ilkelere sıkı sıkıya bağlı kaldı. Ve hareket bu uğurda üç yıl boyunca, 200 ile 300 000 arasında taraftarını kaybetti, her türden devletçi güçle ittifak yapmayı reddetti ve insanlık tarihinde az rastlanır kahramanlıklar sergileyerek, akıl almaz zor koşullarda, ezilen insanlığın, gerçek işçi kurtuluşunun ve eşitlikçi yeni toplumun kara bayrağını dalgalandırdı.

Mahnovşçina'da emekçi kitlelerin anarşist hareketini görürüz, tam olarak kavranmış ve şekillenmiş olmasa da, anarşist yöntemleri izleyerek anarşist ideale ulaşma çabasıydı bu hareket.

Ancak bu hareket kitlelerin derinliklerinden filizlenip ortaya çıktığı için gerekli kuramsal güçleri, geniş bir toplumsal hareket için elzem olan yaygınlaştırıcı güçleri içinde taşımaktan uzaktı. Bu eksiklik, hareketin genel anlamda düşünce ve sloganlarını geliştirememe noktasında veya somut ve pratik yapılanmayı ortaya koyamaması noktasında kendini gösterdi. Hareketin acı dolu ve ağır gelişiminin nedeni burada ve özellikle de sayısız düşman güçlerinin dört bir yandan sürekli bir şekilde saldırmasında yatmaktadır.

İnsan ister istemez, yaşamları boyunca kitlelerin devrimci hareketi üzerine bu denli çok konuşan, tıpkı bazılarının Mesih'in gelişini beklemesi gibi, yıllarca böyle bir hareketin ortaya çıkmasını bekleyen anarşistlerin, bu harekete hemen katılacaklarını, hareketle tamamen bütünleşeceklerini ve tüm varlıklarını harekete adayacaklarını düşünür. Oysa Mahnovşçina örneğinde bu gerçekleşmedi.

Anarşizmin kuramsal öğretisini kavramış olan Rus anarşistlerinin büyük çoğunluğu kendi yalıtılmış çevresinde kaldı ve bunun da kimseye bir yararı olmadı. Bu hareketin nasıl bir hareket olduğu ve niçin hareketle ilişkiye geçmeleri gerektiği noktasında kendileriyle tartışarak bir köşede bekleyip durdular ve herhangi bir adım atmak yerine, Mahnovşçina'nın saf bir anarşist hareket olmadığı düşüncesiyle kendilerini avuttular.

Özellikle Bolşevizm'in hareketin doğal gelişimini engellediği dönemden önce Rus anarşistlerinin bu harekete yapacakları katkıların paha biçilmez bir değeri olacaktı. Kitleler acilen, kendilerinin düşüncelerini formüle edip geliştirecek, bu düşünceleri yaşamın büyük arenasında hayata geçirmelerine yardım edecek ve hareketin biçimi ve

doğrultusu üzerinde özenle çalışacak militanlara ihtiyaç duyuyorlardı. Anarşistler böyle bir militan yaşamı bilmiyor ya da istemiyorlardı. Bu nedenle anarşistler hem kendilerine hem de harekete zarar verdiler. Örgütsel ve kültürel güçlerini bu hareketa vaktinde aktarmayarak, hareketin, yoksul köylülerin yetersiz kuramsal güçleriyle ağır ve acı bir şekilde gelişmek zorunda kalmasına yol açtılar. Kendilerini yaşamakta olan bir tarihin dışında tutarak, böylece kendilerini de hareketsizliğe ve kısırlığa mahkûm etmiş oldular.

Ezilen insanlığın tarihsel görevlerini yerine getirme amacında olan ve mevcut devrimci dönemde bir benzeri daha olmayan bu denli önemli ve büyük kitlesel hareket boyunca, Rus anarşistlerinin kendi çevreleri içinde kaldıklarını ve adeta *uyuduklarını* belirtmek zorundayız.

Aynı zamanda bu acı durumun rastlantısal olmadığını, aşağıda bahsedeceğimiz çok özgün nedenlerden kaynaklandığını görüyoruz.

Anarşist kuramcıların büyük çoğunluğu entelijensiya kökenlidir. Bu olgu oldukça çarpıcıdır. Anarşist saflardayken bile, birçoğu içinden çıkıp geldikleri psikolojik şartlanmışlıklardan tamamen kurtulamamaktadırlar. Anarşist kuram üzerine diğer yoldaşlardan daha çok kafa yorarlar; ve böylelikle yavaş yavaş kendilerini anarşistlerin liderleri olarak değerlendirme noktasına gelirler; kendilerini, anarşist hareketin onlarla başladığı ve hareketin kaderinin onların doğrudan katılımına bağlı olduğu düşüncesine kaptırma noktasına gelirler. Ancak Mahnovşçina, onlardan çok uzak bir bölgede, üstelik çağdaş toplumun en alt katmanları arasında yeşerdi. Kendi çevrelerine kapanmış olan bu anarşist kuramcılardan yalnızca birkaçı, Mahnovşçina'nın gerçekten de anarşizmin yıllardır beklediği bir hareket olduğunu kavrama duyarlılığını ve cesaretini kendinde bulabildi ve hemen yardıma koştu. Entelektüel ve eğitimli tüm anarşistlerin arasından, yalnızca Volin'in bütün yeteneklerini, gücünü ve bilgisini hareketin hizmetine sunarak bizzat harekete katıldığını söylemek daha doğru olacaktır. Diğer anarşist kuramcıların tümü bu hareketten uzak durdu. Bu ne Mahnovşçina'nın ne de anarşizmin yaklaşımıdır; tam tersine, işçi ve köylülerin tarihsel hareketi boyunca, son derece dar, pasif ve çaresiz olan anarşist birey ve örgütlerin; emeğin kurtuluşu ve anarşizm ideali kendileri için değerli olan ama kendi projeleri kan revan içinde ortaya çıkıp onları saflara çağırdığında, ya bu proje içinde yer almak istemeyen ya da yer almaktan korkanların yaklaşımıdır.

Daha da önemli olan, çaresizlik ve eylemsizlik içindeki anarşistle-

rin, anarşist kuram ve anarşist saflardaki örgütsel bulanıklık konusundaki yaklaşımlarıdır.

Anarşizm ideali güçlü, yapıcı ve son derece açık seçik olmakla birlikte, emekçilerin toplumsal hareketiyle doğrudan ilgisi olmayan çeşitli alanlarda, bazı handikap ve belirsizlikleri de içinde taşır. Bu durum ise, anarşist idealin ve pratik anarşist programın çarpıtılmış yorumlarının türemesine zemin hazırlar.

Bu nedenle birçok anarşist tüm enerjisini, anarşizmin temel sorununun, sınıfların ve tüm insanlığın kurtuluşu mu, yoksa bireyin kurtuluşu mu olduğu sorusuna adar. Bu soru anlamsızdır ancak yeterince açık olmayan bazı anarşist yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır ve yalnızca anarşist düşünce ile eylemin yanlış anlaşılmasına hizmet etmektedir.

Bireysel özgürlük konusunda yeterince açık olmayan anarşist teori, suiistimal için daha geniş bir alan yaratmaktadır. Elbette kararlı bir iradeye ve iyi gelişmiş devrimci bir öngörüye sahip olan etkin unsurlar, bireysel özgürlük bağlamındaki anarşist yaklaşımı, *diğer bireylerle* kurulacak anarşist ilişkiler şeklinde ve kitlelerin özgürlüğü için kesintisiz bir anarşist mücadele olarak anlarlar. Ancak devrimci tutkuyu hissetmeyenler ve en çok kendi "ben"lerini ortaya koyma noktasında yoğunlaşanlar, bu düşünceyi bildikleri gibi kavrarlar. Ne zaman, pratik anarşist örgüt sorunu ya da ciddi amaçları olan bir örgütlenme sorunu dile getirilse, bu tip kişiler çabucak bireysel özgürlük bağlamındaki anarşist yaklaşıma sarılıp her türden örgütlenmeye karşı çıkarak sorumluluktan kaçarlar. Her biri kendi bahçesine kaçar, kendi işiyle meşgul olur ve kendi anarşist anlayışı üzerine vaaz verir. Anarşistlerin düşünce ve eylemleri böylece bir tür akıl hastalığı noktasına vardırılarak paramparça edilmektedir.

Ortaya koyduğumuz tüm bu yaklaşımlardan ilham alan Rus anarşistleri tarafından savunulan birçok somut anlayışa rastlıyoruz. 1904-1907 yılları arasında, anarşist mücadele yöntemi olarak, kısmi kamulaştırmayı ve bireysel terörü vaaz eden *Beznaçaltsi* (Efendisiz) ile *Çernoznamentsi*'nin (Kara Bayrak) pratik programlarına tanık olduk. Bu programların kazara anarşist olmuş kişilerin keyfi heveslerinden başka bir şey olmadığını fark etmek hiç de zor değil ve bu tür programlar ancak devrime ve halka karşı yeterince gelişmemiş bir sorumluluk duygusu pahasına anarşizm çerçevesinde önerilebilirdi. Daha yakın dönemlerde de birçok anarşist yaklaşım gördük; bu yaklaşımların kimi devlet otoritesine veya kitleler üzerinde tahakküm kuran ikti-

darlara sempatiyle bakarak, kimi örgütlenme ilkelerini bir bütün olarak reddedip bireyin mutlak özgürlüğünü savunarak, kimi de özellikle anarşizmin "evrensel" görevleriyle ilgilenerek, pratikte, sonuç olarak mevcut dönemin acil ihtiyaçlarından kaçıyordu.

Onlarca yıldır Rus anarşistleri örgütsüzlük hastalığından çekmektedir. Bu hastalık somut düşünme yeteneklerini tahrip etti ve onları devrim anında tarihsel bir eylemsizliğe sürükledi. Örgütsüzlük sorumsuzluğun ikiz kardeşidir, ikisi birlikte, güdükleşmiş bir düşünceye ve beyhude çabalara yol açmaktan başka bir işe yaramaz.

Kitlesel hareket, halkın derinliklerinden yükselerek, kendini Mahnovşçina özgüllüğünde ortaya koyduğunda, anarşistlerin tamamen hazırlıksız, zayıf ve şaşkın oldukları böylece görülmüş oldu.

Bize göre bu durum geçicidir. Bu durum, Rus anarşistleri arasındaki fikir berraklığı ve örgütlenme eksikliğiyle açıklanabilir. Rus anarşistleri örgütlenerek, anarşizm için çaba harcayan ve kendini samimi bir şekilde işçi sınıfına adayan kişilerle bağ kurmak zorundadırlar. Anarşizmin içindeki parçalayıcı ve keyfi unsurlar ancak o zaman ayıklanabilecektir.

Anarşizm ne mistisizmdir, ne güzellik üzerine verilen bir söylevdir, ne de bir umutsuzluk haykırışıdır. Büyüklüğü, her şeyden önce kendisini ezilen insanlığa adamış olmasından kaynaklanmaktadır, bu saydıklarımızdan değil. Anarşizm, içinde gerçeği, kahramanlığı ve kitlelerin özlemlerini taşır ki, günümüzde, kitlelerin mücadelelerinde bel bağlayabilecekleri tek toplumsal öğreti anarşizmdir. Ancak bu güveni hak edebilmek için, anarşizmin büyük bir düşünce olması, anarşistlerin ise sadece bu düşüncenin platonik sözcüleri olması yetmemektedir. Anarşistler kitlelerin devrimci hareketlerine doğrudan ve kesintisiz bir şekilde katılmak zorundadırlar. Ancak o zaman herhangi bir hareket anarşist idealin bütünlüğünü teneffüs edecektir. Hiçlikten ancak hiçlik çıkar. Her kazanım sürekli bir çabayı ve fedakârlığı gerektirir. Tarihsel rolünü tam olarak belirleyebilmesi için anarşizmin bir eylem ve irade birliğine ihtiyacı vardır. Anarşizm kitlelere gitmeli ve kitlelerle kaynaşmalıdır.

Mahnovşçina hiçbir anarşist örgütün etkisi olmadan bağımsız bir şekilde ortaya çıkıp geliştiği halde, anarşistler ile Mahnovistlerin kaderi, Rus Devrimi boyunca sıkı sıkıya birbirine bağlı olmuştur. Mahnovşçina'nın özü anarşizmin ışığıyla aydınlandı ve art niyetsiz bir şekilde anarşizmi kendisine doğru çekti. İsyancı kitleler, onca toplumsal öğreti arasından sadece anarşizmi benimsediler. İsyancıların büyük

bir bölümü kendilerini anarşist olarak tanımladılar ve ölüm karşısında bile bundan vazgeçmediler. Aynı zamanda anarşizm de, tutkulu bir şekilde bütün güçlerini ve bilgilerini bu harekete adayan birkaç seçkin militan verdi Mahnovşçina'ya. Sayılarının azlığına rağmen, bu militanların harekete büyük katkıları oldu ve anarşizmi Mahnovşçina'nın trajik kaderiyle birleştirdiler.

Mahnovşçina ile anarşizmin yazgılarının kesişmesi 1919 ortalarına rastlar. 1920 yazında Bolşeviklerin Ukrayna'da anarşistlere ve Mahnovistlere karşı düzenledikleri eşzamanlı saldırılar esnasında yazgılar birleşti ve özellikle Mahnovistler ile Sovyet Hükümeti arasında yapılan politik ve askeri anlaşmanın ilk şartı olarak Mahnovistler, Ukrayna ve Büyük Rusya hapishanelerindeki Mahnovistler ile anarşistlerin serbest bırakılmasını ve onlara düşünce ve kuramlarını serbestçe ifade etme ve yayma hakkının tanınmasını talep ettiklerinde bu kader birliği güçlü bir şekilde vurgulanmış oluyordu.

Anarşistlerin Mahnovist harekete katılmalarını kronolojik bir şekilde anlatacağız.

1917 Devrimi'nin ilk günlerinde, bir grup anarko-komünist Gulya Polye'de örgütlendi; bu grup bölgede oldukça önemli devrimci çalışmalar yürüttü. Bu grubun içinden, Mahnovşçina'nın pek çok önemli öncüsü ve yol göstericisi çıktı: N. Mahno, S. Karetnik, Marçenko, Kalaşnikov, Lyutyi, Grigori Mahno ve diğerleri. Bu grup, Mahnovist hareketle kurduğu köklü ilişkileri başından sonuna kadar korudu.

1918 sonu ile 1919 başlarında, başka anarşist gruplar da Mahnovşçina bölgesinde örgütlendiler ve hareketle ilişkiye geçtiler. Fakat Berdyansk ve başka bir iki yerde, bu gruplardan bazıları isimlerine yaraşır bir şekilde davranmadılar ve harekete engel olmaktan başka bir şey yapmadılar. Neyse ki hareket bu gruplar olmadan da varlığını sürdürebilecek kadar sağlıklıydı.

1919 başlarında Gulya-Polye'de, sadece Mahno, Karetnik, Marçenko, Vasilyevski gibi yerel köylü anarşistler değil, başka şehirlerdeki örgütlerden gelen anarşistler de vardı; Burbiga, Mihalev-Pavlenko, ve diğerleri. Bu yoldaşlar, isyancı güçlerle omuz omuza cephede ya da cephe gerisinde çalıştılar.

1919 bahanında birçok yoldaş, kültürel ve eğitsel etkinliklerle ilgilenmek üzere Gulya-Polye'ye geldi. Mahnovistlerin başlıca yayın organı *Put'k Svobode* gazetesini çıkarmaya başladılar ve hem orduyla hem de köylülerle işbirliği içinde olan Gulya-Polye Anarşist Federasyonu'nu kurdular.

O sırada Gulya-Polye'de, Nabat Konfederasyonu'na bağlı anarşist bir grup örgütlenmişti. Bu grup özellikle kültürel alanda Mahnovistlerle yakın bir ilişkiye girerek, yerel bir gazete olan *Nabat*'ı çıkarmaya başladı. Kısa bir süre sonra bu örgüt Gulya-Polye Anarşist Federasyonu'yla birleşti.

Mayıs ayında İvanovo-Vojnesensk'ten 36 anarşist işçi Gulya-Polye'ye geldi. Aralarında tanınmış anarşistlerden Çernyakov ve Makayev de vardı. Bu kişilerin bir kısmı Gulya-Polye'den dört mil uzaktaki bir komüne yerleşti, bir kısmı bölgedeki kültürel çalışmalara katıldı, geri kalanlar ise orduya katıldı.

Yine 1919 yılı Mayıs aymda, Rusya'nın en aktif ve etkili anarşist örgütü olan Ukrayna Anarşist Örgütler Konfederasyonu Nabat, devrimci kitlelerin nabzının kurtarılmış isyancı bölgede attığını fark etmeye başladı. Nabat güçlerini bu bölgeye yöneltmeye karar verdi. Haziran ayı başında Gulya-Polye'ye, aralarında Volin, Mraçnyi ve Yosif Emigrant olmak üzere bir grup militan gönderdi. Bu kişiler, Devrimci Askeri Konsey'in 15 Haziran tarihinde toplanmak üzere çağrıda bulunduğu işçi-köylü kongresinin hemen ardından, konfederasyonun merkezi organlarını Gulya-Polye'ye taşıyacaklardı. Ancak Bolşeviklerin ve Denikincilerin eşzamanlı saldırıları bu planın uygulanmasına engel oldu. Bir tek Mraçnyi Gulya-Polye'ye ulaşabildi, ancak genel geri çekilme durumu nedeniyle sadece bir ya da iki gün sonra geri dönmek zorunda kaldı. Volin ve diğer yoldaşlar Yekaterinoslav'dan ayrılamadılar ve ancak Ağustos 1919'da, geri çekilmekte olan Mahnovist Ordu'ya Odessa yakınlarında katıldılar.

Bu nedenle anarşistler, hareketin doğal gelişimi sekteye uğradıktan, hareket toplumsal inşa çerçevesinden çıkıp, koşullar gereği öncelikli olarak askeri etkinlikle uğraşmak zorunda kaldıktan sonra geldiler, yani çok geç geldiler.

1918 sonuyla 1919 Haziran'ı arasındaki süreçte, bölgede yapıcı çalışmanın koşulları oldukça elverişliydi. Çünkü cephe 200 mil ötede, Taganrog yakınlarındaydı ve sekiz-on bölgeye yayılan büyük bir nüfus tamamen kendi başına yaşıyordu.

Sonradan gelen anarşistler ancak savaş koşullarında çalışabildiler, dört bir yandan ateş altındaydılar ve her gün yer değiştirmek zorunda kalıyorlardı. Orduya katılan anarşistler bu koşullar altında ellerinden geleni yaptılar. Bazıları, örneğin Makayev ve Kogan, askeri etkinlikte bulunurken, birçoğu da isyancılar ile Mahnovist Ordu'nun geçtiği köylerde kültürel çalışmalar yapıyorlardı. Ancak bunlar kelimenin

tam anlamıyla yaratıcı ve yapıcı çalışmalar değildi. Sürekli savaş hali bu çalışmaları yüzeysel propagandayla sınırlıyordu. Yaratıcı, yapıcı çalışmanın hayalini kurmak bile mümkün değildi. Ancak, Aleksandrovsk, Berdyansk ve Melitopol gibi şehirlerin ele geçirilmesinden sonra, anarşistler ve Mahnovistler daha geniş ve daha derin etkinliklerin zeminini oluşturabildiler. Fakat çabalarının izlerini silip süpüren başka bir savaş dalgası daha sardı etraflarını, yeniden yüzeysel ajitasyon ve propaganda çalışmalarına dönmek zorunda kaldılar. Zaman kitleler arasında geniş ölçekli yaratıcı çalışmaların yapılmasına elvermiyordu.

Harekette yer almayan veya yüzeysel olarak yer almış olan bazı bireyler, bu dönemden yola çıkarak, Mahnovşçina'nın fazlasıyla askeri olduğu ve askeri eylemliliklere gereğinden fazla vakit harcayıp kitleler arasındaki yapıcı çalışmalara gerekli hassasiyeti göstermediği biçimindeki yanlış sonuca varıyor. Gerçekte ise, tarihindeki bu askeri dönem hiçbir şekilde Mahnovşçina'nın gelişimiyle değil, tam tersine 1919 ortalarından itibaren Mahnovşçina'yı kuşatan koşullarla ilgiliydi.

Bolşevik devletçiler, Mahnovist hareketin ve anarşizmin, Rusya'yı çok etkileyebilecek bir konuma sahip olabileceğini gayet iyi fark ediyorlardı. Bolşevikler, mevcut dönemde Rusya'da, Mahnovşçina veya aynı önemdeki başka bir toplumsal hareketle bağ kuramayan anarşizmin zemininin olmadığını ve o nedenle anarşizmin kendilerini tehdit edemeyeceği gibi iktidarlarını da tehlikeye sokamayacağını gayet iyi biliyorlardı. Tersine, Bolşeviklerin hesaplarına göre, Bolşeviklere karşı verdiği amansız mücadelede Mahnovşçina'nın dayanabileceği tek öğreti anarşizmdi. Bu nedenle Mahnovşçina ile anarşizmi birbirinden koparmak yönünde doğrudan bir çaba sarf etmediler. Teslim etmeliyiz ki, Bolşevikler, Mahnovşçina'yı tüm insani değerleri yok sayan bir hareket olarak göstermek için sabırla çalıştılar. İhtiyatlı adamlar olarak, Rusya'da özellikle de ülke dışında, sanki Mahnovşçina'nın yasadışı olması herkes tarafından anlaşılırmış gibi, sanki bu hiçbir şüphe uyandırmazmış gibi davrandılar ve ancak gözleri gerçeklere kapalı olanlar veya Rusya'yı hiç tanımayanlar onların tedbirlerini akılcı ve adil bulmama yanlışlığına düşebilirmiş gibi bir edayla hareket ettiler.

Bolşevikler anarşistleri resmi olarak yasadışı ilan etmediler. Ancak her devrimci jeste, anarşistlerin katıldığı her dürüst -ve aynı zamanda masum- harekete "Mahnovist" diyerek, sanki bu tavır su götürmez bir şekilde tartışmasızmış gibi, anarşistleri hapse attılar, kurşu-

na dizdiler, başlarını kestiler. Son tahlilde Mahnovşçina ve anarşizm, Bolşeviklerin karşısında korkudan büzülmediği için aynı akıbetle karşılaştı.

П. АРШИНОВ

ИСТОРИЯ МАХНОВСКОГО ДВИЖЕНИЯ

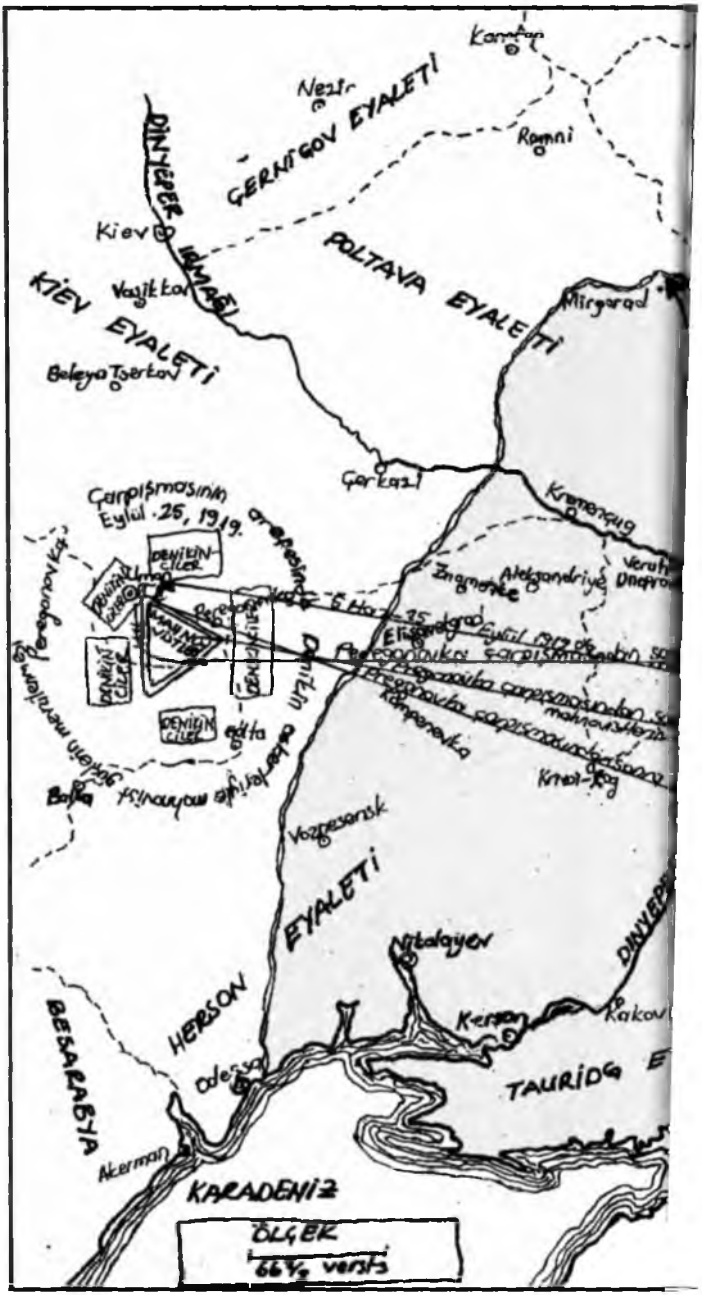
(1918—1921 гг.)

С ПОРТРЕТОМ Н. МАХНО И НАГЛЯДНОЙ КАРТОЙ РАЙОНА И ДВИЖЕНИЯ

Предисловие ВОЛИНА (В. М. ЭЙХЕНБАУМ)

Издание „Группы Русских Анархистов в Германии"
БЕРЛИН — 1923

Kitabın, Rusça basımının orijinal kapağı, Berlin 1923.

Kamfar
Nezir
ÇERNİGOV EYALETİ
Romni
DNYEPER NEHRİ
Kiev
POLTAVA EYALETİ
KİEV EYALETİ
Vasilkov
Belaya Tserkov
Mirgorod
Çarkazı
Çarpışmasının Eylül 25, 1919.
Krementşug
İzgnorske
Aleksandriyé
Eylül
Eylül 25
Yekaterinoslav
Pavlograd
Pavlograd'daki çarpışmadan sonra
Pavlograd çarpışmasından sonra
Konstantinovka
Krivoi-Rog
Vozgesensk
EYALETİ
Nikolayev
DNYEPER
HERSON
Kerson
Kakov
odessa
TAURİDA E
BESARABYA
Akerman
KARADENİZ
ÖLÇEK
66½ versts

KURSK EYALETİ
VORONEŞ EYALETİ
HARKOV EYALETİ
Belgorod
Harkov
Guguyev
Konstantinograd
Izyum
Bakmut
Pavlograd
YEKATERİNOSLAV
DON BÖLGESİ
Sigel'nikovo
Yuhalovka
B. Yanisol
Konstantin
Aleksandrovsk
Gulyai-Polye
Kamensik
Kirilovka
Çernigovka
Mariupol
Tokmak
Melitopol
AZAK DENİZİ
KAFKASYA
Berdyansk
Ana mahnaviyat bölgesinin sınırları. Yoğun bir şekilde mahnaviyatlerin etkisi altındaki olan bölgenin sınırları.

Nestor Ivanovic Mahno.

Peter Arsinov

Peter Rybin (Zonov)

Fedor Şnuz

(Kaynak: Ineraire)

Volin

Taranovski

İsyancılar Gulya-Polye'de.

Mihailović Frunze

Denikin

Simon Petlura

(Kayrak Itinéraire)

Mahno'nun eşi Galina ve kızı Lucia.

Platform'un Rusça ve Fransızca kapağı. Paris, 1926.

Platform'a cevap olarak yazılan broşürün kapağı ve ön sayfası.

(Kaynak: İtineraire)

Yetmiş yıl sonra Rus anarşistleri yeniden bir protesto mitinginde, 1995.

-XIII-

SONUÇ

Kitabın başından beri anlatılan bu tarihçe hareketin tablosunu kendi bütünlüğü içinde etraflı bir şekilde çizememektedir. Yalnızca hareketin Gulya-Polye bölgesinde ortaya çıkan uzantısını kısaca özetledik. Bu uzantı kocaman bir bütünün sadece küçük bir parçasıydı. Ukrayna işçileri toplumsal hareketi olarak Mahnovşçina ortaya koyduğumuz tabloda göründüğünden çok daha yaygındı. Mahnovşçina'nın ruhu ve sloganları Ukrayna'da boydan boya yankılandı. Ukrayna'nın neredeyse tüm eyaletlerinde, işçiler ile köylüler arasında toplumsal ve psikolojik bir heyecan hüküm sürüyordu; emekçi kitleler bağımsızlıklarını Mahnovşçina'nın sağladığı bağımsızlık anlayışıyla kavrama çabasındaydılar; halk her yerde toplumsal devrim çağrısıyla karşılaşıyor, devrimci mücadeleye ve kitlesel yaratıcı devrimci etkinliklere akın ediyordu. Eğer hareketin Ukrayna'nın tüm bölgelerine yayılan kollarını izleyebilseydik, eğer hareketin tüm uzantılarının tarihini ve birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya çıkarıp bir bütün olarak aydınlatabilseydik, devrimin temel amacı olan özgürlük ve eşitlik için, Mahnovşçina bayrağı altında başkaldırarak mücadele eden birkaç milyonluk bir halkın gerçek bir tablosunu elde edebilirdik. Fakat kişi tüm zorlukların üstesinden gelmeye hazır olsa bile, mevcut Bolşevik yaşam koşullarında böyle bir çahşmayı yürütmek maalesef imkânsızdır.

Hareketin sadece belli bir uzantısı üzerinde duran elinizdeki çalışma bile daraltıldı. Büyük miktarda belge ve malzeme eksikliğinden dolayı, bu çalışma ister istemez hem içerik hem de biçim açısından sınırlı kaldı.

Umuyoruz ki Mahnovist hareketin daha bütünlüklü bir tarihçesi bir gün mutlaka yazılacaktır.

Bahsettiğimiz kusurlarına ek olarak, bu çalışma, hareketin olumsuzluklarını yeterince ele almamış olmasından dolayı da mustarip olacaktır.

Amaçları ne kadar yüce olursa olsun, tarihsel ilgiyi hak eden hiçbir toplumsal hareket, hataların, ciddi eksikliklerin ve olumsuz yaklaşımların önüne geçemez. Bu olumsuzluklar elbette Mahnovşçina için

de söz konusuydu. Ancak Mahnovşçina'nın toplumsal deneyim edinme fırsatının olmadığını ve dolayısıyla yaptığı hataların sahip olduğu birikimle kıyaslanmaması gerektiğini unutmamalıyız. Mahnovşçina, yalnızca güçlü bir kitle *hareketinin*, halkın gericilikle başedebilmek ve devrimci davayı yaşatmak için harcadığı kendiliğinden *çabaların* toplamıydı. O nedenle, hareketin eksikliklerini bu çerçevede ele almak durumundayız.

Hareketin en temel eksikliği, son iki yılında ağırlıklı olarak askeri etkinliğe yönelmiş olmasıydı. Bu, organik bir eksiklikten ziyade, hareketin yüz yüze kaldığı bir talihsizlikti, çünkü Ukrayna'daki koşullar bunu dayatıyordu.

Üç yıl süren iç çatışmalar, Güney Ukrayna'yı adeta bir savaş alanına çevirmişti. Birçok partiye bağlı sayısız ordular, bölgeyi bir baştan bir başa katederek, köylüleri maddi ve manevi anlamda toplumsal bir yıkıma uğratmıştı. İşçilerin ilk özyönetim deneyimleri bu saldırılarla tahrip oldu. Halkın toplumsal yaratıcılığı tamamen ezildi. Bu koşullar Mahnovşçina'yı güçlü temellerinden ve kitlelerin yaratıcı toplumsal etkinliklerinden ayırarak, savaşa sürükledi; devrimci bile olsa, savaş savaştır.

Bugün bile özgürlük düşmanları, tüm güçlerini, askeri eylem çıkmazından kurtulmaya çalışan isyancı hareketi, bu noktada tutmaya harcıyorlar. Mahnovşçina'nın en büyük trajedisi buydu. Mahnovşçina, bu trajediyi iki yıl boyunca yaşadı ve Rusya'daki mevcut koşullar gözönüne alınırsa, bu trajedi daha da sürecektir.

Bu gerçekler, Mahnovşçina hakkındaki çarpıtılmış bilgileri ikinci ve üçüncü elden edinen, Mahnovşçina'yı daha ziyade savaşçı yanıyla tanıyan ve bu nedenle de ondan uzak duran anarşistlere verilecek en iyi yanıttır. Savaşçı yanı Mahnovşçina'ya *zorla dayatıldı*. Ayrıca Ukrayna'da sahneye çıkan tüm otoriteler, özellikle de Komünistler, Mahnovşçina'yı sadece tek çıkışı -çetecilik- olan dar bir yola sürüklemek için olağanüstü bir çaba harcadılar. Sovyet Hükümeti'nin son üç yıldır Mahnovşçina'ya karşı uyguladığı strateji, tamamen bu amaç doğrultusunda oluşturulmuştu. Bolşeviklerin çevirdiği bu entrikalar Mahnovşçina'nın kusuru sayılabilir mi? Elbette hayır. Hareketin askeri özelliklerinden bahsederken, Mahnovistlerin topçu ve süvari çatışmalarına çok vakit harcadıkları gerçeğinden hareket edemeyiz; bunun yerine Mahnovistlerin mücadeleye nasıl *başladıklarını*, *hedeflerini* ve bu hedeflere ulaşmak için kullandıkları *araçları* incelemek gerekir. Mahnovistlerin, Hetman hegemonyasını kırıp toprak ve fabrikaların emek-

çi halka ait olduğunu ilan ederek mücadeleye başladıklarını biliyoruz. Amaçları emekçi halkın toplumsal ve ekonomik bağımsızlığına dayanan özgür bir yaşam kurmaktı. Kullandıkları araçlar ise toplumsal devrim ve özgür işçi konseyleriydi.

Aktif devrimciler olarak, Hetman'ı devirmekle ve kendi haklarını elde etmekle yetinmediler. Burjuvaziyi tamamen yok etmek, haklarını ve devrimci kazanımlarını korumak için kendi silahlı özsavunmalarını örgütlediler, böylece toplumsal devrimdeki rollerini çok iyi anladıklarını göstermiş oldular. *Devrimin yapıcı programı, ancak işçilerin burjuva devletinin askeri gücünü doğru zamanda yok etmesi durumunda başarıyla gerçekleştirilebilir.*

Aktif ve savaşçı bir güç olarak, yaygın olmayıp yalnızca birkaç eyaletle sınırlı kalmasından dolayı, hareket çeşitli düşman güçler tarafından dört bir yandan kuşatılmıştı: Devletçi Petluristler, devletçi Bolşevikler, Denikin'in azgın silahlı kuvvetleri; tüm bu güçler Mahnovşçina'ya devasa askeri kuvvetlerle dört bir yandan saldırdılar. Açıkçası hareket, stratejisinde, eylem biçimlerinde ve kullandığı araçlarda büyük değişiklikler yapmak zorunda kaldı, güçlerinin büyük bir kısmını özgürlük mücadelesinin askeri boyutuna kaydırmak zorunda kaldı. Fakat dediğimiz gibi, bu bir hata değil, bir talihsizlikti.

Mahnovistleri kuşatan bu sürekli savaş hali, Mahnovistler arasında, mevcut durumdan kaynaklanan bazı istisnai nitelikler doğurdu; ordudaki katı disiplin ve düşmana karşı takımlan acımasız tavır. Bu niteliklere rağmen Mahnovistler her zaman devrimci kaldılar. 1919 yılının Ekim ayında Yekaterinoslav'ı ele geçirdikleri zaman, ister sıradan asker ister subay olsunlar, hastanede tedavi gören Denikin ve diğer orduların askerlerine, hiçbir şekilde dokunmadılar. Ancak aym Mahnovistler kendi komutanları Bogdanov ve Laşkeviç'i disiplin suçu ve devrimci onurun ihlâl edilmesinden dolayı kurşuna dizebiliyorlardı.(1)

8. bölümde hareketin belli başlı hatalarından ve eksikliklerinden bahsetmiştik. Hareketin diğer kusurları oldukça önemsiz olduğundan üzerinde durmaya gerek görmüyoruz.(2)

• • •

Şimdi soru şu; peki bundan sonra ne olacak?

Geçtiğimiz bir buçuk yıl boyunca, Mahnovistlerin Bolşeviklere karşı verdiği mücadele sadece askeri bir nitelik taşıyordu. Köylüler ve işçiler arasında ne örgütsel ne de eğitsel bir çalışma mümkündü. Öz-

gür sosyalist inşaya kesinlikle yer yoktu. Böyle bir mücadeleyi sürdürmenin anlamı nedir? Hangi umutlar bu mücadeleyi ayakta tutabilir?

Açıktır ki, militarist bir kültün Rus devleti içinde boy verdiği, Ukrayna ve Büyük Rusya'da halkın taleplerinin tamamen bastırıldığı, bütün ülkenin ihbar ve adaletsiz yargı salgınına yakalandığı mevcut dönemde, Mahnovşçina oldukça tehlikeli bir durumla yüz yüzedir ve mücadelenin sürmesi aşağı yukarı imkânsız görünmektedir. Tabi ki, soruna dar ve devletçi bir bakış açısıyla yaklaşıldığında durum böyledir.

Çeşitli gerici otoritelerin sırayla üzerlerinde diktatörlük kurmaya çalıştıkları, kitlesel işçi ve köylü devrimci hareketleriyle dolu bir çağda yaşıyoruz. 1917 Şubat-Mart'ında gerçekleşen kitlesel hareket, Duma Hükümeti'ne kapıyı gösterdi. 1917 yazındaki kitlesel tarım ve sanayi hareketi, kendisine bir tür karşı-ağırlık oluşturarak, burjuva-sosyalist koalisyon hükümetini hayata geçirdi. Güçlü Ekim hareketinin zirvesinde ise, işçi ve köylü hareketi Komünist hükümeti su yüzüne çıkardı.

Komünist iktidarın devrimci Rusya'da uzun bir süre için kendini güvenceye almış olduğu gerçeği, birçok insanın bu iktidarın gerçekten de Rus Devrimi'nin ürünü olduğunu düşünmesine yol açtı. Ancak bu tamamen gerçek dışıdır. Rus Devrimi ile Komünist otorite, birbirine taban tabana zıt olan iki olgudur. Komünist iktidar, Rus Devrimi boyunca, en kurnaz, en esnek ve aynı zamanda da en inatçı gericilik biçimi oldu. Devrimci mücadeleye katıldığı ilk günden itibaren, aslında devrime karşı mücadele etti. Rusya'daki emekçi kitleler, bu mücadelede gerçek kazanımlarını neredeyse tamamen yitirdiler; örgütlenme, ifade ve basın yayın özgürlüğü ile yaşamın dokunulmazlığı ilkesini. Bu mücadele her köyü, her fabrikayı etkileyerek Rusya'da boydan boya yayıldı, en üst noktası da Ukrayna'daki devrimci isyan oldu. Aynı mücadele, Büyük Rusya'nın birçok eyaletinde yeniden ortaya çıktı ve 1921 Şubat ve Mart aylarındaki Kronştad Ayaklanması'nda yankılandı.

Bugün Rusya şiddetli bir gericilik dönemi yaşamaktadır. İşçi ve köylülerin devrimci hareketi mi zafere ulaşacak, yoksa gericilik mi varlığını devam ettirmekte ve iktidarını güçlendirmekte başarılı olacak, bunu şimdiden kestirmek çok güç. Fakat kesin olan bir şey var: Rusya'da başlayan devrimci dönem henüz kesinlikle bitmiş değil; işçi ve köylüler muazzam bir devrimci enerji biriktirmekte; tüfekleri hâlâ barut dolu ve yakın bir gelecekte kitlesel devrimci eylemlere girişme olasılıkları hâlâ bulunmaktadır.

Şu üç koşul, devrimci eylemliliğin yeniden başlamasına yol açabilir. Birincisi, kitlelerin Bolşevik gericiliğe karşı doğrudan mücadele başlatması biçiminde olabilir. İkincisi, yabancı burjuvazinin Rus Devrimi'ne saldırmasıyla devrimci eylemliliklerin yolu açılabilir. Üçüncüsü de, devrim esnasında devrilen iktidarlardan biri yönelimini değiştirme girişiminde bulunursa yeniden canlanabilir. İlk bakışta, son iki koşul -içerden ve dışardan karşıdevrim- Komünist karşıdevrime yeni bir şey eklemezmiş gibi görünmektedir. Ancak sorun bu değildir. Bu yeni güçler, kitleleri patlama noktasına getirerek, etraflarındaki gerici komünist ateş çemberini yararak, devrimi ileriye taşımalarına yol açabilir.

Mahnovşçina, zaman zaman karşıdevrim tarafından bastırılan bu kitlesel devrimci güçlerden besleniyor. Mahnovşçina, bu devrimci kitleler sayesinde, parlak devrimci kazanımlar elde etti ki, Sovyet Hükümeti yüzsüz bir şekilde bu kazanımların onurunu sahiplendi. Hetman Hükümeti'ni mezara gömen, Petlura'nın girişimlerini boşa çıkaran, devrimi Denikin'e karşı savunan ve Wrangel'in yenilmesinde belirleyici rolü oynayan Mahnovşçina olmuştur.

Mantığa aykırı gelebilir ancak, Komünist otoritenin Rusya'da iktidarını yerleştirip güçlendirmesine, sayısız karşıdevrimci güce karşı olağanüstü bir mücadele veren Mahnovistlerin yol açtığı su götürmez bir gerçektir.

Ve gelecekte devrimci alevler kitleleri sardığında, Mahnovşçina yeniden devrimci mücadele alanında boy gösterecektir.

Şu anki şiddetli gericilik döneminde, Mahnovşçina bütün çabasını ayakta kalmak için harcamaktadır. Bu belki de yıllarca devam edecek devrimci bir taktik ve stratejik bir manevradır. Önümüzdeki beş-on yıl, Mahnovşçina'nın ve Rus Devrimi'nin kaderini belirleyecektir.

Rus Devrimi ancak devletçilik zincirlerinden kurtularak, işçi-köylü toplumsal özyönetimi ilkesi temelinde bir toplumsal rejimin yaratılmasıyla yaşatılabilir. Emekçi kitleler arasında bu yönde bir girişim belirdiği zaman, Mahnovşçina genel devrimci birliğin merkezinde bulunacaktır. Cesur ve korkusuz bir şekilde kendilerini işçilere adamış olanlar için, bu bir hareket noktası olacaktır. Ardından Mahnovşçina'nın kitlelere sunduğu deneyimleri ve askeri yeteneği gerçek proleter toplumsal devrimin savunulmasına hizmet edecektir. İşte bu nedenle Mahnovşçina, Komünistlere karşı yürüttüğü ve umutsuzmuş gibi görünen mücadelesine devam ediyor. İşte bu nedenle Mahnovşçina hâlâ Komünistlerin huzurunu bozmaya devam ediyor.

Şimdi de akla başka bir soru geliyor.

Mahnovist hareket öncelikle Ukrayna köylülüğünün en yoksul ve en alt katmanlarının hareketiydi. Mahnovşçina'nın zaferi, aynı zamanda bu yoksul köylülerin zaferi anlamına gelecektir. Peki bu aynı zamanda Mahnovşçina'nın savunduğu *ideal*ın, yani toplumsal devrimin zaferi anlamına da gelecek mi?

Böyle bir devrimin zaferinden bir sonraki gün, köylüler kent işçilerine yiyecek sağlamak zorunda kalacaklardır. Kentlerdeki endüstriyel etkinliğin ise kırsal bölgenin ihtiyaçlarını karşılayamayacak kadar örgütsüz olduğunu varsaydığımızda, bu durumda, işçiler köylülere kendi emeklerinin ürünlerini gönderemeyeceklerdir. Sonuç olarak köylüler ilk başlarda gönüllülük temelinde ve karşılık beklemeden kent proletaryasının ihtiyacı olan desteği sağlamak zorunda kalacaklardır. Peki köylüler böyle bir cömertliği, böyle bir devrimci eylemi gerçekleştirebilecek bir yeterlilikte olacaklar mı? Komünistler sürekli olarak köylüleri, yalnızca dar bir mülkiyetçi içgüdüye sahip olan gerici bir güç olarak tanımlar. Bu mülkiyetçi içgüdü, bu para hırsı devrim döneminde de köylülere hakim olmayacak mı? Köylüler, kentlere sırt çevirip, işçileri ihtiyaç duydukları yardımdan mahrum bırakacaklar mı?

Bunun gerçekleşmeyeceğinden eminiz.

Mahnovşçina toplumsal devrimi doğru kavramıştır. Mahnovistler, devrimin zaferinin, güçlenmesinin ve ardından toplumsal refahın gelişmesinin, kent ile kırın emekçi halkı arasındaki güçlü ittifaka bağlı olduğunu bilirler. Köylüler de, kent işçileri ve güçlü endüstriyel girişimler olmadığı sürece toplumsal devrimin yaratacağı kazanımlardan mahrum kalacaklarını bilirler. Dahası köylüler kent işçilerini, kardeşleri olarak, aynı ailenin üyeleri olarak görürler.

Toplumsal devrim zafere ulaştığı an, köylülerin işçilere destek olacağı konusunda hiçbir şüpheye yer yoktur. Bu, kent proletaryasına doğrudan verilecek olan gerçek ve gönüllü bir devrimci destek olacaktır. Günümüz koşullarında, hükümet mekanizmasını, köylülerden zorla alınan ekmek beslemektedir. Köylüler, bu masraflı bürokratik mekanizmanın hem kendileri hem de işçiler için ne kadar gereksiz olduğunu bilir ve anlarlar ve hükümetin işçilere yönelik tavrını da, hapishane yönetiminin tutuklular karşısındaki tavrına benzetirler. Bu nedenle köylüler ekmeklerini gönüllü olarak devlete vermek istemezler. O yüzden köylüler, çağdaş vergi tahsildarlarına, komiserlere ve devletin çeşitli organlarına bu kadar düşmandırlar.

Ancak köylüler her zaman kent işçileriyle *doğrudan* irtibata girmeyi arzularlar. Bu sorun köylü kongrelerinde birçok kez dile getirildi ve köylüler her defasında bu soruna devrimci ve yapıcı çözümler buldular. Toplumsal devrim dönemlerinde, kent proletaryası tamamen bağımsız hale gelip köylülerle kendi örgütleri aracılığıyla ilişki kurduğunda, kısa zaman içinde kent ve kırsal bölgenin ihtiyaçlarını karşılayacak muazzam endüstriyel güçleri kullanacaklarını bildiklerinden, köylüler işçilere gerekli yiyecek ve hammadde stoğunu sağlayacaklardır.

• • •

Mahnovşçina çağdaş Rusya'mn yalnızca bir köşesini aydınlattı. Hiç şüphesiz, zaman tünelinde, her yanına gerçeğin ışığım saçarak Rusya'nın her köşesini aydınlatacak insanlar biraraya gelecektir. Ancak o zaman, Bolşevizm'in Rus Devrimi'ndeki rolü herkes tarafından gerçekten anlaşılacaktır.

Daha bugünden görebildiğimiz kadarıyla bile, Bolşevizm'in gerçek yüzü ortadadır. Halk kitlelerinin, bildik bağımsızlıktan çok daha öte bir bağımsızlık için yıllarca çaba sarf ettiği ve bu uğurda sayısız kurban verdiği Mahnovist hareketin tarihi, kesinlikle Bolşevizm'in maskesini düşürdü ve Bolşevizm'in sözümona devrimci ve proleter niteliği konusunda yaratılan efsaneleri tamamen yıktı.

Rus Devrimi'nde işçiler ne zaman kendi başlarına hareket etmeyi denedilerse, Bolşevikler çabucak işçileri bastırdı. Rus Devrimi Bolşeviklerin katil diktatörlüğü tarafından öldürülmeye ve Bolşevizm'in gerici ruhu herkes tarafından açıkca görülmeye başladığı zaman bile Bolşevikler bu tavırlarından vazgeçmediler. Tüm devrimi zorla kendi programlarının mengenesi içinde tutmaya duyduklan hastalıklı ve delice tutkularından bir an bile vazgeçmediler.

1919 ve 1920'de Rus Devrimi'ni tam anlamıyla kurtarmak hâlâ mümkündü. Bugün de hâlâ mümkündür. Devrimi koruyacak olan, kitlelerdeki devrimci ruh, işçi ve köylü örgütlerinin kendiliğindenliği, düşünce ve eylem bağımsızlığıdır. Devrim güvenliğe ve iradesine yeniden kavuşacaktır; devrim toplumsal ve ekonomik organizmanın bütün yaralarını sararak, halkı kahramanca mücadelelere ve büyük başarılara sürükleyerek kitlelerin muazzam çoşkusunu yeniden yükseltecektir.

Devletçiler, kitlelerin sadece eskiyi yıkabileceklerini, yalnızca yıkım söz konusu olduğunda kitlelerin kahramanlaşacaklarını, yaratı-

cı çalışma karşısında ise kitlelerin uyuşuk ve pespaye tavırlar takınacaklarını iddia ederken açıkça yalan söylüyor.

Yaratıcı etkinlik alanında ve günlük hayatta, kitleler büyük kahramanlık ve başarı gösterme kapasitesine sahiptirler. Ancak ayaklarının altında sağlam bir temel olmalı, kendilerini gerçekten özgür hissetmeli, yaptıklarının gerçekten de kendi işleri olduğundan emin olmalı ve her toplumsal atılımın, ifade ettikleri amaçlarına, umutlarına ve arzularına denk düştüğünü görmelidirler. Kısacası, kitleler, kelimenin tam anlamıyla kendi kendilerini yönetmelidirler.

Fakat Bolşevikler her zamanki alışkanlıklarıyla, kitlelerden yalnızca destek ve itaat isterler ve asla kitlelerin devrimci ruhunun açığa çıkmasını istemezler.

Ukrayna köylü ve işçilerinin, 1918'den bu yana, Hetman, Avusturya-Alman, Petlura, Denikin ve benzerlerine karşı sürekli bir devrimci başkaldırı içinde oldukları, tarihsel olarak kanıtlanmış bir gerçektir. Bu başkaldırılar Rus Devrimi'nin kaderi üzerinde temel ve etkileyici bir rol oynadı: İşçilerin dikkatini devrimin temel sorunlarının çözümüne çeken *sürekli bir devrim süreci* yarattılar ve bu devrimci durumu ayakta tuttular.

Ülkenin içinde bulunduğu sürekli devrim durumu, burjuvazinin veya Çarlık generallerinin karşıdevrimi tarafından değil, Komünist iktidar tarafından bastırıldı. Komünistler partilerinin diktatörlüğü adına, aynı zamanda Rus Devrimi'nin de temel amacı olan, işçilerin kendi özyönetimlerini kurma çabalarını askeri yöntemlerle bozguna uğrattılar ve böylece ülkedeki devrimci mayayı bozmuş oldular.

Diktatörlüklerine duydukları delice bağlılık, Bolşevikleri öylesine duygusuz ve katı bir hale getirdi ki, devrimin taleplerine ve acılarına tamamen yabancılaştılar. Devrime katkıda bulunmak yerine, onu ölü görmeyi tercih ettiler. Rus Devrimi'ndeki rolleri hayatiydi. Kitlelerin devrimci girişimlerini ve kendiliğindenliklerini öldürdüler, tarih boyunca işçilerin hiçbir zaman böylesine sahip olamadığı devrimci imkânları tamamen yok ettiler. Bu yüzden tüm dünya proletaryası, sonsuza dek Bolşevikleri teşhir edecektir.

Ancak Rus Devrimi'nin yenilgisinden yalnızca Bolşeviklerin sorumlu olduğunu düşünmek yanlış olur. Bolşevizm yalnızca sosyalist bilimin onlarca yıl boyunca özenle hazırlığını yaptığı ideali uygulamaya koydu. Bolşeviklerin eylem programı bir bütün olarak bilimsel sosyalizmin kuramları üzerinde yükselmişti. Aynı bilimsel sosyaliz-

min diğer Avrupa devletlerindeki işçilere nasıl davrandığını, onları burjuva diktatörlüğüne nasıl da mahkûm ettiğini görmek mümkündür.

Dünya işçi sınıfı, sosyalist diktatörlük altında inleyen Rus köylü ve işçilerinin utanç verici ve inanılmaz zorluklarla boğuşan yaşamlarının sorumlularını aradığında, *sosyalizmi kendi bütünlüğü içinde* suçlamak ve mahkûm etmek zorundadır.

Rus köylü ve işçilerinin yaşadığı kanlı trajedinin izleri asla yok olmayacaktır. Sosyalizmin Rusya'daki pratiği açıkça göstermiştir ki, işçi sınıfının dostu yoktur ve düşmanları emeklerinin ürünlerini ellerinden almaya kalkışanlardır. Sosyalizm bu düşmanlardan biri olduğunu ziyadesiyle gösterdi. Bu düşünce her geçen gün daha iyi ve sabırlı bir şekilde halk kitlelerinin bilincine kazınmaktadır.

Dünya işçileri, kendi derinliklerinize bakın, gerçeği arayın ve onu yaşama kendiniz geçirin: Başka hiçbir yerde gerçeği bulamazsınız.

Rus Devrimi'nin parolası buydu.

• • •

Sovyet iktidarı, isyancı bölgeye düzenlediği üçüncü saldırıda, Mahnovşçina'nın üzerine ölümcül akınlarla gelerek onu yok etmek için elinden geleni yaptı. Kırım'daki askeri çarpışmalardan kurtulan sayısız kuvvetleri sayesinde, silah ve donanım bakımından Mahnovistlerden çok çok üstün olduklarından, 1921 yazında İsyan Ordusu'nu yenmeyi ve ordunun Nestor Mahno tarafından yönetilen merkezi çekirdeğini Romanya topraklarına kadar sürmeyi başardılar. Bunun ardından Kızıl Ordu, isyancı bölgenin tümünü ele geçirdi ve devrimci kitleler, şiddet kullanılarak Bolşevik diktatörlüğün boyunduruğu altına alındı.

• • •

Mahnovşçina artık yeni bir durumla yüz yüzedir ve toplumsal devrim mücadelesinin yeni bir evresine girmiş bulunuyor.

Bundan sonraki mücadele ne tür bir mücadele olacaktır?

Yaşamın kendisi bu yeni mücadelenin niteliğini ve biçimini belirleyecektir. Ancak kesin olan bir şey var: Hareket sonuna dek ezilen insanlığa sadık kalacak; sonuna kadar mücadele edecek ve emeğin büyük idealleri olan özgürlük ve eşitlik için ölmeye hazır olacaktır.

Mahnovşçina ölümsüzdür.

Emekçi kitleler nerede köleliğe boyun eğmezlerse, nerede özgürlük aşkını yeşertirlerse, nerede sınıfsal iradelerini yoğunlaştırırlarsa;

daima *kendi* tarihsel toplumsal hareketlerini yaratacaklar, *kendi başlarına* hareket edeceklerdir. Mahnovşçina'nın özü de buydu.

Ocak-Haziran 1921, Rusya.

NOTLAR

1. Bogdanov, 2. İsyancı Tugay Kurmay Başkanıydı. Ekim 1919'da Aleksandrovsk'ta, ordu adına bölge burjuvazisinden tazminat alıp zimmetine geçirdiği için kurşuna dizildi.
Laşkeviç İsyan Ordusu 13. Alayı'nın ünlü komutanıydı. Kendisi için ordu bütçesinden harcamalar yapıp, ihtiyacı olan isyancı işçilere yardım etmediğinden dolayı 1920 yazında isyancı genel kurul kararıyla kurşuna dizildi.

2. Hükümet basınının harekete atfettiği hata ve kusurlara, geçerken değinelim: Yağmacılık, sivil halka karşı şiddet, Yahudi düşmanlığı. Hepsi de birbirinden fantastik olan birer yalandan ibarettir. Tüm bunların tamamen yalan olduğunu kanıtlamak için, Mahnovist Ordu, Ukrayna ve Büyük Rusya'da herhangi bir köyün içinden geçtiğinde, köylüler tarafından gösterilen sıcak karşılamalardan bahsetmek yeterlidir. Ek bir kanıt da Bolşeviklerin kendi belgeleri tarafından sunulmaktadır. Mahnovşçina'ya karşı verdikleri mücadeleyle ilgili olarak aktardıkları bilgilerde (tabi ki resmi basınlarına yansımayan gizli belgelerde) sovyet ajanları, özellikle köylülerin her yerde Mahnovist Ordu'ya yaptıkları yardımlardan dolayı, Mahnovşçina'ya karşı yürütülen mücadelenin oldukça zorlandığını ve aynı köylülerin Kızıl Ordu'nun önüne bir sürü engel çıkardıklarını sürekli olarak tekrarlamışlardır.

EKLER -I-

ÇEŞİTLİ
MAHNOVİST BİLDİRİLER

Mahnovist harekete ilişkin, İtalyan anarşist Ugo Fedelli'nin arşivinden alınan aşağıdaki bildiriler, Amsterdam'daki Internationaal Instituut voor Sociale Geschiendenis'in himayesi altındadır. Bildirilerin Fedelli'nin eline nasıl geçtiği bilinmiyor. Tümü Rusça yazılmıştır. Bildirilerin oldukça zor koşullar altında basıldığını, bir bildirinin bir hesap defterinden koparılmış bir yaprağa, bir diğerinin ise bir şeker fabrikasının ambalaj kağıdına yazılmış olmasından anlıyoruz.

• • •

UKRAYNA MAHNOVİST DEVRİMCİ İSYAN
ORDUSU'NUN AÇIKLAMASI

Bütün Ukrayna işçi ve köylülerine,

Bütün köylere, kırsal bölgelere ve Ukrayna eyaletlerine telgraf, telefon veya posta yoluyla iletilecektir. Fabrika ve atölyelerdeki köylü toplantılarında okunacaktır.

İşçi kardeşler! Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu, işçi ve köylülerin bir yandan burjuva-toprak sahibi otoriteler, öte yandan da Bolşevik-Komünist diktatörlük tarafından ezilmesine karşı koymak üzere oluşturulmuştur.

Ukrayna emekçi halkının tüm otoritelerin baskılarından topyekün kurtulması ve GERÇEK SOVYET SOSYALİST DÜZENİN yaratılması biçimindeki biricik hedefi önüne koyarak, birçok cephede kararlı bir şekilde savaşan ve şu anda tüm dayatmacı iktidar ve örgütlerin tamamen temizlendiği bölgeleri peş peşe kurtaran Mahnovist İsyan Ordusu, Denikin'e karşı verdiği mücadeleyi zaferle noktalamak üzeredir.

Birçok köylü ve işçi soruyor: Şimdi ne olacak? Neler yapılacak? Kovulan otoritelerin geride bıraktığı yasalar ne olacak, vb.

Bu sorular, bir an önce toplanması gereken ve işçi-köylülerin buldukları ilk fırsatta toplanacak olan tüm Ukrayna işçi-köylü kongresinde yanıtlanacaktır. Bu kongre işçi ve köylülerin yaşam koşullarıyla ilgili tüm sorunları ele alarak tüm acil kararları alacaktır.

Bu kongrenin belirsiz bir zamanda toplanacağı gerçeğini gözönüne alan Mahnovist Ordu, işçi ve köylülerin yaşamları hakkında aşağıdaki duyuruları yapmayı gerekli görmektedir:

1. Denikin'in keyfi hegemonyasının tüm kanunları yürürlükten kaldırılmıştır. Komünist otoritenin köylü ve işçilerin çıkarlarına ters düşen kanunları da geçersiz kılınmıştır.

Not: Komünist otoritenin hangi kanunlarının emekçi halka zarar verdiğine, bizzat emekçi halk tarafından köylü toplantılarında, fabrika ve atölyelerde karar verilecektir.

2. Zengin takımının, manastırların, prenslerin ve diğer emekçi düşmanlarının hizmetindeki topraklar, çiftlik hayvanları ve mallar, yalnızca kendi emekleriyle ayakta duran köylülerin kullanımına verilmiştir. Bu dönüşüm ortak köylü toplantılarında, sadece kişisel çıkarlar gözönünde tutularak değil, aynı zamanda bütün ezilen emekçi köylüler hesaba katılarak, düzenli bir şekilde gerçekleştirilecektir.

3. Fabrikalar, atölyeler, madenler ve diğer üretim araçlarının tümü, sendikaları vasıtasıyla bütün işletmeler ile ülke çapındaki endüstri kolları arasında bağ kurup birleşik bir örgütlenmeye dönüştürerek, kendisi çalıştıracak olan işçi sınıfının mülkiyeti haline getirilmiştir.

4. Bütün işçi ve köylü örgütlerine, özgür işçi ve köylü sovyetlerinin inşasına başlamaları önerilmektedir. Sadece toplumsal ekonomiye gerekli katkıyı sağlayanlar sovyetlere katılmalıdırlar. Politik örgütlerin temsilcilerine işçi-köylü sovyetinde hiçbir şekilde yer yoktur, çünkü onların katılımı işçi sovyetini parti temsilciliklerine çevirebilir ki, bu da sovyet sisteminin çökmesine neden olacaktır.

5. Özgür köylü ve işçilerin arasında *Çeka*'nın, parti komitelerinin ve benzeri dayatmacı, otoriter ve disiplinli kurumların varlığına hoşgörü gösterilemez.

6. Emekçi halk kitlelerinin ifade özgürlüğü, basın yayın, toplanma, sendika ve benzeri hakları asla ellerinden alınamaz, bu hakları ihlâl etme girişimleri karşıdevrimci bir eylem olarak değerlendirilecektir.

7. Devlet milisi, polisi ve ordusu lağvedilmiştir. Onların yerine halk kendi özsavunmasını örgütleyecektir. Özsavunma ancak işçi ve köylüler tarafından örgütlenebilir.

8. İşçi-köylü sovyetleri, işçi ve köylülerin özsavunma grupları ve ayrıca tüm köylü ve işçiler, ister burjuvaziden ister subaylardan gelsin hiçbir karşıdevrimci gösteriye izin vermemelidir. Aynı şekilde çeteciliğin ortaya çıkmasına da göz yumulmamalıdır. Karşıdevrimci ya da haydut olduğu kanıtlananlar anında kurşuna dizilecektir.

9. Sovyet ve Ukrayna parası diğer paralarla eşit değerde kabul edilecektir. Bunu ihlâl etme suçu işleyenler devrimci cezaya çarptırılacaktır.

10. Ürün ve mal değiş-tokuşu serbest bırakılacak; şimdilik bu etkinlik işçi ve köylü örgütleri tarafından üstlenilmeyecektir. Fakat aynı zamanda, ürün değişiminin EMEKÇİ HALK ARASINDA yapılması önerilmektedir.

11. Kasıtlı olarak bu bildirinin dağıtımını engelleyenler karşıdevrimci olarak değerlendirilecektir.

Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu
Devrimci Askeri Sovyeti ve Komuta Kurmayı
7 Ocak 1920

KÖYLÜ YOLDAŞLAR!

Emekçi Ukrayna köylülüğü, tarihsel düşmanlarına ve zalimlere karşı yıllardan beri mücadele etmektedir. Devrimin en iyi evlatlarından binlercesi, Emekçi Halkı tüm baskılardan kurtarmak için savaşırken öldü. Ukrayna İsyan Ordusu'nun kahramanca atılımlarıyla, cellat Denikin'e ölümcül bir darbe indirildi. Başlarında Batko Mahno'nun bulunduğu isyancı Köylüler, aylarca Beyaz muhafızların ana cephelerinde savaşarak, kendilerinden on misli güçlü olan düşman tarafından kuşatıldığı, yüzlerce askerimizi savaşamaz hale getiren tifo gibi hastalıklardan kırıldığı halde, yetersiz cephaneyle düzenledikleri saldırılarla en seçme Denikinci güçleri (Şkuro ve Mamontov'un müfrezeleri vb.) dize getirdiler. Akıl almaz çabalar sonucu ve en iyi savaşçıların kanlarıyla, isyancı köylüler Denikinci cepheyi dağıtarak, kuzeyli işçi ve köylü kardeşlerine kapıları açtılar; kuzeyli işçi ve köylülerden

oluşan Kızıl Ordu'daki yoldaşlar Ukrayna'da, Denikinci sürülerin yerini doldurmaya geldiler. Beyaz muhafızlara karşı verilecek ortak mücadeleye ek olarak, Ukrayna Emekçi Köylülüğü yeni bir sorunla karşılaşıyor; Emekçi Halk tarafından seçilip, Halka hizmet edecek, Tüm-Ukrayna Emekçileri Kongresi'nde Emekçi Halk tarafından onaylanacak yasaları uygulayacak, halkın talimatları doğrultusunda hareket edecek olan Gerçek Sovyet Sisteminin İnşa Edilmesi. Fakat Kızıl Ordu'yu, komiserokrasiyi savunan kör ve itaatkâr bir aygıta dönüştüren Komünist Parti liderliği, onurunu hiçe sayarak ve en iyi isyancı liderlere aşağılık iftiralar atarak, "kıymığı kökünden yok etmeye" karar verdi, başka bir deyişle Lord Komiserlerin Ukrayna Emekçi Halkı üzerinde tahakküm kurmasını önleyen devrimci isyancıları ortadan kaldırmaya karar verdi. Komiserokratlar, Troçki'nin bir kongrede söylediği gibi Emekçi Halkı sadece bir "insan malzemesi" olarak görmek istiyorlar, yalnızca rastgele fırlatılacak bir top güllesi olarak ve hiçbir şekilde hiçbir hakkın tamnamayacağı bir "insan malzemesi" olarak. İş yaşamı ve toplumsal düzen Komünistlerin yardımı olmadan oluşturulacaktır.

Köylü kardeşler! Ukrayna Mahnovist İsyan Ordusu, sizin aranızdan çıkıp geldi. Saflarımız oğullarınız, kardeşleriniz ve babalarınız tarafından dolduruldu. İsyan Ordusu Sizin ordunuz, Sizin kanınız, Sizin etinizdir. İsyan Ordusu on binlerce kurban vererek, emekçi halkın kendi düzenini kurma ve kendi zenginliklerinden yararlanma hakkı için savaştı, her şeyi Komiserlerin ellerine bırakmak için değil. İsyan Ordusu gerçek sovyetler için savaştı ve savaşıyor, *Çeka* ve Komiserokrasi için değil. İsyancı hareket, Cellat Hetman, Almanlar ve Denikinciler döneminde, kendisini ezenlere karşı Emekçi Halkı savunmak üzere doğdu. İsyan Ordusu bundan böyle kendi kutsal görevini, Ukrayna köylülüğünün boynuna tasma takmaya çahşan Lord Komiserlere karşı emekçi köylülerin çıkarlarının savunulması olarak ele alacaktır. İsyan Ordusu son "kurtarıcı" komiseri çok iyi tanıyor ve hatırlıyor. Otokrat Troçki, köylüler tarafından yaratılan İsyan Ordusu'nun silahlarının elinden alınmasını emrediyor, çünkü gayet iyi biliyor ki, eğer köylüler kendi ordularıyla kendi çıkarlarını savunmaya kalkışırlarsa, otokrat Troçki asla istediği gibi Ukrayna emekçi halkını parmağında oynatamayacaktır. Kardeş kanı dökmek istemediği için Kızıl Ordu'yla muhtemel çatışmalara girmekten kaçınan ve sadece Emekçi Halkın isteklerine itaat eden İsyan Ordusu, emekçi halkın savunucusu olarak kalmaya devam edecek ve yalnızca emekçi halkın isteklerini

ifade ettiği özgür Tüm Ukrayna Kongresi bu doğrultuda talimat verirse silahlarını bırakacaktır. Emekçi halkın elindeki kılıç olan İsyan Ordusu, Sizi köylü yoldaşlar, sizi bir an önce emekçi kongresini toplayarak uzun vadede kendi geleceğinizi ve kendi toplumsal refahınızın inşasını elinize almaya çağırıyor; evet, iktidar delisi komiserler hiç şüphesiz emekçilerin kongresini yasaklamak için ellerinden geleni yapacaklardır; bu nedenle komiserlerin emekçi kongresini yasaklamalarına izin vermemek emekçi halkın çıkarınadır; işte bu yüzden kongre gizli bir şekilde, gizli bir yerde toplanmalıdır.

Köylü yoldaşlar, kongrenize hazırlanın!
Kendi davanız için iş başına!
Düşman uyumuyor, siz de uyumamalısınız!
Zaferin Güvencesi Budur!
Yaşasın Bölgesel Özgür Emekçi Kongresi!
Kahrolsun Komiserokrasi! Yaşasın Köylü İsyan Ordusu!

Ukrayna Mahnovist İsyan Ordusu Kurmayı, 8 Şubat 1920.

UKRAYNA KÖYLÜ VE İŞÇİLERİNE BİRKAÇ SÖZ

İşçi ve köylü kardeşler! Üç yıldan fazladır kapitalizmle mücadele içindesiniz, Çabalarınız ve Kararlılığınız sayesinde bu mücadeleyi bir sonuca ulaştırmak üzeresiniz. Devrimin düşmanları Sizin vurduğunuz darbelerle tükendiler, ve sizler şu günlerde, artık çok yakın olan zaferinizi kutlama hazırlıkları içindesiniz. Biliyorsunuz ki, devrimin düşmanlarına karşı verdiğiniz ve sık sık gücünüzü aşan sürekli mücadele Size, hepimizin uğruna büyük çaba harcadığı özgür sovyet sistemini hayata geçirme imkânı sunmaktadır. Fakat kardeşler, görüyorsunuz, sizin yerinize kimler zaferi kutluyor. Davetsiz yöneticiler ile Sizin kanınızla, Sizin oğullarınızın ve kardeşlerinizin kanıyla yaratılan devrimci isyanın açtığı kapılardan kolayca içeri giren Komünist cellatlar kutluyor. Ülkenin tüm zenginliklerini ele geçirdiler. Siz değil, onlar iktidarda. Siz, işçiler ve köylüler, siz onların sadece sözde taraftarlarısınız; Siz olmasanız onlar kendilerine işçi-köylü hükümeti diyemezler, ulusal katiller ve cellatlar olamazlar, parti üstünlüğü teranesiyle keyfi bir şekilde halka zulmedemezler. Halkın adı onlara her şeyi yapma hakkını tanıyor. İşte yalnızca bu yüzden onların Size, işçi ve köylülere ihtiyacı var.

Diğer durumlarda Siz onlar için hiçbir şey ifade etmezsiniz, kesinlikle sizin düşüncelerinizi önemsemezler. Sizi sadece köleleştirir, görevlendirir, emir verir ve yönetirler. Sizi yıkıma uğratıyorlar. Komünist cellatların dehşet dolu idamlarına, şiddetine ve zulmüne maruz kalan, ezilen ve baskı gören Sizsiniz, ve tüm bu sorunların üstesinden ancak Sizin devrimci adaletinizle, Sizin ortak karşı çıkışınızla, devrimci bir ayaklanmayla gelinebilir. Bu nedenle, sığırlarınıza, tahıllarınıza ve başka ürünlerinize zorla el koyan ve onları Rusya'ya taşıyan Kızıl katillerin kurşunlarıyla ölmekte olan Sizler, kardeşleriniz tarafından çağrılıyorsunuz. Kendi yaşamlarına ve hepimizin uğruna emek verdiği aydınlık günlere veda eden Kardeşleriniz, devrimi, özgürlüğü ve bağımsızlığı koruma kavgasına sizi de çağırıyorlar. İşçi ve köylü kardeşler, unutmayın, gerçek özgürlüğü ve bağımsızlığı kişisel olarak şimdi tatmazsanız, gelecekte kendi kaderinizi tayin etmeyi ve mutlu olmayı asla başaramazsınız. Ülkenizin ve Emeğinizin yarattığı zenginliğin efendisi olamazsınız.

Tüm bu davetsiz yöneticiler, yeni gelen Komünist-Bolşevikler, bunu Sizin yerinize yapacaklardır. Bu davetsiz efendilerden ve yöneticilerden kurtulmak için, köylüler gayretlerini dönemsel sorunların ve bu haydutların diktatörlüğü ile sorumsuzluğundan kaynaklanan yakıcı sorunların tartışılacağı gizli, kırsal ve bölgesel kongreyi toplamaya harcamalıdırlar. Ukrayna emekçi halkının çıkarları adına, ülkenin bu davetsiz yöneticiler ve efendiler tarafından viraneye çevrilmesine izin vermeyelim. Onlara, kiralık Kızıl katillerine ve zalimlere Ukrayna'da yer yoktur. Tüm köylerde bölgesel mücadele birimlerini örgütleyelim; güçlü bir savaş organı yaratalım.

Komünist cellatlara ve kiralık adamlarına yardım etmeyi reddedin, onlara yiyecek, tahıl ve ekmek vermeyi reddedin. Sıra işçilere geldiğinde, onlar da hem şehirlerde hem de köylerde Komünist Parti'ye, *Çeka*'ya ve yiyecek toplayan müfrezelere katılmaktan kaçınmalı; herhangi bir Komünist kuruma katılmaktan vazgeçmelidirler. Ukrayna halkı hem sözlü olarak hem de eylemleriyle tüm dünyaya şu sözleri haykırmalıdır: Kızıl ya da Beyaz tüm katiller ve cellatlar defolsun! Evrensel iyiliğe, aydınlığa ve gerçeğe doğru yürüyoruz ve vahşetinize asla müsamaha göstermeyeceğiz.

Yaşasın Uluslararası İşçi-Köylü Toplumsal Devrimi!

Bütün Beyaz muhafızlara ve komiserlere ölüm!

Bütün cellatlara ölüm!

Yaşasın Özgür Sovyet Düzeni!

Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu Kurmayı
[Mart-Nisan 1920]

MAHNOVİSTLER KİMDİR VE NİÇİN SAVAŞIYORLAR?

1. Mahnovistler kimdir?

Mahnovistler, 1918'de Ukrayna'da Avusturya-Alman, Macar ve Hetman burjuva egemenliklerinin baskılarına karşı başkaldıran köylü ve işçilerdir. Mahnovistler, Denikincilere ve nereden gelirse gelsin her türden baskı, yalan ve şiddete karşı mücadele bayrağını yükselten emekçilerdir. Mahnovistler, genel anlamda burjuvaziyi, şimdilerde ise Sovyet burjuvazisini emekleriyle zenginleştiren ve besleyen işçilerin ta kendisidir.

2. Neden kendimize Mahnovist diyoruz?

Çünkü, Ukrayna'da gericiliğin en korkunç günlerinde, saflarımızda asla yorulmak bilmeyen, güvenilir bir dost, bir lider gördük, MAHNO. Sesini tüm Ukrayna'da duyurarak emekçi halkın üzerindeki baskılara karşı çıkan, bize ihanet eden bütün zalimlere, yağmacılara ve politik şarlatanlara karşı savaşı başlatan kişi Mahno'ydu. Malino, bizimle birlikte saflarda kararlı bir şekilde ortak amacımız doğrultusunda yürümektedir; emekçi halkın her tür baskıdan kurtulması amacına doğru.

3. Kurtuluşun temel şartı olarak neyi görüyoruz ?

Monarşist, koalisyon, cumhuriyetçi ve sosyal demokrat Bolşevik-Komünist Parti Hükümetlerinin tümünün devrilmesini. Onların, yani otoritenin ve keyfi yasaların yerine emekçi halkın özgür ve tam bağımsız sovyet sistemi geçmelidir. Sovyet sistemi, şimdilerde kendilerine sovyet iktidarı diyen sosyal demokrat Komünist-Bolşeviklerin iktidarı demek değildir; tam tersine, kendini emekçi halk için özgür, mutlu ve bağımsız bir toplumsal yaşamın örgütünde ortaya koyan, otorite ve devlet karşıtı sosyalizmin en üst biçimidir sovyet sistemi ve bu sistemde her işçi tek başına veya toplumla birlikte, hiçbir yardım almaksızın, dayanışma, dostluk ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde, kendi mutluluğunu ve refahını inşa edecektir.

4. Mahnovistler Sovyet sisteminden ne anlıyorlar?

Emekçi halk, iradesini ortaya koyacak ve amaçlarını hayata geçirecek olan sovyetleri kendisi özgürce seçmelidir ve bu sovyetler, egemen değil, İDARECİ olmalıdır.

Emekçi halkın çalıştığı, çiftlikler, fabrikalar, atölyeler, madenler, demiryolları ve tüm diğer zenginlikler emekçilerin kendilerine ait olmalı, yani kamulaştırılmalıdır.

5. Mahnovist hedeflere hangi yöntemlerle ulaşılır?

Nereden gelirse gelsin bütün yalanlara, keyfiyete ve baskılara karşı amansız bir devrim, sürekli ve ölümüne bir mücadeleyle, ifade özgürlüğü için, haklı davamız için silahlı mücadeleyle. Bütün yöneticileri tasfiye ederek, onların devlet işlerinin yanı sıra, politik ve ekonomik işlerle ilgili bütün yalanlarının temellerini yıkarak. Devlet ancak toplumsal bir devrimle yıkılarak gerçek İşçi-Köylü sovyet sistemi hayata geçirilebilir ve ancak o zaman SOSYALİZM'e geçebiliriz.

Mahnovist İsyan Ordusu Kültür-Eğitim Seksiyonu
27 Nisan 1920.

CEPHE HATTINDA VE GERİSİNDE OLAN KIZIL ORDU'DAKİ YOLDAŞLAR

Komutanlarınız ile komiserlerinizden, hatta bazen doğrudan onların emrinde olan sizlerden baskı ve işkence gören Ukrayna halkı tüm bunlara karşı çıkmaktadır: Ukrayna halkı, sizden, kendisini Denikinci cellat çetelerinin boyunduruğundan kurtarmanızı bekliyordu; ancak Sizin Ukrayna'ya gelmenizle birlikte, halkın acı iniltileri, gözyaşları ve çığlıkları daha da arttı. Her yerde katliam, yanan köylü barakaları ve hatta köyler, her yerde yağma ve şiddet var.

Halk tükendi ve artık bu keyfiyete dayanacak gücü kalmadı; önceden sizi uyararak, Size soruyorlar: Bütün kâbuslara rağmen hâlâ *komiserlerinizin ve komutanlarınızın emrinde kalarak* kimleri vurduğunuzu artık fark etmeyecek misiniz? Hapishanelere ve hücrelere kimleri tıkıyorsunuz? İçeriye tıktığınız insanlar Sizin kardeşleriniz, çocuklarınız, babalarınız değil mi? Tabi ki, evet. Sizin körlüğünüzden yararlanan o eski rejimin pervasız subayları ve generallerinin yumuşak koltuklarına yaslanarak, adeta halkla alay etmeniz üzere size verdikleri emirleri bilinçsizce yerine getiriyorsunuz. Bir an bile duraksa-

madan, bu emirleri körü körüne yerine getirdiniz. Parti iktidarı adına devrimi boğan Troçki'nin efendilerinin ve komünist suç ortağı çetelerinin diktatörlüğüne karşı çıktıkları için karşıdevrimci ilan edilen yoksul halka karşı Sizleri kışkırtıyorlar, bunun farkında olmamanız mümkün mü? Ukrayna köylüsünün boyunduruk altında kalmaya artık dayanamadığını, idamlara ve baskılara rağmen kendi adına ayağa kalktığım, bütün engelleri aşarak, bir an önce özgürlük projesini hayata geçirmeye çalıştığını görmemeniz mümkün mü? Ayrıca, Ukrayna köylüsü, Kızıl Ordu'daki Sizlerin büyük çoğunluğuyla kardeş olduğunu, kendisi gibi köylüler olduğunuzu, kendisi gibi baskı gördüğünüzü ve son tahlilde ortak düşmana karşı verdiği ortak savaşa sizin de katılacağınızı düşünmektedir. Bu ortak düşman, Denikinci sağ çetelerin yanı sıra, kendini halkın adıyla gizleyen sol komiserokrasidir.

Yoldaşlar, etrafınıza bir bakın, Beyaz Rusya'da, özellikle de Ukrayna'da *Çeka*'ları ve cezalandırma müfrezelerini oluşturuyorlar. Peki onlara yardım eden kim? Sizsiniz, Kızıl Ordu'daki askerler, sadece Siz. Kardeşlerinizin, babalarımızın, analarınızın, çocuklarınızın çığlıklarını ve haykırışlarını duyduğunuzda yüreğinizin parçalanmaması mümkün mü? Bu yanıltıcı ve aldatıcı politik özgürlüklerin sizi, köylü ve işçilerle birleşerek kendinizi ve bütün halkı baskı ve şiddetten kurtaramayacak ve komiserlerin otoritesini deviremeyecek kadar zayıflatması mümkün mü? Sizin kanlarınız ve yaşamlarınız pahasına, bulunduğunuz safların içinden çıkan ve Sizin tepenize yerleşenlerin, iktidarı ele geçirdiklerini ve utanmadan halka zulmettiklerini görmemeniz mümkün mü? Bu zalimlerin emriyle, liderlerinizin egemenliğine karşı çıkan emekçi halkı cezalandırmak üzere köylere gittiğinizde, yüreğinizin sızlamaması mümkün mü? Kendinize gelerek tüm bu uygulamalarınıza son vereceğinize ve kendi içinizde yaptıklarınızdan utandığınıza inanıyoruz. Yoksul halkın baskı ve şiddete maruz kalmasına karşı çıkacağımıza inanıyoruz. Komiserlerinizin ve komutanlarınızın köyleri yakmalarına, hakları için ayağa kalkan köylüleri kurşuna dizmelerine izin vermeyeceğinize inanıyoruz. Bırakın, köylüler yaşamlarını kendi istemleri doğrultusunda kendileri örgütlesinler, siz ise Denikinci çetelerle birlikte komiser-hükümdarları da ortadan kaldırmaya devam edin. Cepheyi terk etmeyin; altın apoletlilerle savaşmaya devam edin; bir an önce komiserlerinizi kovun.

Devrimci köylüler ve işçiler, kendi saflarında ve cephe gerisinde kendilerine yük olan ve kendilerini köleleştiren asalakları silip süpürüyorlar. Devrimci işçi ve köylüler sizi unutmayacaktır ve günü geldi-

ğinde, hepsi sizlerle aynı saflarda buluşarak, hem içerde kendilerini acımasızca ezenleri hem de dışardan gelip kendisine baskı yapan tüm parazitleri ve onların işbirlikçilerini ortadan kaldıracaktır.

Yoldaşlar unutmayın, halk, sizin sırtınızdan beslenen hükümetin sergilediği aldatmacanın farkındadır. Halk buna karşı başkaldıracak ve hiçbir ordu gerçek özgürlük için bilinçli bir şekilde savaşan kitlelerin karşısında duramayacaktır. Siz de onlara katılın; kardeşleriniz sizi çağırıyor. Unutmayın, başkaldıranlar, Sizin kardeşleriniz olan işçi ve köylülerdir, onlarla karşılaştığımızda katliamlara girişmeyin. Bırakın Komiserler ve komutanlar isyancılara kendileri karşı koysunlar.

Bırakın üzerleri köylü ve işçi kanlarıyla kirlensin;
tamamen suçludurlar ve bu suçların cezasını çekeceklerdir.
Kahrolsun altın apoletli çeteler! Kahrolsun komiserokratlar!
Kahrolsun insan yapımı kanunlar ve
insanın insan üzerindeki tahakkümü!
Yaşasın Kızıl Ordu emekçileri ile isyancı köylü ve işçilerin birliği!
Altın apoletlilere ölüm! Komiserlere ve cellatlara ölüm!
Yaşasın toplumsal devrim!
Yaşasın gerçek özgür sovyet sistemi!

Ukrayna Mahnovist İsyan Ordusu Kurmayı, 9 Mayıs 1920.

KAHROLSUN KARDEŞ KATİLLERİ!

Kızıl Ordu'daki kardeşler! Nikolas'ın yardakçıları sizi karanlığa gömdüler ve kendi zenginliklerini artırmak için, önce Japonlarla, ardından Almanlarla ve diğer halklarla kardeş kavgasına girmenizi emrettiler. Sizin payınıza ise cephede ölüm, evde yıkım düştü.

Ancak hiçbir şey görmenize fırsat vermeyen fırtına bulutları ve sis artık kalktı, güneş parlamaya başladı, bunu anladınız ve kardeş kavgasına son verdiniz. Fakat bu sadece fırtına öncesi sessizlikti. Bize, "İsyancı Mahnovistler"e karşı, güya "işçi-köylü" otoritesi adına, yeniden kavgaya gönderiliyorsunuz. Sizin kanlarınızla yaratılan bu otorite Size pranga ve kölelik getirirken, bir milyon bürokrat parazite de zenginlik ve oyuncak dağıtıyor. Kardeşlerin birbirini katlettiği bu üç yıllık savaş boyunca hâlâ bunların farkına varmamanız mümkün mü? Kanınızı, sizi sığır sürüleri gibi savaşa gönderen acemi komiserler ve

yeni oluşan burjuvazi için dökmeniz mümkün mü?

Bizim, "İsyancı Mahnovistlerin", EMEKÇİ HALKIN EKONOMİK VE POLİTİK ÖZGÜRLÜĞÜ için, otoriter komiserlerin, *Çeka*'cıların ve benzerlerinin olmadığı özgür bir yaşam için savaştığımızı hâlâ anlamamanız mümkün mü?

Bırakın da saflarınız gün ışığıyla aydınlanıp size, emekçi halkı birbirine düşüren savaşa son verecek yolu göstersin. Bu yol sizi bize, bizim saflarımıza getirecektir ve daha iyi bir gelecek ile özgür bir yaşam için savaşmaya devam edeceksiniz. Kardeş kanının dökülmesini engellemek için bizimle karşılaşmadan önce, görüşmek üzere bir delege gönderin. Fakat bu işe yaramazsa, komiserleriniz Sizi savaşmaya zorlarsa, tüfeklerinizi atın ve kardeşlerinizle kucaklaşın!

Kahrolsun emekçi halka kardeş kanı döktüren savaş.

Yaşasın barış ve tüm ülkelerin,
tüm ulusların emekçi halklarının kardeşçe birliği!

İsyancı Mahnovistler.
[Mayıs 1920]

TÜM ORAK VE ÇEKİÇ İŞÇİLERİNE

Kardeşler! Yeni ve ölümcül bir tehlike emekçi halka yaklaşmaktadır. Kanlı Nikolas'a hizmet eden tüm karanlık güçler, üzerimizde otokrasi kurarak toprak sahiplerine, kapitalistlere, *Zemstvo* liderlere, polis ve diğer işçi-köylü cellatlarına yem etmek için Polonyalı toprak sahipleri, Fransız akıl hocaları ve Ukrayna'daki Petlurist vatan hainlerinin yardımıyla bize karşı birleştiler.

Yoldaşlar! Komünist-Bolşevik komiserler ve patronlar ancak yoksullara ve ezilenlere karşı iyi savaşırlar. İnfaz müfrezeleri ve *Çeka*'ları işçi ve köylüleri pervasızca öldürebilir, köyleri yakıp yıkabilir. Karşılarına devrimin asıl düşmanları çıktığında ise, utanmadan ve korkakça Denikincilerin ve diğer çetelerin önünden kaçarlar.

Siz yoldaşlar, altın apoletlilerin geçen yıl nasıl da Moskova kapılarına dayandığını ve eğer Mahnovistler olmasa, üç renkli otokrasi bayrağının Devrimci Rusya üzerinde çoktan dalgalanıyor olacağını henüz unutmadınız.

Durum şimdi de aynı yoldaşlar! Kendi generalleri ve korkak komiserleri tarafından adım adım satılarak terk edilen Kızıl Ordu, cep-

heden ve Polonya toprak sahipleri tarafından kuşatılan bölgelerden panik içinde kaçıyor. Zitomir, Kiev ve Zmerinka Polonyalıların eline geçmiş durumda, Beyaz cephe ise Poltava ve Herson'a yaklaşıyor. Kırım'da Denikinciler üç ayı aşkındır, topraklarını yeniden ele geçirmek için fırsat kolluyorlar.

Kardeşler! Kollarınızı kavuşturup Beyazların gelişini sessizce seyretmeniz, ailenizi, karınızı, çocuklarınızı generallere ve toprak sahiplerine teslim etmeniz mükün mü?

Hayır, bunlar olmamalı!

Herkes, elinde silahı isyancıların saflarında birleşmelidir.

Bizimle, yani İsyancı Mahnovistlerle birlikte, bütün zalimlere karşı ayağa kalkın. Köylerde müfrezeler oluşturun ve bize katılın. Komiserleri ve *Çeka*'ları birlikte topraklarımızdan süreceğiz, Kızıl Ordu askerleriyle beraber Denikin, Petlura ve Polonyalı toprak sahiplerinin karşısında demir gibi sağlam bir cephe kuracağız.

Yoldaşlar! Zaman beklemez; bir an önce müfrezelerinizi oluşturun.

Her şey dava için!

Bütün zalimlere ve toprak sahiplerine ölüm!

Toprak sahiplerinin ve efendilerin olmayacağı gerçek
özgür bir sovyet düzeni için nihai kavgamızı başlatalım!

Kardeşler silah başına!

Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu
Kültür-Eğitim Seksiyonu, Mayıs 1920.

GENÇLERE!

Yoldaşlar, neden evlerinizde oturuyorsunuz?

Neden saflarımızda değilsiniz?

Yoksa komiserlerin, infaz müfrezeleriyle birlikte gelip, sizi zorla silah altına almalarını mı bekliyorsunuz? Saklanacağınızı, kaçacağınızı ve sizi bulamayacaklarını sanarak kendinizi aldatmayın. Bolşevik otorite hiçbir şeyin kendisine engel olamayacağını kanıtladı: Ailenizi, akrabalarınızı tutuklar, halkı esir alır, gerekirse tüm köyü top ateşine tutarlar. Şu anda özgür olan yoldaşlarınızı ve sizi, eninde sonunda ele geçireceklerdir.

Ardından sizi, ellerinizde silahla, kardeşiniz olan köylü ve işçileri, devrimci isyancı Mahnovistleri öldürmeye göndereceklerdir.

Her birimizin ailesi ve akrabaları olduğu halde, hepimiz de sevdiklerimizden ayrılmak istemediğimiz halde, biz Mahnovist isyancılar

evimizde oturmuyoruz. Çünkü biz devrimciyiz. Emekçi halkın bir kez daha köleliğe sürüklenmesine, yeni despotların sosyalist-komünist maskesi altında ve işçi-köylü egemenliği sloganıyla, üzerimizde tekrar tahakküm kurmalarına seyirci kalamayız. Devrimin üç yılı göstermiştir ki, ister kanlı Nikolas, ister Bolşevik-Komünistler olsun, bütün otoriteler istisnasız bir şekilde karşıdevrimcidirler. Biz Mahnovistler, bütün otoritelere ve zalimlere karşı, gerçek bir toplumsal devrim için isyan bayrağını açıyoruz, biz emekçi halkın özgür sovyetleri için savaşıyoruz.

Yoldaşlar, bizi izleyin! Bırakın yüreksiz benciller, ödlekler evde analarının dizlerinin dibinde otursunlar, muhallebi çocuklarına ihtiyacımız yoktur. Ama siz dürüst köylüler ve işçiler, sizin yeriniz bizim, devrimci isyancı Mahnovistlerin yanıdır. Kimseyi zorlamayacağız. Ama Mahnovistleri vahşi şiddetiyle baş başa bırakan, bizi amansız bir savaşa sürükleyen Bolşevik Hükümeti unutmayın.

Evet yoldaşlar, karar verin! Komiserler tarafından silahlandırılarak, bizim üzerimize gönderileceksiniz, o zaman biz size devrim düşmanlarına davrandığımız gibi davranacağız. Bizimle veya bize karşı - seçiminizi yapın!

İsyancı Mahnovistler,
Haziran 1920.

EMEKÇİ DON VE KUBAN KAZAKLARINA
MAHNOVİSTLERDEN BİRKAÇ SÖZ

Emekçi Kazak yoldaşlar! İki yıl boyunca Çarlık generali Denikin'in baskı ve zulmü altında ineldiniz. İki yıl boyunca, ölümcül düşmanlarınız olan *pomeşçik*'ler ve baronlar, sizi zenginlerin ve emekçi halkın düşmanlarının çıkarlarını savunmaya zorladılar. Bu iki yıl boyunca boyun eğmeye zorlandınız, zenginler sizin alınterinizi ve kanınızı sömürerek zenginleştiler, yiyip içtiler ve rezil bir hayat sürdüler. Don ve Kuban bölgesinde, iki yıldan beri orak ve çekiç işçilerinin gözyaşları ve kanları akıyor. Emekçi kazaklar, iki yıldan beri devrim sizin ülkenizde boğuldu.

Ama yoldaşlar, sizin çabalarınız sayesinde Denikin kâbusu ve tüm komutanları topraklarınızdan kovularak, devrim yeniden Don ve Kuban'da zafere ulaştı.

Ancak yoldaşlar, henüz Denikin kâbusunun izlerinden kurtulmanıza fırsat kalmadan, yeni bir zalim topraklarınızda boy gösterdi. İktidarı elinde tutan Komünist-Bolşevik Parti, *çeka* ve komiserlerini köyle-

rinize yollayarak, en az Çarlık eşkiyalarının ezdiği kadar, siz emekçi Kazakları ezmeye başladı.

Tıpkı Denikin'in döneminde olduğu gibi, Bolşevik iktidarın infaz müfrezeleri ekmeğinizi, hayvanlarınızı, çocuklarınızı elinizden aldı; size uygulanan şiddete karşı çıkmaya yeltendiğinizde ise, sizi kamçıladı, hapsetti, hatta kurşuna dizdi.

Komünist-Bolşeviklerin yeni boyunduruğunun altına girmek için mi yoldaş kazaklar, Denikin'e karşı ayaklandınız? Kanınızı bu uğurda mı akıttınız, komiserler ve iktidar delileri sizi yönetsin ve ezsin diye mi?

Öyleyse kardeşler, devrimci köylülerin, Mahnovistlerin sözlerine kulak verin. Devrimden sonra biz de, birçok otorite ve parti tarafından ezildik. Önce Hetman'la birlikte Avusturya ve Alman otoriteleri bizi yönetmeye kalktılar, ardından maceraperest Petlura ve sonra da Komünist-Bolşevikler ve tabi ki general Denikin tarafından ezildik. Ama biz, muhtemelen duymuşsunuzdur, kendi amaçlarımızdan vazgeçmeyeceğimizi onlara kısa zamanda gösterdik. 1918 yazının başında Gulya-Polye köylüleri, emekçi halk ve emekçi halka olan bağlılığından dolayı Çarlık iktidarının on yıldan fazla hapsettiği anarşist devrimci Nestor Mahno'nun önderliğinde ayaklanarak Avusturya-Alman çetelerini defettik ve son iki yıl boyunca emekçi halkı ezen bütün zalimlere karşı savaşmaya devam ettik. Şimdi de Bolşevik iktidarın ajanlarına ve komiserlerine karşı amansız bir savaş içindeyiz, onları yok ediyor ve bu zalimleri bölgemizden kovuyoruz.

Devrimci isyan müfrezelerimizin safları gün geçtikçe kalabalıklaşıyor. Baskıya ve zulme uğrayanlar bize katılıyor, bölgemizdeki tüm emekçilerin ayaklanacağı ve tıpkı Denikin'inki gibi, Bolşevik politik şarlatanların otoritesini de defedecekleri gün yakındır.

Ancak, Bolşevik zorbalar kovulduğunda, biz hiçkimsenin üzerimizde egemenlik kurmasına izin vermeyeceğiz, çünkü biz Mahnovistler, emekçilerin başkaları tarafından yönetilecek koyun sürüleri olmadığını düşünüyoruz. Emekçilerin, partiler, komiserler ve generaller olmadan, kendi ÖZGÜR SOVYET DÜZENİNİ yaratabilecek bir kapasiteye sahip olduklarını düşünüyoruz. Özgür sovyetler, şimdiki gibi bizi yönetmek ve bize emir vermek için değil, aksine işçi toplantı ve konferanslarında alınacak kararları uygulamak için var olacaklardır. Tüm çabamız bunun içindir, böylece ülkenin zenginlikleri, yani toprak, madenler, fabrikalar, atölyeler, demiryolları şahısların ya da hükümetlerin değil, bizzat bu alanlarda çalışanların olacaktır. Bütün politik ve ekonomik baskılar bitene kadar, ülkemizde gerçek eşitlik ve kardeşlik yerleşene kadar silahlarımızı bırakmayacağız.

İşte yoldaşlar, biz bunun için savaşıyoruz ve sizi, Don ve Kuban emekçi Kazaklarını, bunun için savaşmaya çağırıyoruz.

Bizim isyan ordumuzda birkaç Don ve Kuban Kazağı vardı; kendiliğinden ve cesur bir şekilde bizimle birlikte Denikincilere karşı savaşmak için iki süvari tümeni kurdular. Şimdi emekçi Kazaklar, sizleri zalimlere ve Kızıl cellatlara, Troçki'ye ve Lenin'e karşı savaşmak için saflarımıza çağırıyoruz. Köleler, kendisine işçi-köylü iktidarı diyen bu boyunduruğa itaat edip yeterince acı çekti. Silahların ve devrimci isyancılara katılın. Böylece bizi ezmek ve sırtımızdan geçinmek isteyenlerin planlarına birlikte son veririz.

Yoldaşlar, küçük bir haydut grubu olduğumuz konusunda yayılan söylentilere inanmayın. Bu, işçi-köylü halkı şaşırtmak için komiserler tarafından uydurulan bir yalandır. Emekçiler, Mahnovistlerin de kendileri gibi, sırtlarındaki yükten ve bütün baskılardan kurtulmak isteyen emekçiler olduklarını bilirler. Hemen hemen her gün Batko Mahno'nun öldüğünü ve Mahnovistlerin dağıldıklarını yazan Bolşevik gazetelere inanmayın. Bunlar tamamen yalandır. Batko Mahno yaşıyor ve bizimle birlikte komiserler otoritesinin tümenlerini ve infaz müfrezelerini bozguna uğratıyor, Kızıl zalimler arasında ölümcül bir paniğin yaşanmasına neden oluyor.

Komiserlerin baskı ve zulümlerine karşı ayağa kalkın, emekçi Kazaklar. Köylerinizde onlara müsamaha göstermeyin. Onlara vergi ödemeyin. Onlara ekmeğinizi vermeyin. Oğullarınızı onlara asker vermeyin. Kendi isyancı müfrezelerinizi oluşturun. Zalimleri yok edin. Bizimle birleşin. Biz elimizden gelen yardımı sizden esirgemeyeceğiz.

Köleler yeterince acı çekti! Bizimle yeterince alay ettiler!
Yaşasın gerçek işçi-köylü sovyet düzeni için ayaklananlar!
Yaşasın özgür Don ve Kuban!
Yaşasın tüm ülke ve ulusların emekçilerinin kardeşçe birliği!
Yaşasın toplumsal devrim!

Ukrayna Mahnovist Devrimci İsyancılar Konseyi,
Haziran 1920.

KIZIL ORDU'DAKİ YOLDAŞLAR!

Komutanlarınız ve komiserleriniz, Mahnovistler tarafından yakalanan Kızıl Ordu askerlerinin öldürüldüklerini söyleyerek sizi korkutuyorlar.

Yoldaşlar! Bu, sizin kölece komiserlerinizin çıkarlarını savunmanız ve Mahnovistlerin eline düşmemeye çalışarak Mahnovist işçi-köylü hareketi hakkındaki gerçekleri öğrenmemeniz için liderleriniz tarafından uydurulan iğrenç bir yalandır.

Yoldaşlar, biz bütün zalimlerin zulmüne başkaldırdık. Üç yıldan beridir bütün cephelerde kanımızı akıttık. Avusturya-Alman zalimlerini kovduk, Denikinci cellatları bozguna uğrattık, Petlura'ya karşı savaştık; şimdi de komiser iktidarının egemenliğine, yani Bolşevik-Komünist diktatörlüğe karşı savaşıyoruz. Çünkü bu diktatörlük demirden eliyle emekçi halkın yaşamına müdahale ediyor; Ukrayna köylü ve işçileri bu diktatörlüğün boyunduruğu altında inlemektedir. Devrimi boğmaya ve bizi devrimin kazanımlarından mahrum etmeye gelen Polonyalı toprak sahiplerini de amansızca yok edeceğiz.

Biçimi ne olursa olsun, bütün otoritelere ve baskılara karşı savaşıyoruz. Bütün uluslardan toprak sahipleri ve kapitalistler, Denikinci generaller ve subaylar, Polonyalı toprak sahipleri ve Bolşevik komiserler bizim amansız düşmanlarımızdır. Emekçi halk ve devrim düşmanlarını cezalandırıyor ve acımasızca yok ediyoruz.

Ama sizler, Kızıl Ordu'daki yoldaşlar, bizim kardeşlerimizsiniz, gerçek kurtuluş için, parti ve otoritelerin baskılarının olmadığı gerçek sovyet düzeni için, sizlerle birlikte mücadele etmek istiyoruz.

Yakaladığımız Kızıl Ordu askerlerini istedikleri yerde hemen serbest bırakıyoruz, istekli olanları ise saflarımıza davet ediyoruz.

Sayısız çatışmalarda yakaladığımız Kızıl Ordu askerlerini serbest bıraktık, tutsaklardan çoğu, şimdi kendi istekleriyle bizim saflarımızda savaşıyorlar.

O nedenle, Kızıl Ordu'daki yoldaşlar, komutanlarınızın uydurduğu, Mahnovistlerin Kızıl Ordu askerlerini öldürdükleri yaygaralarına inanmayın. Bu alçakça bir yalandır.

Sizi Mahnovistlerle savaşmaya gönderdikleri zaman, Kızıl Ordulu yoldaşlar, elinizi kardeş kanına bulamayın. Savaş başladığında liderlerinizi öldürün ve silahlarınızı bize karşı kullanmadan yanımıza gelin. Sizi kardeşlerimiz olarak selamlayacağız ve birlikte işçi ve köylüler için özgür ve adil bir yaşam yaratmak üzere, bütün zalimlere, bütün tiranlara karşı birlikte savaşacağız.

Yaşasın Devrimci İsyancı Mahnovistler ile
Kızıl Ordu İşçi ve Köylülerinin Kardeşçe Birliği!

İsyancı Mahnovistler,
Haziran 1920.

Kızıl Ordu'daki yoldaş! Komiserlerin ve komutanların tarafından isyancı Mahnovistleri ele geçirmek üzere gönderildin. Başındakilerin emriyle sivil köyleri yakıp yıkacak, sana halkın düşmanı olarak gösterdikleri tanımadığın insanları bulup tutuklayacak ve öldüreceksin. Mahnovistlerin haydut ve karşıdevrimci olduklarını söylüyorlar sana.

Sana söylüyorlar; sana emrediyorlar; ama sana hiçbir şey sormuyorlar; seni gönderiyorlar ve liderlerinin uysal bir kölesi olan sen de yakalamaya ve öldürmeye geliyorsun. Kimi? Ne amaçla? Neden?

Bunu bir düşün, Kızıl Ordu'daki yoldaş! Heyecan verici işçi-köylü iktidarı ismini kullanan yeni efendilerinin hilelerine zorla alet edilen işçi ve köylü, bunu bir düşün.

Biz, devrimci isyancı Mahnovistler de, tıpkı siz Kızıl Ordu'daki kardeşlerimiz gibi köylü ve işçileriz. Baskılara karşı başkaldırdık; daha iyi ve daha parlak bir yaşam için savaşıyoruz. Bizim samimi idealimiz, komiser-bürokratların olmadığı, parazitlerin olmadığı, otoritenin olmadığı bir emekçi toplumuna kavuşmaktır. Bizim acil hedefimiz, Bolşevik iktidar veya başka herhangi bir partinin baskısının olmadığı özgür sovyet düzenini kurmaktır. Bu nedenle Bolşevik-Komünist Hükümet üzerimize imha ordusu gönderiyor. Bolşevik-Komünistler, bütün otoritelerin boyunduruklarına karşı ayağa kalkmış olan halkın devrimci isyan hareketini kolayca yok edebilmek için, Denikin'le, Polonyalı toprak sahipleriyle ve diğer Beyaz ayaktakımıyla barış yapmakta acele ediyorlar.

Beyaz-Kızıl yüksek komutanlığın tehditleri bizi korkutmuyor.

ŞİDDETE ŞİDDETLE KARŞILIK VERECEĞİZ.

Gerektiğinde biz, bir avuç insan, bürokratik Kızıl Ordu lejyonlarını kaçmak zorunda bırakırız. Çünkü biz özgürlüğe sevdalı olan devrimci isyancılarız ve savunduğumuz dava haklı bir davadır.

Yoldaş! Bir düşün, kiminle birliktesin ve kime karşısın?

Köle olma, insan ol!

İsyancı Mahnovistler
[Haziran 1920]

EKLER -II-

ANARŞİST KOMÜNİSTLERİN
ÖRGÜTLENME PLATFORMU

GİRİŞ

Liberter düşüncelerin su götürmez olumlu karakteri ve gücüne rağmen, toplumsal devrimle yüz yüze gelen anarşist hareketlerin samimiyet ve bütünlüğüne rağmen, liberter komünizm mücadelelerinde anarşistler tarafından gösterilen kahramanlık ve verilen sayısız kurbana rağmen, anarşist hareketin hâlâ güçsüz olması oldukça anlamlıdır. Çünkü, anarşist hareket işçi sınıfının mücadele tarihi boyunca, sıklıkla küçük bir olay olarak ortaya çıktı, yani önemli bir faktör olarak değil de, hep bir serüven olarak.

Liberter düşüncelerin tartışmasız olumlu özü ile anarşist hareketin içine düştüğü bu zavallı durum arasındaki çelişki kuşkusuz birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Ancak, en önemli ve belirleyici etken, anarşist hareket içinde örgütsel ilke ve pratiklerin olmayışıdır.

Bugüne değin, bütün ülkelerde çelişkili teori ve pratiklere sahip olan anarşist hareket, gelecek perspektifinden yoksun, istikrarlı bir militan çalışmayı sağlayamamış ve bu nedenle geride ancak belli belirsiz bir iz bırakarak silinip gitmiş birkaç yerel örgüt tarafından temsil edilmiştir.

Bir bütün olarak ele alındığında, devrimci anarşizmin bu durumu ancak "kronik genel örgütsüzlük" olarak tanımlanabilir. Sarı humma gibi anarşist hareketin organizmasına bulaşan bu hastalık, onlarca yıldır hareketi sarsmaktadır.

Ancak, bu örgütsüzlüğün, teorinin bazı kusurlarından dolayı ortaya çıktığı şüphesizdir. Özellikle anarşizmdeki bireysellik ilkesinin yanlış yorumlanmasından dolayı, anarşist teori oldukça sık bir biçimde sorumsuzluk ile karıştırılmaktadır. "Bireysellik" iddiasının sevdalıları, yalnızca bireysel tatmine yönelik bir yaklaşım olarak, ısrarla ve inatla anarşist hareketteki kaotik duruma sarılıp, gerekçesini de anar-

şizmin değişmez ilkelerine ve klavuz olarak görülen kişilerine dayandırmaktadırlar. Oysa anarşizmin değişmez ilkeleri ve klavuzları bize tam da tersini göstermiştir.

Dağınıklık ve savrukluk iflas ettiricidir; kaynaşmış bir birlik yaşamın ve gelişmenin işaretidir. Toplumsal mücadelenin bu kurah sınıflara olduğu kadar örgütlere de uygulanır.

Anarşizm, ne güzel bir ütopya ne de soyut bir felsefi düşüncedir. Anarşizm, emekçi kitlelerin toplumsal hareketidir. O nedenle anarşizm, sınıf mücadelesi gerçekliğinin ve stratejisinin gerektirdiği biçimde, güçlerini tek örgütte toplayarak aralıksız bir propaganda yürütmek zorundadır.

Bakunin'in *Paris Komünü* adlı çalışmasının 1892 baskısına yazdığı önsözde "Rusya'da anarşist bir örgüt inşasının ortak devrimci görevlere zararlı olması bir yana, tam tersine biz, örgütün en önemli aşama için gerekli ve yararlı olduğuna inanıyoruz." demişti Kropotkin.

Bakunin de hiçbir zaman genel anarşist bir örgüt biçimine karşı olmadı, tam tersine örgütlere dair özlemi -tıpkı 1. Enternasyonal'deki faaliyetleri gibi- onu böylesi bir örgütün aktif bir partizanı olarak yorumlamamız için bize her hakkı vermektedir. Genelde tüm aktif anarşist militanlar, dağınık etkinliğe karşı sürekli savaşmışlar ve araç amaç birliği ile kaynaşmış bir anarşist hareketi hep arzulamışlardır.

Genel bir örgüt ihtiyacının en derin ve acil bir şekilde hissedildiği dönem 1917 Rus Devrimi dönemiydi. Liberter hareketin, şaşkınlığının ve parçalanmışlığının en üst düzeye çıktığı dönem de yine bu devrimci dönemdi. Genel bir anarşist örgütün yokluğu pek çok anarşist militanı Bolşevik saflara yöneltti. Bu eksiklik aynı zamanda, bugünkü pek çok militanın ve yine bu militanların hatırı sayılır güçlerini tam olarak kullanmamalarının da nedenidir.

Anarşist hareketin, örgütsüzlük bataklığından çıkmasının, en önemli taktik ve teorik konulardaki sonu gelmez çekingenlik ve kararsızlıklara artık bir nokta koymasının ve açıkça tanımlanmış hedeflere doğru kararlı bir şekilde ilerleyerek örgütlü kolektif bir pratik olarak davranmasının zamanı gelmiştir.

Ancak böylesi bir örgütün yaşamsal gerekliliğini kanıtlamak yetmemektedir; aynı zamanda bu örgütün hangi yöntemlerle yaratılacağını da ortaya koymak gerekir. Biz, sözde anarşizmin farklı eğilimlerinin temsilcilerini yeniden birleştiren "sentez" reçetesinden hareket edilerek yaratılacak bir örgüt fikrini ahmakça buluyor, teorik ve pratik olarak bunu reddediyoruz. Farklı pratik ve teorik ögeleri birleştiren böy-

lesi bir örgüt, ancak her biri anarşist hareketin sorunlarının farklı kavrayışına sahip olan bireylerin mekanik topluluğu olacaktır ki, bu topluluk gerçeklikle yüz yüze geldiğinde kaçınılmaz olarak dağılacaktır.

Anarko-sendikalist yöntem de anarşist örgüt sorununu çözmez. Çünkü anarko-sendikalizm yalnızca sanayi proletaryası içinde yayılmak ve güç kazanmak çabasında olduğundan anarşist örgüt sorununa öncelik tanımamaktadır. Ancak bu alanda, hatta en küçük kazanımlar anlamında bile, anarşist bir örgüt olmaksızın büyük bir başarı elde edilemez.

Bizce, genel örgüt sorununun çözümüne klavuzluk edecek tek yöntem aktif anarşist militanların doğru bir konumlanma temelinde bir araya toplanmasıdır; yani teorik, taktik ve örgütsel olarak mümkün olduğunca bütünsel bir program temelinde.

Böyle bir programın itinayla hazırlanması, son yıllardaki toplumsal mücadelenin anarşistlere dayattığı ilkesel görevlerden biridir. Sürgündeki Rus anarşistleri grubu, çabalarının önemli bir bölümünü bunun üzerinde yoğunlaştırmaktadır.

Aşağıda okuyacağınız örgütlenme platformu, böylesi bir programın ana hatları ve iskeletini temsil etmektedir. Bu taslak, liberter güçleri, mücadele kabiliyetine sahip yegâne aktif devrimci kolektif olan Genel Anarşistler Birliği'nde toplamaya yönelik bir ilk adım olarak hizmet etmelidir.

Mevcut platformda çeşitli boşlukların varlığından şüphe etmiyoruz. Her türden pratik adımda ve tüm yeni programlarda olduğu gibi bu programda da bazı açmazlar olacaktır. Bazı önemli tespitlerin gözden kaçmış olması veya diğer yaklaşımların yeterince ele alınmamış olması ya da bazı düşüncelerin çok detaylandırılarak adeta tekrar edilmiş olması mümkündür. Tüm bunlar mümkündür, ancak yaşamsal bir öneme sahip değildir. Önemli olan, genel bir örgütün temelini hazırlamaktır ki, mevcut platformun amacı da bu gerekli aşamaya erişilmesidir.

Bu taslağı genişletmek, daha da derinlik vermek ve bundan tüm anarşist hareket için bağlayıcı bir platform yaratmak, tüm kolektife, Genel Anarşistler Birliği'ne bağlıdır.

Başka kaygılarımız da var. Sözümona bireyci ve kaotik anarşizm temsilcilerinden bir kaçının bize saldıracağını ve ağızlarından köpük saçarak, bizi anarşist ilkeleri gözardı etmekle suçlayacaklarını öngörüyoruz. Ancak biliyoruz ki bireyci ve kaotik ögeler, "anarşist ilkeler" kavramından, çoğunlukla hareketimizde onarılamaz parçalanmalara

yol açan ve karşısında tüm enerjimiz ve tutkumuzla mücadele edeceğimiz politik farklılık, çapulculuk ve sorumsuzluk gibi anlamlar çıkarabilirler. İşte bu nedenle, bu cepheden gelecek saldırılara karşı soğukkanlılığı elden bırakmayarak bu saldırılara aldırış etmeyeceğiz.

Umudumuzu diğer militanlara bağlıyoruz; hâlâ anarşizme inanan, anarşist hareketin trajedisini görmüş ve acısını çekmiş olan ve durup dinlenmeden bir çıkış yolu peşinde koşanlara bağlıyoruz umudumuzu.

Rus Devrimi'nin soluğunda doğan genç anarşistlere özellikle büyük umutlar bağlıyoruz. Daha başlangıçta kendilerini yapısal sorunların ortasında bulan bu gençler, mutlaka anarşizmin olumlu ve örgütsel ilkelerinin gerçekliğe dönüşmesi gereğini hissedeceklerdir.

Çeşitli ülkelere dağılmış olan tüm Rus anarşist örgütlerini ve yalnızlaşmış militanları örgütlenme platformu temelinde birleşmeye davet ediyoruz.

Bu platform, Rus anarşist hareketinin tüm militanlarının etrafında toplandığı bir çekirdek ve devrimci bir omurga olarak hizmet etsin! Genel Anarşistler Birliği'nin temellerini biçimlendirsin!

Yaşasın Dünya İşçilerinin Toplumsal Devrimi!

Dielo Truda Grubu
Paris, 20 Haziran 1926.

GENEL BÖLÜM

1. Sınıf Mücadelesi, Rolü ve Anlamı

Tıpkı kendisinden önce var olan tüm diğer toplumlar gibi, günümüzün burjuva kapitalist toplumu da yalnızca bir "insanlık" değildir. Toplum çok belirgin biçimde iki ayrı kampa bölünmüştür; konumu ve fonksiyonları gereği toplumsal olarak farklılaşan iki kamp, yani kelimenin geniş anlamıyla proletarya ve burjuvazi.

Proletaryanın kaderi, mülkiyete, otoriteye ve kültürel ürünlere (bilim, eğitim ve sanat) sahip, imtiyazlı bir sınıf olan burjuvazi tarafından emeğine el konulmak, fiziksel ve zahmetli bir çalışmanın yükünü taşımaktır. Yüzyıllar boyunca bu hep böyle olmuştur. Toplumsal sömürü ve kitlelere yapılan zulüm, modern toplumu ayakta tutan ve zorunlu bir şekilde ihtiyaç duyduğu temeli oluşturmaktadır.

Bu durum, bir noktadan sonra ağır ve belirsiz bir gelişmeye karşı

açık ve şiddetli bir karakter kazanan, ihtiyaçları, zorunlulukları ve işçilere yönelik adil bir yaklaşımı yansıtan bir sınıf mücadelesi yaratmıştır.

Toplumsal alanda insanlık tarihi, çalışan kitlelerin hakları, özgürlükleri ve daha iyi bir yaşam için verdiği kesintisiz mücadele zincirini temsil etmektedir. Toplumun tarihinde, bu sınıf mücadelesi her zaman toplumların biçim ve yapılarını belirleyen ilk faktör olmuştur.

Bütün devletlerin toplumsal ve politik rejimi her şeyden önce bu sınıf mücadelesinin ürünüdür. Herhangi bir toplumun temel yapısı bize o toplum içindeki sınıf mücadelesinin bulunduğu ve kaynaklandığı aşamayı gösterir. Sınıflar arası çatışmaların seyrindeki ve sınıf mücadelesi güçlerinin mevzilerindeki en ufak bir değişiklik, toplumun bünyesinde ve yapısında sürekli farklılıklar yaratır.

Sınıflı toplumlarda sınıf mücadelesinin genel ve evrensel kavramışı böyledir.

2. Şiddet İçeren Toplumsal Bir Devrimin Gerekliliği

Modern toplumun temelini, kitlelerin şiddet yoluyla köleleştirilmesi ve sömürülmesi ilkesi oluşturmaktadır. Böylesi toplumlar varlıklarının açık göstergeleri olan ekonomi, politika ve toplumsal ilişkilere hizmet eden organların, otorite, polis, ordu ve yargı olduğu bir sınıf şiddetine dayanırlar. Bu toplumdaki her şey; tek tek her kurumun yanı sıra, bir bütün olarak devlet sistemi de dahil olmak üzere, kapitalizmin siperinden başka bir şey değildir. Bu siper, kapitalistlerin gözlerinin sürekli işçiler üzerinde olduğu, bu toplumun kurumlarını hatta sadece huzurunu bile telidit eden işçi hareketlerini bastırmaya tahsis ettikleri güçlerini her zaman hazır bulundurdukları yerdir.

Bu toplumsal sistem aynı zamanda kasıtlı olarak, çalışan kitleleri zihinsel tembellik ve cahillik içinde tutuyor; sistem daha kolay şekilde onlardan çok daha fazla yararlanmak için, kitlelerin ahlâki ve entelektüel düzeylerini yükseltmelerini zor yoluyla engellemektedir.

Modern toplumun gelişmesi, sermayenin teknik evrimi ve politik sistemin mükemmelleşmesi, yöneten sınıfın gücünü pekiştirmekte ve bu sınıfa karşı mücadeleyi daha da zorlaştırmaktadır. Böylece, emeğin özgürleşeceği o kesin anı ertelemektedir.

Modern toplumu tahlil ederek ulaştığımız sonuç şudur ki, kapitalist bir toplumu, özgür bir işçiler toplumuna dönüştürmenin tek yolu şiddet içeren bir toplumsal devrimdir.

3. Anarşizm ve Liberter Komünizm

İşçilerin köleleştirilmesi ve onların özgürlüğe olan özleminden doğan sınıf mücadelesi, baskı ve zulüm koşulları altında anarşizm düşüncesini doğurdu; sınıflar ve devlet ilkesi üzerine kurulmuş olan toplumsal sistemin topyekün reddi ve yerine, özyönetimle işleyen devletsiz özgür bir işçi toplumu koyma düşüncesi.

Yani anarşizm, bir entelektüelin ya da bir filozofun soyut öngörülerinden değil, tam tersine işçilerin kapitalizme karşı verdikleri doğrudan mücadelelerden, ihtiyaçlarından, eşitliğe ve özgürlüğe olan arzularından ve çalışan kitlelerin hayatının ve mücadelesinin en kahramanca dönemlerinde özellikle canlı hale gelen özlemlerinden doğmuştur.

Başlıca anarşist düşünürler olan Bakunin, Kropotkin ve diğerleri anarşist düşünceyi icat etmediler, yalnızca kitleler içinde keşfettikleri anarşist düşünceyi, bilgilerinin ve yeteneklerinin gücüyle özgünleştirerek, anarşist düşüncenin yayılmasına yardımcı oldular.

Anarşizm, ne kişisel çabaların bir sonucu ne de bireysel araştırmaların bir objesidir. Benzer şekilde, anarşizm sadece insani özlemlerin ürünü de değildir. Çünkü tekil bir insanlık yoktur. Anarşizmi günümüzün insanlığına mal eden ve anarşizme genel hümanist bir karakter atfeden her girişim, kaçınılmaz olarak statükonun devamına ve yeni bir sömürüye yol açabilecek tarihsel ve toplumsal bir yalan olacaktır.

Anarşizm genel olarak, kitlelerin düşüncelerinin tüm insanların yaşamını iyileştirme eğiliminde olması ve bugün ile yarının insanlığının kaderinin de sömürülen emekçilerden ayrı olmaması anlamında insanidir. Eğer çalışan kitleler zafere ulaşırlarsa tüm insanlık yeniden doğacaktır, yok eğer ulaşmazlarsa, sömürü, kölelik ve zulüm eskisi gibi dünyaya egemen olmaya devam edecektir.

Anarşist düşüncenin doğuşunun, boy vermesinin ve kavranışının, çalışan kitlelerin yaşamında ve mücadelesinde derin kökleri vardır ve ayrılmaz bir şekilde onların kaderine bağlıdır.

Anarşizm, mevcut burjuva kapitalist toplumu, işçilere emeklerinin karşılığını, özgürlüğü, bağımsızlığı ve toplumsal politik eşitliği sağlayacak bir topluma dönüştürmek istemektedir. Bu yeni toplum, toplumsal dayanışma ve özgür bireyselliğin tam ifadelerini bulduğu ve yine bu iki düşüncenin mükemmel bir uyum içinde geliştiği liberter komünist toplum olacaktır.

Liberter komünizm, toplumsal değerin tek yaratıcısının emek olduğunu, ister fiziksel ister entelektüel olsun, sonuç olarak toplumsal

ve ekonomik yaşamın yönetilmesi hakkının sadece emeğe ait olduğunu savunur. Bundan dolayı liberter komünizm, çalışmayan sınıfların varlığını ne savunur ne de herhangi bir şekilde onların varlığına izin verir. Bu sınıflar liberter komünizm ile aynı esnada var olduklarında, toplumun diğer kısmı onlara karşı hiçbir görevi kabul etmeyecektir. Bu durum, ancak çalışmayan sınıfların üretken olmaya karar verdikleri ve aynı haklara ve görevlere sahip özgür üyelerden oluşan komünist toplum içinde herkesle aynı şartlar altında yaşamak istedikleri zaman son bulacaktır.

Liberter komünizm, gerek bireylere gerekse halk kitlelerine yönelen sömürü ve şiddeti yok etmek istemektedir. Bu amaca ulaşmak için, her bireye diğerleri arasında eşit bir yer sağlayan ve azami refahı verebilen, toplumun bütün katmanlarının üzerinde birleşeceği ekonomik ve toplumsal bir temel kuracaktır. Bu temel, tüm üretim araç ve gereçlerinin (sanayi, ulaşım, toprak, hammaddeler vb.) müşterek tasarrufu ile çalişan kitlelerin özyönetimi ve eşitlik ilkesi üzerinde inşa edilen ekonomik örgütlerdir.

İşçiler bu özyönetim toplumu çerçevesinde, liberter komünizm, değerin eşitliği ve bireysel haklar ilkesini oturtacaktır; genel "içindeki" bir bireysellik değil, "mistik bir bireysellik" değil, sadece kavram olarak bireysellik de değil, tersine canlı, yaşayan, gerçek bir bireysellik.

4. Demokrasinin Reddi

Demokrasi, burjuva kapitalist toplum biçimlerinden biridir. Demokrasi, modern toplumun iki düşman sınıfının varlığının devamı üzerinde temellenir. Yani işçi sınıfı ile kapitalist sınıf ve her ikisinin kapitalist özel mükiyet temelindeki işbirliği. Bu işbirliği, ifadesini parlamento ve ulusal temsilci hükümette bulur.

Biçimsel olarak demokrasi, ifade, basın ve örgütlenme özgürlüğü ile kanun karşısında herkesin eşitliği ilkesini savunur.

Gerçekte ise tüm bu özgürlükler son derece göreceli bir karaktere sahiptir. Bu özgürlüklere ancak, egemen sınıf olan burjuvazinin çıkarlarına dokunmadıkları sürece müsamaha edilir. Demokrasi, kapitalist özel mülkiyetin dokunulmazlığı ilkesini korur. Böylelikle demokrasi burjuvaziye, bir bütün olarak ülke ekonomisini, basını, bilimi, sanatı ve eğitimi kontrol etme hakkını verir ki bu da esasen burjuvaziyi tam olarak ülkenin tartışılmaz efendisi yapar. Ekonomik alanda bir tekele sahip olan burjuvazi, aynı zamanda politik alanda da sınırsız gücünü

inşa edebilir. İşleyen bir demokraside parlamento ve temsilci hükümet vardır, ama burjuvazinin icra organları olarak vardır.

Sonuç olarak demokrasi, burjuva diktatörlüğünün, politik özgürlükler formülü ile aldatıcı demokratik garantiler maskesinin ardına gizlenmiş bir yaklaşımından başka bir şey değildir.

5. Devlet ve Otoritenin Reddi

Burjuva ideolojileri, devleti, modern toplum içindeki karmaşık ilişkileri (politik, sivil ve toplumsal) düzenleyen ve halk arasında bu düzeni ve kanunları koruyan aygıt olarak tanımlar. Aslında anarşistler bu tanıma tamamen katılmaktadır, yalnızca bu düzenin ve kanunların temelinin geniş halk çoğunluğunun önemsiz bir azınlık tarafından köleleştirilmesi ve devletin hizmet ettiği amacın da tam olarak bu olduğunu söyleyerek bu tanımı tamamlarlar.

Devlet, işçilere karşı burjuvazinin eş zamanlı olarak örgütlenen şiddeti ve onun icra organlarının sistemidir.

Sol sosyalistler ve özellikle Bolşevikler de burjuva devleti ve otoriteyi sermayenin hizmetkârı olarak değerlendirirler. Ancak onlar, proletaryanın özgürleşme mücadelesinde, otorite ve devletin sosyalist partilerin elinde güçlü bir silaha dönüşeceğine inanırlar. O nedenle bu partiler, sosyalist bir otorite ve proleter bir devletten yanadırlar. Bunlardan bazıları (Sosyal Demokratlar) iktidarı barışçıl parlamenter yöntemlerle elde etmeyi isterler, bazıları ise (Bolşevikler, Sol Sosyalistler) devrimci yöntemlerle iktidarı elde etmeye uğraşırlar.

Anarşizm her ikisini de temelden yanlış ve emeğin özgürleşme davasında birer felaket olarak değerlendirmektedir.

Otorite her zaman halk kitlelerinin sömürülmesi ve köleleştirilmesine dayanır. Otorite bu sömürü içinde doğmuştur veya bu sömürünün çıkarları için yaratılmıştır. Şiddet ve sömürü olmazsa otorite tüm varlık nedenlerini yitirir.

Devlet ve otorite kitlelerden tüm inisiyatifi alır, yaratıcı ruhu ve özgür etkinliği öldürür, kitlelerin içinde itaatin kötü psikolojisinin, beklentinin, statü merdivenine tırmanma umudunun, liderlerine karşı gözleri kör bir güvenin ve otoriteyi paylaşıyor olma yanılgısının tohumlarını eker.

Böylelikle emeğin özgürleşmesi, ancak geniş işçi kitlelerinin kapitalist sisteme karşı olan sınıf örgütleri ve doğrudan devrimci mücadelesi ile mümkündür.

İktidarın Sosyal Demokrat partiler tarafından barışçıl yöntemlerle

ele geçirilmesi, mevcut düzenin koşulları altında emeğin özgürleşmesi davasını bir adım dahi ilerletemez. Şu basit nedenle ki, gerçek iktidar ve sonuç olarak gerçek otorite ülkenin ekonomisini ve politikasını kontrol eden burjuvazinin elinde kalacaktır. Bu durumda sosyalist otoritenin rolü reformlara; yani olduğu gibi devam eden bu rejimin kısmen iyileştirilmesine indirgenir. Örneğin; Ramsay McDonald, Almanya, İsveç ve Belçika Sosyal Demokrat Partileri, hepsi de kapitalist bir toplum içerisinde iktidara geldiler.

Bundan başka, toplumsal ayaklanma yoluyla iktidara el koymak ve "işçi devleti" denilen aygıtı örgütlemek de emeğin özgürleşmesi davasına gerçekten hizmet etmez. Devrimin savunulması adına alelacele inşa edilen devlet, sürekli kendine has ihtiyaçları ve nitelikleri nedeniyle bozularak, kendisi bir amaca dönüşerek, özgün ve imtiyazlı kastlar üretir. Sonuç olarak kapitalist devlet ve otoritenin temelini yeniden kurar; Bolşeviklerin "işçi köylü devleti" örneğindeki gibi zor yoluyla kitlelerin köleleştirilmesi ve sömürülmesini getirir.

6. Toplumsal Mücadele ve Toplumsal Devrimde Kitlelerin ve Anarşistlerin Rolü

Toplumsal devrimin başlıca güçleri, kent proletaryası, köylü kitleleri ve bir kısım işçi aydınlarıdır.

Not: Kent ve kır proletaryası gibi aynı şekilde ezilen ve sömürülen bir sınıf olan işçi aydın kesimi, burjuvazinin, içlerinden bir kısmına sağladığı ekonomik imtiyazlardan dolayı, işçi ve köylülerle karşılaştırıldığında nispeten dağınıktır. İşte bundan dolayı toplumsal devrimin ilk günlerinde, bu kesimin sadece daha az konfora sahip olan kısmı devrimde aktif olarak yer alacaktır.

Kitlelerin toplumsal devrimdeki ve sosyalizmin inşasındaki rolünün anarşist kavramışı, devletçi partilerinkinden tipik bir şekilde ayrılmaktadır. Bolşevizm ve onun diğer eğilimleri, kitleleri, yaratıcı ve yapıcı etkinliğe gücü yetmeyip sadece yıkıcı ve devrimci içgüdüye sahip olmakla değerlendirirken -ki bu, geri kalan etkinliğin hükümeti ve partinin merkez komitesini oluşturan insanların ellerine teslim edilmesine yol açan ilkesel neden oluyor- anarşistler tam tersine emekçi kitlelerin, doğasından kaynaklanan muazzam yaratıcı ve yapıcı imkânlara sahip olduklarını düşünür ve bu imkânların açığa çıkmasını önleyen engelleri ortadan kaldırmayı arzularlar.

Anarşistler devleti, kitlelerin haklarını gasp eden, ekonomik ve toplumsal yaşamın tüm işlevlerini onların ellerinden alan ilkesel bir

engel olarak değerlendirirler. Devletin, geleceğin toplumunda "bir gün mutlaka" değil, hemen şu anda can vermesi gerekiyor. Devlet, işçiler tarafından zaferlerinin ilk gününde yıkılmalıdır ve hiçbir maske altında bir daha asla kurulmamalıdır.

Yerine, işçilerin üretim ve tüketim örgütlerinin federatif bir şekilde birleştiği federalist bir özyönetim sistemi kurulacaktır. Bu sistem, parti diktatörlüğü benzeri tüm otoriter örgütleri kesinlikle dışlar.

1917 Rus Devrimi, işçi köylü sovyetleri ve fabrika komiteleri sisteminin yaratılması esnasındaki bu toplumsal özgürleşme sürecini çok net biçimde gözler önüne sermektedir. Devrimin hazin hatası, tam da uygun zamanda, önce geçici hükümet ve ardından da Bolşevik iktidar olmak üzere devlet iktidarının örgütlenmesini tasfiye etmemekti. İşçi ve köylülerin güveninden faydalanan Bolşevikler, o anki koşullara göre burjuva devletini kabullendiler ve sonuç olarak, devletin desteklenmesi ve varlığının sürdürülmesi vasıtasıyla kitlelerin tüm yaratıcı etkinliğini öldürdüler; devletsiz sosyalist bir toplumun inşasına doğru atılan ilk adımı temsil eden özgür sovyetler ve fabrika komiteleri rejimini boğarak ...

Anarşist eylem, "devrimden önce" ve "devrim esnasında" biçiminde iki ayrı döneme bölünebilir. Her iki dönemde de anarşistler mücadelelerinin, hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleşmesine uzanan yolların net bir kavrayışına sahiplerse, örgütlü bir güç olarak sadece kendi rollerini yerine getirebilirler.

Devrim öncesi dönemde, Genel Anarşistler Birliği'nin temel görevi işçilerin ve köylülerin devrime hazırlanması olmalıdır.

Biçimsel (burjuva) demokrasiyi, otoriteyi ve devleti reddederken, emeğin özgürleşmesini savunurken, anarşizm sınıf mücadelesinin tüm katı ilkelerine vurgu yapar. Anarşizm kitlelerin içinde sınıf bilincini ve sınıfın devrimci uzlaşmazlığını harekete geçirir ve geliştirir.

Kitlelerin liberter eğitimlerinin tam olarak yöneleceği noktalar, anarko-komünizmin, anti-demokrasi, anti-devlet biçimindeki düşünceleri ve sınıf uzlaşmazlığı olmalıdır, ancak sadece eğitim yeterli değildir. Gerekli olan bir başka şey de, belirli bir anarşist kitle örgütüdür. Bunu gerçekleştirmek için iki yönlü çalışmak gerekir; bir taraftan devrimci işçi, köylü güçlerinin belirginleşmesi ve bunların liberter komünist bir temelde gruplaştırılması (özgün liberter komünist bir örgüt); diğer taraftan ise devrimci işçi ve köylülerin, üretim ile tüketimin ekonomik temeli üzerinde yeniden gruplaştırılması (üretim etrafında örgütlenmiş devrimci işçi, köylüler; özgür işçi, köylü kooperatifleri).

Üretim ve tüketim temelinde örgütlenmiş, devrimci anarşist mevzilerle içiçe geçmiş bir işçi köylü sınıfı toplumsal devrimin ilk güçlü noktası olacaktır.

Bu örgütler şu andan itibaren anarşist bir tarzda ne kadar bilinçli ve örgütlü olurlarsa, devrim anında da o kadar uzlaşmaz ve yaratıcı bir irade ortaya koyacaklardır.

Rusya'daki işçi sınıfına gelince; kitlelerin kendi özgür etkinliklerini baskı altına alan sekiz yıllık Bolşevik diktatörlüğün ardından açıktır ki, iktidarın gerçek doğası her zamankinden çok daha net bir biçimde kanıtlanmıştır; böylece bu sınıf, anarşist bir kitle hareketinin biçimlendirilmesi açısından muazzam imkânlara sahiptir. Reformizme (Menşevizm) doğru dejenere olmadan, örgütlü anarşist militanlar mevcut tüm güçleriyle acilen bu ihtiyaç ve imkânlarla buluşmalıdırlar.

Benzer şekilde, anarşistler acilen kendilerini, devlet iktidarı altında can çekişen, bu durumdan bir çıkış yolu arayan ve içinde büyük bir devrimci potansiyel taşıyan yoksul köylülüğün örgütlenmesine adamalıdırlar.

Devrimci dönemde anarşistlerin rolü yalnızca, liberter düşüncenin ilkelerinin yaygınlaştırılmasıyla sınırlı tutulamaz.

Hayat sadece şu veya bu düşüncenin propagandasının yapıldığı bir arena değildir, ama aynı zamanda ve aynı derecede, bu düşüncelerin hakim olduğu ekonomik ve toplumsal yaşam özleminin, stratejisinin ve mücadelesinin arenasıdır.

Devrime klavuzluk eden düşünce, diğer herhangi bir düşünceden ziyade anarşizm olmalıdır, çünkü toplumsal devrimin ancak emeğin topyekün özgürleşmesi ile başarılı olabileceği savının dayandığı teorik temel sadece anarşizmde bulunmaktadır.

Anarşist teoriden sonra, devrime klavuzluk eden anarşist mevziler olaylara yön verir. Ne var ki, bu teorik itici güç sonuçta devlet iktidarına varacak olan devletçi partilerin politik liderliği ile karıştırılmamalıdır.

Anarşizm ne politik bir iktidar ne de bir diktatörlük özlemidir. Anarşizmin tek ilkesel arzusu, kitlelerin toplumsal devrime giden doğru yolu bulmasına ve sosyalizmi inşa etmelerine yardımcı olmaktır. Ancak kitlelerin toplumsal devrim yolunda ilerlemesi yeterli değildir. Aynı zamanda bu devrimin yönelimini ve hedeflerini de ortaya koymak gerekmektedir; özgür işçiler adına kapitalist toplumun ortadan kaldırılması. 1917 Rus Devrimi'ndeki deneyimlerin de bize gösterdiği gibi, her şey bir yana, hareketi toplumsal devrimi karşıtı bir yöne doğ-

ru yöneltmeye çalışan çeşitli partilerden dolayı bu son görev hiç de kolay değildir.

Kitleler toplumsal hareket içinde kendilerini anarşist eğilim ve inançlarla derinden ifade etmelerine karşın, koordine edilmeyen bu inanç ve eğilimler dağınık kalır ve sonuç olarak toplumsal devrimin yöneliminin ve hedeflerinin korunması için gereken liberter düşüncelerin hareket ettirici gücünün örgütüne dönüşemezler. Bu teorik hareket ettirici güç, ancak kitleler tarafından özellikle bu amaç için yaratılan bir kolektif ile ifade edilebilir. Örgütlü anarşist unsurlar tam olarak bu kolektifi teşkil ederler.

Devrim döneminde, bu kolektifin hatırı sayılır teorik ve pratik görevleri vardır.

Bu kolektif, toplumsal devrimin tüm alanlarında topyekün bir katılım göstermelidir; devrimin genel karakteri ve yöneliminde, devrimin pozitif görevlerinde ve yeni üretim, tüketim ve toprakla ilgili sorunlarda inisiyatifini ortaya koymalıdır.

Bu sorunlar ve yüzlerce diğer sorun hakkında, kitleler anarşistlerden açık ve tutarlı bir çözüm talep ederler. Ve anarşistler savundukları toplumsal yapı ile devrim anlayışlarını ortaya koydukları andan itibaren, tüm bu sorunlara açık bir çözüm sunmak, bu çözümü liberter komünizmin genel kavrayışı ile bağdaştırmak ve tüm güçlerini bunların gerçekleştirilmesine tahsis etmek zorundadırlar.

Genel Anarşistler Birliği ve anarşist hareket, toplumsal devrimde hareket ettirici güç olma işlevini sadece bu yolla tam olarak güvenceye alabilir.

7. Geçiş Dönemi

"Geçiş dönemi" ifadesinden sosyalist partiler genellikle, bir halkın yaşamındaki karakteristik niteliklerin şu şekilde netleştiği bir evreyi anlarlar; eski düzenden tamamen kopuş ve yeni ekonomik ve toplumsal sistemin kurulması süreci -ashında işçilerin tamamen özgürleşmesini henüz temsil etmeyen bir sistem-.

Bu anlamda sosyalist partilerin tüm asgari programları,[1] örneğin Sosyalist oportünistlerin demokratik programı ya da Komünistlerin "proletarya diktatörlüğü" programı gibi programlar geçiş dönemi programlarıdır.

Bütün bunların başlıca ayırt edici niteliği şudur: onlar özgün parti programlarına göre işçilerin ideallerinin tam olarak gerçeğe dönüşmesini şimdilik imkânsız görürler; yani işçilerin bağımsızlığını, özgürlü-

günü ve eşitliğini; ki sonuç olarak kapitalist sistemin kurumlarının koca bir silsilesini olduğu gibi muhafaza ederler; devletçi zor ilkesini, üretim araç ve gereçlerinin özel mülkiyetini, bürokrasiyi ve benzer pek çok diğer kurumu.

Kitlelerin baskı altında tutulması ve sömürülmesini getiren kurumları koruyan geçici sistemlerin inşasının, kaçınılmaz olarak köleliğin yeniden gelişmesine önayak olacağını gözönünde tutan anarşistler, ilke olarak böyle programlara hep düşman olmuşlardır.

Politik asgari programlar oluşturmak yerine, anarşistler her zaman, kapitalist sınıfı ekonomik ve toplumsal imtiyazlarından arındırıp, üretimin araç gereçlerini ve ekonomik toplumsal yaşamın tüm fonksiyonlarını işçilere devredecek doğrudan devrim düşüncesini savunmuşlardır.

Bu tutumu şu ana kadar sürdürenler, hep anarşistler olmuştur.

Toplumsal devrimin komünist bir topluma değil de, içinde hâlâ eski sistemin ögelerini taşıyan X bir sisteme varması düşüncesine dayanan geçiş dönemi gerçekte anti-toplumsaldır. Böylesi bir geçiş dönemi, söz konusu ögelerin güçlenip önceki boyutlarına ulaşarak gelişmelerini ve olayların geriye doğru seyretmesinin ilk belirtileri ile sonuçlanır. Bunun oldukça çirkin bir örneği, Rusya'da Bolşevikler tarafından kurulan proletarya diktatörlüğü rejimidir.

Onlara göre bu rejim, nihai komünizme doğru geçici bir adımdan başka bir şey değildir. Ancak gerçekte ise bu adım, daha önce de olduğu gibi, temelinde işçi ve köylülerin olduğu sınıflı toplumun restorasyonuyla sonuçlanmıştır.

Komünist bir toplumun inşasının ağırlık merkezi, devrimin ilk gününden itibaren her bireye, ihtiyaçlarını karşılayabileceği sınırsız bir özgürlüğü sağlama imkânından oluşur; bu ağırlık merkezi, toplumsal temelin fethi esnasında oluşur ve bireyler arasında eşitlikçi ilişkiler ilkesini kurar. Refah sorununa gelince, bu az ya da çok, teorik düzeyde ifade edilmeyen teknik bir sorundur.

Üzerinde yeni toplumun kurulup yükseleceği ve hiçbir zaman sınırlandırılmaması gereken temel ilke; işçilerin bağımsızlığı ve özgürlüğü ile ilişkilerin eşitliği ilkesidir. Bu ilke, kitlelerin toplumsal devrimde uğruna ayağa kalktıkları ilk temel talebi temsil etmektedir.

Toplumsal devrim ya işçilerin yenilmesiyle birlikte yok olacaktır -ki böyle bir durumda kapitalist sisteme karşı yeni bir saldırıyı ve mücadeleyi tekrar hazırlamaya başlamalıyız- ya da işçilerin zaferiyle sonuçlanacaktır. Böylece, özyönetime olanak tanıyan araçları (toprak,

üretim ve toplumsal işlevler) ele geçirmiş olan işçiler, özgür bir toplumun inşasına başlayacaklardır.

Bir kere başladıktan sonra artık müdahale olmaksızın gelişen, sürekli bir biçimde kendisini güçlendirip mükemmelleştiren komünist toplumun inşasının başlangıcını karakterize eden olgu budur.

Üretici güçlerin ve toplumsal işlevlerin işçiler tarafından bu şekilde ele geçirilmesi, devletin olduğu dönem ile ortadan kalktığı dönem arasında net bir çizgi çizecektir.

Anarşizm, eğer koskocaman bir toplumsal devrim çağının sancağı ve mücadele eden kitlelerin sözcüsü olmayı umuyorsa, programlarında eski düzenin izlerini ve geçiş dönemi sistemlerinin oportünist eğilimlerini barındırmamalı ve temel ilkelerini açıkça ifade etmekten sakınmamalıdır, tam tersine bu ilkeleri geliştirmeli ve en geniş bir biçimde uygulamalıdır.

8. Anarşizm ve Sendikalizm

Liberter komünizmin, sendikalizm ile aynı kefeye konulması eğilimini karşılıklı biçimde yapay, anlam ve temelden yoksun olarak değerlendiriyoruz.

Anarşizm ve sendikalizm iki ayrı düzene ait olan düşüncelerdir. Komünizm, buna özgür bir işçiler toplumu diyelim, anarşist mücadelenin hedefiyken; devrimci işçilerin kendi alanlarındaki hareketi olan sendikalizm, devrimci sınıf mücadelesi biçimlerinden yalnızca birisidir. İşçileri bir üretim temelinde birleştiren devrimci sendikalizm, meslekler üzerine kurulmuş olan tüm gruplar gibi, belirleyici bir teoriye ve dönemin gerçekliğinin tüm karmaşık sorunlarına yanıt verebilecek evrensel bir kavrayışa sahip değildir. Sendikalizm her zaman farklı politik gruplaşmaların ideolojilerini yansıtır, özellikle de sendikalizm saflarında en yoğun biçimde çalışanlarınkini.

Bizim devrimci sendikalizm karşısındaki tavrımız yaklaşık olarak söylenenlerden ibarettir. Devrimden sonra devrimci sendikaların rolü -sendikalar üretimin yeni örgütleyicileri mi olacaklar yoksa bu rolü işçi sovyetleri ve fabrika komitelerine mi bırakacaklar- sorununu şimdiden burada çözmeyi bir kenara bırakıyoruz. Biz şimdilik, anarşistlerin, devrimci işçi hareketlerinden biri olan sendikalizm içinde yer almaları sonucuna varıyoruz.

Bununla birlikte, bugün dile getirilen sorun anarşistlerin devrimci sendikalizm içinde yer alıp almamaları değil, daha çok nasıl ve ne amaçla yer alacakları sorunudur.

Anarşistlerin bireysel propagandistler olarak sendikalist harekete girdikleri zamandan şu ana kadar olan dönemi, profesyonel işçi hareketine yönelik ustaca bir ilişki dönemi olarak değerlendiriyoruz.

Liberter düşünceleri, anarşist tarzda sendikalar yaratmanın bir aracı olarak devrimci sendikalizmin sol kanadına etkili biçimde tanıtmaya çalışan anarko-sendikalizm, ilerici bir adımı temsil eder, ancak, anarko-sendikalizm kaçınılmaz olarak sendika hareketiyle bu hareketin dışında örgütlenmiş anarşistlerin "anarşistleşmesini" birlikte dokumadığı için şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da deneysel yöntemin ötesine geçemez. Sadece bu temelde ve böyle bir bağlamda olsa bile, bu devrimci sendikacılık "anarşize" edilebilir, oportünizm ve revizyonizme yönelmesinin önüne geçilebilir.

Sendikalizme, tutarlı toplumsal bir teorisi olmayan ve sonuç olarak toplumsal sorunları kendi başına çözmekte güçsüz kalan, yalnızca işçilerin profesyonel bir topluluğu olarak bakarken, biz, anarşistlerin bu hareketin saflarındaki görevlerinin liberter teorinin geliştirilmesinde ve böylece hareketi toplumsal devrimin etkin bir silahına dönüştürmek için liberter bir istikamete doğru yöneltmekten geçtiğini düşünüyoruz. Unutmamak gerekir ki, eğer sendikalizm anarşist teori içinde bir destek bulamazsa, biz beğensek de beğenmesek de, elverişli bir ortamda devletçi politik bir partinin ideolojisine dönüşebilir.(2)

Devrimci işçi hareketinin saflarındaki anarşistlerin görevi, ancak, çalışmalarının sendikanın dışındaki anarşist örgütün etkinlikleri ile sıkı sıkıya yoğrulup birleştirileceği şartlar altında yerine getirilebilir. Başka bir deyişle, genel anarşist örgütten önce, sendika içindeki çalışmayı yapmaktan sorumlu ve bu genel örgüt tarafından yönlendirilen örgütlü bir güç olrak devrimci sendikalara girmeliyiz.

Kendimizi sadece anarşist sendikaların yaratılmasıyla sınırlandırmadan, tüm sendikalar üzerinde her yolla teorik bir etki yapmaya çalışmalıyız. Bu amaca ancak örgütlü anarşist kolektiflerde sıkı bir şekilde çalışarak ulaşabiliriz; asla, aralarında ne örgütsel bir bağ ne de teorik bir ortaklık olan küçük ampirik gruplarda çalışarak değil.

Sendikalizm ile liberter düşüncelerin hakim kılınması için devrimci sendikalarda mücadeleyi yükseltip, şirketlerde, fabrikalarda ve atölyelerde anarşist sendikaları yaratmakla meşgul olan anarşist gruplar; eylemleri genel bir anarşist örgüt tarafından örgütlenen gruplar; sendikalizm karşısında anarşistlerin yöntem ve araçları işte bunlardır.

• **İnşa**

Mücadele içindeki emek dünyasının temel amacı, "herkesten yete-

neğine göre, herkese ihtiyacı kadar" ilkesine dayanan özgür ve eşit komünist bir toplumun devrim vasıtasıyla kurulmasıdır.

Bununla birlikte, bu toplum kendiliğinden değil, ancak toplumsal bir başkaldırının gücüyle kurulabilir. Bu toplumun inşası, muzaffer emekçilerin azimli bir yolda örgütlenmiş güçleri tarafından yönlendirilen, çerçevesi az çok çizilmiş, toplumsal bir devrim sürecinde hayat bulacaktır.

Bu yolu şu andan itibaren göstermek ve devrimin ilk gününden itibaren işçilerin karşısına çıkacak olan yol gösterici ve somut sorunları formüle etmek görevimizdir, çünkü devrimin başarısı bu sorunlara sunulacak kesin çözümlere bağlıdır.

Açıktır ki, yeni toplumun inşası ancak, işçilerin burjuva kapitalist sistem ve temsilcilerinin karşısındaki zaferlerinden sonra mümkün olacaktır. Kölelik rejimini savunan devlet gücü tahrip edilmeden, endüstriyel ve tarımsal ekonomi tasfiye edilmeden, işçi ve köylü devriminin öngördüğü yeni bir ekonominin ve yeni toplumsal ilişkilerin inşasına başlamak imkânsızdır.

Sonuç olarak en acil toplumsal devrimci görev, kapitalist sistemin merkezi devletçi yapısını parçalamak, burjuvazi ile genelde iktidar araçlarının tüm imtiyazlı ögelerini ortadan kaldırmak ve toplumsal devrimin temel ilkelerinde ifade edildiği gibi, isyan halindeki işçilerin iradesini kapsamlı bir biçimde kurmaktır. Toplumsal devrimin özünü ve anlamını teşkil eden görevlerin yolunun açılmasına ancak böylesi kavgacı ve yıkıcı bir devrimci yaklaşım hizmet edecektir.

Bu görevler şunlardır:

1- Liberter komünist anlamda, ülkenin endüstriyel üretim sorununun çözümü.
2- Toprak sorununun aynı şekilde çözümü.
3- Tüketim sorununun çözümü.

• **Üretim**

Ülkenin sanayisinin işçilerin birkaç kuşağının çalışmasının bir sonucu olduğunu ve farklı kollarının sıkı bir şekilde birbirine bağlı olduğunu gözönünde tutarak, biz, özel olarak kimseye değil, bütünüyle işçilere ait olan mevcut üretimi tüm üreticilerin bir tek atölyesi olarak değerlendiriyoruz.

Ülkenin üretici mekanizması evrensel olup, tüm işçi sınıfına aittir. Bu tez aynı zamanda yeni üretimin biçimini ve karakterini belirler. Bu

yeni üretim de evrensel ve işçiler tarafından üretilen ürünlerin herkese ait olacağı anlamında müşterek olacaktır. Eşit bir temelde üretime katılan herkes ihtiyacı olanı alacaktır.

Yeni üretim sistemi, bütün biçimleri dahil olmak üzere bürokrasi ve sömürüyü saf dışı edecek, yerine kardeşçe bir işbirliği ve işçi dayamışması ilkesini kuracaktır.

Modern kapitalist toplumda ara işlevleri (ticaret vb.) yerine getiren orta sınıf da tıpkı burjuvazi gibi, üretimin yeni biçimi içinde tüm diğer işçilerle aym şartlarda yer almak zorundadır. Eğer yer almazsa, o zaman bu sınıflar kendilerini emekçi toplumun dışında bulurlar.

Ne patronlar, ne taşeronlar, ne de devlet tarafından atanan (bugünkü Bolşevik devlette olduğu gibi) sahipler olacaktır. Bu yeni üretim içinde, idare özellikle işçiler tarafından yaratılan yönetime geçecektir; yani işçi sovyetlerine, fabrika komitelerine ya da işçilerin iş ve fabrika yönetimine. Bu organlar, komün düzeyinde, bölge düzeyinde ve nihayet üretimin genel ve federal düzeyinde birbirleriyle bağlantılıdırlar. Kitleler tarafından yaratılan ve her zaman onların nüfuzu altında olan bu organlar, halk kitleleri tarafından sürekli bir biçimde yenilenirler ve özyönetim düşüncesini, gerçek özyönetimi gerçekleştirirler.

Araç ve ürünlerin herkese ait olduğu, bürokrasi yerine kardeşçe işbirliği ilkesini koyan ve tüm işler için eşit haklar sağlayan birleşmiş bir üretim; kitleler tarafından seçilen denetim organlarının yönettiği bir üretim; işte bu, liberter komünizmin gerçekleştirilmesi yolunda ilk pratik adımdır.

• **Tüketim**

Bu sorun devrim esnasında iki biçimde ortaya çıkacaktır.

1. Ürünlere ve tüketime olan talep.
2. Bunların bölüşümü ilkesi.

Tüketim maddelerinin dağıtımı sorununda çözüm her şeyden önce mevcut ürünlerin miktarına ve amaçlar sözleşmesi ilkesine bağlıdır.

Koca bir toplumsal düzenin yeniden inşa edilmesi kaygısıyla, toplumsal devrim, herkesin yaşamsal ihtiyaçlarını tatmin etme zorunluluğunu da üzerine alır. Tek istisna, karşıdevrimci nedenlerden dolayı yeni üretimde yer almayı reddeden işçi olmayan gruplardır. Ancak, bu son kategorideki kişiler hariç, genelde devrim alanındaki herkesin ihtiyaçları tüketim maddelerinin genel fonundan temin edilir. Bazı maddelerin yetersiz olması durumunda, bu maddeler en acil ihtiyaç ilkesi-

ne göre bölüşülür, yani öncelikle çocuklar, sakatlar ve çalışan aileler arasında.

Çok daha zor olan bir sorun ise tüketimin altyapısının örgütlenmesidir. Kuşkusuz devrimin ilk gününden itibaren tüm çiftlikler nüfusun ihtiyacı için gerekli olan tüm yaşamsal ürünleri sağlayamazlar. Aym zamanda köylüler, şehirlerin yoksun olduğu bir bolluğa sahiptirler.

Liberter komünistlerin kent ile kır işçileri arasında var olan karşılıklı ilişkiden şüphesi yoktur. Liberter komünistler toplumsal devrimin ancak işçi ve köylülerin ortak çabalarıyla gerçekleşebileceğini düşünürler. Sonuç olarak devrimdeki tüketim sorununun çözümü ancak işçilerin bu iki kategorisi arasındaki yakın devrimci işbirliği sayesinde mümkün olabilir.

Üretimi ele geçiren kent işçi sınıfı bu işbirliğini kurmak üzere, derhal kırsal alanın yaşamsal ihtiyaçlarını sağlamalı ve onlara günlük yaşamda kullanılan malzemeler ile kolektif tarım için gerekli olan araç ve aletleri tedarik etmeye çalışmalıdır. Köylülerin ihtiyaçlarıyla ilgili olarak işçilerin gösterdiği dayanışma, köylüleri de karşılığında aym jeste, şehirlere kendi kolektif emeklerinin ürünlerini sunmaya teşvik edecektir.

İşçi köylü kooperatifleri, kırsal alana ve kentlere yiyecek ve ekonomik malzeme ihtiyaçlarını temin eden ilk organlar olacaklardır. Daha önemli ve kalıcı işlevlerden, özellikle işçi ve köylülerin ekonomik ve toplumsal yaşamını garanti altına almak ve geliştirmek için gereken her şeyi sağlamaktan sorumlu olacak bu kooperatifler daha sonra kentlerin ve kırsal alanların ihtiyaçlarını karşılayan kalıcı organlara dönüştürüleceklerdir.

Yaşamsal ihtiyaçlar sorununun bu şekildeki çözümü proletaryaya, yeni üretimin sonuçları üzerinde olumlu ve belirleyici bir etki sağlayacak olan kalıcı bir erzak stoğu yapması olanağını verecektir.

• Toprak

Tarım sorununun çözümü konusunda, biz, devrimci ve yaratıcı güçlerin, başkalarının emeğini sömürmeyen çalışan köylüler ve kırsal alanın ücretli proletaryası olduğu ilkesini dikkate alıyoruz. Onların görevi, toprağın komünist ilkeler dorultusunda kullanılması ve işletilmesi için, kırsal alanda toprağın yeniden bölüşümünün gerçekleştirilmesidir.

Tıpkı sanayi gibi, başarılı emekçi kuşaklar tarafından işletilen toprak da onların ortak çabalarının ürünüdür. Toprak da özel olarak kim-

seye değil, çalışan tüm insanlara aittir. Emekçilerin devredilemez ortak mülkiyeti olduğu için toprak bir daha ne satılabilir ne de kiralanabilir; bu yüzden toprak başkalarının emeğinin sömürülmesinin aracı olarak işletilemez.

Toprak da, halkın kendi yaşam araçlarını ürettiği, halka ait bir tür komünal atölyedir. Fakat her emekçinin (köylünün) belirli tarihsel koşullar nedeniyle, diğer üreticilerden bağımsız olarak yalnız başına kendi işini gerçekleştirmeye alıştığı türden bir atölyedir. Endüstride, çalışmanın kolektif yöntemi zorunlu ve günümüzde mümkün olabilen tek yolken; köylülerin çoğunluğu toprağı kendi başlarına işletirler.

Sonuç olarak toprak ve onu işletme araçları, köylüler tarafından ele geçirildiğinde, satma veya kiralama imkânı da olmadığında, toprağın kullanılma biçimi ve işletilme yöntemleri (komünal veya aile ile) sorunu, endüstriyel sektörün tersine, hemen tam ve kesin bir çözüm bulamaz. Muhtemelen başlangıçta, bu her iki yöntem de kullanılacaktır.

Toprağın kullanılmasının ve işletilmesinin kesin yöntemlerini bulup uygulayacak olanlar devrimci köylülerdir. Bu konuda hiçbir dış zorlama mümkün değildir.

Bununla birlikte, biz yalnızca adına devrimin yapılacağı komünist bir toplumun, emekçileri sömürüldükleri ve köleleştirildikleri konumlarından alıp, onlara tam özgürlüğü ve eşitliği verdiğini düşündüğümüz için; nüfusun büyük çoğunluğunu köylüler teşkil ettiği için (söz konusu dönemde Rusya'da nüfusun yaklaşık % 85'i); sonuç olarak köylülerin kuracağı tarım rejimi devrimin kaderinde belirleyici bir faktör olacağı için; tarımdaki özel bir ekonomi, tıpkı endüstride olduğu gibi, ticarete, birikime, özel mülkiyete ve sermayenin yeniden restorasyonuna varacağı için; bizim görevimiz şu andan itibaren tarım sorununun kolektif tarzını kolaylaştırmaktır.

Bu amaçla, şu andan itibaren, köylüler arasında kolektif bir tarım ekonomisinin lehinde gayretli bir propagandaya girişmeliyiz. Özgün bir liberter köylü birliğinin kurulması, bu görevi hatırı sayılır bir şekilde kolaylaştıracaktır.

Bu bakımdan, tarımın evrimini ve aynı zamanda şehirlerde komünizmin gerçekleştirilmesini kolaylaştıran teknik ilerleme, her şeyden önce sanayi alanında muazzam bir öneme sahiptir. Köylülerle ilişkilerinde sanayi işçileri eğer bireysel ve birbirinden ayrı gruplar olarak değil de, sanayinin tüm kollarını kucaklayan bir kolektif olarak hareket ederlerse; buna ek olarak, eğer kırsal alanın yaşamsal ihtiyaçlarını

gözardı etmezlerse, aynı zamanda eğer her köye günlük kullanım malzemeleri ile toprağın kolektif olarak işletilmesinin araç ve makinalarını sağlarlarsa; bu köylüleri tarımda komünizme yöneltir.

• Devrimin Savunulması

Devrimin savunulması sorunu da "ilk gün"deki sorunlara bağlıdır. Aslında devrimin savunulmasının en güçlü aracı, toplumsal soranların isabetli çözümleridir; üretim, tüketim ve toprak bağlamında.

Bu sorunlar doğru bir şekilde çözülmüşse, hiçbir karşıdevrimci, işçilerin özgür toplumunu değiştirmeye veya onun dengesini bozmaya muktedir olamaz. Yine de devrimin somut varlığını korumak için, işçilerin devrimin düşmanlarına karşı şiddetli bir mücadele sürdürmesi gerekecektir.

Toplumun çalışmayan sınıflarının gerçek varlığını ve imtiyazlarını tehdit eden toplumsal devrim, bu sınıflar adına, daha sonra şiddetli bir iç savaç biçimini alacak olan, azgın bir direnişe de kaçınılmaz olarak yol açacaktır. Rus Devrimi'ndeki deneyimlerin de gösterdiği gibi, böylesi bir iç savaş bir iki aylık değil, birkaç yıllık bir olay olacaktır.

Emekçilerin devrimin başlangıcındaki ilk sevindirici adımlarıyla birlikte, yönetici sınıflar hâlâ uzun bir süre direnebilecek kapasiteye sahip olacaklardır. Bu eski yönetici sınıflar, ellerinden alınan iktidar ve imtiyazlarını yeniden fethetmeye çalışarak, birkaç yıl boyunca devrime karşı saldırılara girişeceklerdir. Büyük bir ordu, askeri teknikler, stratejiler ve sermaye; bunların hepsi muzaffer emekçilere karşı harekete geçirilecektir.

Devrimin kazanımlarını korumak için, görevin büyüklüğüne denk düşen savaşçı bir güçle gerici saldırılara karşı koymak üzere, emekçiler devrimin savunma organlarını yaratmalıdırlar. Bu silahlı güç, devrimin ilk günlerinde silahlanan tüm işçi ve köylüler tarafından oluşturulacaktır. Ancak bu ihtiyari silahlı güç yalnızca, henüz iç savaşın en yüksek noktaya ulaşmadığı ve mücadele halindeki her iki tarafın henüz düzenli biçimde oluşturulmuş askeri örgütlerini yaratmadığı ilk günlerde değerli olacaktır.

Toplumsal devrimdeki en kritik an otoritenin ezildiği an değil, müteakiben, yenilen rejimin güçlerinin emekçilere karşı genel bir saldırıya geçtiği ve sorunun saldırı altındaki kazanımların korunması olduğu andır.

Tam da iç savaşın teknikleri ve gelişme seyri gibi, bu saldırının ana karakteri emekçileri, kararlı devrimci askeri grupları yaratmaya

zorlayacaktır. Bu yapıların temel ve özilkeleri önceden kararlaştırılmalıdır. Yönetimin devletçi ve otoriter yöntemlerini reddederken, biz aynı zamanda emekçilerin askeri güçlerinin devletçi yöntemlerle örgütlenmesini de, başka bir deyişle, zorunlu askeri hizmet temelindeki devletçi ordu ilkelerini de reddediyoruz. Emekçilerin askeri yapılarının temeli, liberter komünizmin temel özüyle uyumlu olan, gönüllü hizmet ilkesi olmalıdır. Böylesi yapıların örnekleri olarak, Rus Devrimi'ndeki askeri eylemlere öncülük eden isyancı partizanlardan, işçi ve köylü müfrezelerinden bahsedilebilir.

Bununla birlikte, "gönüllü hizmet" ve partizanların eylemleri, genel bir harekât planıyla koordine edilmemiş, her biri kendi başına ve kendi sorumluluğunda hareket eden, işçi ve köylü müfrezelerinin yerel düşmana karşı verdikleri mücadele şeklinde, kelimenin dar anlamıyla anlaşılmamalıdır. Partizanların bütünlüklü bir gelişme dönemindeki taktik ve eylemlerine, ortak devrimci bir strateji rehberlik etmelidir.

Tüm savaşlarda olduğu gibi, askeri eylemin şu iki temel ilkesini uygulamadıkları sürece, iç savaş emekçiler tarafından başarıyla sürdürülemez; harekât planlarındaki birlik ve ortak komuta. Devrimin en kritik anı, burjuvazi devrime karşı örgütlü bir güç halinde yürüyüşe geçeceği zaman gelmiş olacaktır. Bu kritik an, emekçileri askeri stratejinin bu ilkelerini benimsemeye zorlayacaktır.

Böylelikle, askeri stratejinin ve aynı zamanda karşıdevrimin stratejisinin dayattığı ihtiyaçlardan dolayı, devrimin silahlı güçleri kaçınılmaz olarak, ortak komuta ve ortak harekât planları olan devrimci bir orduya dayandırılmalıdır.

Aşağıdaki ilkeler bu ordunun temelini oluşturur;

a) Ordunun sınıf karakteri;

b) Gönüllü hizmet (baskının her türü, devrimin savunulması faaliyetinden tamamen dışlanacaktır).

c) Özgür devrimci disiplin; özdisiplin, (gönüllü hizmet ve devrimci özdisiplin ilkeleri birbiriyle tamamen bağdaşır ve devrimci orduya herhangi bir devlet ordusuna göre çok daha büyük bir moral verirler).

d) Kitleler tarafından toplumsal ve ekonomik hayatı kontrol eden sektörlerde kurulan ve tüm ülke çapında işçi ve köylü örgütleri tarafından ortak bir şekilde temsil edilen devrimci ordunun işçi ve köylü kitlelerine kesin itaati.

Başka bir deyişle, önemli askeri cephelerde olduğu gibi, iç cephe-

lerde de (burjuva ajanları, karşıdevrimci eylem hazırlıkları vb.) karşıdevrimle savaşmaktan sorumlu olan devrim savunma organı, tamamiyle işçi ve köylülerin üretici örgütlerinin gözetiminde olacak, onlara itaat edecek ve politik istikameti onlar tarafından belirlenecektir.

Not: Belirli liberter ilkelerle uyum içinde idare edilen bir ordunun kendisi bir ilke meselesi olarak değerlendirilmemelidir. Devrimdeki askeri stratejinin bir sonucundan ve iç savaşın ana süreci tarafından kaçınılmaz olarak emekçilere dayatılan stratejik bir önlemden başka bir şey değildir. Ancak bu önlem şimdiden ilgi çekmelidir. İç savaştaki terslikler koca bir toplumsal devrimin sonucunu felakete dönüştürebileceğinden ve devrimin korunması ve savunulması mücadelesinde onarılmaz bazı geri dönüşlerin önüne geçmek için, bu ordu dikkatle değerlendirilmelidir.

ÖRGÜTSEL BÖLÜM

Yukarıda ifade edilen genel inşa düşüncesi, anarşizmin devrimci güçlerinin örgütlenme platformunu teşkil eder.

Kesin bir taktik ve teorik yönelim içeren bu platform, örgütlü anarşist hareketin militanlarının etrafında toplanacakları asgari bir platform olarak ortaya çıkıyor.

Bu platformun görevi, anarşist hareketin tüm sağlıklı ögelerini kendi etrafında, aktif ve kalıcı bir temelde ajitasyon yapan genel bir örgüt içinde birleştirmektir; Genel Anarşistler Birliği. Tüm anarşist militan güçler bu örgütün yaratılması doğrultusunda harekete geçmelidirler.

Genel Anarşistler Birliği'nin temel örgütsel ilkeleri aşağıdaki şekilde olmalıdır:

1. Teorik Birlik

Teori, kişilerin ve örgütlerin etkinliğini, tanımlanmış bir yol boyunca belirli bir hedefe doğru yönelten gücü temsil etmektedir. Doğal olarak Genel Birlik, ona katılan tüm kişi ve örgütlerin ortak birliği olmalıdır. Hem genel olarak hem de ayrıntılar düzeyinde, Genel Birlik' in tüm etkinlikleri, birliğin ortaya koyduğu teorik ilkelerle bütünlüklü bir uyum içinde olmalıdır.

2. Taktik Birlik ya da Kolektif Eylem Yöntemi

Aynı şekilde birlik içindeki farklı üye ve grupların uyguladıkları

taktik yöntemler de birleştirici olmalıdır, yani, hem birbirleriyle hem de birliğin genel taktik ve teorileriyle sıkı bir uyum içinde olmalıdırlar.

Bir bütün olarak hareketin ve örgütün varlığı için, hareketteki ortak bir taktik çizgi, sonucu belirleyebilecek denli bir öneme sahiptir; biri diğerine zıt olan çeşitli taktiklerin felakete yol açan etkisini yok eden bu taktik çizgi, hareketin tüm güçlerini bir noktada yoğunlaştıracak ve onlara sabit hedefe varacak olan ortak bir yön verecektir.

3. Kolektif Sorumluluk

Kendi kişisel sorumluluğunda hareket etme pratiği, anarşist hareketin saflarında kararlı bir şekilde mahkûm edilerek reddedilmelidir. Toplumsal, politik ve devrimci yaşam alanları, her şeyden önce doğası gereği son derece kolektiftir. Bu alanlardaki toplumsal devrimci etkinlik militanların bireysel sorumluluğu üzerine kurulamaz.

Genel anarşist hareketin yürütme organı olan Anarşist Birlik, sorumsuz bireysellik taktiklerine karşı kararlı bir çizgiyi tutarak, saflarında kolektif sorumluluk ilkesine yer verir; bir bütün olarak birlik, her üyesinin politik ve devrimci etkinliğinden sorumlu olacaktır; aynı şekilde birliğin her üyesi de birliğin tüm politik ve devrimci etkinliğinden sorumlu olacaktır.

4. Federalizm

Anarşizm, hem kitlelerin toplumsal yaşam alanında hem de kendi politik eylemi içinde, merkezileşmiş örgütü her zaman reddetmiştir. Merkezileşmiş sistem, her bireyin bağımsızlığı ve inisiyatifi ile kitlelerin "merkeze" olan kör itaati üzerine kuruludur. Bu sistemin doğal ve kaçınılmaz sonuçları, toplumsal yaşamın ve örgüt yaşamının mekanikleşmesi ve köleleştirilmesidir.

Merkeziyetçiliğe karşı anarşizm her zaman, bireylerin ve örgütlerin inisiyatif ve bağımsızlıklarını ortak bir davaya hizmet ile bağdaştıran federalizmin, her bireyin yeteneklerinin sağlıklı olarak ortaya konulmasının kapılarını açar.

Ancak federalist ilke, oldukça sık bir şekilde anarşist saflarda deforme edilmiştir; bu ilke sıklıkla, örgütün görevlerini hesaba katma zorunluluğu olmaksızın, her şeyden önce, kişinin "egosunu" ortaya koyma hakkı olarak anlaşılmıştır.

Bu yanlış yorum geçmişte hareketimizi felç etti. Artık buna kararlı ve bir daha tekrarlanmayacak bir tarzla son vermenin zamanıdır. Fe-

derasyon, bireylerin ve örgütlerin ortak bir hedefe doğru sarf edilen kolektif çabaların özgür anlaşması demektir.

Bununla birlikte, böyle bir anlaşma ve onun üzerinde kurulu federal bir birlik, hayal ve kuruntudan ziyade, ancak bu birliğe ve anlaşmaya katılanların üstlendikleri görevleri tamamiyle yerine getirdikleri, ortak kararlara uydukları olmazsa olmaz koşullar altında gerçeğe dönüşebilir. Toplumsal bir projenin dayandığı federal temel ne olursa olsun, alınan kararlar hayata geçirilmediği sürece, karar verme eylemi anlamsız olacaktır. Bu, işçilere ve toplumsal devrime ilişkin olarak sorumluluk altına girmiş olan anarşist bir örgüt için daha da kabul edilemez bir durumdur. Sonuç olarak, her bireyin bağımsızlığını, özgür düşüncesini, bireysel özgürlüğünü ve bağımsız inisiyatifini tanıyan federalist anarşist örgüt tipi, her üyesinin belirlenen örgüt görevlerini üstlenmesini ister ve tüm müşterek kararların uygulanmasını talep eder.

Sadece bu şartlar altında federalist ilke hayat bulabilir, anarşist örgüt doğru biçimde işleyebilir ve kendisini belirlenmiş hedefine taşıyabilir.

Genel Anarşistler Birliği düşüncesi, anarşist hareketin tüm güçlerinin etkinliğinin koordinasyonu ve uyumu sorununun bir ifadesidir. Birliğe katılan tüm örgütlerin etkinliğinin koordinasyonuna bir hizmet etmek üzere, özel bir organ yaratılacaktır; birliğin idari komitesi. Bu komite aşağıdaki işlevlerden sorumlu olacaktır; birlik tarafından alınan kararların uygulanması; birliğin teorik düşünceleri ve genel taktik çizgisiyle uyum içinde olan, ayrı ayrı örgütlerin etkinliğinin teorik ve örgütsel olarak yönlendirilmesi; hareketin içinde bulunduğu genel durumun kontrol edilmesi; birliğin içindeki tüm örgütlerin ve dışındaki diğer örgütlerin çalışmalarının ve bağlantılarının desteklenmesi. İdari komitenin hakları, sorumlulukları ve pratik görevleri birliğin kongresi tarafından saptanır.

Genel Anarşistler Birliği'nin somut ve belirlenmiş bir hedefi vardır. Toplumsal devrimin başarısı adına, birlik her şeyden önce işçi ve köylüler arasında en devrimci ve en etkin ögeleri cezbedip içine çekmelidir.

Toplumsal devrimi savunan, daha da ötesi, sınıflı toplumun ortadan kaldırılması için can atan anti-otoriter bir örgüt olarak, Genel Anarşistler Birliği eşit bir biçimde toplumun iki temel sınıfına bağlıdır; işçiler ve köylüler. Birlik, eşit bir şekilde bu iki sınıfın özgürleşmesi çalışması üzerinde durur. İşçi sendikaları ve şehirlerdeki devrimci

sendikalar konusunda ise, Genel Anarşistler Birliği'nin tüm çabaları onların öncüsü ve teorik rehberi olmaya adanmalıdır.

Birlik, ezilen köylü kitleleri için de aynı görevleri benimsemelidir. Devrimci işçi sendikalarındaki aynı rolünü oynamayı temel alan birlik, devrimci köylülerin ekonomik örgütlerinin bir ağını, daha da ötesinde, anti-otoriter ilkeler üzerine kurulacak özgün bir köylü birliğini gerçekleştirmek için çaba gösterir.

Emekçi halk kitlelerinden oluşan Genel Birlik, her durumda onlara örgütün, kararlılığın ve mücadelenin ruhunu aşılayarak, yaşamlarındaki tüm çıkışlarında onlarla birlikte yer almalıdır.

Ancak bu şekilde Birlik, işçilerin toplumsal devrimindeki teorik ve tarihsel misyonunu yerine getirebilir ve özgürleşme sürecinde onların örgütlü öncüsü olabilir.

Nestor Mahno, İda Mett
Peter Arşinov, Valevski, Linski

NOTLAR

1. Asgari program: Kapitalizmin tam olarak ortadan kaldırılması yerine, işçi sınıfının kapitalizm içinde yüz yüze geldiği acil sorunların belirli bir kısmını çözmeyi hedefleyen bir program.

2. Muhtemelen Fransız CGT'ye yönelik bir gönderme. Bilindiği gibi, sendikalist T.U. federasyonu, Sosyal Demokratlar ile Komünistler arasındaki ayrılıktan doğmuştu.

EKLER -III-

YİTİRİLMİŞ DEVRİMLER PARİS'E GÖMÜLÜR

Bir zamanlar mevcudu 40 000'i bulan, Avusturya-Alman işgal kuvvetlerine, Ukraynalı milliyetçilere, Wrangel ve Denikin gibi karşı-devrimci Beyaz kuvvetlere karşı savaşarak kısa süreliğine de olsa Ukrayna'yı her türlü otoritenin tahakkümünden kurtaran Mahnovist Devrimci İsyan Ordusu, aylardan beridir Bolşevik despotizmine karşı verdiği destansı mücadeleyi sonunda kaybetmiş, aç, yorgun ve yaralı 77 süvariden ibaret bir kafile olarak Romanya'ya geçmişti. Mahnovistlerin şahsında, böylece Ekim Devrimi de boğulmuş; kendisine yönelen son devrimci direnişi de vahşice kıran Bolşevik diktatörlük, artık acımasız hakimiyetini Sibirya'dan Kafkasya'ya kadar yaymak için önündeki tüm engelleri aşmıştı.

2 Eylül 1921 günü, Romanya gazeteleri, yaralı olan Mahno ve karısı da dahil olmak üzere toplam 77 süvarinin Ukrayna'dan Besarabya'ya geçtiğini duyuruyordu. Dinyester Irmağı'nda su seviyesinin o sıralar düşük olması, 28 Ağustos 1921 günü Mahnovistlerin sığ yerlerden karşıya geçmelerini sağlamıştı. Romanya topraklarına ayak basan Mahnovistlerin silahları derhal ellerinden alınarak hepsi topluca geçici bir mülteci kampına yerleştirildi. Bir süre sonra, yaralarının iyileşebilmesi için Mahno'ya ve karısına; Bükreş'te ev hapsinde yaşama izni verildi, ancak diğer isyancılar kampta kaldılar. Irmağın öte kıyısına geçmeleriyle birlikte, hayatta kalan Mahnovistler için artık yeni ve trajik bir dönem başlayacaktı.

Bu arada, Mahnovistlerin iade edilmesi için Bolşevikler, Romanya Hükümeti nezdinde çeşitli girişimlerde bulundular. Ancak iki devlet arasında suçluların iadesine ilişkin herhangi bir anlaşma olmadığı için, Romanya Hükümeti Bolşeviklerin talebini reddetti. Burada, Romanya Hükümeti'nin o sıralardaki politikasına değinmek gerekir. Kuşkusuz, Romanya'nın Sovyetlerle ilişkileri iyi değildi. Ancak yanıbaşlarındaki bu güçlü komşuyla fazlaca zıtlaşmak niyetinde de değil-

di. Bu noktada Mahno, muhtemel bir müttefik olabileceği gibi Sovyet Hükümeti'ne karşı kullanılacak bir koz da olabilirdi. İşte bundan ötürüdür ki Mahno "Aleksiyev" takma adıyla 1922 yılının Nisan ayına kadar Romanya'da kalabilmişti. Aynı dönemde Romanya'da bulunan Petluristlerle görüştüğü ve Ukrayna'ya dönerek ortak eylemlere girişme hazırlığında olduğu söylentileri yayılıyordu. Öte yandan, Mahno' nun Polonya sınırından yeniden Ukrayna'ya girebileceğini hesaplayan Bolşevikler, Mahnovistleri tanıyan Çekacılardan oluşan bir birimi sürekli olarak söz konusu sınır bölgesinde bekletiyorlardı.

Ev hapsinden kaçarak, Polonya üzerinden tekrar Ukrayna'ya girmek üzere yola çıkan Mahno, yolda yakalandı. Romanya Hükümeti artık ondan kurtulmak istiyordu. Bunun üzerine, 11 Nisan 1922 günü Mahno, karısı ve iki isyancı, sınırdışı edilerek Polonya'ya gönderildi. Bundan bir gün sonra, 12 Nisan 1922 günü, Sovyet basınında ilginç bir duyuru yer almıştı; tüm rejim karşıtları için af ilan edilmişti. Ancak, Petlura, Tutyunik, Wrangel, Kutepov, Hetman, Savinkov ve Mahno bu affın dışındaydı. Adı geçen tüm bu devrim düşmanı generallerin her biriyle ayrı ayrı savaşan, karşıdevrimin Moskava önlerine dayanmasına ramak kaldığı günlerde, Troçki'nin düzenli ordusundan çok daha belirleyici bir rol oynayarak devrimi kurtaran Mahno'yu, Bolşevikler hiç utanmadan bu karşıdevrimci generallerle aynı kefeye koyuyorlardı.

Mahno ve yanındakiler Polonya'ya girer girmez hemen tutuklanarak Szciepierno yakınlarında diğer Ukraynalı milliyetçi mültecilerin kaldıkları bir kampa yerleştirildiler. Bu kampta bulunduğu dönemde Mahno, Pilsudski'ye bir mektup yazarak, Çekoslovakya'dan siyasi sığınma talebinde bulundu, ancak talebi reddedildi. Mahno'nun benzer girişimlerini yakından izleyen Polonya yetkilileri, o sırada Polonya yönetimi altında bulunan Doğu Galiçya'da ayrılıkçı bir ayaklanma örgütlemeye çalıştığı iddiasıyla Mahno'yu tutukladılar. Çeşitli örgütlenme çabaları bir dereceye kadar anlaşılabilir ancak, Mahno'nun Doğu Galiçya'yı Polonya'dan ayırıp Sovyet hükümranlığına dahil etmekle suçlanması açıkça saçmalıktı. Ancak zaman geçtikçe Polonyalıların bu konudaki hassasiyetlerinin nedeni anlaşıldı; Doğu Galiçya topraklarını, Çar'ın varislerinden henüz yeni kurtarmışlardı ve bu topraklarda yaşayan ve Polonya Hükümeti'ne düşman olan Ukraynalı azınlık hakkında ciddi kaygılar taşıyorlardı.

Mahno, karısı Gallina ve diğer iki isyancı, Polonya ceza yasasına göre, Polonya devletine ihanet anlamına gelen ve 10-15 yıl arasında

bir cezaya tekabül eden 102. madde gereğince yargılandılar. Söz konusu dava sürerken, Bolşevikler bu kez de Polonya Hükümeti'nden Mahnovistlerin iade edilmesi talebinde bulundular. Ancak sonuç yine başarısızdı, çünkü iki devlet arasında suçluların iadesi anlaşması bulunmuyordu. Szciepierno'ya gelişinden altı ay sonra, Mahno bu kamptan alınarak Varşova'daki Mokotov hapishanesine konuldu ve 13 ay boyunca mahkemeye çıkarılmadan orada tutuldu. Mahno'nun karısı Gallina ise hamile olmasına rağmen kamptan alınarak Paviac hapishanesine konuldu ve kızı Lucia'yı orada dünyaya getirdi. Yıllar önce Moskova'daki Buturki hapishanesinde yakalandığı tüberküloz hastalığının Mokotov hapishanesinde yeniden nüksetmesinden dolayı durumu kötü olan Mahno'ya bu süre içinde yalnızca bir kez karısını ve kızını görme izni verilmişti. Mokotov hapishanesinde kimse tarafından ziyaret edilmeyen Mahno'nun birgün ilginç bir ziyarteçisi gelmişti. Katerinoslav'da kendisini tanıyan bir yazar, başka bir iş için Varşova'ya gelmiş ve şans eseri Mahno'nun Mokotov hapishanesinde olduğunu öğrenmişti. Yazar, İçişleri Bakanlığı'ndaki bir arkadaşı aracılığıyla Mahno'yu ziyaret etme izni almış ve hemen hapishaneye koşmuştu. Yazarın ziyaretine son derece sevinen Mahno, hâlâ Ukrayna'ya dönüp otoriteye, özellikle de Bolşevik despotizmine karşı mücadele etme sevdasıyla yanıp tutuştuğunu belirtmişti. Mahno ve arkadaşlarının tutuklanma gerekçeleri, Polonya gizli servisinin hesabına çahşan bir ajanın ifadelerinden başka bir şeye dayanmıyordu. O nedenle, 5 gün süren duruşmaların sonunda, 1 Arahk 1923 günü, Mahno ve arkadaşları delil yetersizliğinden beraat ettiler. Fakat Mahno hemen salıverilmedi, bir süre daha Poznan şehrinde polis gözetimi altında tutulduktan sonra ancak 4 Ocak 1924 tarihinde serbest bırakıldı.

Temmuz 1924'te Mahno'ya ve ailesine Danzig'e gitme izni verildi. Buraya gelmesinden kısa bir süre sonra tüberküloz hastalığı iyice şiddetlendi. Hastalığın bulaşıcı olduğu gerekçesiyle, Polis Mahno'yu hastaneye yatırdı. Ancak, Mahno hastaneden kaçarak illegal bir şekilde yaşamayı tercih etti. Öte yandan polis tarafından tekrar yakalanıp tutuklanmadan, Mahno'yu Almanya'ya götürme girişimleri sürüyordu. Yardım edenler arasında, 1921'de Rusya'dan sınırdışı edildikten sonra Berlin'e gelen anarşistlerden Volin, İnsan Hakları Birliği üyeleri, Rus ve diğer ülkelerden anarşistler vardı. Mahno, karısı Gallina'yı Polonya'da bırakarak nihayet Almanya'ya ulaşmayı başardı.

1924-25 kışında Almanya'ya varan Mahno, Berlin'e gitti. Diğer yoldaşların yanı sıra orada, uluslararası anarşist çevrelerde iyi tanınan

Alman Rudolf Rocker ve İtalyan Ugo Fedelli ile tanıştı. Muhtemelen, Mahnovist bildirileri Fedelli'ye orada verdi. Bolşevikler tarafından Rusya'dan sınırdışı edilen anarşistlerin Almanya'daki yaşam koşulları dayanılacak gibi değildi. Örneğin yedi nüfustan oluşan Volin'in ailesi için, yoğun çabalardan sonra, az da olsa ısıtılabilen tek gözlü bir tavan arası bulunmuştu. Bütün aile bu tek gözlü tavan arasında yaşamını sürdürüyordu ve şaşırtıcı olan Volin'in bu hay huy içinde hiçbir şeyden etkilenmeden çalışmalarını sürdürebilmesiydi. Propaganda amaçlı Almanca yazılar yazabilen Volin, kıt kanaat da olsa kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayabiliyordu. Ancak diğer kültürlere tamamen yabancı olan ve en önemlisi de memleket hasretiyle yanıp tutuşan Mahno için Almanya'da hayat oldukça zordu.

Fransız anarşist Sebastian Faure'den gelen bir davetiye aracılığıyla Volin, Mahno'nun Fransa'ya geçmesini sağladı. Paris'in anarşist sürgünler için çekici olmasının nedeni, o dönemde sürgünlerin yaşam koşullarının diğer kentlere göre orada biraz daha iyi olmasından kaynaklanıyordu. Mahno 1925 yılının Nisan ayında Paris'e geldi. Ancak Paris de en az Berlin kadar Mahno için iticiydi. Paris'e geldikten kısa bir süre sonra yoldaşlarından birine yolladığı bir mektupta şöyle yazıyordu: "Şimdi Paris'teyim. Yabancı bir halkın içinde ve hep karşılarında savaştığım politik düşmanlarımın arasındayım." Mahno, seher yelinin okşadığı uçsuz bucaksız Ukrayna kırlarının koynunda büyümüştü ve söz konusu olan Paris bile olsa puslu kent yaşamını asla sevemezdi. Bu mektubu yazdığı ve geçici olduğunu düşündüğü Paris'teki o ilk sürgün günlerinde, ömrünün kalan kısmının asla sevmediği bu şehirde geçeceğini kuşkusuz bilmiyordu. Sevgili Ukrayna'sına dönüş umudu hâlâ her gece rüyalarını süslüyordu.

Yalnızca biraz şişmanlayan Mahno'nun dış görünüşü pek değişmemiş ama iç dünyası epeyce değişmişti. En ciddi sorunlarının başında sağlık geliyordu. Yıllardır süren tüberküloz hastalığının yanı sıra vücudunun çeşitli yerlerinde pek çok yara ve hâlâ çıkarılmamış olan kurşunlar vardı. Bu arada karısı Gallina ve artık yaklaşık 4 yaşında olan Lucia da Paris'e gelmişlerdi. Mahno 1919 yazında ününün zirvesindeyken Gallina ile evlenmişti. Bir serfin torunu olan Gallina dört yıllık bir öğretmen okulunu bitirdikten sonra 1916 da ilkokul öğretmeni olarak Gulya-Polye'ye atanmıştı. Mahnovistler Gulya-Polye'den geri çekildiklerinde Gallina da onlarla birlikte hareket etmişti. Gallina'nın Mahnovistlerle birlikte geri çekilmesi sadece moral bir destek olmakla kalmamış aynı zamanda askeri anlamda da hatırı sayılır bir

destek olmuştu, çünkü Gallina çok iyi makinalı tüfek kullanıyordu. Geri çekilme esnasında Mahnovistler Gallina'nın köyünden geçerlerken Gallina'nın ailesini de yanlarına almak istemişler ancak ailesi bunu kabul etmemişti. Kısa süre sonra da Mahnovistleri izleyen Kızıl Ordu askerleri Gallina'nın babasını kurşuna dizmişlerdi. O nedenle, Gallina Bolşeviklerden nefret ediyordu. Oysa politik açıdan, Gallina anarşist olmaktan ziyade bir Ukrayna milliyetçisiydi.

Pek çok yabancı yoldaşını Fransa'da bir yerlerde barındırma konusunda son derece becerikli ve hamarat olan Fransız anarşist May Picqueray, Rue Diderot yakınlarında bir binanın dördüncü katında Mahno ve ailesi için bir oda ve bir mutfak bulmayı başarmıştı. Arşinov'un ailesi de bir üst kata yerleşmişti. Bu daire ve çevresi Mahno'yu bunaltıyordu, ancak diğer yoldaşlarıyla kıyaslandığında durumu yine de çok kötü değildi. Mahno yaşamının geri kalan kısmının neredeyse tümünü bu evde geçirecekti. Hiçbir zaman Fransızca'yı tam olarak öğrenmedi. Sila hasretiyle yanıp tutuşan Mahno'nun içine düştüğü bunalım, dil engeli ve çeşitli sağlık sorunlarıyla daha da derinleşiyordu. Zaman zaman inşaatlarda boya badana işleri yapıyor ancak uzun süre aynı işte kalamıyordu. Bir süre pasifist bir gazetenin dağıtıcılığını yapmış ancak bu işi de en fazla dört ay sürdürebilmişti. Bir ara, Arşinov ile birlikte Rus tarzı el yapımı ayakkabı yaptı, ancak Fransız ayakkabıcıların bu modeli taklit edip piyasaya sürmeleri bu işin de başarısızlığa uğramasına yol açtı. Mahno artık zamanının çoğunu Bois de Vincennes'daki banklarda oturarak geçiriyordu.

Mahno'nun yaşamını sürdürebilmesi için anarşistler dünya çapında bir çağrı yapmışlardı. Fransız anarşistleri tarafından 1929 yılının Nisan ayında başlatılan bu yardım kampanyasının yürütülmesinde May Picqueray önemli bir rol oynamıştı. Böylece Mahno ile dayanışma komitesi kurulmuş ve Arjantin'deki Rus Anarko-komünistleri de kampanyaya katılmışlardı. Bu kampanya sonucunda Mahno düzenli bir aylık gelire kavuşturuldu. En büyük katkıyı ise CNT'li İspanyol anarşistleri yapıyordu. Çünkü İspanyalı anarşistler Mahno'ya hayrandı. Mahno, ayda bir Fransız anarşistlerinin temel yayın organı olan *Le Libertaire* gazetesinin bürosuna giderek kendisi için gönderilen aylık yardımı alırdı. Fransa'daki anarşist hareketle tek bağı, bu gazeteye yaptığı aylık ziyaretlerdi. Kısa bir süre sonra yardımlar kesilmeye başlayınca, Fransız yoldaşlar tarafından başka dayanışma etkinlikleri düzenlenerek Mahno'ya yardım sağlanıyordu. Öte yandan, kızına büyük

bir tutkuyla bağlanan Mahno sağlığının gittikçe bozulmasına hiç kulak asmadan parasının çoğunu kızı için harcıyordu.

Durumu her bakımdan gün geçtikçe kötüleşiyordu. Rusça yayınlanan *Rassviet* isimli gazetede Mart 1933'te yayınlanan bir makalede şöyle bir çağrı yer alıyordu:

> "Değerli yoldaşlar, halen Fransa'da yaşayan yoldaş Mahno hakkında üzücü haberler gelmektedir. Yoldaş Mahno'nun ciddi anlamda yardıma ihtiyacı var. Kendisiyle ara sıra görüşen bir yoldaş şöyle yazmaktadır: 'Mahno bir türlü aklımdan çıkmıyor. Son derece zor koşullar altında yaşamaktadır. Kesinlikle bir işçi olarak çalışıp geçimini sağlayacak durumda değil. Yoldaşımız Mahno'nun dünyasında şimdilerde yalnızca burukluk ve bunalım var. Zaman zaman diğer yoldaşlarıyla birlikte çeşitli işler yapıyor ancak bu işlerden kazandığı para son derece sınırlı... Kısa bir süre önce ev sahibi Mahno'yu evden çıkardı ve şu sıralarda nerede kaldığını bilmiyorum.' Yoldaşlar, devrim davası ve ideallerimiz uğruna bunca acıyı çeken Mahno'ya yardım etmek hepimizin görevidir."

Ayağındaki domdom kurşununun çıkarılması amacıyla Mahno 1928'de başarısız bir ameliyat geçirmiş ve bu ameliyattan sonra ağrıları daha da artmıştı. Mahno Ukrayna'dayken hayli içerdi, ancak sürgündeki ilk günlerinde pek fazla içmiyordu. İçine düştüğü kişisel ve politik yalıtılmışlığın üzerine bir de yoğun sağlık sorunları eklenince Mahno, özellikle 1932 yılından itibaren içkiye daha çok yönelmeye başlamıştı.

İlk sürgün günlerinde, Mahno'nun en çok sevdiği şey, arkadaşlarıyla bir kafede oturup bir şişe şarap eşliğinde eski günlerden bahsetmekti. Hepsi de, anarşistlerin ve Kronştad denizcilerinin katili olan Troçki'den özellikle nefret ediyorlardı ve Troçki'nin 1929'da alaşağı olması anarşistleri oldukça sevindirmişti. Stalin'in de Troçki'nin akıbetine uğramasını umut ediyorlardı. Bir keresinde, Haziran 1926'da, Mahno, May Picqueray, Aleksander Berkman, Yahudi sinema yapımcısı Şwarzbart ve diğer anarşist arkadaşlar bir Rus lokantasında oturuyorlarken, birden Simon Petlura içeri girmişti. Olayı aktaran kişi Mahno'nun o andaki reaksiyonundan bahsetmemektedir, ancak Şwarzbart öfkeye kapılmış ve ertesi gün, iç savaş döneminde Ukrayna'daki Yahudi katliamlarından sorumlu tuttuğu Petlura'yı öldürmüştü.

Bu çetin koşullara rağmen, Mahno Paris'te çeşitli politik etkinliklerini sürdürmeyi ihmal etmedi. 1927 yılı başlarında, düzenlediği politik bir toplantıdan dolayı gözaltına alındı ve toplantıya katılan diğer

anarşist yoldaşlarıyla birlikte ülkeyi terk etmesi için kendisine 48 saatlik bir süre tanındı. Ancak Fransız pasifisti Louis Lecoin'in müdahalesiyle bu sorun çözüldü. Paris'teki anarşist Rus göçmenlere hitap eden *Delo Truda*'ya, yine Arşinov tarafından Paris'te çıkarılmakta olan anarşist-komünist gazeteye, ABD'de çıkan *Probuzdaenie* gazetesine ve Fransız anarşistlerinin temel yayın organı olan *Le Libertaire* gazetesine pek çok makale yazdı. Düşüncelerini yaymak amacıyla, anarşist olmayan göçmen Rus gazetelerine de çeşitli yazılar yazdı. Bu arada anılarını yazma girişiminde de bulundu. Ancak oldukça karmaşık olan el yazılarının daktilo edilmesinde kendisine yardımcı olan arkadaşı Ida Mett ile ikide bir tutuştuğu kavgalar nedeniyle anılarının yazımını tamamlayamadı. Yine de anılarının ilk cildi 1929'da basıldı, ancak son derece az satıldı. Diğer ciltler ancak Mahno'nun ölümünden sonra, 1936-37 yıllarında basılabildi.

Karşı karşıya olduğu kişisel sorunlar yetmezmiş gibi, Mahno'yu oldukça üzen iki sorun daha vardı:

Birincisi, sağlıklı bir hareket olmaktan gittikçe uzaklaşan Fransız anarşist hareketinin içinde bulunduğu durumdu. Pek çok üyesi 1919-20 yıllarında Komünist Parti'nin saflarına katılan anarşist sendika CGT, artık kof bir isimden ibaretti. Hatta CGT'nin yayın organı olan *L'Humanite* de komünistler tarafından ele geçirilmişti.

Diğer önemli sıkıntısı ise, "Platform" üzerine süren tartışmalardı. Platform, Mahno'nun da yardımıyla Arşinov tarafından kaleme alınmıştı. Platform konusunda Arşinov'la görüş birliği içinde olan tek kişi Mahno'ydu. Platform'da dile getirilen temel yaklaşım şuydu; birbirleriyle koordinasyonsuz bir şekilde hareket eden çeşitli anarşist gruplar geçmişte Bolşevikler tarafından kolayca saf dışı edilmişlerdi. Buna göre yalnızca merkezi bir yürütme komitesine sahip olan bir Genel Anarşistler Birliği bu hatanın tekrarlanmasını önleyecekti. Diğer Rus anarşistlerinden de destek alan Volin, 1927'de söz konusu Platform'a karşı bir broşür yazarak açıktan saldırıya geçmişti. Merkezi bir yürütme komitesi çağrısı özellikle Volin ve arkadaşlarının öfkesini arttırıyordu. Platform açıkça anarşizmden bir sapma olarak değerlendiriliyor ve Arşinov anarşist bir parti kurmaya girişmekle suçlanıyordu. Bu tartışmada Mahno da Volin'e saldırarak, onun Mahnovşçina'daki rolünü tamamen gözardı etme noktasına gelmişti. Sonradan Aleksander Berkman, Emma Goldman ve Rus olmayan diğer anarşistler de bu tartışmaya katıldılar ve neredeyse hepsi Volin'den yana tavır takındı-

lar. Yaklaşık olarak 1930 yılına kadar süren bu tartışma, Mahno'nun dostlarının iyice azalmasıyla sonuçlandı.

Mahno'ya son darbeyi vuran Arşinov oldu. 1932 yılında, uzunca bir dönemdir birlikte mücadele eden bu iki devrimcinin yolları trajik bir şekilde ayrıldı. 1934 yılında Arşinov Sovyetler Birliği'ne dönmekle, Stalin rejimini kamuoyu nezdinde adeta akladı. Platformu eleştiren anarşistler böylece haklılıklarını ilan ettiler ve Mahno bu gelişmeyle birlikte tamamen yıkıldı. Rusya'ya döndükten sonra "Anarşizm ve Proletarya Diktatörlüğü" adıyla bir broşür yayınlayan Arşinov, anarşistlere Sovyetler Birliği Devleti'ni tanıma çağrısı yapacak kadar ileri gitti.

Tüm bu olaylar Mahno'yu derinden sarsmıştı. Tüberkülozdan dolayı artık ayakta duramayacak hale gelen Mahno, 16 Mart 1934 günü Tenon hastanesine yatırıldı. Gallina, hastanede Mahno'yu ziyaret etmeye geldiğinde, Mahno'nun Volin'le barışma arzusunda olduğunu hissetti. Nitekim bu yapıldı da, ancak Mahno'nun sağlığına kavuşması için artık çok geçti. Temmuz 1934'te yapılan iki başarısız ameliyattan sonra Mahno komaya girdi. Nihayet 25 Temmuz 1934 Çarşamba günü sabahın ilk ışıklarıyla birlikte Mahno 44 yaşında hayata veda etti.

Cenaze töreni 28 Temmuz'da yapıldı. Paris komünarlarının yattığı mezarlık olan Pere Lachaise mezarlığındaki törene Rus, Fransız, İtalyan ve İspanyol anarşistlerinden yaklaşık 500 kişi katıldı. Anarşist basın dışında, *L'Humanite* gazetesi ve Paris'te günlük olarak yayınlanan *La Journee Parisienne* gibi gazeteler de Mahno'nun ölümüne geniş yer verdiler. Şaşırtıcı bir şekilde Mahno'nun ölümüne yer veren yarı resmi Fransız *Le Temps* gazetesi, şöyle bir yorum yapmıştı:

> "Şurası kesindir ki, Rus Devrimi'nin kaderini belirleyen Denikin yenilgisi, Troçki'nin düzenli ordusundan çok, kara bayrak altında mücadele eden isyancı köylülerin eseridir. Rus Devrimi'ni yenilginin eşiğinden kurtaranlar Mahnovistler olmuştur ve Moskova bugün bu gerçeği tamamen unutmak istese de, tarafsız olan tarih Mahnovistlerin bu tarihsel eylemini hep hatırlayacaktır."

Gulya-Polye'nin özgür çocuklarının devrimci serüveni işte böyle bitti. Ukrayna'nın özgür kırlarında başlayıp Avrupa kentlerinin gri mülteci iklimlerinde noktalanan bu devrimci mücadeleyi acımasızca ezen proleter diktatörler, bu gerçekleri dünya halklarından ancak yetmiş yıl saklayabildiler. Gün oldu devran döndü, anarşist devrimcilerin

ve halkın kanını emen Bolşevik diktatörlerin gerçek yüzleri ortaya çıktı. Hepsi de o kanlı koltukları ve heykelleriyle birlikte alaşağı edilerek, insanlığın binlerce yıllık özgürlük mücadelesinin tarih sayfalarına halkı acımasızca ezen zalimler olarak geçtiler. Sürgün ellerde sonsuz uykuya dalan Ukrayna halkının sevgili Batko'su Nestor İvanoviç Mahno, her şeyini adayarak uğruna kahramanca savaştığı anarşist idealin ve tohumlarını serptiği devrimci ruhun Ukrayna'da bugün yeniden yeşermekte olduğunu keşke bilebilseydi.

Kitaba eklediğimiz bu bölüm, Michael Malet'in, *Nestor Makhno İn The Russian Civil War* adlı kitabından yararlanılarak hazırlandı. (Y.n.)

Bolşevik hükümet ile Almanlar arasında imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması'nın ardından Avusturya-Alman birlikleri Ukrayna'yı işgal ederek kukla bir hükümet kurdular. Mahnovistlerin bu hükümeti devirmeleri üzerine, Aralık 1918'de Ukrayna'nın yolu Bolşeviklere yeniden açıldı. Mahnovistlerin özgür bölgelerine girerek onları, parti, devlet ve Kızıl Ordu'nun otoritesi altına almak istediler. Bunun üzerine, Kızıl Ordu ile Mahnovistler arasında üç yıl süren bir iç savaş başladı.

Ancak, Denikin ve Wrangel'in Beyaz Orduları tarafından tehdit edilen Bolşevik hükümet, Aralık 1918'den itibaren bu tehlikeye karşı Nestor Mahno komutasındaki İsyan Ordusu güçleriyle üç kez ittifak kurmak zorunda kaldı. Fakat her defasında, tehlike bertaraf edilir edilmez tek taraflı olarak anlaşmayı ihlal etti. 15 Ekim 1920'de Bolşeviklerle Mahnovistler arasında yapılan son anlaşmanın ardından Mahnovistler Wrangel Ordusu'na karşı büyük bir saldırı başlattılar. Üç hafta gibi kısa bir sürede 4 bin esir alarak Wrangel kuvvetlerini Kırım'da kesin bir yenilgiye uğrattılar. Bolşevik iktidara yönelen son karşıdevrimci tehlike bertaraf edilmişti! Artık Mahnovistlere ihtiyaç yoktu. Anlaşmanın üzerinden henüz bir ay geçmemişken, Kızıl Ordu ve Çeka liderleri en büyük ihanetlerinden birini gerçekleştirdiler: 26 Kasım 1920'de Kırım'daki Mahnovist komutanları bir konferansa davet ederek tümünü vurdular. Bu tarihten itibaren 9 ay boyunca, Kızıl Ordu ile Mahnovistler arasında, bütün Ukrayna'ya yayılan ve 1921 Ağustosu'nda Romanya sınırında noktalanan amansız bir savaş ve ölüm kasırgası başladı.

Mahnovşçina'da düşman kardeşlerin trajedisini *okuyacaksınız*.

3 yıl süren ve 300 bin kişinin ölümüne yol açan iç savaşın, insanı nasıl bir vahşete sürüklediğini *göreceksiniz*.

Top, tüfek, kılıç ve süngüyle yaratılan bu ateş cehenneminin, yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelerek nasıl kanıksandığına *şaşacaksınız*.

Çarlık polisinin takibatına, zulme ve işkenceye uğrayanların iktidara gelir gelmez, adına hareket ettikleri sınıfa ve ideallerine nasıl kolayca yabancılaştıklarına, Çarlık zulmünü kat be kat geride bırakan bir despotizmi devrim adına nasıl mübah gördüklerine *tanık olacaksınız*.

Ve nihayet bu kitabı okuduğunuzda "mutlak baskı" demek olan devletin ve otoritenin olduğu yerde özgürlüğün olamayacağına *hak vereceksiniz*.

ISBN 975-7005-06-1

